



**İLKÖĞRETİM TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ KONUŞMA
BECERİSİ ETKİNLİKLERİ İLE İLGİLİ BİR DEĞERLENDİRME**

ESRA COŞKUN ÇINAR

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

ARALIK, 2015

TELİF HAKKI ve TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren on iki ay (12) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Esra
Soyadı : COŞKUN ÇINAR
Bölümü : Türkçe Öğretmenliği
İmza :
Teslim tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı : İlköğretim Türkçe Ders Kitaplarındaki Konuşma Becerisi Etkinlikleri İle İlgili Bir Değerlendirme
İngilizce Adı : A Value Concerned Speaking Skill Activities In The Primary Education Of Schoolbooks

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı : Esra COŞKUN ÇINAR

İmza: :

Jüri onay sayfası

Esra COŞKUN ÇINAR tarafından hazırlanan “İlköğretim Türkçe Ders Kitaplarındaki Konuşma Becerisi Etkinlikleri İle İlgili Bir Değerlendirme” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Özlem BAYRAK CÖMERT

Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Başkan: Yrd. Doç. Dr. Serdar ODACI

Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalı, Hacettepe Üniversitesi

Üye: Doç. Dr. Yusuf DOĞAN

Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 30/12/2015

Bu tezin Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Tahir ATICI

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

İLKÖĞRETİM TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ KONUŞMA BECERİSİ ETKİNLİKLERİ İLE İLGİLİ BİR DEĞERLENDİRME

(Yüksek Lisans Tezi)

Esra COŞKUN ÇINAR

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

Aralık, 2015

ÖZ

Eğitimin önemli hedeflerinden biri de öğrencilere güzel konuşma becerilerini kazandırmaktır. Bu becerileri kazandırmada etkin rol şüphesiz Türkçe öğretmenlerindir. Bu çalışmanın amacı, öğrencilerin konuşma eğitimine bakış açıları, derslerin verimlilik durumları, etkinlikler ve öğretmenlerimizin karşılaştıkları durumları değerlendirmektir.

Bu araştırmada veriler, Ankara'nın merkez ilçelerindeki farklı sosyoekonomik düzeylerdeki okullarda eğitim gören 6, 7, ve 8. Sınıf öğrencisi olan 1500 öğrenciden “Anket” ve yine bu okullarda görev yapan 42 öğretmenden “Görüşme Formu” ile toplanmıştır. Öğrencilere uygulanan ankette “Konuşma kurallarını uygulayabilme”, “Sesleri ve beden dilini etkili kullanabilme”, “Hazırlıklı konuşmalar yapabilme”, “Kendi konuşmalarını değerlendirebilme”, “Kendini sözlü olarak ifade edebilme” boyutlarında ele alınan Türkçe öğretimi konuşma becerisi amaç ve kazanımları değerlendirilmiştir. Öğretmenlere uygulanan görüşme formunda, Türkçe öğretmenlerinin mezun oldukları bölümler, derse girme durumları, konuşma becerisiyle ilgili ders alma durumları, konuşma eğitiminde kullandıkları materyaller, geliştirmiş oldukları etkinlikler, konuşma eğitimi esnasında karşılaşılan aksaklıklar, öğrencilere dönüt verme durumları, konuşma eğitiminde görsel hafıza ve fişleme tekniği, konuşma eğitiminde diksiyon ve beden dili eğitimi verip vermeme durumları, Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin durumları ile ilgili görüşleri değerlendirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; öğrencilere uygulanan ankette öğrencilerin konuşma kurallarını uygulayabildiklerini ifade ettikleri, sesleri ve beden dillerini etkili kullandıkları, hazırlıklı konuşmalar yaptıkları, kendi konuşmalarını değerlendirebilme kazanımlarının oldukça yüksek olduğu ve kendilerini kesinlikle sözlü olarak ifade

edebildikleri ortaya çıkmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre, konuşma becerilerine ilişkin amaçlar, öğrencilerin sınıflarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Yine ortaya çıkan sonuçlar, konuşma becerilerine ilişkin amaçlar öğrencilerin cinsiyetleri açısından anlamlı farklar ortaya koymaktadır ve kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha etkin olduğu görülmektedir. Konuşma becerilerine ilişkin amaçlar ilçelere göre karşılaştırıldığında ise, “Hazırlıklı Konuşmalar Yapabilme” boyutunda öğrencinin okuduğu ilçenin hazırlıklı konuşmalar yapabilmesi üzerinde etkili bir faktör olduğu ortaya çıkmaktadır. İlçelere göre diğer boyutlarda yapılan karşılaştırmalarda ilçeler arasında anlamlı farklılıklar ortaya çıkmamaktadır. Görüşme formuna ilişkin sonuçlar incelendiğinde ise genel olarak öğretmenlerimizin konuşma becerileri eğitimi konusunda yetersiz yetiştikleri ortaya çıkmakta ve “Türkçe Öğretmeni yetiştiren fakültelerde konuşma eğitimi dersi etkili bir şekilde yerini almalıdır. Bu dersler teoriden çok pratiğe ve etkinliklere dönük olmalıdır. Konuşma becerisini geliştirecek olan öğretmen adayları her şekilde donanımlı olarak yetiştirilmelidir.” şeklinde öneriler ortaya çıkmaktadır.

Bilim Kodu	: -
Anahtar Kelimeler	: Dil, konuşma, konuşma becerisi, konuşma becerisi etkinlikleri
Sayfa Adedi	: 209
Danışman	: Yrd. Doç. Dr. Özlem BAYRAK CÖMERT

**A VALUE CONCERNED SPEAKING SKILL ACTIVITIES IN THE
PRIMARY EDUCATION OF SCHOOLBOOKS
(M. Sc. Thesis)**

Esra COŞKUN ÇINAR

**GAZI UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES
December, 2015**

ABSTRACT

One of the significant target of education is to gain rhetoric skills to students. To gain these skills, active role is ,surely, Turkish teachers. Aim of this study is to evaluate viewpoints of students to elocution, yieldingness of lessons, activities and situations that teachers face with. In this research, data was collected by ‘Questionnaire’ from 1500 6th, 7th and 8th grade students who had training in different socio-economic level schools in central districts of Ankara and ‘interview form’ from 42 teachers who worked in same schools. Data collection tools took its final form with analysed by domain experts and measures were taken against problems with performing a preparatory application. While data were collecting, they were informed about what they should do before ‘questionnaire’ which was conducted to students and ‘interview form’ which was conducted to teachers. Aim and gains of turkish education verbal skill were evaluated in the fields of “Practising of speech rules”, “Using voices and body language effectively”, “Making preprepared speeches “Evaluating of self speeches”, “Expressing oneself orally” in questionnaire which was conducted to students. In interview form which was conducted to teachers, Turkish teachers’ views about graduation departments, condition of attend the class, condition of taking lesson about verbal skill, metarials which were used in elocution, activities that were developed, troubles that were faced in elocution, condition of feedbacks that were given to students, visual memory and tagging techniques in elocution, condition of diction and body language educations in elocution, condition of activities in Turkish text books were evaluated. According to the research results; in ‘questionnaire’ which was conducted to students showed that students could apply speech rules, used their voices and body languages effectively, gave prepared speeches, gains of evaluation of their own speeches were very high and they could certainly express themselves orally. According to the research results, objectives relating to verbal skills showed a significant difference to

student's classes. Also, objectives relating to speaking skills revealed significant differences in terms of student's genders and it was seen that female students were more effective than male students. When objectives related to speaking skills were compared according to districts, as part of "Making Prepared Speeches" it was seen that district of student's school was an effective factor on making prepared speeches. Comparisons which were made other areas according to districts, there were no significant differences between districts. When results of interview form were investigated, it was seen that, in general our teachers were trained inadequate about verbal skills education. So, verbal skill lesson should attain a place effectively in faculties where 'Turkish Teachers' are trained; these lessons should give on to practice and activities than theory and prospective teachers who improve verbal skill should be trained well equipped all the way.

Science Code : -
Key Words : Language, Speech, Speaking Skills, Speaking Skills Activities
Page Number : 209
Supervisor : Assist. Prof. Dr. Özlem BAYRAK CÖMERT

TEŞEKKÜR

Bu çalışmada engin bilgisi ve desteğini benden esirgemeyen, aynı zamanda kişisel gelişimim adına çok şey kazandığım değerli danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Özlem BAYRAK CÖMERT'e, tezimin yazım aşamasında profesyonel anlamda destek gördüğüm hocam Sayın Doç. Dr. Bülent ALTUNKAYNAK'a teşekkürlerimi sunuyorum.

Bu çalışmayı yapmam için beni her zaman destekleyen, cesaretim kırıldığı anda cesaretlendiren ve beni motive eden değerli ve biricik ailem Yusuf COŞKUN, Hasibe COŞKUN, Meltem COŞKUN ve Ayşenaz COŞKUN'a teşekkürlerimi borçluyum.

Bütün bu yoğun çalışmalarım esnasında gerek ders gerekse tez döneminde benden sevgisini ve desteğini esirgemeyen sevgili eşim Cüneyt ÇINAR'a teşekkür ediyorum.

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI ve TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	ii
Jüri onay sayfası.....	iii
ÖZ.....	iv
ABSTRACT	vi
TEŞEKKÜR	viii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xv
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı	2
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	3
1.5. Araştırmanın Varsayımları.....	4
1.6. Tanımlar.....	4
BÖLÜM II	5
İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	5
BÖLÜM III.....	9
KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	9
3.1. Dil.....	9
3.2. Konuşma	12
3.3. Konuşma Becerisi Eğitimi	14
3.3.1.Türkçe Dersi Öğretim Programında Konuşma Eğitiminin Yeri	16

3.4. Konuşma Eğitiminde Kullanılan Yöntem ve Teknikler	19
3.4.1. Anlatım Tekniği	24
3.4.2. Soru-Cevap Tekniği.....	25
3.4.3. Tartışma Tekniği	26
3.4.4. Rol Oynama (Dramatizasyon) Tekniği.....	27
3.5. Konuşma ve Konuşmanın Unsurları.....	27
3.5.1. Konuşmanın Fiziki Unsurları.....	29
3.5.1.1. Ses.....	29
3.5.2. Konuşmanın Zihinsel Unsurları.....	30
3.5.2.1. Hafıza (Bellek)	30
3.6. Diksiyon.....	32
3.6.1. Fonetik	36
3.6.2. Boğumlama.....	37
3.6.3. Vurgu	38
3.6.4. Durak	39
3.6.5. Ulama.....	40
3.7. Etkili İletişim ve Beden Dili.....	40
3.7.1. Jestler ve Mimikler	43
3.7.2. Baş Hareketleri	46
3.7.3. Eller.....	46
3.7.4. Parmaklar.....	47
3.7.5. Aksesuarlar	48
3.7.6. Gözler.....	49
3.7.7. Beden Duruşu.....	50
3.8. Konuşma Bozuklukları.....	53
3.8.1. Konuşma Bozukluğunun Başlıca Tipleri.....	54
3.8.1.2.Ses Bozuklukları	54

3.8.4.2. Artikülasyon Bozuklukları.....	55
3.8.4.3. Kekemelik	55
3.8.4.4. Afazi.....	57
3.8.4.5. Dizartri.....	58
3.8.4.6. Mahallî Ağızla Konuşmak	58
3.8.4.7. Dil ve Dudak Tembelliği	59
3.8.4.8. Diyafram Nefesi Almadan Konuşma	59
3.9. Konuşma Eğitimi ve Dönüt	60
3.10. Konuşma Eğitimi ve Materyal Tasarlama.....	63
3.10.1. Araş Gereçlerin Eğitimdeki Yeri ve Önemi	63
3.10.2. Öğretim Araç Gereçlerinin Seçimi	66
3.10.3. Öğretim Materyali Tasarlama Aşamaları.....	67
3.10.4. Öğretim Materyali Hazırlarken Dikkat Edilmesi Gerekenler	69
3.10.5. Öğretim Materyallerinin Tasarımı	70
3.11. Konuşma Eğitimi ve Görsel Hafıza	71
3.11.1. Görsel Hafıza Geliştirme Uygulamaları	72
3.12. Fişleme Tekniği.....	76
3.13. Konuşma Becerisi ve Etkinlikler	79
BÖLÜM IV	83
YÖNTEM.....	83
4.1. Araştırma Modeli	83
4.2. Evren ve Örneklem	83
4.3. Ölçme Aracının Geliştirilmesi ve Geçerlilik - Güvenirlilik Çalışmaları.....	84
4.4. Verilerin Analizi	95
BÖLÜM V.....	97
BULGULAR VE YORUM.....	97
5.1. Görüşme Formuna İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler	109
BÖLÜM VI.....	113

SONUÇ VE ÖNERİLER.....	113
6.1. Sonuçlar.....	113
6.2. Öneriler	124
KAYNAKÇA.....	129
EKLER.....	135
Ek-1. Enstitüden alınan izin dilekçesi	136
Ek-2. Anket Formu	137
Ek-3. Görüşme Formu	141
Ek-4. Araştırma Yapılan Okulların Listesi	146
Ek- 5. Materyal tasarım örnekleri	147
Ek-6. Türkçe Dersi Konuşma Becerisi Eğitiminde Kullanılabilecek Etkinlik Örnekleri	149
Ek-7. Öğretmen Kılavuz Kitaplarında Konuşma Becerisinin İşlenişi ile İlgili Yönergeler	151
Ek-8. Görüşme Formunda Öğretmenlerden Alınan Cevaplar	180

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Örneklemedeki öğrencilerin demografik özelliklerine göre dağılımı	84
Tablo 2. Faktör yükleri (67 madde)	86
Tablo 3. Faktör yükleri (56 madde)	87
Tablo 4. Faktör yükleri (51 madde)	89
Tablo 5. Faktör yükleri (47 madde)	90
Tablo 6. Faktör yükleri (45 madde)	91
Tablo 7. Boyutlara ilişkin varyans açıklama yüzdesi	92
Tablo 8. Bartlett ve KMO testinin sonuçları.....	93
Tablo 9. Anti-İmaj korelasyon matrisinin köşegen değerleri	93
Tablo 10. Güvenirlilik katsayılarına ilişkin sonuçlar.....	94
Tablo 11. Maddelerin yeniden kodlanması.....	95
Tablo 12. “Konuşma kurallarını uygulayabilme” boyutuna ait maddelerin frekans dağılımları	97
Tablo 13. “Sesleri ve beden dillerini etkili kullanabilme” boyutuna ait maddelerin frekans dağılımları	99
Tablo 14. “Hazırlıklı konuşmalar yapma kazanımları” boyutuna ait maddelerin frekans dağılımları	101
Tablo 15. “Kendi konuşmalarını değerlendirebilme” boyutuna ait maddelerin frekans dağılımları	102
Tablo 16. “Kendilerini sözlü olarak ifade edebilme” boyutuna ait maddelerin frekans dağılımları	103
Tablo 17. Boyutlara ilişkin tanımlayıcı istatistikleri.....	104
Tablo 18. “Konuşma kurallarını uygulayabilme” boyutunun ilçelere göre karşılaştırılması	104

Tablo 19. “Sesleri ve beden dillerini etkili kullanabilme” boyutunun ilçelere göre karşılaştırılması	105
Tablo 20. “Hazırlıklı konuşmalar yapma kazanımları” boyutunun ilçelere göre karşılaştırılması	105
Tablo 21. “Kendi konuşmalarını değerlendirebilme” boyutunun ilçelere göre karşılaştırılması	106
Tablo 22. “Kendilerini sözlü olarak ifade edebilme” boyutunun ilçelere göre karşılaştırılması	107
Tablo 23. Boyutların cinsiyete göre karşılaştırılması	107
Tablo 24. Boyutların sınıflara göre karşılaştırılması	108
Tablo 25. Öğretmenlerin ilçelere göre dağılımı.....	109
Tablo 26. Öğretmenlerin cinsiyete göre dağılımı	109
Tablo 27. Öğretmenlerin okul türüne göre dağılımı	110
Tablo 28. Öğretmenlerin bölüme göre dağılımı	110
Tablo 29. Öğretmenlerin hizmet süresine göre dağılımı	110
Tablo 30. Öğretmenlerin ders saatine göre dağılımı.....	111
Tablo 31. Öğretmenlerin sorulara verdikleri cevapların dağılımı	111
Tablo 32. Öğretmenlerin Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda yer alan etkinlik önerileri ile ilgili verdikleri cevapların dağılımı.....	112

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Çeşitli mimikleri gösteren resimler	45
Şekil 2. Beden duruşu	50
Şekil 3. Öğrencilere görsel hafıza çalıştırması yaptırabilmek için bir karikatür	74
Şekil 4. Görsel hafıza çalışmalarında kullanılacak bir karikatür	74
Şekil 5. Görsel hafıza etkinliklerinde kullanılacak bir resim.....	75

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın yapılmasına duyulan ihtiyacın anlatıldığı problem durumu, araştırmanın amacı, önemi, varsayımları ve sınırlılıkları üzerinde durulmuştur.

1.1. Problem Durumu

Günümüzde bilim ve teknolojiye meydana gelen gelişmelere bağlı olarak hayatın her alanında hızlı gelişmeler yaşanmaktadır. Toplumlar bu hıza ayak uydurabilmek için bünyelerinde elbette birtakım değişikliklere yer vereceklerdir. Bu değişiklikleri sağlayacak olan toplumların nitelikli insan gücüne sahip oldukları düşünüldüğünde değişimin eğitimden başlaması yadsınamaz bir gerçek olacaktır.

Eğitim, “çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine yardım etme, terbiye.” (TDK, 2005, s. 606) olarak ifade edilirken diğer taraftan, kültürlenme olarak da tanımlanır. Okulla birlikte hayata atılan birey, kurmakta olduğu insan ilişkileri ile sosyalleşir ve eğitim-öğretimin sağladığı olanaklarla kendi kültürünü tanır ve kimliğini oluşturur.

Sosyalleşme ve kültürlenme dil eğitimi ile gerçekleşir. Her insan yaşadığı toplumun dili ile birlikte şekil alır ve birey olma yoluna adım atar.

Dil, toplumda yer alan bireyin kullandığı en temel iletişim aracıdır. Dil, farklı tanımlarıyla ele alınacak olursa:

“İnsanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma.” (TDK, 2005, s. 526).

Ergin (1993, s. 3) de bu konuda, “İnsanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabîî bir vasıta, kendine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış gizli bir anlaşmalar sistemi, seslerden örölmüş içtimai bir müessese. ” şeklinde görüşünü dile getirmiştir.

Toplumda yer alan birey bütün ihtiyaçlarını dil ile sağlar ve bu şekilde topluma aitlik hisseder.

Türkçe dersi dinleme, konuşma, okuma ve yazma olmak üzere dört temel becerinin öğretimini kapsamaktadır. Türkçe dersinde beceriler bir bütün olarak kazandırılmaya çalışılır.

Konuşma, günlük yaşamımızda önemli yer tutan bir beceridir. Zihinde tasarlanan sözlerin seslendirilerek karşı tarafa iletilmesini sağlar. “Konuşma düşüncelerin, duyguların ve bilgilerin seslerden oluşan dil aracılığıyla aktarılmasıdır (Temizyürek vd, 2007, s. 247). Konuşma, bir yönüyle birey için hayati bir önem taşır. Bu beceri aslında diğer üç beceri olan dinleme, okuma ve yazmanın da çıkış noktasıdır. Bu sebeple konuşma, Türkçe öğretiminde önemli bir yere sahiptir.

Bu çalışmada Türkçe Öğretim Programı’ndaki temel becerilerimizden biri olan konuşma becerisini ele alarak bu alanda hazırlanmış olan programın derslerdeki işlenişlerini, verimlilik düzeylerini, derslerdeki etkinlik örnekleri incelenecektir. Bu, araştırmamızın problem durumunu oluşturmaktadır.

Çalışma yapılırken şu alt problemlere de yanıt aranacaktır:

- Ders kitaplarındaki metinlere bağlı geliştirilen etkinlikler yeterli mi?
- Derslerde konuşma becerisi etkinliklerine ne kadar yer veriliyor?
- Konuşma becerisine ilişkin yeni etkinlikler nasıl geliştirilebilir?

1.2. Araştırmanın Amacı

Okullarda işlenen Türkçe Derslerinde konuşma becerisine yeteri kadar zaman ayrılmadığı ve ders kitaplarında konuşma becerisini geliştirmeye yönelik öğrencilerin ihtiyaçlarına yönelik etkinliklerin yeterli olmadığı düşünülmektedir. Bu araştırmanın genel amacı, Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda yer alan “konuşma becerisi” nin kazanımlarını ve ders kitaplarındaki etkinliklerini Türkçe öğretmenleri ve 6,7 ve 8. sınıf öğrencileri açısından değerlendirmektir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Dil, hayatımızda büyük bir önem arz etmektedir. İnsan başarısını büyük ölçüde etkileyen ise dilin sözlü boyutu olan ve insanın eğitim, iş ve özel hayatında yer tutan konuşmadır. Konuşma becerisi ne kadar verimli olursa iletişim o kadar kuvvetlenir ve büyük oranda başarı sağlanır.

Etkili ve düzgün konuşan bir birey kendini en doğru şekilde ifade eder. Eğitim ve öğretim etkinliklerinin içinde geniş bir yer tutan konuşma, öğrenci-öğretmen ilişkilerinin de temelini oluşturur.

Yaşamda bu kadar önemli yer tutan konuşma becerisinin Türkçe Dersi Öğretim Programındaki kazanımlarının; ders kitaplarındaki metinler, etkinlikler ve verimlilikleriyle birlikte değerlendirilmesi bir ihtiyaç olarak düşünülmüş ve bu çalışmanın yapılmasını bir gereklilik hâline getirmiştir. Bu tür bir çalışmanın gerekliliği konusunda öngörülen düşüncelerin başında daha önce yapılan çalışmaların daha dar bir kapsamda ele alınması ve buna benzer bir çalışmanın olmamasıdır.

Bu araştırma ile konuşma becerisi, Türkçe Dersi Öğretim Programında yer alan kazanımlardan başlanarak ders kitapları ve ders içi etkinliklere kadar ele alınacak ve bir değerlendirmeye tabi tutulacaktır.

Bu değerlendirme sonucunda elde edilen veriler, Türkçe öğretiminin vazgeçilmez bir parçası olan Türkçe öğretmenlerinin derslerdeki konuşma becerisi etkinliklerini işleyişine ve öğrencilerin konuşma başarısının önüne geçen engellerin yok edilmesine yardımcı olacağı düşünülmektedir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma,

1. Ankara ili, merkez ilçelerindeki ortaokullar ile sınırlıdır.
2. Bu araştırma, belirlenen ortaokullardaki 6, 7 ve 8. sınıf öğrencileriyle ve bu öğrencilerin dersine giren Türkçe Öğretmenleriyle sınırlıdır.

1.5. Araştırmanın Varsayımları

Bu araştırmada,

1. Seçilen örneklemin evreni temsil ettiği,
2. Öğrencilerin, veri toplama araçlarını samimiyetle cevapladıkları,
3. Öğretmenlerin, veri toplama araçlarını samimiyetle cevapladıkları varsayılmaktadır.

1.6. Tanımlar

Konuşma; bireyin sosyal hayatında iletişim kurmasını, bilgi ve birikimlerini paylaşmasını, duygu, düşünce, hayal ve gözlemlerini ifade etmesini sağlayan en etkili araçtır (MEB, 2005, s. 6), “Konuşma işi.” (TDK, 2005, s. 1212).

Dil; genel anlamıyla insanlar arasında anlaşmayı sağlayan en yaygın ve en güçlü araçtır (Özbay, 2009, s. 1).

Öğretim Programı; eğitim programında gösterilen kazanımların gerçekleşebilmesi için gerekli olan öğretmen, konular, eğitim ortamları, yöntem, teknik, fiziki imkânlar, ders araçları, ölçme ve değerlendirme gibi unsurları kapsayan bir bütündür (Özbay, 2009, s. 15).

Eğitim programı; eğitimi düzenleyen ve yönlendiren sistemdir (TDK, 2005, s. 606).

Etkinlik; bir kişinin, bir işletmenin, bir kurumun belli bir alandaki eylemi, faaliyet, aktivite (TDK, 2005, s. 662).

Beceri; kişinin yatkınlık ve öğrenime bağlı olarak bir işi başarma ve bir işlemi amaca uygun olarak sonuçlandırma yeteneği (TDK, 2005, s. 230).

BÖLÜM II

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde konuşma becerisiyle ilgili yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

Türkçe öğretiminde konuşma becerisiyle ilgili yapılan çalışmalardan biri Sargın'ındır (2006). Araştırmacı, çalışmasında ilköğretim öğrencilerinin konuşma becerilerinin (Muğla ili örneğinde) değerlendirilmesini amaçlamıştır. Araştırmada, öğrencilerin sözlü anlatımda yeterli beceriye sahip olmadıkları ve Türkçe eğitiminin öğrenme alanlarından konuşma becerisini geliştirmeye yönelik çalışmaların, ilköğretim okullarında beklenen seviyede olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Diğer bir çalışma Arhan'ın (2007) yapmış olduğu çalışmadır. Araştırmacı, çalışmasında Ankara ili örneğinde ilköğretim okulları II. kademedeki konuşma eğitimi düzeyini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmada, genel anlamda öğretmenlerin branşlarına karşı ilgisiz ve yetersiz oldukları, aynı zamanda öğrencilerin almış oldukları eğitimin bu anlamda yetersiz olduğu sonucuyla karşılaşmıştır.

Mercan'ın (2007) yapmış olduğu çalışmaya göre, araştırmada ailelerin sosyokültürel düzeylerine göre gruplandırılmış ve ana sınıfına devam eden altı yaş grubu çocukların, konuşma temel dil becerisinin üstlendiği işlevleri hangi oranlarda kullandıklarının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada, ana sınıfı çocuklarının konuşmalarına, konuşma dil becerisinin üstlendiği işlevlerin farklı oranlarda yansıdığı; alt sosyokültürel düzeydeki ailelerden gelen çocukların benmerkezci dili, orta ve üst sosyokültürel düzeydeki ailelerden gelen çocukların ise toplumsallaşmış dili daha fazla kullandıkları tespit edilmiştir.

Akan'ın (2007) yaptığı bir başka çalışmaya göre ise, Avrupa Birliği Dil Pasaportu C1 (Etkin İşlevsel Beceri) düzeyinde konuşma becerilerinin neler olduğu kapsamlı bir şekilde incelenmiş, ülkemizin şartları da göz önünde tutulup C1 etkin işlevsel beceri düzeyinde konuşma becerilerini geliştirmek amacıyla bir izlenim önerisinin hazırlanması

hedeflenmiştir. Araştırmaya göre, Türkiye’de konuşma becerisine ait kaynakların az bulunduğu ortaya konmuş ve Avrupa Birliğine giden yolda işlevsel bir kaynak çalışma hazırlanmıştır.

Gökkaya’nın (2008) yaptığı çalışmada amaç, ilköğretim okullarında konuşma bozukluğu olan öğrencilerin, konuşma becerilerinin sağaltılmasında “Tekerleme” yönteminin nasıl veya ne tür bir etkisinin olduğunu belirlemektir. Araştırmaya göre, doğuştan olmayan, daha sonra oluşan dil kusurlarında tekerlemelerin büyük faydasının olduğu, hatta tekerlemelerin çocukların kelime hazinelerine büyük sağladığı gözlenmiştir.

Kuşçu’nun (2010) yaptığı araştırma; öğrencilerin dinleme, konuşma, okuma ve yazılı anlatım becerilerini yapılandırmacı yaklaşım doğrultusunda geliştirmede Türkçe öğretmenlerinin rollerini ortaya koymayı, demografik değişkenlere göre farklılıklarını incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmada, öğretmenlerin yeni programlara hemen uyum sağlayamadıkları görülmüş, öğretmenlerin programı kavrayabilmeleri için MEB’in programları değiştirmeden önce kendi bünyesinde bir hizmet içi eğitim programı düzenlemesi gerektiği ardından programı değiştirmesi fikrine ve temel becerilerin birbirinden ayrılmadan incelenmesi sonuçlarına ulaşılmıştır.

Akgül’ün (2010) yaptığı araştırma, “MEB’in 2006 yılı 6, 7 ve 8. sınıflar için hazırlanan Türkçe Öğretim Programı’ndaki okuma, dinleme, konuşma ve yazma öğrenme alanlarında yer alan kazanımların, Ned Hermann’ın Bütünsel Beyin Modeli’nde işlevleriyle birlikte tespit edilen beyin bölgelerine göre dağılım oranları nedir ve bu dağılımda hangi kazanım hangi beyin bölgesini veya bölgelerini harekete geçirmektedir?” sorusuna cevap aramayı amaçlamıştır. Araştırmaya göre, 2006 yılı Türkçe Dersi Öğretim Programı kazanımları değerlendirilmeye alınmış ve araştırmanın sonucuna göre kazanımlar hazırlanırken beyin çeyreklerinin dikkate alınmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Karaarslan’ın (2010) yapmış olduğu araştırmada, ilköğretim ikinci kademe Türkçe Dersi konuşma ve yazma alanlarında kullanılan beyin fırtınası tekniğinin bu alanlara olan etkisinin belirlemesi amaçlanmıştır. Araştırmada, Türkçe dersinde beyin fırtınası tekniğinin kullanımının, öğrencilerin konuşma becerileri üzerinde oldukça önemli bir etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma süreci sonunda öğrencilerin önceden belirlenen konular çerçevesinde şekillenen beyin fırtınası oturumlarında, yaratıcı fikirler ürettikleri görülmüştür.

Sağlam'ın (2010) yapmış olduğu çalışmada ise, “Yedinci sınıf öğrencileri hazırlıksız konuşma uygulamalarında başarılı mıdır?” sorusuna cevap aranmıştır. Araştırmanın sonucuna göre, İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı'nda hazırlıksız konuşmaya ait amaç ve kazanımlara yer verilmelidir. Hazırlıksız konuşmanın önemine programda da dikkat çekilmelidir. Aynı zamanda öğretmenlerin de derslerinde hazırlıksız konuşma bölümlerine daha fazla yer ayırması gerektiği belirtilmiştir.

Yapılan çalışmalar dikkate alındığında; Türkçe öğretimi açısından konuşma becerisi adına öğretmenler, öğrenciler ve programla ilgili çalışmalara gidildiği ve bu alanda yeni uygulamalar yapıldığı görülmektedir. Araştırmalarda, konuşma becerisi ile ilgili sınırlılıklar belirlenmiş ve bunlarla ilgili çözüm önerileri ortaya konmaya çalışılmıştır.

BÖLÜM III

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

3.1. Dil

Dil, en basit tanımı ile bir bildirim aracıdır. Bireyin yaşamında varlığının en önemli belirleyicisi yine dildir.

Muharrem Ergin ise dili şu şekilde tanımlamıştır:

“Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendisine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış gizli bir anlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimai bir müessesedir” (Ergin 1993, s. 3).

Dilin çeşitli tanımları yapılmıştır. TDK Türkçe Sözlük dili şu şekilde tanımlar: *“Dil, insanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma”* (TDK, 2005).

Yine ünlü tasavvuf şairi Yunus Emre dili, “Dil hikmetin yoludur.” şeklinde tanımlamıştır.

“Dil, düşünce, duygu ve isteklerin bir toplumda ses ve anlam yönünden ortak olan öğeler ve kurallardan yararlanılarak başkalarına aktarılmasını sağlayan, çok yönlü, çok gelişmiş bir dizgedir” (Aksan 2000, s. 55).

Dil, insanın düşünmek ve duymak, hareket gibi en belli başlı kabiliyet ve davranışdır. Oscar Wilde’in şu sözleri dilin insana özel bir vergi olduğunu anlatmaktadır: “İnsanın heyecan ve hareketlerinin bir benzerini hayvanlar dünyasında bulmak ve onlarla paylaşmak mümkün olabilir. Fakat düşünme kabiliyetinin bir eşi olan lisan bizi hayvanlardan üstün kılan yegâne kabiliyetimizdir (Cebiroğlu, 1963, s. 11).

Dil ilk bakışta anlaşılamayan, değişik açılardan bakıldığında ise çeşitli nitelikleri ortaya çıkan bir varlıktır. Dilin günümüzde bile çözölemeyen kimi sırları vardır. Dil, gerek insan

gerek toplumdan ayrı düşünülemez. İnsan dil olmadan düşünemez, yaşamını sürdüremez. İnsan hayatın her alanında dili kullanmak zorundadır.

Dilin Genel Özellikleri:

- Dil, sistemli bir iletişim aracıdır.
- Dil, bir göstergeler dizgesidir.
- Dil, millî kültürün aynasıdır.
- Dil, millî bir bağıdır.
- Dil, canlı bir bünye gibidir.
- Dil, bir kültür taşıyıcısıdır. (Aksan, 2007, s. 141).

Bütün bunlardan yola çıkacak olursak, dil canlı bir araçtır. Bireylere ve topluma hizmet eder. Fakat insanların keyfine bağlı değildir. İnsana göre değişmez, şekil değiştiremez. Her birey, dilin doğasına uygun hareket etmeye mecburdur.

Dil, dil bilimciler tarafından, bir toplumu oluşturan kişilerin düşünce ve duygularının, o toplumda ses ve anlam bakımından geçerli ortak ögeler ve kurallardan yararlanılarak başkalarına aktarılmasını sağlayan bir öge olmuştur. Dil, sosyal bir olgudur ve bu nedenle insan hayatında ve toplum hayatında önemli bir yere sahiptir.

Yukarıda yapılan tanımlardan yola çıkılarak dilin, sanatçıların, edebiyatçıların, bilim adamlarının ilgi alanına girdiğini ve ortak olarak dilin “iletişim aracı” olduğu noktasında sanatçıların, edebiyatçıların ve bilim adamlarının birleştiğini görmekteyiz.

Dil, pek çok alanda olduğu gibi kültürünün taşınması bakımından da oldukça önemlidir. O hâlde dil yalnız bugüne ait değil, kültür taşıyıcılığı bakımından düne ve geleceğe de aittir.

Dil, hem bilimsel hem de kültürel değerleri eğitim kurumları aracılığıyla aktarmak açısından eğitimciler açısından da önemlidir. Her millet kendi devamlılığını sağlamak için gelecek nesillere sahip olduğu maddi ve manevi tüm unsurları aktarmak ister. Bu aktarım, eğitim ile mümkündür. Eğitimin temeli ise dildir. O hâlde bir toplumun devamı da dile dayanır. Çünkü, eğitim bir sosyalleştirme, yaşanılan toplumdaki kültürleri tanıtmaya işidir.

Eğitim ailede başlar. Aile ve çevrenin dil vasıtasıyla düzensiz olarak yaptığı kültürleme işini okul düzenli ve programlı bir şekilde yapar. Eğitim ve öğretim hayatına atılan çocuk özellikle dil eğitimi ve öğretimiyle kendi kültürünü tanır ve çocuk buna göre şekillenir.

Ayrıca her türlü eğitim ve öğretim dile dayanır, atalarımızın miras bıraktığı maddi ve manevi her şey yeni nesillere dile kazandırılarak yeniden hayat bulur. Bir milleti ayakta tutan, onun varlığını ve devamını sağlayan, millî şuuru besleyen, milleti birbirine yaklaştıran dilin millet hayatındaki yeri çok büyüktür. Öyle ki dil, milletin evidir.

Dilin önemini belirten özlü sözler de sık sık karşımıza çıkmaktadır.

Dil, sıkı sıkıya millî varlığa ve topluma bağlıdır (Mehmet Kaplan).

Dil bir labirente benzer. Bir taraftan yaklaşırsan yolunun nereye gittiğini bilirsin; aynı yere başka taraftan yaklaşmaya çalışırsan artık yolunun nereye gittiğini bilemezsin (Ludwig Wittgenstein).

Bir ülkenin kanunlarının çiğnenmesinden sonraki en büyük suç, dilinin çiğnenmesidir (Walter Lanoor).

Kendi dilini tam olarak bilmeyen, başka dilleri de bilemez (Bernard Shaw).

Düşünce dili bozabiliyorsa, dil de düşünceyi bozabiliyordur (George Orwell).

Dille hayat, dille tarih ayrılmaz kavramlardır (Humbolt).

Dil, varlığın evidir (Martin Heidegger).

Dil, bir milletin oluşmasındaki en önemli etkidir. Milletler tarih sahnelerinde dilleriyle var olurlar. Dillerini kaybeden milletler şüphesiz ki varlıklarını da kaybederler. Ziya Gökalp “Lisan” şiirinde bunu şöyle dile getirir (Tansel, 1977, s. 106):

Türklüğün vicdanı bir,

Dini bir, vatanı bir;

Fakat hepsi ayrılır

Olmazsa lisanı bir.

Bütün bunlardan yola çıkarak dilin, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan en önemli araç olduğunu görüyoruz. Eğitimde de etkili bir rol oynayan dilin, öğrencilerin iletişim kurmaları, bilgi edinmeleri, öğrenmeleri ve kendilerini her yönden geliştirmelerinde önemli bir yeri vardır. Öğrencilerin eğitimden en iyi şekilde yararlanmaları ve toplum hayatına hazırlanmaları için öğrencilerin okuma, dinleme ve izleme, konuşma, yazma ve dil bilgisi ile ilgili temel becerileri kazanmaları gerekmektedir. Dil gelişimlerinde bu beriler karşılıklı olarak birbirini etkilemekte ve tamamlamaktadır.

Milleti ayakta tutan, milletin birbiriyle kenetlenmesini sağlayan ve bütün bunların yanında milletin geçmişiyle arasında köprü görevi gören dil, çok önemli bir görevi yerine getirmektedir. Bu özellikleriyle birlikte aynı zamanda bireye de hizmet etmesi ve onu toplumla bütünleştirmesi dilin eğitimle ele alınması açısından önem kazanmaktadır.

3.2. Konuşma

Türkçe eğitiminde anlatmaya yönelik dil becerilerinden biri olan konuşma, bireyin içinde yaşadığı toplumla ilişki kurmasını sağlayan en temel beceridir. Bu becerinin kazanılması, bireyin toplum içinde kendini rahatça ifade edebilmesini ve toplumda yer edinmesini sağlar.

Konuşma, insanoğlunu diğer varlıklardan ayıran ve onun sosyal hayata açılmasını sağlayan en önemli kapıdır. Konuşma denildiğinde aklımıza gelen ilk şey, insanların doğal olarak üretebildikleri seslerin bir dilin sistemine göre kullanılmasıdır. Bir başka ifade ile konuşma, seslerin bir dilin kurallarıyla ifade edilmesidir.

Türkçe Sözlük (TDK, 2005, s. 1212) konuşmanın gerçek anlamda yedi farklı tanımını vermiştir.

Konuşmak,

1. Bir dilin kelimeleriyle düşüncesini anlatmak.
2. Belli bir konudan söz etmek.
3. Bir konuda karşılıklı söz etmek, sohbet etmek.
4. Söylev vermek.
5. Konuşma dili olarak kullanmak.
6. Düşüncelerini herhangi bir araç kullanarak anlatmak.
7. Belli bir biçimde söylemek.

Konuşma; duygu ve düşüncelerimizi, yaşayıp gördüklerimizi, dinleyen kişilere sözcüler yardımıyla anlatma işidir.

Değişik bilim ve sanat adamlarınca konuşmanın birçok tanımı yapılmıştır.

“Konuşma; düşüncelerin, duyguların ve bilgilerin seslerden oluşan dil aracılığıyla aktarılmasıdır” (Demirel, 1999, s. 40).

“Duygu, düşünce ve hayallerin ses ve sözle dile getirilmesine konuşma denir” (Tuncer, 2009, s. 37).

“Konuşma, insandan insana uzanan en yakın köprüdür. İçimin boşluklarını dolduracak, karanlıklarını ısıtacak; ardında iyicil, yüceltici ve mutluluklar yaratıcı duygu ile düşüncelerin saklı bulunduğu ruhumuzdaki kapalı kapıları açarak bizi birbirimizle tamamlayacak nice yapıcı ve güzelleştirici güç varsa, hepsi de sadece bu köprüden geçer” (Taşer, 2012, s. 270).

Zan (2005, s. 6)’ın yapmış olduğu çalışmaya göre konuşma, kelimeleri meydana getirmek için nefes ile sesin kaynaşması ve ciğerlerin, gırtlığın, ses verme organlarının mekanik hareketlerini gerçekleştiren bir grup kas çalışmasıdır.

Konuşma; zihindeki duygu, düşünce ve bilgilerin sözle ifade edilmesi olarak da tanımlanabilir. Zihinde yapılandırılan duygu ise; ses, hece ve kelimelere dönüştürülerek dışa vurulur ve bu dışa vurum beden diliyle de desteklenir. Duyguları dışa vurma işlemi ne kadar iyi yapılırsa, insanlarla kurulan iletişim de aynı ölçüde başarıya ulaşır. Kişinin toplum içerisinde kendini ifade edebilmesi, kendisinin o toplumda yer alması bakımından oldukça önemlidir.

Konuşmanın bireyin iletişim becerisini doğrudan etkilemesi, konuşmayı bireyin tüm hayatında etkili kılacaktır. İnsanlık tarihinin en büyük buluşlarından biri olan konuşma, dilin sözlü anlatımı olup, kişinin kendisi ve çevresiyle dengeli ilişki kurma ve sürdürmesine yarayan bir iletişimdir.

Bunun içindir ki konuşma; bireyin sosyal hayatında iletişim kurmasını, bilgi ve birikimlerini paylaşmasını, duygu, düşünce, hayal ve gözlemlerini ifade etmesini sağlayan en önemli araçtır. Hiç kuşkusuz konuşma insanlar için önemli bir ihtiyaçtır. Sıradan bir günümüz düşünüldüğünde konuşmanın yaşamımızda çok büyük bir yer tuttuğunu görürüz. Öğrenmek, öğretmek ve paylaşmanın heyecanını gün boyu konuşarak yaşamak isteriz.

Temizyürek vd.(2007)’ne göre; bireysel ve toplumsal hayatta önemli bir yer tutan konuşma, insanın okul ve iş hayatında başarı ya da başarısızlığını belirleyen etmenlerden biridir. Konuşma, onlara göre bir duygu ve düşünce alışverişidir ve bu yönüyle bireyler arasındaki yaşantıların paylaşılmasını sağlar.

Tanımlardan da anlaşılacağı gibi ortak bir kanıya varacak olursak konuşma, bireyin gündelik hayatının en önemli ihtiyaçlarından birisidir. Toplumdaki yeri ne olursa olsun bireyi amacına ulaştıran konuşmasıdır. Toplumsal hayatta bireyin kendisi ve çevresi ile sağlıklı ilişkiler kurmasına yarayan ve bireyin toplumla birlikte uygarlaşmasını sağlar.

Konuşma doğuştan getirilen değil, sonradan kazandığımız bir beceridir. Bireyle birlikte toplumu da uygarlaştıran bu beceri eğitimin içinde ele alınmalı ve günlük yaşantımızda büyük bir öneme sahip olan konuşma, eğitimle birlikte bireylere sunulmalıdır.

3.3. Konuşma Becerisi Eğitimi

Konuşmanın tanımlarına bakıldığında konuşma, gündelik hayatımızda önemli bir yere sahiptir. Toplumdaki rolü ne olursa olsun insanlar ihtiyaçlarını konuşarak gidermeye çalışır. O hâlde insanlar arasındaki en etkili, en kolay ve en önemli iletişim aracı konuşmadır. Konuşma, insan olmanın bir gereğidir.

İnsanlar arasındaki iletişim çoğunlukla konuşma ile sağlanır. Araştırmalar; günümüzün %50 ile %80’lik bölümünün iletişim kurarak geçtiğini; iletişim kurma zamanımızın ortalama %45’ini dinleyerek, %30’unu konuşarak, %16’sını okuyarak, %9’unu ise yazarak geçirdiğimizi ortaya koymaktadır. Konuşma olmadan dinlemenin olmayacağı göz önünde bulundurulursa insan için konuşmanın ne kadar önemli olduğu çarpıcı olarak ortaya çıkar: %75 (Topçuoğlu ve Özden, 2012, s. 71).

Taşer,(2011, s. 17)’e göre aile çevresinde, okul, iş ve uğraş alanlarında, kısaca, bireysel ve toplumsal ilişkilerimizin her ortamında her zaman şu iki durumda bulunmaktayız:

1. Konuşan

2. Dinleyen

Gerek konuşan gerekse dinleyen olarak başarılı olduğumuzu söylemek zor. Zorluk, eğitimsizlikten gelmektedir. Her beceri gibi konuşma becerisi de eğitimle gelişir.

Çocuklar, okula başlamadan önce Türkçe konuşmayı ailelerinden ve yakın çevrelerinden öğrenmektedirler. Çocukların okul öncesinde öğrenmiş oldukları bu konuşma, genellikle kendi ailelerinin ve yakın çevrelerinin söyleyiş özelliklerini göstermektedir. Öğrencilere doğru, düzenli ve yararlı bir konuşma eğitimi verilerek çocukların yetersiz ve mahallî özellikler taşıyan konuşmalarının toplumda kullanılan ortak söyleyiş ve konuşma seviyesine getirilmelidir (Temizyürek vd., 2007, s. 266).

Çağımızda önemi gittikçe artmakta olan konuşma becerisinin, hayatın tüm alanında başarılı olunabilmesi açısından geliştirilmesi şarttır.

Konuşma ailede de öğrenilebilir fakat doğru ve etkili konuşma eğitim ile elde edilebilen bir beceridir. Eğitimin aktarılmasında öncü olan öğretmenlerimize özellikle de konuşma becerisinin geliştirilmesinde etkin rol sağlayacak olan Türkçe öğretmenlerimize büyük rol düşmektedir.

Özbay (2006, s. 178), her beceride olduğu gibi konuşma becerisinin de eğitimle geliştiğini belirtmektedir. Bu eğitimle birlikte insan, duygu ve düşünce ve isteklerini anlatır hale

gelebilmelidir. Aynı zamanda çocukların belli bir konuşma alışkanlığıyla okula geldiğini ifade etmektedir.

Konuşma eğitiminde asıl amaç, düşünen ve düşündüğünü doğru ifade edebilen nesiller yetiştirmektir. Duygu, düşünce ve izlenimlerin sözle, doğru, anlaşılır, etkili biçimde anlatılabilmesi için konuşma ilkelerinin davranışa dönüşmesi ve hatta içselleşmesi gerekir (Sağlam, 2010, s. 30). İşte bunun için ilköğretimden yükseköğretime kadar konuşma becerisinin eğitime önem verilmelidir.

Bireyin, toplum ilişkilerini düzenlemede, toplumda kendine bir yer edinmede, gündelik ihtiyaçlarını karşılamada, duygu ve düşüncelerini anlatmada bu denli başvurduğu konuşma gelişigüzel olmamalıdır. Konuşmanın amacına uygun olması ve doğru iletilmesi üzerinde titizlikle durulmalıdır. Bu da ancak eğitimle sağlanabilmektedir.

Günümüzde bireyin sosyalleşmesinde, insan zekâsının ilerlemesinde, bilimin, kültürün, uygarlığın gelişmesinde büyük roller üstlenen konuşmanın önemi giderek artmaktadır. İşte bu nedenle okullarda konuşma becerisi üzerinde özenle durulmalı, doğru ve etkili konuşmanın yolları öğretilmelidir. Bu bilgilerden yola çıkacak olursak bireylerin günlük hayatta farklı durumların gerektirdiği konuşmaları yapabilmeleri; duygu, düşünce, bilgi aktarımlarını kendilerine güvenerek ve kusursuzca yapabilmeleri konuşma becerilerinin geliştirilmesiyle mümkündür.

Dil donanımı her insanda doğuştan vardır ancak dili kullanma becerisi her insanda aynı değildir. O nedenle birey, eğitim öğretim sürecinden geçmek zorundadır. Çünkü dil, insanın yaşamını devam ettiren bir varlıktır ve insanın insanla anlaşmasını sağlamaktadır. Anlaşmanın doğru olabilmesi için anlatma ve anlamanın doğru olması gerekmektedir. Bunun gerçekleşmesi için de bir dil becerisi olan konuşma becerisi eğitimi bir zorunluluktur.

Özbay'a göre konuşma becerisi, hayatın her alanını kuşatan bir beceri olduğu için hem ana dil dersi hem de diğer derslerin öğretiminde büyük bir öneme sahiptir. Çağımızdaki toplumsal yaşayış ve demokratik sistem; başkalarını anlamak kadar kendini anlamayı da zorunlu kılmaktadır. Bunun içindir ki, çocuklara her şeyden önce doğru ve düzgün konuşma beceri ve alışkanlığı kazandırmak gerekmektedir (Özbay, 2006, s. 103).

Öğrencilerin konuşma becerilerini geliştirmek, eğitim kurumunun her basamağının ve bu kurumlardaki bütün eğitimcilerin görevi olmakla birlikte öncelikli olarak Türkçe dersine ve Türkçe öğretmenlerine düşmektedir. Eğitim kurumlarında verilen konuşma dersinin amacı, öğrencilerin düşünce ve duygularını dil kurallarına uygun, doğru ve etkili biçimde anlatma yeteneği kazandırmaktır (Aktas ve Gündüz, 2001, s. 258).

Konuşma bir dil becerisi olduğu için bu eğitimin öncelikle ve özellikle Türkçe derslerinde verilmesi gerekir. Türkçe dersi bilgi değil, beceri dersidir. Türkçe dersi bir uygulama dersidir. Bu nedenle, öğrenci ne kadar çok uygulama yaparsa ders o kadar amacına uygun işlenmiş olur. Konuşma becerisinin eğitimi görevi de bu nedenle Türkçe dersi öğretmenlerine düşmektedir. Türkçe öğretmenleri, öğrencilerine konuşmanın birey açısından her alanda önemli olduğunu hissettirmeli ve konuşmayı sevdirmelidir.

3.3.1.Türkçe Dersi Öğretim Programında Konuşma Eğitiminin Yeri

Çalışma 2012 tarihinde başlamış olduğundan, uygulamış olduğumuz veri toplama araçları ve kavramsal çerçevede geçmekte olan programla ilgili çalışmalar 2006 Türkçe Dersi Öğretim Programından bahsetmektedir. Çalışmamız sonuçlanıncaya kadar 2015 Türkçe Dersi Öğretim Programı yayınlanmıştır.

Türkçe öğretiminin en önemli amaçlarından biri; çocuğa güzel, doğru ve etkili konuşma becerisi kazandırmaktır (MEB, 2006, s. 3).

İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı'yla dinlediklerini, izlediklerini ve okuduklarını anlayan; duygu, düşünce ve hayallerini anlatan; eleştirel ve yaratıcı düşünen, sorumluluk üstlenen, girişimci, çevresiyle uyumlu, olay, durum ve bilgileri kendi birikimlerinden hareketle araştırma, sorgulama, eleştirme ve yorumlamayı alışkanlık hâline getiren, estetik zevk kazanmış ve millî değerlere duyarlı bireyler yetiştirilmesi amaçlanmıştır (MEB, 2006, s. 3).

Türkçe eğitiminde temel amaç, dört temel dil becerisi olan dinleme, okuma, yazma ve konuşma becerilerini kazandırmak ve geliştirmektir. Anlatmaya bağlı bir dil becerisi olan konuşmanın diğer beceriler arasında ayrı bir yeri vardır. Çünkü konuşma, insanlar arasındaki iletişimi sağlayan en etkili ve hızlı bir faktördür.

Konuşma eğitiminin amacı, öğrencilere düşünce ve duygularını dil kurallarına uygun, doğru ve etkili bir biçimde anlatma yeteneği kazandırmaktır.

“İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda, konuşma becerisinin geliştirilmesiyle; öğrencilerin Türkçenin estetik zevkine vararak ve zengin söz varlığından faydalanarak kendilerini doğru ve rahat ifade edebilmeleri, sosyal hayatta karşılaşacakları sorunları konuşarak çözebilmeleri, yorumlatıp değerlendirmeleri amaçlanmıştır. Bu amaçlarla programdaki konuşma etkinliği örneklerinde; birikimlerden, çeşitli görsel ve işitsel materyallerden yararlanma, düşüncelerini mantık akışı ve bütünlük içinde sunma, karşılaştırma yapma, sebep- sonuç ilişkisi kurma, sınıflandırma, değerlendirme, özetleme gibi anlamayı ve zihinsel becerileri geliştirmeyi amaçlayan çalışmalara yer verilmiştir” (MEB, 2005, s. 6).

Söz konusu programda 6, 7 ve 8. sınıflar için konuşma becerisiyle ilgili hazırlanmış amaç ve kazanımlar sunulmuştur. Bu amaç ve kazanımlar öğrenci merkezli hazırlanmış olup, öğrencilerin ulaşması gereken hedefleri belirler. Ayrıca öğretmenlere de ders esnasında

sunulması gereken etkinlikleri planlamada yardımcı olur ve varılması gereken rotayı gösterir.

Konuşma becerisiyle ilgili ulaşılması gereken hedefleri görmek açısından incelemek gerekirse 6, 7 ve 8. sınıflar için konuşma becerisi ile ilgili hazırlanmış olan amaç ve kazanımlar şunlardır:

Konuşma Kurallarını Uygulama

- Konuşmaya uygun ifadelerle başlar.
- Konuşma sırasında uygun hitap ifadeleri kullanır.
- Bulunduğu ortama uygun bir konuşma tutumu geliştirir.
- Standart Türkçe ile konuşur.
- Türkçenin kurallarına uygun cümleler kurar.
- Yabancı dillerden alınmış, henüz dilimize yerleşmemiş kelimelerin yerine

Türkçelerini kullanır.

- Karşısındakinin algılamakta zorluk çekmeyeceği bir hızda ve akıcı bir biçimde konuşur.
- Konuşmasında nezaket kurallarına uyar.
- Olayları ve bilgileri sıraya koyarak anlatır.
- Konuşmasında sebep-sonuç ilişkisi kurar.
- Konuşmasında amaç-sonuç ilişkisi kurar.
- Tekrara düşmeden konuşur.
- Konuşmayı uygun ifadelerle bitirir.

Sesini ve Beden Dilini Etkili Kullanma

- Konuşurken nefesini ayarlar.
- İşitilebilir bir sesle konuşur.
- Kelimeleri doğru telaffuz eder.
- Konuşurken gereksiz sesler çıkarmaktan kaçınır.
- Uygun yerlerde vurgu, tonlama ve duraklama yapar.

- Yapmacıktan, taklit ve özentiden uzak bir sesle konuşur.
- Sözleriyle jest ve mimiklerinin uyumuna dikkat eder.
- Canlandırmalarda, sesini varlık ve kahramanları çağrıştırarak kullanır.
- Dinleyicilerle göz teması kurar.

Hazırlıklı Konuşmalar Yapar

- Konuşma konusu hakkında araştırma yapar.
- Konuşma metni hazırlar.
- Konuşmasını bir ana fikir etrafında planlar.
- Ana fikri yardımcı fikirlerle destekler.
- Konunun özelliğine uygun düşünceyi geliştirme yollarını kullanır.
- Atasözü, deyim ve söz sanatlarına uygun durumlarda kullanarak anlatımını zenginleştirir.
- Konuşmasını sunarken görsel, işitsel materyalleri ve farklı iletişim araçlarını kullanır.
- Konuşma öncesinde konuyla ilgili açıklamalar yapar.
- Konuşma sırasında sorulara açık, yeterli ve doğru cevaplar verir.
- Konuşmasında dikkati dağıtacak ayrıntılara girmekten kaçınır.
- Konuşmasını belirlenen sürede teşekkür cümleleriyle sona erdirir.
- Konuşma yöntem ve tekniklerini kullanır.

Kendi Konuşmasını Değerlendirme

- Konuşmasını içerik yönünden değerlendirir.
- Konuşmasını dil ve anlatım yönünden değerlendirir.
- Konuşmasını sunum tekniği yönünden değerlendirir.
- Konuşmasını sesini ve beden dilini kullanma yönünden değerlendirir.

Kendini Sözlü Olarak İfade Etme Alışkanlığı Kazanma

- Duygu, düşünce, hayal, izlenim ve deneyimlerini sözlü olarak ifade eder.
- Anlamadıklarını ve merak ettiklerini sorar.
- Sorunlarına konuşarak çözüm arar.
- Yeni öğrendiği kelime, kavram, atasözü ve deyimleri kullanır.

Görüldüğü gibi öğrenci merkezli olarak hazırlanmış olan amaç ve kazanımlar öğrencinin daha fazla sorumluluk alıp derste daha etkin olmalarını gerektirmektedir. Bu nedenle öğrencilerin çevreleriyle daha fazla etkileşimde bulunduğu ve daha zengin öğrenme ortamlarının olduğu ders etkinlikleri planlanmalıdır. Türkçe dersinin bir bilgi değil, beceri dersi olması gerektiği amaç ve kazanımlarla da görülmektedir.

3.4. Konuşma Eğitiminde Kullanılan Yöntem ve Teknikler

Konuşma, hayatın her alanını kuşatan bir beceridir. Bu sebeple konuşma eğitimine gereken önem verilmeli, konuşma becerisinin geliştirilmesi için çeşitli uygulamalar yapılmalıdır.

Unutulmamalıdır ki, çağdaş öğrenme yaklaşımında öğretmen rehber konumundadır. Öğretmenin görevi, öğrencilerini yönlendirmek ve onların bilgiyi bulmalarına yardımcı olmaktır. Öğretmen öğrencilerinin sınıfta daha çok konuşmalarını, yazmalarını ve birbirleriyle etkileşimde bulunmalarını kullandığı yöntem ve tekniklerle sağlayabilir.

Konuşma etkinliklerinde öğrencilerin sıkılmadan ve eğlenerek öğrenmeleri açısından mümkün olduğunca çok sayıda öğrencinin rahatlıkla katılabileceği farklı uygulamalarla derslerin işlenmesi istenmiş ve farklı yöntem ve tekniklere başvurulmasının amaçlanan kazanımlara daha kolay ulaşılacağı kanısına varılmıştır.

Türkçe dersi, bilgiden çok beceri ve yeteneklerin geliştirilmesine dayalı bir derstir. Becerilerin geliştirilmesi ise uygulamaya ağırlık veren bir öğretim anlayışıyla sağlanabilir. Öğrencilerin öğrenme sürecinde etkin olduğu öğretim anlayışı ise öğrenci merkezli öğretimdir. Öğrenci merkezli öğretim yöntem ve tekniklerin kullanılmasıyla derste öğrencilerin birbirleriyle etkileşimde bulunmalarını sağlayacak ve uygulama yapmalarına fırsat verecek bir ortam oluşturulması sağlanmış olacaktır (Arslan vd, 2008, s. 1).

Türkçe eğitiminin etkili olabilmesi için derslerde tek bir yöntem ya da teknik değil birden fazla yöntem ve tekniğe başvurulmalıdır. Çünkü eğitimde amaç istenilen sonuçlara en kısa sürede ulaşmaktır. Öğrencilere verilmesi planlanan beceriler, bu becerileri öğrencilere ezberleterek değil, öğrencileri bizzat eğitimin içine katarak, onlara takım ruhu, liderlik, iş birliği ve çözüm üretme gibi etkinliklerle kazandırılabilir.

Karabay (2005, s. 51)'ın çalışmasına bakacak olursak, Türkçe dersi çok yönlü bir derstir. Bu nedenle bu dersle ilgili çalışmalar sırasında birden çok değişik yöntem ve tekniğe başvurulması gerekmektedir.

Türkçe öğretiminde öğrenciyi edilgen durumdan çıkarmak ve etkin duruma getirmek gereklidir. Bu nedenle öğrenciler için çevreleriyle etkileşime geçecek yöntemler belirlenmelidir.

Aslan vd. (2008)'ne göre, bir öğretmenin sınıfta etkili bir öğrenme ve öğretmeyi gerçekleştirebilmek için atacağı en önemli adımlardan biri “Nasıl Öğretmeliyim?” sorusunu düşünmesi ve bu soruya yanıt verecek etkinlikleri planlamasıdır. Bu etkinliklerin planlanmasında ise öğretmenin öğrencilerinde kalıcı izli öğrenmeleri sağlayabilmesi için öğrenme öğretme sürecinde hangi yöntem ve teknikleri ne zaman, nerede ve nasıl kullanacağına dikkat etmesi gerekir.

Eğitim ortamındaki çalışmalar, öğrencileri hayata hazırlama amacı taşıyorsa anlam kazanır. Eğer bu amaca sahipse hedef kitle üzerinde kalıcı izler bırakacak ve öğrenciler edindikleri bilgi ve becerileri hem günlük hayatlarında hem de meslek hayatlarında kullanabileceklerdir.

Eğitim alanında yöntem ve teknik kavramlarına göz attığımızda karşımıza çıkan değerlendirmelere göre,

Yöntem,

1. Bir amaca erişmek için izlenen, tutulan yol, usul, sistem.
2. Bilimde belli bir sonuca erişmek için, bir plana göre izlenen yol, metot (TDK, 2005).

Hedefe ulaşmak için izlenen en kısa yol ya da bir konuyu öğrenmek için seçilen düzenli yol (Demirel, 2000, s. 138).

2005 yılı Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda konuşma becerisini geliştirmek amacıyla uygulanabilecek bazı yöntemlere yer verilmiştir. Bu yöntemler şu şekilde açıklanabilir:

İkna Etme

Amaç: Bir konu hakkındaki fikirlerin dinleyiciler tarafından kabul edilmesini ve benimsenmesini sağlamaktır.

Uygulama: İkna etme yönteminde, fikirleri destekleyen kaynaklara, güvenilir delillere, sayısal verilere yer vermek; sesini ve beden dilini etkili kullanmak önemlidir. Bu yöntemin

sınıf ortamında uygulanmasında seçilen öğrenciler ya da gruplar konu hakkında farklı fikirleri savunarak karşısındakileri fikirler hakkında ikna etmeye çalışırlar. Bu yöntem uygulanmadan önce kaynaklara ulaşmaları ve delilleri toplamaları için öğrencilere süre verilmelidir.

Eleştirel Konuşma

Amaç: Belirli bir konuyu olumlu ve olumsuz yanlarıyla ve tarafsız bir bakış açısıyla değerlendirerek yorum yapma, fikir ve çözüm üretme becerilerini geliştirmektir.

Uygulama: Konuşmacı, seçip sınırlandırmış olduğu konu ile ilgili konuşmasını hiçbir eksik kalmayacak şekilde dinleyicilerin bilgisine sunar. Beğeni ve tepkilerini tarafsız ve bilimsel verilere dayanarak ortaya koyar ve alternatif çözüm önerileri teklif eder.

Katılımlı Konuşma

Amaç: Dinleyicileri konuşma sürecine katarak konunun anlaşılmasını kolaylaştırmak ve konuya farklı bakış açıları getirmektir.

Uygulama: Dinleyicileri konuşma sürecine katmak amacıyla konuşma yer yer kesintiye uğratarak dinleyicilerin duygu, düşünce ve sorularını iletmeleri sağlanır. Bu amaçla konunun ilgi çekici yönleri üzerinde durulmalı, sorular sorularak dinleyicinin konu üzerinde düşünmeleri sağlanmalıdır.

Tartışma

Amaç: Öğrencilerin bir konu üzerinde olumlu veya olumsuz fikirler yürüterek benimsedikleri fikirleri savunma becerisini geliştirmektir.

Uygulama: Tartışılacak konu öğrenciler tarafından seçilir ve konuyla ilgili gerekli kaynaklar taranarak elde edilen bilgi ve görüşler düzenlenir. Seçilen konu, düşündürücü ve tartışmaya uygun nitelikte olmalı, belirli sürede ele alınmalıdır. Sınıfta herkesin düşündüğünü söyleyebileceği serbest bir ortam oluşturulmalıdır. Oluşturulan jüri tarafsız olmalıdır. Öğretmen sınıfça seçilecek bir başkan yönetiminde tartışmayı başlatır.

Başkan;

- Tartışılan konunun nitelik ve sınırlarını dilmeyicilere iyice açıklamalı,
- Tartışma sürecinde konu dışına çıkılmadan, tartışılanların düşüncelerini rahatlıkla söyleyebilecekleri bir ortam oluşturmalı,
- Belirlenen yönteme uygun olarak ortaya çıkan fikirleri oylamaya sunmalı ve rapor hazırlatmalı,

- Yerine göre tartışmaya katılmalı, soru sormalı, zaman zaman konuşulanların özetini yapmalı,
- Uzun konuşanlara ve konunun dışına çıkanlara uyarılarda bulunmalı,
- Kendi duygu ve düşüncelerini belirtmekten kaçınmalı; tartışan grupların fikirlerine önderlik ederek tarafsız kalmalıdır.

Tartışmacı;

- Tartışma sırasında konuşmacının sözünü kesmemeli,
- Konu dışına çıkmamalı,
- Verdiği örnekler, fikirlerini destekleyecek nitelikte olmalı,
- Tartışmanın, bir amaç değil, gerçeği bulmak için bir araç olduğunu akıldan çıkarmamalı, karşılıklı saygı ve hoşgörü içerisinde olmasına özen göstermelidir.

Kendisini Karşısındakinin Yerine Koyarak Konuşma (Empati Kurma)

Amaç: Konuşmada, karşısındakinin değer yargılarını, duygu ve düşüncelerini anladığını hissettirerek etkili bir iletişim kurmaktır.

Uygulama: Bir sorunu çözmek, doğruyu aramak veya karşısındakinin sevinçlerine ve sıkıntılarına ortak olmak gibi olumlu iletişim becerilerini geliştirmek için konuşma ortamı oluşturulur. Her hafta bir konu belirlenerek karşısındakini anlama etkinliği yaptırılır.

Güdümlü Konuşma

Amaç: Öğrencilerin bir konu hakkındaki bilgilerini, duygularını ve düşüncelerini etkili bir şekilde anlatma becerilerini geliştirmektir.

Uygulama: Öğretmen tarafından belli bir konu seçilerek sınıfın gündemine alınır. Konu hakkında öğrenciler bilgilendirilir. Sınıfta konuyla ilgili beyin fırtınası yapılır. Birkaç öğrenci seçilerek konu hakkındaki duygu, düşünce ve hayallerini iki dakika içinde ifade etmeleri sağlanır.

Kelime ve Kavram Havuzundan Seçerek Konuşma

Amaç: Öğrencilerin öğrendikleri kelime, kavram, atasözü ve deyimleri anlatımlarında kullanmalarını sağlayarak söz varlıklarını ve ifade güçlerini zenginleştirmektir.

Uygulama: Öğretmen tarafından kelime ve kavramların yer aldığı bir havuz oluşturulur. Öğrenciler konuşma kurallarına bağlı olarak bu havuzdan seçtikleri kelime ve kavramları kullanarak bir konuşma yaparlar.

Serbest Konuşma

Amaç: Öğrencilerin herhangi bir konudaki duygu, düşünce ve hayallerini sözlü olarak ifade güçlerini geliştirmektir.

Uygulama: Öğrenciler seçtikleri konu hakkındaki duygu, düşünce ve hayallerini anlatırlar. Öğrencilere kendilerini ifade etme fırsatı vermek için haftalık ders saatinin bir kısmı serbest konuşmaya ayrılmalıdır.

Yaratıcı Konuşma

Amaç: Öğrencilerin konuşma yeteneklerini ve yaratıcılıklarını geliştirmektir.

Uygulama: Öğrencilere bir konu verilir. Her öğrenci bir önceki arkadaşının konuyla ilgili söylediklerinden hareketle konuşarak konuya farklı bir bakış açısı getirir.

Hafızada Tutma Tekniği

Amaç: Konuşmanın kesintiye uğratılmadan kurallarına uygun olarak yapılmasını sağlamaktır.

Uygulama: Konuşmanın içeriği düşünce sıralamasına göre düzenlenir. Cümleler düşünce gruplarına göre sınıflandırılır ve oluşturulan kelime listeleri bir kâğıda yazılır. Hayal gücü, benzetme, abartma, mizah vb.den yararlanılarak seçilen kelimelerle küçük bir hikâye oluşturulur.

Özbay’a göre (2009b, s. 112-113) bu on tekniğin yanı sıra tümevarım ve tümdengelim yöntemleri de konuşma becerisini geliştirmek amacıyla kullanılabilir.

Tümevarım Yöntemi

Amaç: Öğrencilerin sınıflama, genelleme, kanıtlama, akıl yürütme, sorun çözme, bilimsel ve eleştirel düşünme gibi becerilerini geliştirmektir.

Uygulama: Bu yöntem çeşitli şekillerde uygulanabilir. Örneğin;

Bir konu seçilerek sınıf gruplara ayrılır. Her grup konuyu farklı bir açıdan ele alır. Konu hakkındaki farklı bakış açıları sınıflanır ve bunlardan yola çıkılarak genel bir yargıya varılır.

Bir kavram havuzu oluşturulur. Öğrenciler gruplara ayrılır ve her grup havuzdan bir kavram seçer. Grup üyeleri konunun özel bir yanını ele alır. Görüşler birleştirilerek kavramla ilgili genel bir yargıya varılır. Her gruptan bir kişi varılan genel yargıyı sınıfa açıklar.

Tümdengelim Yöntemi

Amaç: Öğrencilerin bilimsel düşünme ve yaratıcılık yönlerini geliştirmek, eleştirel düşüncelerini sağlamak, sorun çözme ve akıl yürütme becerilerini geliştirmektir.

Uygulama: Herhangi bir konuda genel bir görüş örnek olarak verilir. Bu görüş sınıf içinde tartışılır. Konunun genelinden hareketle özel bir yönü ön plana çıkarılarak konuşulur.

Teknik,

1. Bir sanat, bir bilim, bir meslek dalında kullanılan yöntemlerin hepsi.
2. Bir uygulamaya dayanan, bir uygulamaya ilişkin,
3. Yol, beceri, yöntem (TDK, 2005, s. 1938).

Özbay’a göre (2009a, s. 23), eğitim öğretim faaliyetlerinde kullanılan yöntemin, kişiler, yer, zaman, fiziksel şartlar, araç gereçlere bağlı olarak uygulanış şekline teknik denir.

Kısaca teknik, öğretim yönteminin bir ders etkinliğinde yapılan uygulamasıdır.

Özbay’a göre konuşma, eğitim ve öğretim faaliyetlerinin temelinde yer alır. Öğretmen öğrenci arasındaki bilgi alışverişi, açıklama, anlatma, değerlendirme en çok konuşma aracılığıyla yapılır. Konuşma yetisi doğuştan getirildiğini fakat doğru ve etkili konuşmanın ancak eğitimle mümkün olabileceğini söylemektedir. Konuşma eğitimi ise insanın duygu, düşünce ve isteklerini etkili bir şekilde anlatabilecek hâle gelmesidir.

Konuşma becerisi, hayatın her alanını kuşattığı için hem ana dili dersi hem diğer dersler hem de kişinin hayatını devam ettirebilmesi için oldukça önemlidir. Bu sebeple konuşma eğitimine gereken önem verilmeli, konuşma becerisinin geliştirilmesi için bol bol ve değişik uygulamalar yapılmalıdır.

Konuşma becerilerinin geliştirilmesinde öğretmenlerin uygulayabileceği bazı teknikleri şu şekilde sıralayabiliriz.

3.4.1. Anlatım Tekniği

Öğretmenlerin en çok kullandıkları teknik olan anlatma tekniği öğretmen merkezlidir ve konuyu öğrencilere aktarma esasına dayanır.

Anlatım tekniği, işlenmekte olan konuların bir sıra ve düzene göre konuşma yoluyla açıklanmasına denir.

“Anlatma yöntemi, öğretmenin belirli bilgileri ve görüşleri öğrencilere aktarmasından çok bir soru ve sorun biçimine sokulmuş önemli bir düşüncenin aktarılması ve açıklanması amacıyla başvurulmuş bir öğretim tekniğidir (Oğuzkan, 1989, s. 60).

Görülüyor ki, anlatım tekniği belli bir konunun bir öğretmen tarafından anlatılması olarak tanımlanabiliyor.

Anlatım tekniğinde öğretmen anlatan (etken), öğrenci dinleyen (edilgen) konumdadır. Bu sebeple öğretim zaman zaman sıkıcı olmakta ve öğrenciye bilgiler hazır sunulduğu için de bilgiler çabuk unutulmaktadır.

Anlatım tekniğinin, konunun püf noktalarının açıklanması, az zamanda çok bilgi verilmesi, etkinliklerin nasıl yapılacağına açıklanması ve konunun özetlenmesi gibi durumlarda faydalı olacağı düşünülmektedir. Eğer yine de anlatım tekniği kullanılmak isteniyorsa, bu teknik anlatım becerisini güçlendirmek amacıyla öğrencilere yaptırılmalıdır. Gazete veya dergilerden hedef kitlenin seviyesine uygun olacak şekilde seçilerek okunan bir metnin sınıfta anlatırılması, okunan/dinlenen bir masal, hikâyenin anlatımının öğrencilerden istenmesi, her insanda hazır olan anı, gezi ve gözlemlerin anlatırılması öğrencilerin konuşma becerilerinin gelişimini olumlu yönde etkileyecektir.

Bununla birlikte resim, grafik ve karikatür üzerinde öğrencilerin konuşturulması, bir kişinin fiziksel ve ruhsal yönlerinin anlatırılması, öğrencilerin konuşma becerilerini geliştirecek anlatım çalışmalarındandır.

3.4.2. Soru-Cevap Tekniği

Karaaslan (2010, s. 59)’a göre, soru bugün öğretimde başlıca iletişim araçlarından biridir. Öğrencileri aktif düşünmeye sevk etme ve öğrencilerin öğrenme çalışmalarını düzenlemede çok önemli bir yere sahiptir.

İşman ve Eskicumalı (2003, s. 87)’ya göre, soru-cevap yöntemi öğretmenin işlenen konu ile ilgili olarak öğrencilerin bilgilerini yoklamaktan çok, öğrencileri düşündürmek, önemli noktalara öğrencilerin dikkatini çekmek, cevapları öğrencilere buldurmak gayeleri taşır.

Soru-cevap tekniğinde dersler, belli bir konu hakkında öğretmen tarafından öğrencilere ya da öğrenciler tarafından öğretmenlere birtakım sorular sorulması ve bu sorulara cevap aranması şeklinde işlenir.

Soru-cevap tekniği, öğrencilerin ilgisini derse çekmek açısından oldukça faydalı bir tekniktir. Ayrıca bu sayede öğrenenler pekiştirilir ve öğrenemeyen diğer öğrenciler yöneltilen sorular sayesinde daha iyi bir seviyeye gelebilir.

Temizyürek (2004, s. 2779) 'ye göre, öğrencilerin konuşma becerilerini geliştirmenin bir yolu da onların seviyelerine uygun sorular sorabilmektir. Seviyelere uygun olarak sorulan sorular neticesinde öğrenciler verecekleri cevaplarla konuşma etkinliği yapmak için fırsat bulacaklardır.

Daha etkili bir öğrenme ortamı olması için; öğretmen soruları hazırlarken konuya hâkim olmalı, öğrencilerin seviyelerini iyi bilmeli soruları herkese eşit bir şekilde yöneltmeli ve sorular cevaplandırıldığında öğrencilere anında dönüt ve düzeltme vermelidir.

3.4.3. Tartışma Tekniği

Öğrencilerin öğretmen tarafından ortaya atılan bir görüş ya da sorunu konuşarak problemin çözümüne yönelik görüşler ortaya koydukları bir tekniktir. Bu teknikte öğretmen öğrencilerini yönlendirmeli, onlara cevapla ilgili ipuçları vermelidir.

Tartışma yönteminde bilgi öğrenciye hazır olarak sunulmaz. Tartışma tekniği öğrenci merkezlidir. Öğrenci etkin olarak derse katılır ve birlikte öğrenme imkânı bulur.

Tartışma tekniği bir başka etkinlikte; metnin, paragrafın ana ve yardımcı fikirlerinin bulunmasında, şiir ya da metinle ilgili soruları cevaplamada kullanılabilir

“Tartışma, öğrenci merkezli bir sınıf ortamının oluştuğu, öğrencilerin kendilerini rahatça ifade edebildikleri, düşünme, eleştirme, başkalarının görüşlerine saygı duyma (demokratik tutum), iletişim kurma vb. becerilerini geliştiren bir yöntemdir (Taşpınar, 2005, s. 27).

Sınıfta öğrencilerin düzeyleri ve bilgi birikimleri göz önünde bulundurularak tartışma çalışmaları yapmak konuşma becerisinin geliştirilmesine yönelik önemli bir tekniktir. Öğrencilerin hazırbulunuşluluğu dikkate alınarak yapılan etkinliklerde katılım ve öğrenme daha fazla olacaktır. Bunun yanı sıra sınıfta tüm öğrencilerin katılımıyla gerçekleştirilen etkinliklerle öğrenciler birbiriyle doğru iletişim kurmayı öğreneceklerdir.

.

3.4.4. Rol Oynama (Dramatizasyon) Tekniği

Rol oynama tekniği, herhangi bir ders konusunun taklit veya rol yaparak canlandırılması tekniğidir.

Dersin bir oyun havasında sunulması, çeşitli taklitler yaparak konuya ilgi ve istek uyandırılması bilgilerin hem öğrenilmesi hem de kalıcı olması bakımından oldukça önemlidir.

Hesapçıoğlu (1998, s. 220)'na göre, rol oynama (dramatizasyon), çeşitli öğretim ve öğrenim amaçları için kendiliğinden meydana gelen, hazırlıksız, yaşam tecrübelerinin aslına benzer canlı sunuluşları gerçekleştirme yöntemidir. Bir başka deyişle; birtakım durum ve olayların hareket, konuşma ve taklit gibi öğelerden yararlanılarak hayalî bir ortam içinde canlandırılmasıdır.

Rol oynamada bir olay, durum veya bir sorun öğrencilerin gözü önünde bir grup öğrenci tarafından dramatize edilir.

Özbay'a göre (2009b, s. 107) ilköğretim okullarında derslerin canlı hâle gelmesinde önemli bir yeri olan dramatizasyon, sözlü anlatımın gelişmesine de hizmet eder.

Uygulama alanı çok geniş olan dramatizasyon yönteminden öğretmenler gereken ölçüde yararlanmalıdır.

Dramatizasyon yöntemi uzun bir uğraş istemediği gibi, dersleri daha eğlenceli kılar ve öğretimin kalıcı olmasını sağlar.

3.5. Konuşma ve Konuşmanın Unsurları

İnsanın günlük hayatında çevresiyle olan bütün ilişkileri büyük ölçüde konuşmaya dayanır. Bu bakımdan hayattaki mutluluk ve başarı güzel ve etkili konuşmaya dayanır.

Temizyürek vd. (2007, s. 117)'ne göre konuşma, sözün seslendirilmesi esnasında ortaya çıkan teknik bir boyuttur. Anlamın oluştuğu yer, söz ise; anlamın ifade edildiği kaynaktan çıkıp bir başka zihinde kendine yer bulması için ortak işaretlerin ve seslerin yardımıyla gerçekleşmesidir. Ses; nefes, damak, diş, dil, geniz, gırtlak ve dudaklarda biçimlenerek anlamlı birimleri oluşturur.

İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı (2005, s. 6)'nda konuşma için şunlar söylenmiştir: *“Konuşma, bireyin sosyal hayatında iletişim kurmasını, bilgi ve*

birikimlerini paylaşmasını, duygu, düşünce, hayal ve gözlemlerini ifade etmesini sağlayan en önemli araçtır.”

Konuşma; duygu, düşünce ve isteklerin, seslerden oluşan dil aracılığıyla başkalarına aktarılmasıdır. Bu süreç ses dalgalarının boşlukta yayılmasıyla gerçekleşir; bu konuşmanın fiziksel niteliğidir. Duygu, düşünce ve isteklerin seslere dönüşmesi, insan bedeninde var olan beyin, sinir sistemi, akciğerler, ses telleri, küçük dil, damak, dudaklar ve dişlerin dengeli bir uyum içerisinde iş birliğiyle gerçekleşir; bu, konuşmanın fizyolojik niteliğidir. Konuşma, vücudumuzdaki birçok organın birbiri ile ahenk içinde çalışması ile oluşan bir beceridir. Bu becerinin oluşması için birçok unsur iş birliği içinde çalışmaktadır.

Konuşmanın dört önemli niteliği bulunmaktadır (Temizyürek vd. 2007, s. 247-248):

1. Konuşmanın fiziksel niteliği: Konuşma ses dalgalarının boşlukta yayılması ile gerçekleşen bir süreçtir.
2. Konuşmanın fizyolojik niteliği: Konuşma, insanda var olan beyin, sinir sistemi, akciğerler, ses telleri, küçük dil, büyük dil, damak, dudak ve dişler gibi organların dengeli bir uyum içinde iş birliğiyle gerçekleşen bir süreçtir.
3. Konuşmanın psikolojik niteliği: Anlam bilimine (semantik) göre insanlar kavramların kendileri üzerinde değil o kavramlara ilişkin deneyimleri üzerinde düşünüp konuşmaktadır. Bu bakımdan konuşulunca dış dünyanın kendisi üzerine değil doğrudan doğruya dış dünyaya ilişkin tepkiler üzerine konuşulmuş olmaktadır.
4. Konuşmanın toplumsal niteliği: Konuşma, toplumsal hayatın bir ürünüdür. İnsanlar topluluk hâlinde yaşamaya başladıkları andan itibaren iletişim kurma ihtiyacı hissetmişleridir. Konuşma, iletişim ihtiyacının sesli olarak giderilmesidir.

Bir ihtiyaç olan konuşma, belirtilen tüm organların ve konuşma unsurlarının birlikte ve sağlıklı çalışmasıyla mümkündür. Bunların iş birliği içinde olmaması konuşmada aksaklıklara sebep olacaktır.

Temizyürek vd. (2007, s. 119) konuşma unsurlarını şu şekilde belirtmiştir:

3.5.1. Konuşmanın Fiziki Unsurları

3.5.1.1. Ses

Ciğerlerden gelen havanın ses yolunda yaptığı titreşime ses denir (TDK, 2005, s. 1739).

Temizyürek vd. (2007, s. 119)’ne göre ses, diyaframdan başlayarak akciğerler, ses telleri ve ağız bölgesi ses organlarının yardımıyla ortaya çıkar.

Ses olayı deyince aklımıza ilk gelen şey, ciğerlerimizden gelen havanın soluk borusundan geçerek ses tellerine çarpması sonucu ortaya çıkan gürültüdür.

Şenbay (2004, s. 11)’a göre: “Gırtlığımızda meydana gelen selen, ağızımızdan şekillenerek ses halinde çıkar. Biliyorsunuz ki ses, insanın bir şey anlatmak için ağzından çıkan selendir. Ses kelimesi genel anlamda kullanılır.

Konuşmanın fiziksel yapısını oluşturan nefes ve sestir. Aldığımız nefesi geri verirken ses telleri, gırtlak, damak, dil, diş ve dudaklarda meydana gelen işlemler konuşmanın fiziksel yapısını oluşturur (Sağlam, 2010, s. 38).

Seslerin ortaya çıkışını sağlayan organlar şunlardır: Akciğerler, nefes borusu, yutak, ses telleri, yutak boşluğu, burun boşluğu, ağız boşluğu, dil, dişler, avurtlar, ön damak, arka damak, küçük dil, dudaklar, çenelerdir (Karaağaç, 2010, s. 26). Bunların hepsine birden ses aygıtı denir.

Akciğerin görevi, insan vücuduna alınan oksijeni, kan dolaşımına iletmek ve dolaşım sisteminden atılması gereken karbondioksiti insan vücudu dışına bırakmaktır. Nefes borusu diğer bir adıyla soluk borusu vücutta solunan havanın geçtiği yoldur.

Akciğerlerdeki nefesle başlayan konuşma süreci, ses tellerinde devam eder. Ses telleri konuşmaya renk veren tonlamayı ve vurguyu şekillendirmeye yarayan organdır. Ağız, seslerin çeşitlendiği organ olmakla beraber dil, damak, diş ve dudaklar bu çeşitliliği sağlayan organlardır.

Sesin doğru ve anlaşılır çıkarılması konuşmanın fiziksel yapısına verilecek önemle ilgilidir.

Konuşmada cümleleri amaca uygun ve düzenli kurmanın yanı sıra – yazıdan farklı olarak – vurgu, tonlama ve telaffuz önemli bir yer tutar. Gökkaya (2008, s. 7)’nın çalışmasına göre, ses yolumuzun bir enstrümandan farkı yoktur. Usta bir sanatçının enstrümandan çıkardığı

seslerle acemi birinin aynı aletten çıkardığı sesler bir değildir. Duygu ve düşüncelerini iyi ve etkili anlatmak isteyen bir konuşmacı bu enstrümanı iyi kullanmalıdır. Cümle ve kelime vurguları yerinde ve doğru olmalı, tonlama ve telaffuz hatası yapmamalıdır .

Konuşmanın fiziksel unsurları, konuşmaya destek sağlamaktadır. Konuşmadaki anlatım ve etkililiğin özellikle sese dayandığı düşünüldüğünde ses ögesinin verimli ve etkili kullanılmasına özen gösterilmeli bu konuda çalışmalar yapılmalıdır. Şüphesiz ki sesimizi ortaya çıkaran organlarımızı kontrol edebilmeyi öğrenirsek iyi bir konuşmacı olabiliriz.

3.5.2. Konuşmanın Zihinsel Unsurları

Konuşmanın temelinde zihinsel unsurlar yatmaktadır. Konuşmacı, işe önce zihinsel oluşumlarla başlar. Ardından bu oluşumları dile aktarır. Konuşma dilden sözcüklere dökülür, jest ve mimiklerle de tamamlanır.

Konuşmaya başlamadan önce ne söylenmek isteniyorsa hafızada kurgulanmaktadır. Hafızada yer alan kelimeler, yaşantılar, düşünceler konuşma için derlenilir. Bunlar belli bir tasniften geçtikten sonra sözcüklerle ifade edilmeye başlanır. Burada konuşmacı için hafızanın ne kadar önemli bir yere sahip olduğu görülebilir.

3.5.2.1. Hafıza (Bellek)

Hafıza (TDK, 2005, s. 240); yaşanılanları, öğrenilen konuları, bunların geçmişle ilişkisini bilinçli olarak zihinde saklama gücü, dağarcık, akıl, zihin olarak tanımlanır.

Yalçın (2012, s. 110)'a göre, iyi bir konuşmacının bilgiyi beyinde düzenli bir biçimde depolaması, bu bilgileri gerektiği yerde ve zamanda hızla aktarabilmesi gerekmektedir. Genellikle konuşmalarını beğendiğimiz, etkilendiğimiz, ikna edici bulduğumuz insanların bu özelliklerinin gelişmiş olduğu görülür.

Dil becerileriyle beyin işlevlerinin önemli bir kısmı doğrudan hafızayla ilgilidir. Hafıza gücü, iyi bir konuşmacı açısından çok önemlidir. Konuşmacı bir topluluk karşısına çıktığında söyleyeceklerini doğaçlama yoluyla söylemek durumundadır. Onun için en önemli şey söyleyeceklerini kaydettiği hafızası olacaktır. O hâlde bilgileri hafızaya etkili bir şekilde yerleştirmek etkili bir konuşma yapabilmenin önemli bir şartıdır. Son yıllarda beynimizi daha verimli kullanabilme yöntemlerine büyük önem verilmektedir.

Yalçın (2012, s. 112)'a göre bunlar:

- Önem
- Sınıflandırma
- Gereklilik
- İlgilendirme
- Tekrardır.

Bunları kısaca açıklayacak olursak; bunlardan ilki, beynimize her bilgiyi değil, istediğimiz bilgiyi yerleştirme alışkanlığı kazandırmaktır. Burada bilgileri belirli bir önem sırasına göre dizmemiz gerekir. Bunun için karşılaştığımız bilgiler için kendimize;

- Bu bilgi benim için çok gerekli mi?
- Bu bilgi benim için gerekli mi?
- Bu bilgi benim için gerekli olabilir mi?
- Bu bilgi benim için gereksiz mi?

soruları sorulmalıdır (Yalçın, 2012, s. 113).

Bu sorulara verilecek yanıtlardan sonra, bunları kendi içinde ilişkilendirip sınıflandırmamız gerekecektir. Çünkü, bilginin koordine edilmesi çok önemlidir. Bilgi, belleğe düzensiz olarak yerleştirildiğinde bu konuşma esnasında konuşmacının iletmek istediklerinde de düzensizliğe sebep olacaktır. Ayrıca yapılan çalışmalarda bilginin belleğe düzensiz olarak yerleşmesinin ve bunların düzensiz çıkmasının zihinsel yorgunluk veya ileri durumlarda erken bunamaya yol açtığı ortaya çıkmaktadır.

Bilgilerin gereklilik sıralaması da yukarıda belirttiğimiz şekilde yapıldıktan sonra, bilgiyi unutmamak için ise geçmiş ve gelecek yaşantımızla ilişkilendirmemiz gerekmektedir. Çünkü; daha önce edindiğimiz bilgiler, yeni elde edeceğimiz bilgilerin unutulmamasını sağlayan araçlardır.

Bilginin beyne yerleştirilmesinde yukarıdaki aşamalardan sonra gelen aşama tekrardır. Sınıflandırılmış ve birbiriyle ilgilendirilmiş bilginin belirli aralıklarla tekrarlanmasıyla birlikte bilginin kullanılması kolaylaşacaktır.

3.6. Diksiyon

Birey, toplumda kimi zaman konuşmacı kimi zaman da dinleyici konumunda bulunur. Konuşmacı olan bireyin başarılı sayılabilmesi için dinleyicilerin üzerinde etki bırakması gerekir. Bu da konuşmacının gerek anlattıklarıyla gerekse de anlatış şekliyle ilgilidir. İyi bir konuşmacının anlattıkları kadar anlatış şekli de başarısı için çok önemlidir. Konuşmacının anlattıkları hafızayla ilgili bir durumken anlatış şekli söz söyleme sanatı olan diksiyonla ilgilidir.

Fransızca bir kelime olan “diksiyon” güzel ve etkili söz söyleme sanatıdır (Okur, 2010, s. 1)

Temizyürek vd. (2007, s. 69)’ne göre diksiyon, Latince (dictio) ve (distus) sözcüklerinden Fransızcaya (diction) olarak, Fransızcadan da dilimize “diksiyon” olarak geçmiştir. Bu sözcüğün Latince anlamı “söz söylerken sözcüklerin seçilmesi, düzeni, aynı zamanda düşüncüyü kolaylıkla anlatma tarzı” demektir.

Diksiyon (söyleyiş), duygularımızı ve düşüncelerimizi sözle ifade ederken seslerin ve sözcüklerin hakkını vererek; cümleleri doğru, güzel, etkili ve yalın bir biçimde söyleyerek; sesimizi doğru ve düzgün kullanarak; tonlama, durak ve vurgulara dikkat ederek etkili ve güzel bir biçimde seslenme sanatıdır (Güler ve Hengirmen, 2005, s. 113).

Şenbay (2009, s. 13)’a göre ise diksiyon, söz söylerken duygu ve düşünceleri üslûbuna uygun olarak belirtmek için sesin uyumunu, söylenişi, jesti, mimiği, alınacak tavırları yerinde, aynı zamanda güzel kullanma sanatıdır.

O hâlde konuşmacı, duygularını iyi ifade edebilmek ve inandırıcı olabilmek için kelimeleri güzel seçmesi gerektiği gibi doğru bir ses ve düzgün bir söyleyişe de sahip olmalıdır.

TDK Türkçe Sözlük’te diksiyon üç şekilde karşımıza çıkmaktadır (TDK, 2005, s. 525):

1. Seslerin, sözlerin, vurguların, anlam ve heyecan duraklarını kurallarına uygun olarak söyleme biçimi.
2. Konuşulan dilin incelenmesi ve kullanılması.
3. Duru, açık vurgulama ve çıkaklara tam uyarak konuşma.

Buradan da genel anlamda söyleyişe diksiyon denir, tanımını çıkarabiliriz.

Meslekî Eğitim ve Öğretim Sistemini Güçlendirme Projesi (2006, s. 4)’ne göre, güzel ve etkili konuşmak üzere kullanılacak dil malzemesinin doğru seçilmesi ve bunların

konuşmaya yardımcı diğer unsurlarla (sesin uyumu, vurgu, ton, tonlama, durak, üslup, jest ve mimikler, tavır) uyumlu bir biçimde kullanılabilmesi sanatına diksiyon denir.

Yüzlerce yıldan beri insanoğlu güzel konuşanları dikkatle dinlemiş ve onlardan etkilenmişlerdir. Yunus Emre:

“Söz ola kese savaşı,

Söz ola kestire başı

Söz ola ağulu aş

Yağ ile bal ede bir söz” diyerek güzel sözün önemini en çarpıcı şekilde vurgulamıştır.

İnsanı diğer canlılardan ayıran en önemli özelliklerden biri olan konuşmanın, usulüne göre yapılması geçmişten beri hemen hemen her alanda başarılı olmanın şartlarından biridir.

İnsanlar bulundukları çevrede; sesler, görüntüler, işaretler ya da sözlü anlatım yoluyla birbirleriyle iletişim kurmaya çalışırlar. İletişimin en hızlı ve etkili olanı ise konuşmaya dayalı olmalıdır. Konuşma ise, düşüncelerin, duyguların ve bilgilerin bir dil aracılığıyla anlatılması becerisidir. Bu beceri, taklit ve öğrenme yolu ile kazandığımız aynı zamanda birtakım zihinsel işlemler gerektiren bir süreçtir.

Konuşma, eğitimin de temel amacıdır. Doğru ve güzel konuşabilme becerisi, her derste başarılı olmanın ön koşuludur. Şüphesiz bireyin sağlıklı bir kişilik gelişimi için güzel ve doğru konuşma becerisinin geliştirilmesi önemlidir. Bu sebepten okul öncesi dönemde dinlemeyle ilgili kazanımlar ile konuşmaya yönelik bazı temel becerileri edinmiş olan çocukların, ilköğretim döneminde konuşma becerilerini geliştirmesi gerekir. Zaten Türkçe öğretiminin de en önemli amaçlarından biri; çocuğa güzel, doğru ve etkili konuşma becerisi kazandırmaktır.

Güzel konuşmak bir sanattır. Hiç kimse doğuştan güzel konuşma yeteneğiyle doğmaz bu nedenle özel bir yetenek işi değildir. Ancak, zamanla konuşma yeteneğini geliştirebilir. Bu da şüphesiz eğitimle mümkün olur.

Diksiyon eğitimi; konuşmada kişisel yeteneğimizi geliştirmeyi, her türlü söyleyiş kusurunun giderilmesini, anlamlı ve zengin ifadenin kulağa hoş gelen bir sesle temiz ve duru bir şekilde seslendirilmesini amaçlamaktadır.

Etkili, doğru ve güzel konuşma toplumumuzda genellikle mesleği konuşma üzerine konumlanmış kişiler için gerekliymiş gibi görülmektedir. Oysaki günümüzde çok fazla

önem taşıyan iletişim, etkili bir konuşma gücüne bağlı olarak kuvvetlenmektedir. Bireyler arası iletişim de konuşarak mümkün olduğuna göre diksiyon eğitimi herkes için gerekli hâle gelmektedir.

Güzel, etkili ve doğru bir konuşmada seslerin doğru çıkarılması son derece önemlidir. Toplumdaki statüsü ne olursa olsun kişilerin kendilerini doğru ve düzgün ifade etmek istemeleri diksiyon sanatının önemini ortaya koymaktadır.

Söz söyleme sanatı olan diksiyonun anlaşılır ve düzgün bir biçimde ortaya çıkması küçük yaşlarda başlayan bir eğitimle geliştirilmelidir. Doğuştan var olan konuşma yeteneği ile küçük yaşlarda başlayacak olan eğitim bireyin konuşmasını daha iyi duruma getirecektir.

Diksiyon eğitimi; kendisi ve çevresiyle barışık, insanlarla doğru iletişim kurabilen, duygu ve düşüncelerini etkili bir şekilde aktarabilen, sesini ve bedenini uyum içinde kullanabilen bireyler yetiştirmeyi hedeflemektedir.

Günümüz dünyasındaki bireylerin dili doğru, güzel ve etkili kullanmanın inceliklerini fark ederek Türkçeyi özenle kullanabilen, konuşmayı sanata dönüştüren ve her şeyden önemlisi ne söyleyeceğini bilmenin yanı sıra nasıl söyleyeceğini de bilen kişiler olarak yetişmesi önem taşımaktadır. Gerek iş hayatında gerekse günlük hayatta güzel ve etkileyici konuşarak hayranlık uyandıran insanlar iyi bir diksiyon eğitiminden geçmişlerdir.

Kendini doğru ve düzgün ifade edebilme, dinleyenleri kolay ikna edebilme, diğer insanlarla kolay iletişim kurabilme, meslekte saygınlık kazanma vb. durumlar güzel konuşma kabiliyetine bağlıdır.

İnsanları toplumda diğerlerinden daha saygın konuma getiren özelliklerden biri de hiç şüphesiz güzel konuşmayı bilmeleridir. Bu nitelikteki kimseler Aristo'nun dediği gibi, “düşündüklerinin hepsini söylemez fakat söylediklerini düşünür de söylerler.”

Kurudayıoğlu (2011)'nin da belirttiği gibi insan, toplumda sık sık konuşma ihtiyacı hisseder ancak bu ihtiyaç, gelişigüzel yapıldığı müddetçe ilgi duymaz. Aksi takdirde etkili yaptığı konuşmalar sayesinde insan toplumda daha çok saygı görür.

Temizyürek vd. (2007, s. 252) , güzel ve etkili konuşmayı ana dilin konuşma ve yazı dilindeki kurallarının bilinmesiyle mümkün olacağını ifade etmektedir. Buna göre, Türkçenin doğru ve etkili şekilde konuşulması için İstanbul Türkçesinin özelliklerinin bilinmesi gerekmektedir.

Yukarıda da bahsedildiği gibi güzel konuşma ancak eğitimle mümkündür. O hâlde biz güzel konuşmayı, konuşma eğitiminden ayıramayız.

Diksiyon, sesi doğru kullanma sanatıdır ve güzel konuşmanın kurallarından bahseder. Bunun için sesin uyumunu, söylenişini, sözcük hecelerinin uzunluğunu, kısalığını yerli yerinde uygulamaktır. Seslerin boğumlama noktaları, tonlama, vurgu, ulama, durak ve ritmin söze uygunluğu diksiyonun başarısını getirir. (Temizyürek vd, 2007, s. 70). Ancak diksiyon çalışmalarına katılmadan da ses ve söyleyişten kaynaklanan konuşma kusurları fark edilemez.

Okur (2010, s. 16)'a göre konuşma sanatında başarılı olabilmek için, öncelikle sesin nitelikleri bilinmelidir. Sesin nitelikleri fark edildikten sonra, ses kusurları üzerinde durulabilir ve ses eğitimi verilebilir. Ses eğitiminden sonra söyleyiş eğitimi önemli bir yer tutar. Yine Okur (2010, s. 16)'a göre ses ve sözün eğitiminden sonra sıra jest ve mimik çalışmalarına gelir.

MEGEP (2006, s. 5)'e göre, insanı diğer birçok canlıdan ayıran en önemli özellik ses ve bu sesle yaptığı iletişimidir. Sesimizle hem mesajımızı gönderir hem de ona duygularımızı, sevgimizi, kızgınlığımızı ve kaygılarımızı ekleriz. Bir de bu sesi şekillendirerek kulağa daha hoş hâlde getirebiliriz ki bu da insanın kendi sesli sanatını, müziğini oluşturur.

Diksiyon; konuşma öncesinde alınan nefesle, nefesimizin oluşturduğu seslerle ve bu seslerin artiküle edilerek yani ağzınızda şekillendirerek oluşturduğu kelimelerle ilgilenir (MEGEP, 2006, s. 6)

Konuşmanın sosyal hayatta kendimizi ifade ederken en çok kullandığımız bir beceri olduğunu biliyoruz. Bu nedenle bireyler, kendilerini ifade ederken ilk bu beceriyi yakınlarından duydukları dil ile taklit ederek öğrenirler. Bu öğrenme gelişigüzel olduğu için konuşmanın teknik kurallarından habersizdirler. İşte konuşma eğitiminin önemi burada ortaya çıkmakla birlikte hedefimiz öğrencilere doğru ve düzgün konuşmayla ilgili konuların öğretilmesidir.

Diğer ülkelerde olduğu gibi, Türkiye'de de seslerin çıkartılması yörelere göre farklılık göstermektedir. Güzel seslendirmede ise daha çok İstanbul ağzı esas alınmaktadır. Seslerin gerektiği gibi çıkarılabilmesi için gırtlaktan başlayarak dil, dudaklar, çene ve buruna kadar tüm ses organlarının eğitilmesi gerekir. Sesin düzgün kullanılabilmesi, eğitim sürecinde alıştırmalarla sonuca ulaşmaktadır.

Güzel ve etkili konuşma yapabilmek için diksiyon kurallarının iyi bilinmesi ve doğru uygulanması şarttır. İyi bir konuşmacı düşüncesini en iyi ifade edecek sözcükleri seçer, cümlelerin kuruluşuna özen gösterir, bunların diksiyon kurallarının gerektirdiği şekilde seslendirir. Harfleri boğumlandırırken, sözcüklerin doğru ve kolay anlaşılmasına çalışır. Dilin yapısal özelliklerini ve seslendiriliş biçimlerini etkileyici bir doğrulukla kullanır. Dile hâkimiyetinin sağladığı inandırıcılık, güven ve saygınlığın, karşıya aktarmayı amaçladığı düşüncesini ifade etmekte zorlanmaz, konuşması sözcük aramakla bölünmez, düşünme payı sözcüklerini kullanma gereksinimi duymaz (İşcan, 2013, s. 61).

Konuşma sırasında kullandığımız kelimeler, kelimelerin vurguları, telaffuzları, kelimelerdeki doğru ses değişimleri ile söylenmesi son derece önemlidir. Bugün kitleleri peşinde sürükleyen dünya liderlerine bakıldığında son derece etkili konuştukları görülmektedir. Etkili konuşmanın sonucuna bakıldığında bu durum diksiyon eğitiminin önemini ortaya koymaktadır.

Diksiyon eğitimiyle birlikte öğretmen, öğrencilerindeki konuşma kusurlarını düzeltmeli, öğrencilerini etkili ve güzel söz söylemeye yönlendirmelidir. İşte o zaman öğrenciler, okudukları metinlere asıl ruhu vermeyi başaracaklardır. Metinler aracılığıyla da konuşma becerisi geliştirilmiş olacaktır.

Temizyürek vd. (2007, s. 71)'e göre diksiyonun temel unsurları fonetik, boğumlama, vurgu, durak ve ulamadır.

3.6.1. Fonetik

Ses ile ortaya çıkan bir eylem olan konuşma, ne kadar kulağa hoş gelir ve ahenkli olursa o kadar başarılı olur. O hâlde birey konuştuğu dilin ses unsurlarını bilmek durumundadır.

Fonetik, ses bilgisidir (TDK, 2005).

Fonetik, seslerin zaman ve yerlere göre geçirdiği evrimi araştırıp, standart dili ortaya çıkarmaya çalışan bilimdir (Temizyürek vd. 2007, s. 71). Bu bilim, insanın diğerine fikrini iletme için, dilden gereken sözcükleri seçip, doğru söylenişine yardımcı olur.

Bir dilin seslerinin oluşumunu; söyleyiş biçimlerini, seslerin geçirdikleri evrimi ve konuşma organlarının işleyişini inceleyen bilim dalına fonetik denir (Okur, 2010, s. 71).

Fonetik, konu olarak dillerin seslerini ve bunların öbür dil, bilim olayları ile olan bağlantılarını inceleyen bilimdir (Palandöken, 1980, s. 41).

Şenbay (2009, s. 116)'a göre diksiyon, güzel bir söylenişin asal kurallarını verir ve söylenişte yapılan ihmali yenmeye çalışır. Bunun için fonetik, diksiyonda seslerin meydana gelmesini ve ses organlarının gerekli durumlarını inceleyen yardımcı bir bilgidir.

O hâlde fonetik, konuşma yanlışlarını ve söyleniş bozukluklarını düzeltmek için kullanılır. Doğru, güzel ve etkili konuşmak için en önemli konulardan biri sesin eğitimi oluşudur. Çünkü konuşma, asıl itibarıyla sese dayalı bir eylemdir.

3.6.2. Boğumlama

Bireyin iyi bir konuşmacı olabilmesi için konuşmasında seslere gereken değeri vermesi gerekir. Sesleri atlamamalı, değiştirmemeli, gerekenden fazla uzatmamalıdır. Konuşmacı, doğru, güzel ve anlaşılabilir bir sesle konuşmalıdır. Bu da ancak sözcüklerin doğru boğumlanmasıyla gerçekleşir. Burada amaç, ağızdan çıkan her sesin doğru ve etkili olmasıdır.

Boğumlama, ciğerlerden gelen havanın, ağız ve burundaki değişik nokta ve bölgelerde engellemeye uğrayarak ses olarak çıkması, telaffuz, artikülasyon (TDK, 2005).

Boğumlama, heceleri iyi anlaşılacak şekilde söylemektir (Temizyürek vd. 2007, s. 72).

Boğumlama; kelimeleri oluşturan hecelerin, heceleri oluşturan seslerin tam yerinden ve süresine uygun olarak sesletilmesidir (Okur, 2010, s. 95).

Boğumlama, konuşma organlarının boğazdan çıkan sese biçim vermek için topluca çalışmasına denir (Şenbay, 2009, s. 146).

Ses organları tarafından seslerin doğru yerden doğru zamanlamayla çıkmasına boğumlama denir (MEGEP, 2006, s. 36).

Kapımızın önünden geçen sokak satıcıları bağırarak sattıklarını herkese duyurmak isterler, buna rağmen ne dediklerini anlamak için çıkıp sorma ihtiyacı hissederiz. Burada önemli olan sesi çıkarmak değil, söylenmek istenenin doğru anlaşılmasıdır.

Dilimizde yer alan bütün ünlü ve ünsüz seslerin söylenişi için boğumlama alıştırmaları yapılmalıdır. İyi anlaşılır bir söz söyleme elde etmek için ünsüzlerin boğumlandırılmasına özen gösterilmelidir (Şenbay, 2006, s. 97).

Şaykol (2010, s. 105)'e göre boğumlama yanlışları yapmadan konuşmak istiyorsanız, fiziksel ve ruh sağlığınızda bir sorun yoksa ve söylenişleri biliyorsanız anlattıklarınız anlaşılır olur. Boğumlama kusurları yapmak istemiyorsak konuşmamıza özen göstermeliyiz.

Heceleri iyi anlaşılacak şekilde meydana getirmek demek olan boğumlama, konuşmanın fiziksel bir boyutu olmakla beraber diksiyon eğitiminde önemli bir yeri vardır. İyi bir konuşmacının sesinin etkili ve yeterli bir şekilde boğumlanması gerekmektedir. Bu konuda yetersizliği bulunan öğrencilere boğumlama çalışmaları ses tekrarları ve tekerlemeler yardımıyla yaptırılabilir.

3.6.3. Vurgu

Konuşmaya başarı getiren unsurlardan biri de cümle ve kelimelerdeki vurgudur. Konuşma esnasında konuşmacının önemli gördüğü yerleri daha baskın söylediğini zaman zaman ses tonunda iniş-çıkış yaptığını görürüz. Burada amaç, konuşmaya hareket getirmek ve dinleyicinin konuşmadan uzaklaşmamasını sağlamaktır.

Vurgu, konuşma, okuma sırasında bir hece veya kelime üzerinde diğerlerinden daha farklı olarak yapılan baskı, aksan (TDK, 2005, s. 2097).

Vurgu, sözcüklerde bir hecenin üzerine yapılan ses baskısıdır (Şenbay, 2009, s. 161).

Temizyürek vd. (2007, s. 91) vurgunun tanımını yaparken şöyle der: “Konuşmada monotonluk sözlerin etkililiğini azaltan temel unsurdur. Gerek kelimeye gerekse cümleye renk katabilmesi için sesi monotonluktan kurtarmak lazımdır. İşte kelime ve cümlede tekdüzeliği gideren, konuşmaya ezgi kazandıran temel unsurlar vurgu ve tonlamadır.

Konuşmaya canlılık unsuru kazandıran önemli bir ahenk unsuru da vurgudur (Okur, 2010: s. 153). Konuşmanın asıl mesajını dinleyicilere ulaştırmak ve konuşmaların içerdiği fikirlerin altını çizmek maksadıyla vurgudan yararlanılır. Vurgunun gücünden yararlanmayan konuşmacı, dinleyicilerin kendi duygu, düşünceleri dâhilinde yorum yapmalarının önüne geçemez. Konuşmanın belli bir amacı, mesajı vardır ve vurgusuz konuşmalar amacına ulaşamaz.

Seslerin oluşum özelliklerini, Türkçenin ses olaylarını, doğru vurgu ve tonlama kurallarını bilmek doğru ve güzel konuşma yolunda atılmış önemli bir adımdır (Beyreli vd,2005, s. 140).

Taşer (2012, s. 85)’e göre konuşanın ses yeteneğinin, ileti üzerinde etkisi vardır. Konuşanın sesinin etkileyciliği kadar dinleyenleri etkileyen diğer bir husus da iletinin vurgulu oluşudur. Ayrıca her dilin kendi ses dizgesine bağlı vurgusal bir melodik yapısı vardır. Kişi buna kendi bireysel vurgularını da ekleyerek konuşmayı etkili hâle getirebilir.

Denilebilir ki, iletişim durumlarında bireyin ne söylediği kadar, nasıl söylediği de önemlidir. Vurgu ve tonlamaların yerinde yapıldığı, açık, anlaşılır, monoton olmayan, sözcüklerin anlamlarını tam olarak veren bir konuşma, dinleyicileri etkilemek için yeterlidir.

3.6.4. Durak

Konuşmanın daha anlamlı ve etkili hâle gelmesinde sözcüklerin belli yerlerinde nefes almak gerekir. Konuşma esnasında aldığımız nefesler durak olarak adlandırılmaktadır.

Çeşitli tanımlarına bakacak olursak:

Durak, konuşmada anlamın gerektirdiği biçimde kelimeler arasındaki ses kesintisi (TDK, 2005).

Durak, konuşmanın veya okunan metnin mesajının çözülmesi, anlaşılır olabilmesi için konuşmacının kelimeler arasında verdiği kısa aralardır (Okur, 2010, s. 174).

Durak, söylenen ya da okunan bir metnin solunum yerlerinin oluşturduğu, söz söyleyenin yorulmasına engel olan beklemedir (MEGEP, 2006, s. 16).

Temizyürek vd. (2007, s. 100)'e göre; konuşurken duraklamalara yeterince önem vermez, sık sık kısa duraklamalar yapmaz, nefesimizi tüketirsek bol ve derin soluk alma ihtiyacı duyarız. Bu da gürültülü soluk almamıza sebep olacaktır. Özellikle mikrofon karşısında konuştuğumuzda soluk alışımız dinleyiciler tarafından algılanır. Hâlbuki gürültülü soluk alma bir kusurdur. Bunun önüne geçmek için soluğunuz tükeninceye kadar beklemeden, çabucak ve hissettirmeden ciğerlerimizi hava ile doldurmalıyız.

Görülüyor ki konuşma, sadece birtakım sözcükleri ses aracılığıyla başkalarına anlatma işi değildir. Konuşmanın da kendine özgü kural ve ilkeleri vardır. Arslan vd. (2008, s. 165)'ne göre, eğitilmiş bir ses tonu ile; ses, hece, sözcük ve cümle gibi dil birimlerinin tam hakkını veren, cümle ve sözcük vurgularını doğru yapan, konunun duygu ve düşünce yönlerini sesiyle ayıran, konuşma içeriğinin anlamını yaptığı vurgu ve duraklarla aydınlatan; bedensel devinim, jest ve mimik gibi öğeleri konuşmaya katarak sözün anlamını güçlendiren konuşma becerilerine sahip bireylerin yetiştirilmesi gerekmektedir.

3.6.5. Ulama

Ulama, dilimizde, yazıda görünmeyen ancak konuşmada ortaya çıkan bir ses ahengidir. Ulamanın farklı şekillerdeki tanımlarına yer verecek olursak:

Ulama, konuşmada art arda gelen kelimelerden birincisinin sonundaki ünsüzün, ikincisinin başındaki ünlüye ses bakımından bağlanarak söylenmesidir (TDK, 2005).

Ulama, konuşmanın ahengi ile kelimelerin belli bir kurala göre birbirine bağlanarak söylenmesidir (Okur, 2010, s. 160).

Ulama, bir sözcüğün sonundaki ünsüzün ondan sonra gelen sözcüğün başındaki ünlü ile beraber boğumlandırılmasıdır (Şenbay, 2009, s. 160).

Okur (2010, s. 217)'a göre, dilimizin ahenk unsurlarından biri de ulamadır. Ancak bu hadise yazıda gösterilmez, sadece okurken ve konuşurken dile canlılık kazandırır. Dilimizin bu özelliği sayesinde konuşma akıcılık kazanır ve konuşurken âdeta beste yaparız.

Ünsüzle biten bir kelimedenden sonra ünlüyle başlayan bir kelime geldiğinde ilk kelimenin sonundaki ünsüzü ikinci kelimenin ilk ünlüsüyle birleştirerek söylemeye ulama denir (Temizyürek vd. 2007, s. 103). Ulama söze bir ahenk katar. Ulamayla iki kelimeyi tek kelime gibi söyleriz. Bu yüzden iki kelime arasında durak yapılmaz. Yine ilk kelimedede vurgu da olmaz.

Diksiyonun özelliklerinden biri de ulamadır. Tanımlardan yola çıkacak olursak bir kelimenin sonundaki sessiz harfin ardından gelen kelimenin sesli harfiyle birleştirilerek okunmasına ulama denir. Ulama söz akışına pürüzsüzlük ve tatlılık verir. Ulamanın uygun olarak yapıldığı konuşmalarda ses, âdeta bir nehrin akışı gibi ilerler.

3.7. Etkili İletişim ve Beden Dili

Birey, günlük hayatında pek çok şey için iletişim kurma ihtiyacı hisseder. Bunu pek çok şekilde gerçekleştirebilir. Ancak önemli olan iletişimin doğru, açık ve anlaşılabilir şekilde ortaya çıkmasıdır.

Duygu, düşünce veya bilgilerin akla gelebilecek her türlü yolla başkalarına aktarılması, bildirişim, haberleşme, komünikasyona iletişim denir (TDK, 2005).

İnsanlar arasında kurulan iletişim farklı şekillerde karşımıza çıkmaktadır. İletişim sürecinin verici, alıcı, kanal ve mesaj olmak üzere bazı temel unsurları vardır. İletişim türleri yazılı iletişim, sözlü iletişim ve sözsüz iletişim olmak üzere gruplanabilir. Yazılı iletişimde kanal yazı, sözlü iletişimde söz olmaktadır. Sözsüz iletişim sürecinde ise kanal olarak söz ve yazının yerini insanlar arasında kabul görmüş birtakım işaretler almaktadır.

MEGEP (2008)'e göre, ilk çağlarda insanlar, konuşarak anlaşmayı öğrenmeden önce, iletişimlerini el, kol, vücut hareketleri ve çıkardıkları tuhaf seslerle sağlıyorlardı. İnsanlık tarihinin başlangıcındaki uzun süreler, insanların bedensel hareketlerinden oluşan sözsüz mesajlarla yaşandı. Bireysel yaşama dayalı ilk çağ insanları, başka insanlara ihtiyaç duydukça, bedenleri ile gerçekleştirdikleri anlaşma yeteneklerini geliştirmek zorunda kaldılar.

Görülüyor ki, beden dili insanların ilk anlaşma aracı ve ilk dili idi. Beden dili insanlık tarihi açısından en eski iletişim aracımızdır.

İletişimin en büyük bölümünü sözsüz iletişim oluşturmaktadır. Günlük yaşamda gerçekleştirilen ilişkilerde başvuru olan simgesel kodlar içinde sözsüz olanlar çoğu kez farkında olmaksızın sürekli kullanılmaktadır.

İletişimin önemli unsurlarından biri diye söz ettiğimiz beden dili çözümlenemediği zaman iletişimin bir yönü eksik kalır. Kurulan bir iletişimin tam olabilmesi için sözlü iletişimle birlikte sözsüz iletişim olarak adlandırdığımız beden dilinin de dikkate alınması gerekmektedir.

Günlük hayatımızda çoğu zaman farkında olmadan beden dilini kullanır, olaylara ve durumlara bedensel tepkiler veririz. Özellikle duygu ve düşüncelerini sözle anlatmakta zorluk çeken bireylerin sıklıkla beden diline başvurdıklarını görürüz.

Temizyürek vd. (2007, s. 34) beden dilinin öneminden bahsederken; kişinin tüm insanların hemen hemen ortak bir şekilde gösterdikleri genel anlamdaki beden dili özelliklerini bilmesinin karşıdaki insanların vermek istediği veya istemediği mesajları etkili bir şekilde çözümlemesine yardım ettiğini, bu durumun da insana hem günlük hayatta hem iş hayatında hem de temel insani ilişkilerde birçok yönden üstünlük sağladığını belirtmektedir.

Bir iletişim süreci olan eğitimde, beden dilinin etkin kullanımı ayrı bir önem arz etmektedir. Özellikle eğitim ortamında aktif iletişimin sağlanmasına öncülük eden öğretmenlerin, beden dilini bilinçli bir şekilde kullanması ve öğrencilerin bu dilin

sinyallerinin çözebilmesine fırsat tanınması gerekmektedir. Çünkü sözel olmayan mesajlar iletişimde kaçınılmaz olarak ortaya çıkan en önemli öğeyi oluşturmaktadır. Bireyler düşük farkındalık düzeyinde gerçekleşmesinden dolayı çoğunlukla sözel olmayan davranışlarının farkına varmamaktadırlar. Sözsüz davranışlar, bir ilişkinin düzeyi ile ilgili tutumsal ve duygusal ayrıntılar sağlamakla birlikte sözel davranışlara göre daha güvenilir ve inanılır olarak değerlendirilmektedir.

Kişiler arasında iletişimin sağlıklı olabilmesi için, etkili iletişimin nasıl sağlandığının bilinmesi ve uygulanması önem arz etmektedir. Özellikle Türkçe derslerinde, temel dil becerilerinden biri olan konuşma alanında, beden dilinin kullanımı ayrı bir yer tutmaktadır. Sözlü iletişimin bir tür somut hâle gelmesi olan beden dilinin sağlıklı ve etkin kullanımı iletişime önemli katkılar sağlamaktadır.

Beden dili insanın kendini ifade edeceği yöntemlerin en doğalıdır. Karşımızdaki kişiyi en iyi anlamanın yolu onun beden dilini iyi çözmekten geçer.

Beden dilinin, konuşma sırasında, dinleyicilerin dikkatini çekme, konuya yoğunlaşmalarını sağlama, anlatımda tekdüzeliği ortadan kaldırma, kullanılan ifadeleri somutlaştırma gibi önemli işlevleri vardır (Sargın, 2006: 12). Bu işlevlerin tam olarak yerine getirilmesinde, öncelikle beden dilinin doğru şekilde kullanılması gerekir. Anlatılanlarla uyumlu olmayan bir beden dilinin, dinleyiciler üzerinde etki bırakması ve bunun sonucunda başarılı bir iletişimin gerçekleştirilmesi mümkün değildir.

Beden dili yaşanan şartlar içinde, birbirini izleyen hareketlerle değer ve önem kazanan, ses tonu ile desteklenen ve kelimelerle son şeklini alan karmaşık bir süreçtir.

İnsanlar, sadece sözleriyle değil, beden hareketleriyle de değerlendirilir. Beden dilini doğru çözebilen insanlar iletişim bilgi ve becerisini kazanmışlardır.

Yapılan çalışmalar, kişilerin birebir kurdukları iletişimde;

- Kelimelerin %7-10 oranında,
- Ses ve konuşmanın %30-38 oranında,
- Beden dilinin ise %55-60 oranında etkisi olduğu bulunmuştur.

İnsanlarla iletişim kurduğumuzda söylediklerimiz kadar, hareketlerimizle bıraktığımız izlenim de önemlidir.

İletişim esnasında bu kadar öneme sahip olduğunu belirttiğimiz beden dili elbette ki konuşma becerimizin önüne geçmemelidir. Beden dili, konuşmayı tamamlayan bir unsur olarak ele alınmalıdır.

Kelimeler ve kelimelerle ifade edilenler dışında her türlü iletişimi sağlayan beden dili öğeleridir. Bunlar;

- Jestler ve mimikler
- El, kol ve baş hareketleri,
- Parmak hareketleri,
- Oturma düzeni,
- Bedenin duruşu (postür)
- Avuçların kullanımı,
- Oturmak için seçilen yer
- Giyim kuşam
- Göz hareketleri ve göz teması
- Ayakların ve bacakların kullanımı,
- Mesafe,
- Aksesuarlardır. (Temizyürek vd. 2007, s. 39).

Sözlü ve sözsüz iletişim bir bütündür. İletişimde sözel olmayan bu öğeler kişinin tarzını, tavrını ve söylenenin algılanış biçimini etkiler.

Bu öğeleri şöyle açıklayabiliriz:

3.7.1. Jestler ve Mimikler

Birey, konuşma esnasında düşüncelerini sözlü olarak iletirken söylediği sözün etkililiğini artırmak, mesajı tam olarak iletebilmek için birtakım bedensel hareketler kullanır. Bu hareketlere jest ve mimik adı verilir.

Jest, herhangi bir şeyi açıklamak için genellikle el, kol ve baş ile yapılan içgüdüsel veya iradeli harekete denir (TDK, 2005, s. 1014).

Mimik:

1. Yüz, el, kol hareketleriyle düşünceyi anlatma sanatıdır.
2. Duyguları, düşünceleri belirtecek biçimde yüzde beliren kıvrımları, hareketlerdir (TDK, 2005, s. 1398).

Jestler ve mimikler diğer kişilere görsel sinyaller gönderen hareketlerdir. Baltaş ve Baltaş'a göre, bir jestten söz edebilmemiz için yapılan hareketin bir başkası tarafından görülmesi ve yaşadığımız duygu ve düşünceyle ilgili bir bilginin karşımızdaki kişiye iletilmesi gereklidir.

İnsanlar iletişim süreci boyunca birbirlerine jestleri ve mimikleri kullanarak bazı mesajlar iletirler (Temizyürek vd. 2007, s. 40).

Kurudayıoğlu (2003, s. 291)'na göre, konuşmada konu ve konunun nasıl anlatıldığı kadar konuşanın ses tonu, diksiyonu, vurgulama ve telaffuzu da çok önemli hususlardır. Konuşmada anlamı vurgulama konusunda yardımcı bir özellik de vücut dilini doğru ve güzel kullanabilmektir. Vücudumuz duyguları ifadede ve konuşmayı etkili kılmada en önemli yardımcımızdır.

Yüz kaslarının anlatım amaçlı kullanımları mimikleri; baş, el, kol, ayak, bacak ve bedenin kullanımı da jestleri oluşturur. Jest ve mimikler “esas” ve “ikincil” olarak ayrılır. Esas jest ve mimikler, düşünce ve duygularımızı destekleyen, onları somutlaştıran hareketlerimizdir. Örneğin sohbet sırasında göz kırpması, başı sallama, kolları açma gibi işaret ve hareketler iletmek istediğimiz ve programladığımız bir mesajı içeren jestlerdir. Öte yandan kendiliğinden gelen ve hiç beklemediğimiz bir anda bizi yakalayan esneme ve hapsirme gibi durumlarda bile jest söz konusudur. Esas olarak anlatıma katkıda bulunmayan ve kendiliğinden refleks olarak ortaya çıkan bu hareketlere ikincil jest ve mimik denir (Baltaş ve Baltaş, 2002, s. 37).

Beden dilinde her bir hareket tek bir sözcük gibidir. Hareketler de cümleler hâlinindedir ve bu şekilde kaçınılmaz olarak bir kişinin davranış veya duyguları hakkında her şeyi söylerler.

Altıntaş ve Çamur (2013, s. 52)'a göre, yüzümüz vücudumuzun en anlamlı yeridir. İnsan yüzü çok farklı anlamlar oluşturur ve insan yüzünde mimikleri gerçekleştiren çoğu çift olmak üzere yaklaşık 20 kas grubu bulunmaktadır. Teorik olarak bunların sadece gerilip gevşemeleri bile, yaklaşık 250.000 değişik ifadeyi yansıtabilme yeteneğine sahiptir.

Yine Altıntaş ve Çamur (2013, s. 52)'a göre kültürler arası araştırmalar, mutluluk, korku, öfke (kızgınlık), şaşkınlık, üzüntü ve tiksinti gibi altı temel duyguyu aktaran ortak yüz anlatımları bulunduğunu göstermiştir.

Bunlar şu şekildedir:



Mutluluk

Korku

Öfke



Hayret

Üzüntü

Tiksinti



Şekil 1. Çeşitli mimikleri gösteren resimler

Uygun ölçüde ve uygun şiddette yapılan jestler ve mimikler konuşmaya güç katacak ve konuşmamızı zenginleştirecektir. Burada dikkat etmemiz gereken konuşmayı jest ve mimiklerle tamamlamamaktır.

3.7.2. Baş Hareketleri

Beynin içinde bulunduğu baş organı çok önemlidir ve beden dilinde düşünmeyi temsil etmektedir. Vücudun çatısı olarak düşünülebilen baş, vücudumuzun kontrol merkezidir. Düşünme ve konuşma organlarının da yer aldığı baş organı konuşma esnasında çok sık kullanılır.

Temizyürek vd.(2007, s. 41)’ne göre, başın öne doğru eğik olması kişinin uysal biri olduğunu, başın arkaya doğru kaldırılmış bir durumda olması ise kişinin kibirli olduğunu gösterir. Konuşma anında başın konuşana doğru yönlendirilmesi, konuşulanların tasdik edildiği anlamını taşır. Bu konuşma sırasında eğer soru sorulmuşsa, soruya hemen değil, biraz bekleyip düşündükten sonra cevap verilmelidir. İnsanlar, konuşma sırasında burnun da başla birlikte yukarıya doğru kaldırılmasından pek hoşlanmazlar.

Uzmanlara göre, insanlar kendilerine yakın buldukları kişi veya görüşlere doğru başlarıyla hafifçe yaklaşır, uzak bulduğu kişi veya görüşlere doğru ise başlarıyla hafifçe uzaklaşırlar. Pek çok kişi daha iyi dinlemek için başlarını hafifçe yana çevirirler.

Altıntaş ve Çamur (2013, s. 61)’a göre başımızın hareketlerine göre karşımızdaki insanları cesaretlendirici, destekleyici veya reddedici mesajlar veririz. Örneğin, başın sağa sola sallanması veya yukarı kaldırılması Türk kültüründe hayır, yukarı aşağı sallanması ise evet anlamına gelmektedir. Karşımızdaki kişinin söylediklerini dinlerken başımızı hafifçe yukarı kaldırmamız, konuşan kişide büyük rahatsızlık yaratır. Buna karşın başımızı hafif sallamamız karşımızdaki kişiye “anlaşıldım” duygusunu verir ve iletişimi kolaylaştırır.

3.7.3. Eller

Ellerimizin hareketleri çoğu kez ruhsal durumumuzu açıklar. El işaretleri, ifade tamamlayıcı ve anlam pekiştirici etkilere sahiptir. Hatta bazen anlatmak istediklerimizi tek bir el işaretiyle karşımızdakine tamamen anlatabiliriz. İnsan bir şeyi almak veya vermek istediği zaman elleri vücudundan uzaklaşır.

Altıntaş ve Çamur (2013, s. 62)’a göre, el ile temas ederek öğrenilmiş bir duygu, bilgi ile edinilenden çok farklıdır. El hareketleri konuşmamıza ritim ve duygu katarak düşüncemizin duygusal tonunu ortaya çıkarır. Ellerin konuşma sırasındaki temel görevi ise konuşmanın önemli noktalarını vurgulamaktır.

Şaykol (2010, s. 150) ellerimiz ile anlatmak istediğimiz ruhsal durumumuzu şöyle açıklar:

- Konuşan kişi sık sık elinin tersiyle gömlek yakasının içinden boynunu kaşıyorsa kafasının içinden geçenle söyledikleri aynı olmayabilir. O kişi ellerini önünde kavuşturmuşsa, size karşı içsel bir savunmayı beden diliyle anlatmaya çalışıyordur.
- Sevi (bağlılık) ve heyecanını anlatmak için avuç içi ile yüreğin üstüne veya göğsünün üstüne bastırılırsa inanmak, iman etmek duyguları belirtilir.
- Avuç içinin dışarı doğru çevrilerek itilmesi tiksime, iğrenme belirtisidir.
- Neşe ve sevinci belirtmek de avuçların birini diğeri üzerinde ovalamakla olur.
- Çenesini avucunun içine almış ovalayarak konuşan kişi, karşısındakıyla ilgili bazı ölçütler yapmaktadır.

Altıntaş ve Çamur (2013, s. 63) ellerimizin verdiği mesajları ellerin bulunduğu duruma göre şöyle ifade etmişlerdir.

Avuç içinin yukarı doğru bakması: Bu durumda konuşmacı son derece yumuşak bir şekilde, dinleyiciden kendi fikrine katılmasını istiyor demektir.

Avuç içinin aşağı bakması: Bu jest, artmış olan gerginliği kontrol etmek isteyen soğukkanlı bir yaklaşımın işaretidir. Uygulayana karşı tarafta direnç doğurmayan bir üstünlük verir.

İki elin avuç içlerinin karşıya bakması: Bu şekilde bir hareket kişinin karşıdan gelen hayali bir tehdidi durdurmak istemesi ve kendisine yöneltilen eleştiriye karşı çıkmasıdır. Bu jسته çoğunlukla kişinin ses tonu ve yüz ifadesi de eşlik eder ve karşı tarafı durdurmayı, kendi sınırlarından içeri sokmamayı amaçlar.

İki elin avuç içinin birbirine bakar şekilde yanda olması: Bir öncekine benzeyen bu hareket, karşıdaki kişiye uzanan bir eldir. Tartışılan kişiyle olan mesafeyi kapatmak ve ifade edilen kelimelerle onun zihnine ulaşmak istediğini gösterir.

Elleri ovuşturmak: İnsanların olumlu beklentilerini ilettikleri bir jesttir.

İki elin makas gibi açılması: Bu şiddetli bir reddediş ifadesidir. Bunu yapan kişi karşısındakilerle arasına düşmanca bir set çektiğini gösterir.

3.7.4. Parmaklar

Bir kişi konuşurken parmağını size doğru ileri geri sallıyorsa, burada size karşı bir tehdit vardır.

Konuşmacı, işaret parmağı ile kolunu birlikte öne doğru uzatmışsa dinleyiciye işaret veriyordur veya dinleyiciyi kovuyordur.

Konuşmacı, işaret parmağını bükerek göğse doğru çekerse yaklaşmayı, çağırmayı ifade eder.

Konuşmacı, işaret parmağını düz olarak ağzına yaklaştırır sa karşısındakileri susturmayı amaçlamaktadır.

Eğer bütün parmaklar kapatılırsa kuvvet ve azim anlatılır. Yumruk şeklinde yapılırsa tehdit ifadesi taşır.

Eller birleştirilerek parmaklar birbiri içine geçirilirse yalvarma anlamı verir.

Başparmakların yukarı doğru kalkması, tamam anladım, evet, iyi iş anlamlarına gelir.

Yeni tanıştığımız, karşılaştığımız ya da ayrılacağımız insanlarla iletişim kurmanın bir şekli de “el sıkışma”dır.

El sıkışma biçimleri insanın kişiliğini ortaya koymanın yollarından birisidir.

El sıkışmayla üç temel tavırdan biri iletilir (Altıntaş ve Çamur, 2013: 69).

1. Hâkimiyet
2. Edilgenlik
3. Eşitlik

Hâkimiyet tavrında, el sıkışma sırasında el, avuç aşağıya bakacak şekilde tutulur. Avuç karşıdakinin avucuna göre yere bakmalıdır. Bu durum gerçekteşecek olan görüşmede denetimin ele alınmak istendiği mesajını verir.

Edilgenlik tavrında, avuç yukarı doğru bakar. Karşıdaki kişi üzerinde egemenlik kurulabileceği hissini verir ancak bu durumda ortamda gerginlik oluşabilir.

Eşitlik tavrında ise, eller yan ve avuçlar paraleldir. Bu şekilde karşıdaki kişiye “senden hoşlandım” mesajı verilir.

3.7.5. Aksesuarlar

Günlük hayatta kullanmakta olduğumuz takılar şüphesiz her birimizin zevkine ve duygusuna göre seçilip kullanılmaktadır.

Bir dinleyici kitlesine konuşma yapacağımız zaman kullanacağımız aksesuarlara dikkat etmeliyiz. Aksesuarlarımızın dikkat çekici olmaması dinleyicilerin konuşmamıza dikkat etmeleri açısından önemlidir. Çünkü dinleyiciler, konuşmamızı dinlemeye geleceklerdir, onların dikkatlerini başka bir şeye yönlendirmemeliyiz.

Aksesuarlar konusunda abartılı olunmamalı, konuşma esnasında onlarla oynanmamalıdır. Dinleyicinin dikkatini dağıtacak ya da ilgisini başka yöne çekecek her şeyden kaçınmalıyız.

3.7.6. Gözler

Görme organımız olan göz, görme olgusu dışında bize bir de ruhsal durumumuzla ilgili önemli ipuçları verir.

Gözler, iletişimde duyguların aktarılmasında önemli rol oynar. Örneğin, birisiyle konuştuğumuz zaman gözler, karşımızdakinin bizi dinleyip dinlemediği, konuştuklarımızla ilgilenme durumları, sıkılıp sıkılmadıkları vb. durumlarla ilgili bilgi verirler. Topluluk karşısında yaptığımız konuşmalarda, dinleyicilerimizin sunuşumuz hakkındaki görüşlerini bakışlarından öğrenebiliriz.

İnsanların, iletişim esnasında duyguları benzer özellikler gösterir. George Herbert: “Gözlerin konuştuğu dil her yerde aynıdır.” diyerek bunu en çarpıcı şekilde açıklar.

Benzer bu özellikleri yapılan çalışmalar doğrultusunda ele alacak olursak:

Ortamdaki ışığı değişmesine göre kişinin gözbebekleri büyür ya da küçülür.

Heyecanlanan birisinin göz bebekleri dört katına çıkar.

Kızgınlık ya da olumsuz ruh halini anlatan gözler küçülür.

Gözlerimizin yanı sıra göz kapaklarımız da bizi ele verebilir. Heyecanı anlatmak için göz kapakları bir an açılıp kapanır, sonra göz kapakları aşağı iner.

Şaşkınlık ve kızgınlık belirtisinde göz kapakları iyice yukarı kalkar.

Yalan söylerken göz kapakları sık sık ve hızlı hızlı kırılır.

Kişinin konuşurken göz kapaklarını sağa ya da sola devirmesi onun doğru ya da yalan konuştuğu hakkında bilgi verir. Örneğin, gözleri sola veya yukarıya bakıyorsa gerçekleri, sağa bakıyorsa o an kurguladığını anlatıyor demektir.

Genel anlamda bakıldığında gözlerimizi kullanarak bir iletişimi başlatabilir veya hemen bitirebiliriz.

3.7.7. Beden Duruşu

Gündelik hayatımızda ayakta duruş şekliniz ya da oturma pozisyonunuz hiçbir zaman göğüs, karın, bel ve sırt kaslarını zorlayacak nitelikte olmamalıdır. Bedeninizin yanlış yaptığı bir hareket istemeyeceğimiz jest ve mimikleri yansıtmamıza neden olabilir.

Vücudumuzun dik duruşu her zaman canlılık ve hayat enerjisinin ifadesidir. Bunun yanı sıra çökük bir oturuş ise, kişinin utangaçlığını ya da yorgunluğunu ve bitmiş olan enerjisini ifade eder.

Bedeni karşıdaki kişiye doğru yönlendirmek karşıdakine duyulan ilginin işaretiyken, bunun tam tersi olan aksi yöne eğilmek ise uzaklaşmak istediğinin habercisidir.



Şekil 2. Beden duruşu

Aydiner (2013, s. 231)'e göre, hayat boyu kazandıran hareketler şunlardır:

- Kolları ve bacakları çaprazlamadan sergilenen açık ve dik bir duruş,
- Onun için tehlike yaratacak bir şey taşımadığımızı gösteren açık ve muhatabımıza dönük avuç içleri,
- El sıkışırken dengeyi gözetmek ve karşımızdakine eşdeğer oranda güç uygulamak,
- Orada olmaktan dolayı yaşanan mutluluğu ifade eden içten bir gülümseme,
- Güçlü ama meydan okumayan istikrarlı bir göz teması,
- Yere sağlam basan ve karşımızdakine tüm bedenimizle birlikte dönen ayakuçları,

- Konuya ve kişiye duyduğumuz ilgiyi göstermek için konuşurken ona doğru eğilmek,
- Her anlamda eşit olduğumuzu kanıtlamak adına ister ayakta ister oturur pozisyonda olsun göz seviyelerini eşitlemeye çalışmak,
- Eğer gerçekten bir bağ kurulduğunu hissediyorsak onun iletişim tarzını uygunca yansıtmak,
- Olumlu ifadeleri onaylamak için başımızı öne arkaya sallamak,
- Olumsuz ifadeleri kabul etmediğimizi göstermek için başımızı sağa sola sallamak,
- Karşımızdakine güvendiğimizi, onun yanında rahat hissettiğimizi ve fikirlerini kabul edebilecek esnekliğe sahip olduğumuzu göstermek için başımızı hafifçe bir yana yatırmak,
- Tamamen ona odaklanmış bir şekilde ve kesinlikle onun sözünü kesmeden dinlemek,
- Sözlü veya sözsüz yollara başvurarak dikkati kendi üzerimize çekmeye çalışmamak,
- Onların başarıları ile mutlu olduğumuzu içtenlikle göstermek.

İşte etkili iletişim kurmaya çalışırken beden dilimizle güven yaratan ve uyumu ortaya çıkaran davranışlar bu şekilde sıralanmıştır.

Yine Aydınır (2013, s. 233)'e göre sonsuza dek kaybettiren hareketler şunlardır:

- Taşıdığımız stresin dışı vurumu olarak elin boyun, yüz ve baş bölgesinde dolaşması,
- Yüzleştığımız soruna çözüm bulunamadığının ve ilişkinin çıkmaza girdiğinin bir göstergesi olarak başın kaşınması,
- Artan iç gerginlik nedeniyle kendini yatıştırma arayışı içindeyken tırnakların yenmesi ve etrafındaki ölü deriyi temizleme çabaları,
- Kuşku ve kendini beğenmişliğin kanıtı olarak başın geriye atılması, tek kaşın kalkması ve burun üzerinden bakılması,
- Rahatsızlığın ve ayrılma isteğinin bir işareti olarak oturduğumuz yerde sürekli kıpırdamak,

- Bir savunma ve kopuş sembolü olarak kolların ve bacakların çaprazlanarak vücut engeli oluşturması,
- Konsantre olamamak ve çevremizde olup biten her şeyin dikkatimizi dağıtmasına izin vermek,
- Sanki bir şeyler saklıyor, ders alıyor veya azarlanıyormuşuz gibi başımızı öne eğmek,
- Sıkıldığımızın göstergesi olarak gözlerimizi sürekli olarak etrafta dolaştırmak,
- Güvensizliğimizi saklamak amacıyla mesafeli ve saldırgan bir izlenim veren kaşların çatılması,
- Karşımızdaki ile hemfikir olmadığımızın ve taşıdığımız kuşkuların bir ifadesi olarak gözlerin kısılması ve dudakların büzülmesi,
- Gerginliğimizin ve/veya uzlaşmaz tutumumuzun ifadesi olan katı bir duruş sergilemek,
- “Benimle konuşma, benden daha fazlasını isteme” anlamına gelen ellerin ceplere sokulması,
- Korkudan donakalmış ve bir şeyleri gizliyormuş gibi el hareketlerinin neredeyse hiç kullanılmaması,
- İçinde bulunulan durumun yarattığı aşırı gerginliği azaltmak için ileri geri, sağa sola sallanmak,
- Özgüven eksikliğini, endişeyi ve içe kapanışı sembolize eden cenin pozisyonuna geçilmesi,
- Saat, kolye, küpe, kravat, telefon gibi objelere veya kendimize (özellikle yüz ve boyun bölgesi) dokunarak rahatlamaya çalıştığımızı göstermek,
- Gergin enerjiden kurtulmak için elimizi saçımıza dolayarak kıvrırmak,
- Sıkıldığımızın ve artık bu diyalogu sonlandırmak istediğimizin işareti olarak el veya ayakla ritim tutma, kalemi açıp kapama, gözleri hızlıca kırpma ve baş sallama gibi ritmik hareketler yapmak,
- Gergin ve endişeli bir şekilde dudaklarımızı birbirine sıkıca bastırmak ve ısırarak,

- Olumsuz yargımızı yansıtan ve bir anlamda bir hareket niteliği taşıyan orta parmağımızı yanağıımıza dayamak, dudağıımıza götürmek, onunla gözümüzü, burnumuzu kaşıma ve gözlüğümüzü düzeltmek örnek olarak verilebilir.

Görüldüğü gibi etkili iletişim ve beden dilinin insanlar açısından önemli olduğu bir gerçektir. Konuşma becerisini etkili bir şekilde kullanılmasını sağlamak açısından Türkçe öğretmenlerimizin öğrencileriyle sağlıklı bir iletişim kurması açısından etkili iletişim ve beden dilini nasıl kullanacağını bilinmesi önem arz etmektedir. Öğretmenlerimiz sadece öğretenden değil, aynı zamanda model olan bireylerdir. Öğretmenin iletişim biçimi, sözlü ve sözsüz davranışları şüphesiz eğitimin en önemli unsuru olan öğrenciyi doğrudan etkilemektedir.

3.8. Konuşma Bozuklukları

Bireyin konuşması sırasında zorluk çekmesine neden olan bazı sebepler olabilir. Bunlar konuşma bozukluğu olarak adlandırılabilir.

Konuşma, dili kullanılmasıdır (Aile Eğitim Rehberi, 2008, s. 10). Dilin sembolik birimlerinin yerine geçen sesleri çıkarmak için kullanılan bir seri kas hareketidir.

Konuşma için özel olan tek bir organ yoktur. Konuşma, birden çok organın uyum içinde çalışmasıyla oluşan bir sistemdir. Bunlar; akciğerler, nefes borusu, damak, dil, çene, dişler, dudaklar gibi pek çok organdır.

Konuşma, bir iletişim olduğuna göre konuşma esnasında dinleyicide rahatsızlık oluşturacak zihinsel ve fiziksel bozuklukların olması durumunda bir konuşma bozukluğundan bahsedilebilir (Temizyürek vd. 2007, s. 191)

Zan (2005, s. 8)'a göre, konuşma bozukluğu denilince akla ilk gelen bireyin konuşmasının akıcılığının bozulması ve buna eşlik eden uygunsuz vücut devinimlerinin yer almasıdır.

Konuşma bozukluğu; konuşmanın akışında, ritminde, tizliğinde, vurgularında olan sorunlardan ortaya çıkar. Çocuğun konuşma özürülü olarak kabul edilmesi için, aşağıdaki durumlardan birinde sorun yaşaması gerekir (Özgür, 2003, s. 8):

1. Konuşmanın anlaşılır şekilde olmaması,
2. Konuşmanın duyulmasında yetersizlik olması,
3. Sesin bozuk ve tırmalayıcı olması,

4. Sesin çıkarılmasının, ritminin ve vurgularının bozuk olması,
5. Dil yönünden kelime dağarcığı ve gramer yetersizliklerinin olması,
6. Konuşmanın bireyin yaşına ve fiziksel yapısına uygunsuzluğu,
7. Konuşma ile beden dilinin uyumsuzluğudur.

O hâlde, konuşma bozuklukları bireyin kendisinden beklenen dil becerisini gösterememesi olarak değerlendirilir. Sınıfta sürekli öğrencileriyle beraber olan Türkçe öğretmenlerimiz, konuşma becerisi eğitimi uygulamaları süresince öğrencilerinin konuşmasına dikkat etmesi gerekmektedir.

3.8.1. Konuşma Bozukluğunun Başlıca Tipleri

Bireylerin konuşmaları esnasında konuşmanın akıcılığını bozan birden fazla sebep vardır. Bunlar aşağıda yer almaktadır:

3.8.1.2.Ses Bozuklukları

Bireyin ses kalitesinin bozulması, sesin normalden farklılaşması durumlarında ses bozuklukları ortaya çıkmaktadır.

Sesin hiç çıkmaması (afoni) veya çok az şiddetle çıkması yahut ahenk ve berraklığını kaybetmesi (disfoniler) gibi çeşitli hâllerdir (Cebiroğlu, 1968, s. 67). Daha çok kronik hastalıklar (iltihap, urlar) sonucu erginlerde çıkan bir belirtidir. Ses ve ses şeritleri düzeyinde oluşur ve rezonans boşluklarında zenginleşip büyür.

Sesin aşırı ya da yanlış kullanımı sonucunda ses ile ilgili patolojiler ortaya çıkmaktadır. Sesin oluşması ile ilgili bozukluklar ses ile ilgili bir ya da daha fazla problem varsa oluşur. Ses bozuklukları ameliyat ya da tıbbi müdahale gerektiren larenksle ilgili bir anormallikten kaynaklanabildiği gibi anatomik bir anormalliğin olmadığı durumlarda da var olabilir.

Aile Eğitim Rehberi (2008)'ne göre, ses bozukluğuna neden olan pek çok hastalık vardır. En sık görülen hastalıklar arasında ses yolunda çeşitli tipte şişlikler, ses tellerinin felç olması, solunum yollarında enfeksiyon, ödem ve midedeki asitli sıvının yemek borusundan gırtlığa kadar gelmesi sayılabilir. Sık sık görülen belirtiler ise, seste kısıklık, boğazda kuruluk hissi, boğazda yanma, tıkanma, sık öksürmeler sayılabilir.

3.8.4.2. Artikülasyon Bozuklukları

Bazı durumlarda bireylerin konuşma organları tam ve eksiksiz olmasına rağmen konuşmalarında birtakım problemler görülebilir. Bu problemler seslerin yanlış ortaya çıkarılması şeklinde meydana geliyorsa bunun sebebi artikülasyon bozukluğudur.

Temizyürek vd. (2007, s. 193)'ne göre artikülasyon bozuklukları, ağız bölgesi organlarından kaynaklanan sorunlardan ortaya çıkar.

Zan (2005, s. 15)'a göre, kişinin yaşına ve konuşma dönemine uygun olarak konuşmasından beklenen düzgünlüğün ve ses uyumunun olmaması artikülasyon bozukluğu olarak tanımlanabilir.

Birey, dilinin seslerini doğru ve anlaşılır biçimde çıkaramıyor, birbirine gereği gibi ulayamıyor ya da bu seslerin çıkarılması ve ulanmasında onun yaşından beklenenden çok fazla sapma görülüyorsa onda artikülasyon bozukluğu var demektir.

Artikülasyon bozuklukları çocuklarda dört şekilde görülür (Zan, 2005, s. 15).

- Sesin Değiştirilmesi
- Sesin Bozulması
- Sesin Düşürülmesi veya Atlanması
- Ses Eklenmesi

3.8.4.3. Kekemelik

Genellikle psikolojik sebeplerle oluşan kekemelik, sesin, hecenin, sözcüğün istemdisi tutukluğu ve cümlelerin tamamlanamaması hâlidir. Kekemelik, konuşmanın akıcılığını bozan bir tür konuşma bozukluğudur.

Bu konuşma kusuru “disfemi” olarak da bilinir. Konuşma sırasında istemsiz olarak birdenbire duraklama, ses ve hecelerin çıkarılmasında zorlanma, yinleme, engellenme, uzama ve sözcüğün yuvarlanarak tekrarlanması şeklinde kendini gösterir (Önen, 2009, s. 58).

Kekemelik, tıp açısından bakıldığında psikolojik bir olay olarak görülmekte ve uzmanlar çocuk yaşta geçirilen derin bir korku ve heyecan sonucu oluşabileceğini belirtmektedir.

Konuşma akışında, tutukluk, bir kelime veya sesi tekrarlayarak duraklama, sesi uzatmalara, dilimizde kekemelik denir (Cebiroğlu, 1968, s. 79). Kekemelik konuşmadaki zorluğu, akım güçlüğünü ifade eder.

Aile Eğitim Rehberi (2008, s. 29)'ne göre kekemelik, konuşmanın akışında, ritminde veya akıcılığında bir bozukluk olması durumudur. Kekemelikte konuşmadaki ritim bozukluğunun yanında, ayrıca kaslarda aşırı kasılma, yüzde, ellerde ve ayaklarda tikler görülebilir. Konuşmada tekrarlamalar, bloklar, uzatmalar ve eklemeler görülebilir.

Ülkü (1980, s. 142)'ye göre kekemelik, konuşmanın normal ritminin kesilmesidir. Kekeme bir kişi ne söyleyeceğini bilir, ancak istem dışı olarak hece ya da kelimenin tekrar edilmesi, uzatılması ya da belirli bir yerinde kesilmesi nedeni ile söyleyeceği şeyi kolayca ifade edemeyeceğini dile getirir.

Zan (2005, s. 19) 'a göre kekemelik, sesçil (fonetik) bozulmalara ek olarak uygunsuz vücut tepkilerinin de yer aldığı sosyal ortamlardan kaçınma davranışına yol açan bir ritim bozukluğudur.

Kekemeliğin birçok tanımı yapılmıştır. Bazıları kekemeliği duygusal bir rahatsızlığın sonucu olarak algıırken oldukça bireysel bir davranış olduğu ve belirtilerinin sürekli kekemenin kişiliği ile yakından ilgisine değinmişlerdir.

Yine Temizyürek vd. (2007, s. 199)'ne göre, kekemeliğin sonucunda kişide psikolojik bozukluklar meydana gelebilmektedir. İnsanlardan ve toplumdan kaçan kekeme insan, bu rahatsızlığıyla ilgili olumsuz bir tavır takındığından onu tedaviye motive etmek de zorlaşmaktadır. Kekeme olan bir birey, bir kısır döngü içinde sürekli kekeleme endişesiyle sosyal hayattan kopar.

Görülüyor ki kekemelik; bireyin aile, okul ve sosyal başarısını olumsuz olarak etkilemektedir.

Önen (2009, s. 58)'e göre, kekemelik sorununun giderilebilmesi için,

- Öncelikle soluk alıp verme alıştırmaları yapılmalı,
- Ardından, soluk ile ses çıkış birlikteliğini ve dengesini kurmak için önce tek tek sonra birleştirerek ses çıkarma çalışmaları geliştirilmeli,
- En sonunda da çok yavaş tempoda olmak şartıyla okuma alıştırmaları yapılmalı, başarı sağlandıkça seslerle ilgili dudak ve dil kullanımları da düzeltilerek okuma temposu hızlandırılmalıdır.

Sağlıklı bir konuşmanın meydana gelebilmesi için konuşmanın fiziksel ve zihinsel unsurları birlikte çalışmaktadır. Özellikle Türkçe öğretmenlerimizin konuşmasında sıkıntı yaşayan öğrencideki problemin fiziksel bir arızadan kaynaklanıp kaynaklanmadığını kontrol etmeli, problem ile ilgilenmeli ve gerekiyorsa tedavi için öğrencisiyle ilgilenmelidir. Aynı zamanda konuşma becerisi eğitimi ile sürdürülecek olan tedavi öğrencinin kendine olan güvenini artıracaktır.

3.8.4.4. Afazi

Bireylerde genellikle inme veya ciddi travmalar sonucu oluşan bir konuşma bozukluğudur. Beyinde meydana gelen işlevsel bir bozukluk sonrasında meydana gelir.

Cebiroğlu (1968, s. 73)'na göre aphasie kelimesi Grek bir kökten alınmış olup konuşamamak anlamına gelir. Afazi, özel bir dil kaybıdır.

Ülkü (1980, s. 135)'ye göre afazi, bir kişide zekâ geriliği, bellek bozukluğu, işitme kaybı olmaksızın ve çevresel konuşma organlarında bir patoloji bulunmadan konuşma işlevinin yapılamamasına denir.

Afazide konuşmaya yarayan fonem ve kelimelerin, yazı ve hatta mimik işaretlerinin ne anlama geldiği kaybolur. Birey, sesini bu kelimeyi işittiği hâlde ne manaya geldiğini bulamaz.

Zan (2005, s. 31)'a göre afazi, dil sisteminin çeşitli bileşenlerinde var olan tutukluklar sonucu konuşma, anlama, okuma, yazma gibi dil işlevlerinden birinin, birkaçının ya da tümünün bozulması durumunda ortaya çıkan rahatsızlığa verilen genel addır. Söz konusu rahatsızlık, beynin dil bölümünde belirli sınırlar arasındaki bağlantıların anatomik ve fizyolojik yönden sağlam olmamasından kaynaklanmaktadır.

Genel bir yargıya ulaşacak olursak afazi, kısmen ya da tamamen konuşma ve anlama yeteneğini kaybetme, konuşamama, sözlü ve yazılı dilin algılanması ve üretilmesinde yetersizlik, sembollerin kaybı şeklinde tanımlanabilir.

Dilin anlama ve anlatma becerilerinden oluşan bir süreç olduğunu düşündüğümüzde anlamının gerçekleşmeden anlatma becerisinin verimli olamayacağı bir gerçektir. Temizyürek vd. (2007, s. 206)'ne göre beyindeki bozukluklardan anlamının gerçekleşmeyip anlatmanın motorize olmaması durumunda afazi rahatsızlığından söz edilebilir.

3.8.4.5. Dizartri

Konuşmanın bozulmasına sebep olan bir durumdur. Konuşma esnasında bize yardımcı olan birtakım kaslar vardır. Bu kaslarda meydana gelen sorunlar konuşmada probleme sebep olur.

Ülkü (1980, s. 139)'ye göre dizartri ile konuşma işlevinin periferik konuşma organlarındaki fonksiyonunu ayarlayan ve daha düşük düzeyde fonksiyon gören sinirsel yapıların lezyonları sonucu ortaya çıkan konuşma bozuklukları anlaşılır. Dizartri, kelimelerin yetersiz telaffuz edilişi için kullanılan bir deyimdir.

Zan (2005, s. 32)'a göre dizartri, konuşma işlevinin preferik konuşma organlarındaki fonksiyonunu ayarlayan ve daha düşük düzeyde fonksiyon gösteren sinirsel yapıların lezyonları sonucu ortaya çıkan konuşma bozukluklarını içerir.

Konuşma organlarının hareket ve kontrolünü sağlayan kasların çalışmasında yaşana sorunlar ve konuşma organlarının birbiriyle koordinasyonunun bozulması nedeni ile ortaya çıkan bir dil ve konuşma bozukluğudur (AER, 2008, s. 31).

Temizyürek vd. (2007, s. 208)'ne göre, ağız bölgesindeki sesler, sesli ve sessizlerin koordinasyonu ile oluşan kelimelere dönüşür. Bu koordineyi sağlayan da çeşitli kaslardır. Kasların uyumlu çalışmasını sağlayan ve beyinden gelen direktifleri kaslara yönelten sinirler vardır. İşte dizartri konuşmayı sağlayan kas ve sinirlerdeki bozuklukların sonucunda ortaya çıkar. Konuşmada ton ve kapsam normal olup kelimelerin telaffuzunda hatalar varsa dizartiden söz edilebilir.

3.8.4.6. Mahallî Ağızla Konuşmak

Öğrenciler okula gelmeden önce farklı çevrelerde bulunurlar. Konuşma becerisini de bulundukları bu çevreden birtakım taklitler ve model alma yoluyla öğrenirler. Bu, öğrencilerin konuşmasını etkileyen bir durumdur.

Ağız özelliklerinin düzeltilmesi için çocuğa düzeyine uygun kitap okutmak gerekir. Çocuk okurken öğrendiği değil yazan sesleri çıkarmaya çalışır. Özellikle yüksek sesle okutmak, okurken çocuğun sesini teybe alıp sonra dinletmek, bu seviyede etkili etkinliklerdir. Bu konuda okul dışı faaliyet olarak çocuğun düzeyine uygun radyo ve televizyon programlarını dinlemesi de sağlanabilir (Demirel, 2002, s. 95).

Ülkemizde yer alan farklı coğrafyalarda farklı mahallî ağızlar görülmektedir. Çocuk okula başlamadan önce yakın çevresinden öğrendiği bu dili öğrenir. Ülkede birlik ve beraberliğin sağlanabilmesi için öğrencilere Türkçe derslerinde standart Türkçe denilen İstanbul ağzı ile konuşma ve yazma öğretilmektedir. Türkçe öğretmenlerimizin derslerinde standart Türkçeye uyması ve öğrenciye örnek model olması gerekmektedir.

3.8.4.7. Dil ve Dudak Tembelliği

Dil, seslerimizin boğumlanmasında görev alan önemli bir organdır. Burada meydana gelen bir tembellik kasların doğru görev yapmamasına sebep olur.

Dudak tembelliği, genellikle sözcükleri yutmaktan kaynaklanır. Bu da çene kaslarının doğru çalışmamasından meydana gelir.

Temizyürek vd.(2007, s. 2009)'ne göre, vücudumuzdaki kaslar egzersizlerle eğitilebilir. Dil ve dudak tembelliğini yenmek için kasları geliştirici egzersizler yapılmalıdır.

Hızlı Konuşma

Hızlı konuşma problemi, konuşurken kişilerin söyleyecekleri kelimeleri daha söylemeye geçmeden aklında bir saniye önceden düşünüp dil henüz o anda söylenen kelimeyi bitirmeden, düşünülen kelimeleri dile aktarmaya çalışmasıyla ortaya çıkmaktadır.

Hızlı konuşma, konuşulanların anlaşılmasını engelleyen bir kusurdur.

Temizyürek vd. (2007, s. 210)' ne göre, hızlı konuşanları önce diyafram nefesi aldırma yöneltmek gerekir.

Tekerleme ve boğumlama çalışmaları yaptırılmalı, vurgu ve tonlama sistemi kavrattırılmalıdır.

3.8.4.8. Diyafram Nefesi Almadan Konuşma

Nefes, yaşam demektir. Doğduğumuz andan itibaren içgüdüsel olarak ilk öğrendiğimiz şey nefes almaktır. Nefes, konuşma esnasında sesin çıkışını sağlayan unsurlardan biridir. Diyafram nefesi almayanların konuşma esnasında, cümle sonlarında ses tonlarının iyice düştüğü görülür. Ayrıca doğru nefes almak heyecanı da kontrol altına almayı sağlar. Doğru nefes alma diye telkin edilen şey aslında diyafram nefesi almaktır.

3.9. Konuşma Eğitimi ve Dönüt

Öğrenme, genel tanımıyla bireyde kalıcı izli istendik davranış değişikliği sürecidir. Bu değişimin planlı ve düzenli etkinlikler sonucu oluşması, davranışların istendik nitelikte olmasına olanak hazırlar. İstendik davranışları öğrencilere kazandırabilmek için öncelikle eğitim hedeflerinin belirlenmesi, daha sonra hedefleri gerçekleştirecek nitelikte öğrenme-öğretme ortamının düzenlenmesi ve istendik davranışların ya da değişikliğin oluşturulması, son olarak da elde edilen ürünün kalite kontrolünün yapılması gerekmektedir.

İyi bir öğrenmenin gerçekleşebilmesi için, öğrencinin öğrenip öğrenmediğini ya da neyi ne kadar öğrendiğini bilmesi gerekir.

Yapılan araştırmalara göre, bir öğrenci ders sırasında ne kadar ilerleme gösterdiği konusunda bilgilendirilirse motivasyonu daha da artar. O hâlde öğretmen, doğru davranışların kazanılıp kazanılmadığını ve öğrenmeyle ilgili meydana gelmiş olan aksaklıkların var olup olmadığını belirleme ve öğrenmeyi engelleyen durumları saptayıp ortadan kaldırmak için dönüt ve düzeltmeye başvurmalıdır. Çünkü, dönüt ve düzeltme öğretimin niteliğini ve düzeyini belirleyen en önemli öğedir.

Çevik (2014, s. 10)'in yapmış olduğu çalışmaya göre dönüt, eğitimde yaygın biçimde kullanılmakla beraber öğrencinin performanslara göre ne durumda olduğu hakkındaki bilgidir.

Dönüt, öğrenme işlemi üzerinde doğrudan bir etkiye sahiptir. Öğretici öğrenmekte olan bireye geribildirim sağlayarak öğrenme işlemine etki edebilir (Demirhan ve Kangalgil, 2009, s. 26). Birey, geribildirim yoluyla yeni davranışlar öğrenebilir.

İletişimin önemli öğelerinden biri olan dönüt, kaynaklarda geri-iletim olarak da geçmektedir. Kaynak birimin gönderdiği mesaja karşılık, hedef birimin verdiği “cevap mesaj”a geri-iletim adı verilir (Cüceloğlu, 2013, s. 71).

Sözlü iletişimde konuşana karşılık geliştirilen dönüt, dinleyicinin dinleme gayreti içinde olup olmadığına dair bir ipucu taşır.

Dönüt, öğrenciye eğitimin amaçlarına uygun davranışta bulunup bulunmadığının bildirilmesi ya da hedef davranışın kazanılıp kazanılmadığının bildirilmesidir. Bu bildirimin sonucuna bakarak öğrencilerin eksikleri ve yanlışları belirlenir, bu yanlışları doğrulama ve eksiklikleri tamamlama işlemi (Demirel 1999, s. 135)'e göre düzeltme olarak tanımlanır.

Konuşma, bütün insanları ilgilendiren temel bir iletişim becerisidir. Bunun için bireylerin etkili bir konuşma becerisi kazanmaya ihtiyaçları vardır. Bu da elbette programlı bir eğitim yoluyla mümkündür. Etkili bir konuşma, bireye gündelik hayatta lazım olan bir beceri olmanın yanı sıra eğitim kurumlarında, sınıf içi ve dışı iletişim durumlarında kullanıldığında insanlar arasında anlaşmayı ve olumlu ilişkiler geliştirmeyi olumlu yönde etkileyen bir özelliktir.

Konuşma becerisinin etkili bir şekilde öğrenilip öğrenilmediği belirlenen etkinliklerle yapıldıktan sonra, öğrenciye becerinin ne kadar öğrenilip öğrenilmediğine ilişkin bilgi vermek, bunun yanında öğretmenin de öğrencisinin becerisinin ne derecede olduğunu bilmesi gerekir. Bu bildirimi öğrenciye ve öğretmene aktaran sisteme dönüt denilebilir.

Öğrencilere verilen dönüte dikkat edilmesi gerekir. Olumlu bir beceri kazandırmaya çalışırken ortaya bir iletişim engeli çıkarılmamasına dikkat edilmelidir.

Sınıf ortamında verilen dönütlerin nasıl olmaması gerektiğini gösteren on iki iletişim engeli şunlardır (Gordon, 2013, s. 101-111):

1. Emir vermek, yönetmek, yönlendirmek
2. Uyarmak, tehdit etmek
3. Ahlak dersi vermek, öğüt vermek, yapması ve yapmaması gerekeni söylemek
4. Nasihat etmek, çözüm ve öneriler sunmak
5. Öğretmek, ders vermek, mantık kullanmak, delil vermek
6. Yargılamak, eleştirmek, katılmamak, suçlamak
7. İsim takmak, alay etmek
8. Yorumlamak, analiz etmek, teşhis etmek
9. Övmek, katılmak, olumlu değerlendirmeler yapmak
10. Güvence vermek, yakınlık göstermek, teselli etmek, desteklemek
11. Sözünden dönmek, dikkat dağıtmak, alaycı olmak, şakacı olmak, konuyu saptırmak.

Erişen (1997, s. 46)'e göre, her eğitim durumunda verilmesi gereken ve öğretim hizmetlerinin niteliğini belirleyen başlıca öğelerden biri de dönüt ve düzeltmedir.

Öğrenme-öğretme sürecinde dönüt önemli bir öge olarak görülmekte ve yapılan bir davranışın sonucuyla ilgili olarak kişiye bilgi sağlama süreci olarak tanımlanmaktadır.

Öğrenme-öğretme sürecinde, istenilen davranışların kazanılıp kazanılmadığı ve bu davranışların ne düzeyde kazanıldığına ilişkin öğrencileri bilgilendirme süreci olarak da tanımlanabilir.

İletişim sürecinde kaynak, alıcısına gönderdiği mesajların alınıp alınmadığını; alındıysa anlaşılıp anlaşılmadığını ya da ne denli anlaşıldığını alıcıdan kendisine yönelecek tepkilerden anlayacaktır. İşte alıcıdan kaynağa yönelen bu tepkiler “dönüt” olarak isimlenmektedir. Kangalgil (2013, s. 384)’in Beden Eğitimi ve Spor Derslerinde kullanılan dönüt ile ilgili yaptığı araştırmalardan yola çıkacak olursak, dönütün sonunda öğrenmenin daha doğru ve hızlı gelişeceği, bireylerin neyi yanlış ya da neyi doğru yaptıklarıyla ilgili bilgileri, istenilen sonuca ne kadar yaklaşıldığı ile ilgili sonuçlara ulaşabiliriz.

Öğrencilere dönüt ve düzeltme yapmanın yanı sıra, birçok öğretim alanında yaygın olarak kullanılan akran değerlendirmesi işlemi de yaptırılabilir.

Bozkurt ve Demir (2012)’in yaptığı çalışmaya göre, tamamlayıcı değerlendirme tekniklerinden biri olan ve özellikle son yıllarda ilgi gören akran değerlendirme, akranların benzer statüdeki diğer öğrencilerin öğrenme ürünlerinin ya da kazanımlarının değerini, derecesini, kalitesini veya başarıliliğini düşünmesi için yapılan bir değerlendirme olarak tanımlanabilir. Bir başka deyişle de akran değerlendirme belirlenmiş bazı kriterlere göre bireylerin birbirlerini değerlendirdikleri bir değerlendirme tekniğidir.

Hamzadayı ve Çetinkaya (2011, s. 148)’nın çalışmasında ele alırsak akran değerlendirme, bireylerin benzer konumdaki akranlarının öğrenme işi ile ilgili ortaya koydukları ürünleri, başarı, nitelik, değer, düzey açısından sorgulamalarını sağlayan bir planlama işidir

Bozkurt ve Demir (2012, s. 967-968)’in yapmış olduğu çalışmada akran değerlendirmenin öğrencilere sağladığı faydalar ile ilgili öneriler sunulmuştur. Bunlardan bazıları:

- Yeni bir durum için düşünme ve değerlendirme yapmayı, kendini değerlendirme, öz farkındalık ve üst bilişi geliştirir.
- Öğrencilerin sözlü iletişim becerilerini geliştirir.
- Öğrencilerin değerlendirmeye aktif olarak katılmaları nedeniyle yaşam boyu öğrenme becerilerini kazanmalarına fayda sağlar.
- Sınıftaki kişiler arası ilişkiyi besler.

- Öğrencilere kendi öğrenmelerinin sorumluluğunu üstlenmeleri için cesaret verir ve onlara başarı duygusu kazandırır.
- Çeşitlilik, ilgi, aktivite, kimlik, aidiyet, empati ve kendine güveni geliştirir.
- Hem akranı hem de öğretmeni tarafından değerlendirilen öğrencinin kendisini farklı iki açıdan görebilmesini sağlar.

Konuşma etkinliği sırasında öğrencilere verilen uygun dönüt ve düzeltmelerden etkili bir şekilde yararlanılması hâlinde, öğrenmeye ayrılan zamanın etkin öğrenme çabasıyla geçen kısmı artmakta ve artan bu zamanda daha çok öğrenilmesi istenen davranışa zaman ayrılabilir hâle gelmektedir. Bu sayede daha fazla konuşma etkinliği yapılabilecek ve öğrenmenin verimi de artacaktır.

3.10. Konuşma Eğitimi ve Materyal Tasarlama

Eğitim, bireyin sosyal yaşam koşullarında olumlu davranışları artırma ve olumsuz davranışları azaltma sürecini içerir.

Öğretim programlarının temel hedeflerinden biri öğrencilerin kavramları gerçek ve somut tecrübelerden yola çıkarak anlamlandırmalarıdır. Bu amaçla derslerde materyal kullanımı teşvik edilmektedir. Öğretim materyalleri, öğretmenlerin özellikle soyut kavramları somutlaştırmak ve öğretimi daha etkili bir şekilde gerçekleştirmek için kullandıkları araçlardır.

Bu bakış açısıyla yola çıkacak olursak, yeni fikirler üretmek, yeni çıkarımlarda bulunmak, dinleyici kitlesini etkilemek vb. işler yapmak için konuşma becerisini etkili bir şekilde kullanabilmek gerekir. Bunun da başarılabilmesi için öğretim programlarına uygun olarak geliştirilmesi gereken öğretim materyallerinin kullanılması büyük fayda sağlayacaktır.

Eğitim öğretim sürecinde görme duyusunun öğrenmeye etkisinin fazla olduğu bilinmektedir. Bu yüzden konuşma eğitiminde etkin öğrenme için çeşitli araç-gereç ve materyallerin kullanılması önemlidir.

3.10.1. Araç Gereçlerin Eğitimdeki Yeri ve Önemi

Günümüz teknolojisinde yaşanan gelişmeler eğitimdeki araç ve gereçlere de her gün bir yenisini eklemektedir. Etkili bir öğrenme için tek bir araçtan bahsetmek mümkün değildir.

Öğretmen derse girmeden önce kullanacağı yöntem ve tekniğe uygun ders araç ve gerecini seçerek eğitimi daha anlamlı hâle getirmelidir.

Eğitim öğretim sürecinde görme duyusunun öğrenmeye etkisi Öztürk (2002, s. 126)'ün yapmış olduğu araştırmada %75 olarak tespit edilmiştir. Bu yüzden öğrencinin görme duyusuna hitap edilmesinin en basit yolu yazı tahtası kullanmaktır.

Öğrencinin görme duygusuna hitap ederek öğrenmesini kolaylaştırmak adına sınıfta sürekli bulundurulabilecek araç, gereçlerin yanında konunun özelliğine göre kullanılacak araç, gereç ve materyal zamanın iyi kullanılmasını sağlayarak öğrencilerin ilgi ve dikkatini artıracak bunun yanı sıra öğrenmeyi de kolaylaştıracaktır.

Öğrenme-öğretmen sürecinde araç gereçler genelde öğretimi desteklemek amacıyla kullanılır. İyi tasarlanmış öğretim araç-gereçleri öğretim sürecini zenginleştirir, öğrenmeyi artırır.

Yalın (2012, s. 82-90)'a göre araç-gereçler:

1. Çoklu öğrenme ortamı sağlarlar.
2. Öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarının karşılanmasına yardımcı olurlar.
3. Dikkat çekerler.
4. Hatırlamayı kolaylaştırırlar.
5. Soyut şeyleri somutlaştırırlar.
6. Zamandan tasarruf sağlarlar.
7. Güvenli gözlem yapma imkânı sağlarlar.
8. Farklı zamanlarda birbirleriyle tutarlı içeriğin sunulmasını sağlarlar.
9. Tekrar tekrar kullanılabilir.
10. İçeriği basitleştirerek anlaşılmasını kolaylaştırırlar.

Materyal kullanımı, daha çok duyunun öğrenme ortamına dâhil olmasını sağlar. Bu durum da öğrenmeyi kolaylaştırır. Öğrencilerin farklı öğrenme stilleri olduğunu belirten Yalın (2012, s. 82), kimi öğrencilerin okuyarak, kimilerinin görerek, kimilerinin ise dinleyerek öğrendiğine dikkat çeker. Değişik türde araç-gereç kullanımı ve araç sayısının artması bu farklı türde öğrenme stillerine sahip olan öğrencilerde, ihtiyaçlarına göre öğrenmenin doğmasına sebep olur.

Somut materyaller, öğrenci açısından konunun daha kolay öğrenilmesini sağladığı gibi, öğretmenler açısından da öğretimi kolaylaştırmaktadır. Ayrıca eğitim yaşantılarını zenginleştirmekte ve konuya derinlik kazandırmaktadır. Somut materyal kullanımı, etkili bir eğitim-öğretim ortamı hazırlayarak ve öğrencilerin öngörülen hedeflere daha kolay ulaşmalarını sağlayarak programın başarıya ulaşmasında önemli bir rol oynar.

Akalın ve Bozkurt (2010)'a göre, derslerde materyal kullanmak, öğrencilerin öğrenmelerini kolaylaştırır. Dolayısıyla öğretmen derste hangi yöntem ve tekniği kullanırsa kullansın, mutlaka materyallerden faydalanmalı ve derslerini bu araç-gereçlerle desteklemelidir.

Bilim ve teknolojiadaki gelişmeler ve değişimler sonucunda eğitimde daha nitelikli öğrencilerin yetişmesi beklenmektedir. Bu öğrencilerin yetişmesi için de öğretmenlerin eğitim ortamlarını daha verimli hâle getirmeleri gerekmektedir. Eğitim ortamlarını verimli hâle getirmede materyallerin kullanımı kaçınılmazdır. Çünkü çağdaş gelişmeler ışığında eğitimden beklenen bilgiyi tek bir kaynaktan alıp ezberlemek değil; bilgiye ulaşmayı bilen, bilgiyi günlük yaşamında kullanabilen, karşılaştığı sorunlara öğrendiği bilgilerle çözüm üretebilen bireylerin yetişmesini sağlamaktır.

Yaman (2007, s. 59)'ın çalışmasına göre materyaller, öğretim programının önemli bir parçası olup pek çoğu somut ve görülebilir özelliktedir. Materyaller, öğretim programlarının amaçları belirlenirken dil bilim ve öğretimsel materyaller, bu özelliklerin somutlaştırılmasına ve uygulamaya konmasına yardımcı olur.

Konuşma becerisi açısından öğretim materyallerinin ne kadar önemli olduğu da bir gerçektir. Bir dil becerisi olan konuşma becerisinden yeterli verim alınabilmesi açısından materyaller doğru bir biçimde kullanılmalıdır. Dil öğretiminde ve dil becerilerinde kullanılan materyallerin sağladığı faydalar şunlardır:

- Normal hızda konuşulan bir dili anlama yeteneği kazandırır.
- Ana dilde sözcüklerin söylenişindeki vurgu ve tonlamayı geliştirir.
- Ana dildeki karmaşık dil becerilerini ve normal hızda konuşma yeteneği kazandırır.
- Düzenlenmiş bir davranış sistemi olarak dili öğretir.
- Duruma uygun ifade kullanma becerisi kazandırır.
- Uygun ses ve söz kalıplarını kullanma uygulamaları yaptırma olanağı sağlar.

- Okuma ve yazma uygulamaları yapma olanağı sağlar.
- Tüm dil becerileri için testler geliştirme imkânı sağlar. (Yaman, 2007, s. 59-60).

Konuşma eğitiminde de öğretim materyallerinin kullanımı oldukça önemlidir. Örnek verecek olursak, iyi bir konuşmacının ses veya görüntü kayıtlarının sınıf ortamında kullanılması öğrencinin model alması bakımından oldukça önemlidir. Bunun yanı sıra öğrencilere telefonda konuşma etkinliğinin yapılacak olduğu bir derste, sınıfa gerçek eşyalar getirerek etkinliği gerçekleştirmek mümkündür. Öğrenci bu durumda hem yaparak yaşayarak öğrenecek hem de derste eğlenecektir. Bu durum da becerilerin kalıcı olmasına ortam sağlayacaktır.

Tepegöz ya da bilgisayar vasıtasıyla öğrencilere gösterilecek olan bir resim ya da fotoğraf ile öğrencilere hazırlıksız konuşmalar yaptırılabilir ya da ses kayıt cihazlarıyla öğrencilerin yaptıkları konuşma kayıt altına alınır ve daha sonra onlara dinlettirilerek kendi kendilerini değerlendirme imkânı sunulabilir.

3.10.2. Öğretim Araç Gereçlerinin Seçimi

Öğretim sürecinde araç gereçler genellikle öğretimi destekleme amacıyla kullanılır. Bireyler, çevreleriyle olan etkileşimlerini duyu organlarıyla sağlamaktadır. Bu sebeple öğretim sürecinde kullanılan araç gereçler öğretim etkinliğini artırır.

Öğretim araç-gereçlerinin seçimini etkileyen faktörler karşılıklı etkileşim içerisinde olup birinin seçim, tasarım ya da kullanımı diğerinin seçim, tasarım ya da kullanımını doğrudan etkiler.

Öğretimde bir aracın kullanımı her şeyden önce bir yöntemin, bir aracın ve bir materyalin sistematik bir şekilde seçilmesini gerekli kılar. Seferoğlu (2006, s. 16)'na göre bu seçim sürecinin üç aşaması bulunmaktadır:

- Gerçekleştirilmesi planlanan öğrenme etkinliğine uygun bir yöntemin seçilmesi
- Yöntemin uygulanmasına elverişli bir araç biçiminin (format) seçilmesi
- Seçilen araç biçimine uyumlu materyalin seçilmesi, değiştirilmesi ve tasarımı.

Öğretim ortamında kullanılan tüm araç gereçler, öğretimde planlanan amaç ve kazanımların kazandırılmasına yardımcı olmalıdır.

3.10.3. Öğretim Materyali Tasarlama Aşamaları

Öğretim ortamına hizmet eden materyaller tasarlanırken belli kriterlerden geçmek durumundadır. Ancak bu şekilde öğretim esnasında daha etkili bir hâle kullanılabilir.

Bir materyal tasarlanırken birtakım süreçler yaşanır. Seferoğlu (2006, s. 16)’na göre bu süreçler şu şekildedir:

- Sürecin ilk basamağı bir hedef analizinin yapılmasıdır. Bu aşamada hedefin hangi hedef alanıyla ilgili olduğu sorusunun yanıtı verilir. Hedefin, hedef alanlarından “bilişsel”, “duyuşsal” veya “psikomotor” alanlarından hangisiyle ilgili olduğuna bağlı olarak farklı seçim ve tasarım ilkelerinin uygulanması gerekebilir.
- Hedef kitlenin (öğrenenin) özelliklerinin belirlenmesi basamağında çeşitli durumlara bakılır. Örneğin, bireylerin öğrenmeleri beklenen konuyla ilgili olarak hâlihazırda sahip oldukları ön öğrenmeler (bilgi ve beceriler) belirlenir. Bu basamakta ayrıca bireylerin bireysel ve sosyal özellikleri (bireylerin yaşı, güdülenme düzeyleri, tutumları, beklentileri vb.), öğrenme stilleri ve zekâ profilleri de incelenir.
- Sürecin bir sonraki basamağında bir içerik analizi yapılır. İletilmek istenen mesajın türüne göre mesaj farklı biçimlerde tasarlanır.
- İçerik ve aracın bütünleştirilmesi basamağında hedefe, içeriğe ve hedef kitlenin özelliklerine uygun olarak çeşitli formatlar seçilir. Materyal, bu ölçütler göz önünde bulundurularak geliştirilir.

Baki ve Karakuş (2012, s. 11)’a göre, Türkçe Dersi Öğretim Program’ında öğrencilere kazandırılması hedeflenen temel beceriler çağın teknolojik gelişmeleri ve bu gelişmelerin sınıf ortamlarına etkisi dikkate alındığında bilgi teknolojileri ve eğitim teknolojileri ayrıcalıklı bir noktada konumlandırılır. Bu değişiklikler çerçevesinde yeniden yapılanan eğitim programları; öngörülen hedef kazanımlara ulaşmak için öğrenme-öğretme ortamlarının, önceden belirlenen yaşantıları kazandıracak nitelikte düzenlenmesi gerekir.

Öğrenme-öğretme ortamlarının düzenlenmesinde, bu ortamların vazgeçilmez bileşenleri olan materyallerin seçimi, öğretimin kalitesini doğrudan etkilemektedir.

Öğrenme-öğretme ortamlarında kullanılması önerilen araçlar; görsel, işitsel ve görsel-işitsel ve teknoloji destekli araçlar olmak üzere dört grupta toplanmaktadır (Demirel, 2000, s. 49-50). Bu araçlar özelliklerine göre şu şekilde sınıflandırılabilir:

Görsel Araçlar:

1. Kitaplar (ders kitabı, öğretmen kitabı...)
2. Yazı Tahtaları (kara tahta, pazen tahta, manyetik tahta...)
3. Resimler (düz ve çizgi resimler, flaşkartlar, levhalar, afişler...)
4. Gerçek Eşyalar ve Modeller
5. Projektörler ve Grafikler (opak ve slayd projektörü, tepegöz...)

İşitsel Araçlar:

1. Kasetçalar
2. Radyo
3. Pikap ve Plaklar
4. Ses bantları

Görsel-İşitsel Araçlar:

1. Film Makinesi ve Hareketli Filmler
2. Televizyon
3. Video

Teknoloji Destekli Araçlar:

1. Etkileşimli Video
2. Uydular
3. Tele Toplantılar
4. Videoteks
5. İnternet

Karabay (2005, s. 49)'a göre, ilköğretim okulu programı incelendiğinde Türkçe dersinde en belli başlı ve yaygın araç olarak ders kitaplarını görmekteyiz. Ayrıca programda ders kitaplarının yanı sıra dergilerin, ansiklopedilerin, sözlüklerin, başvurma kitaplarının, kılavuzların, romanların, masalların, piyeslerin, biyografilerin, ayrıca görsel araçlar olarak karikatürlerin, kartpostalların ve resimlerin kullanılabileceğinden; işitsel araçlar olarak, radyo ve ses bantlarından; görsel ve işitsel araçlar olarak da televizyondan, videodan, filmlerden, slaytlardan ve canlı kaynaklardan yararlanılabileceğinden söz edilmektedir.

Öğrencilere yaparak yaşayarak öğrenme fırsatı sunan bu ortamlar vasıtasıyla Türkçe öğretiminin yürütüleceği derslikleri hem yapısal özellikleri hem de derste kullanılacak materyalleri ile dersin hedef kazanımlarına ulaşmayı sağlayan bir ortama dönüştürülmüş olacaktır. Bu ortamlar sayesinde dersler daha eğlenceli, daha katılımlı ve belirlenen kazanımlara ulaşmayı kolaylaştırır nitelikte olacaktır.

3.10.4. Öğretim Materyali Hazırlarken Dikkat Edilmesi Gerekenler

Öğretim materyallerini hazırlama görevi, dersin sorumluluğunu alan öğretmene aittir. Öğretmen, materyalleri hazırlarken şüphesiz bazı kriterlere dikkat etmek durumundadır. Bunlara uyulduğu takdirde materyal, derste gereken amaca hizmet edecektir.

Öğretim materyallerinde istenilen verimi elde etmek için doğru materyallerin kullanılması gerekir. İstenilen niteliklere sahip materyaller hazırlamak için öğretim sürecinde kullanılacak olan materyallerin hazırlanması ya da geliştirilmesinde şu temel özelliklere dikkat edilmesi gerekir (Şahin Yanpar ve Yıldırım (1999, s. 27-31):

1. Öğretim materyali basit, sade ve anlaşılır olmalıdır.
2. Öğretim materyali dersin kazanımları ve amaçlarına uygun seçilmeli ve hazırlanmalıdır.
3. Öğretim materyali, dersin konusunu oluşturan bütün bilgilerle değil, önemli ve özet bilgilerle donatılmalıdır.
4. Öğretim materyalinde kullanılacak görsel özellikler (resim, grafik, renk vb.) materyalin önemli noktalarını vurgulamak amacıyla kullanılmalı aşırı kullanımdan kaçınılmalıdır.
5. Öğretim materyalinde kullanılan yazılı metinler ve görsel-işitsel öğeler, öğrencinin pedagojik özelliklerine uygun olmalı ve öğrencinin gerçek hayatıyla tutarlılık göstermeli ve mümkün olduğunca gerçek hayatı yansıtmalıdır.
6. Öğretim materyali öğrenciye alıştırmaya ve uygulama imkânı sağlamalıdır.
7. Öğretim materyali bir öğrencinin erişimine ve kullanımına açık olmalıdır.
8. Materyaller sadece öğretmenin rahatlıkla kullanabildiği türden değil, öğrencilerin de kullanabileceği düzeyde basit olmalıdır.

9. Zaman içinde tekrar kullanılacak materyaller dayanıklı hazırlanmalı, bir defalık kullanımlarda zarar görmemelidir.

10. Hazırlanan öğretim materyalleri gerektiği takdirde, kolaylıkla geliştirilebilir ve güncelleştirilebilir olmalıdır.

Öğretmenlerin eğitim ortamlarını hazırlamada büyük rolü vardır. Bu görevi başarılı bir şekilde yerine getirebilmeleri için öğrenci ihtiyaçlarına ve materyallerin gerçek hayata uygun olup olmadığına dikkat etmeleri gerekmektedir.

3.10.5. Öğretim Materyallerinin Tasarımı

Bir nesnenin meydana getirilmesi işi tasarım olarak adlandırılabilir. Nesnenin; tamamının ya da bir parçasının çizgi, renk, şekil ve süsleme gibi algı meydana getiren özelliklerinin oluşturduğu görünüm tasarımıyla ilgilidir.

Baki ve Karakuş (2012, s. 18)'a göre tasarım, çeşitli öğeleri bir amaca yönelik olarak belirli ilkeler vasıtasıyla bir araya getirme işlemidir. Materyallerin verimliliği ve etkililiğinin artırılması için üzerinde durulması gereken önemli bir unsur materyallerin tasarlanmasıdır. Doğru tasarlanan materyaller ile öğretim hedeflerine kısa sürede ulaşılabilecek; öğrenme-öğretme süreci daha aktif hâle getirilecektir.

Materyal tasarımı; tasarım öğeleri ve tasarım ilkeleri olmak üzere iki boyuttan oluşmaktadır (Yalın, 2012, s. 106):

Öğretim Materyali Tasarım Öğeleri

1. Çizgi
2. Alan
3. Boyut
4. Doku
5. Renk
6. Şekil

Öğretim Materyali Tasarım İlkeleri

1. Bütünlük
2. Denge

3. Vurgu
4. Hizalama
5. Yakınlık

Herhangi bir öğretim materyalinde kullanılan her türlü yazı, resim, şekil vb. şeyler öğrenme üzerinde ve öğrencinin ilgisini çekmede oldukça etkilidir. Bu nedenle bir materyal tasarlarırken yukarıda sıralanan özelliklere etkili bir öğrenme açısından dikkat etmemiz gerekmektedir.

3.11. Konuşma Eğitimi ve Görsel Hafıza

Görsel hafıza, görsel olanı sözel olanla birleştirerek akılda tutmaya yarayan bir hafıza türüdür. Somut nesnelere nazaran soyut kavramları akılda tutmak daha fazla zihinsel etkinlik gerektirir. Bu açıdan bakıldığında nesnelerin ya da bilgilerin çeşitli şekillerde somutlaştırılması ve hafızada bu şekilde tutulmasının amaçlanması daha verimlidir.

Beyin, görsel olanı sözel olana nazaran daha iyi hatırlar. Örneğin, bir dünya haritasını önümüze açtığımızda İtalya'nın yerini daha kolay hatırlarız. Bunun nedeni hemen hemen hepimizin İtalya'nın şeklini çizmeye benzetmemizdir. Görsel olanla sözel olan bir araya geldiğinde daha kolay anlama ve öğrenme sağlanacaktır.

Görsel hafıza, görsel tecrübelerimizle ilgili duygularımızın bazı özelliklerini koruyan bir hafıza şeklidir. Bireyin kendi yaşantısı yoluyla, kendi özelliklerine uygun bir öğrenme sağlar.

İyi bir konuşmacı olmak için donanımlı bir hafızaya sahip olmak gerekir. Ancak birey, öğrendiklerinin birçoğunu kısa bir sürede unutma tehlikesiyle karşı karşıya kalmaktadır. Bireyin iyi bir konuşmacı olabilmek için bilgiyi beyinde düzenli bir şekilde depolaması gerekmektedir. Konuşma ile bellek arasındaki ilişki başarı ile kurulmalı ve edinilen bilgilerin hafızada daha uzun süre kalması için görsel hafıza etkinliklerini öne çıkarmak gerekmektedir.

Görsel hafıza, görsel olanla sözel olanı birleştirerek akılda tutma yöntemidir. Bireyler, somut ile olan ilişkilerinde her zaman daha başarılı olmuşlardır.

Dil becerileriyle ilgili beyin işlevlerinin önemli bir kısmı doğrudan bellekle ilgilidir. İşitilenlerin anlaşılmasında, gördüğümüz şeylerin ayrıştırılarak anlaşılmasında dokunma,

tat alma ve koklama duyularımızla beynimize gelen bilgilerin anlaşılmasında belleğimizin önemli bir yeri bulunmaktadır (Yalçın, 2012, s. 111).

Bilgilerin, belleğe düzenli bir giriş yapması hâlinde mevcut bilgiler lazım olduğunda bellekten düzgün bir şekilde çıkış yapacaktır. Bir gün sonra yapacağımız bir konuşma metninin özünü tam olarak kavrayabilmek için, önce hazırladığımız konuşma metnini dikkatlice okuyarak bütünü düşünce ağı ve sırasına göre anlamak, daha sonra gittikçe artan aralıklarla daha az sürede tekrarlamak gerekir. Bunun için 10/60/120 dakika gibi tekrar aralıklarıyla, metnin tümünü yeniden okuma süresinin azaldığı beş tekrar yapmalıyız. Böylece konuşmada kullanılacak metindeki düşüncelerin tamamı beynimizde eksiksiz olarak yer almış olacak ve topluluk önüne çıktığımızda etkileyici bir konuşmacı olarak anılacağız.

Yalçın (2012, s. 115)'a göre belleğin konuşma üzerindeki önemli etkisini üç temel noktada toplayabiliriz.

1. Eğitilmiş ve sistemli bir belleğe sahip kişi konuşarak sunacağı mesajı sistematik bir tasnif ve sıra ile sunar. Bu bilgi öbeklerine ayrılarak tasnif edilmiş bilginin izlenilmesi, dinlenerek anlaşılması kolay olur.
2. Beyinden dile bilgi akışı düzenli ve hızlı bir tempoda olur ki bu durum izleyicinin konuşmacının bilgi birikiminden hiç kuşku duymamasını ve ona güvenmesini sağlar.
3. Konuşmacı kendisine sorulan soruları anlama ve ona yine hiç kuşku duymadan anında karşılık verme başarısını gösterir.

Genellikle konuşmalarını beğendiğimiz, konuşmalarından etkilendiğimiz insanlara ve kitleleri peşinden sürükleyen liderlere baktığımızda bu kişilerin güçlü birer hafızaya sahip iyi konuşmacılar olduğunu görürüz. Bu nedenle hafıza ile bellek arasındaki ilişki iyi kurulmalı ve konuşma becerisi derslerinde bellek güçlendirme çalışmalarına önem verilmelidir.

3.11.1. Görsel Hafıza Geliştirme Uygulamaları

İyi bir konuşmacı olarak toplumda yer alabilmemiz için bellek güçlendirmeli, bunun için de çeşitli uygulamalar yapmalıyız.

Yalçın (2012, s. 116)'a göre görsel hafızayı ya da belleği geliştirmenin iki amacı bulunmaktadır:

1. Dikkat ve konsantrasyonu toplayarak algılama gücünü artırma,

2. Algılama ve dikkat süresini olabildiği kadar daha uzun bir süreye yaymaktadır.

Dikkat geliştirme tekniklerinden biri, sessiz ortamlarda gözlerimizi kapatarak kendimizi dinlemek, dışarıdan gelen her türlü algılama ile kısa süre için bağlarımızı koparmaktır.

Daha sonra değişik oyunlar ve uygulamalara geçilir. Bu oyun ve uygulamalarla bilgilerin beyinde depolanması, sınıflandırılması ve sonra planlı bir biçimde kullanılması uygulamaları yapılmalıdır.

1. Kartpostallarla Çalışma:

Öğretmen, özel günler için (yılbaşı, bayram vb.) alınan tebrik kartlarından birini önceden seçip sınıfa getirerek öğrencilerden; kart üzerindeki renk, figür ve desenlere yoğunlaşır daha sonra kartı kapatarak, gördüklerini tam ve eksiksiz olarak aktarmasını ister. Böylece bilginin beyinden düzenli ve hızlı bir şekilde çıkmasına yönelik çalışma yapılmış olur.

2. Karikatürle Çalışma



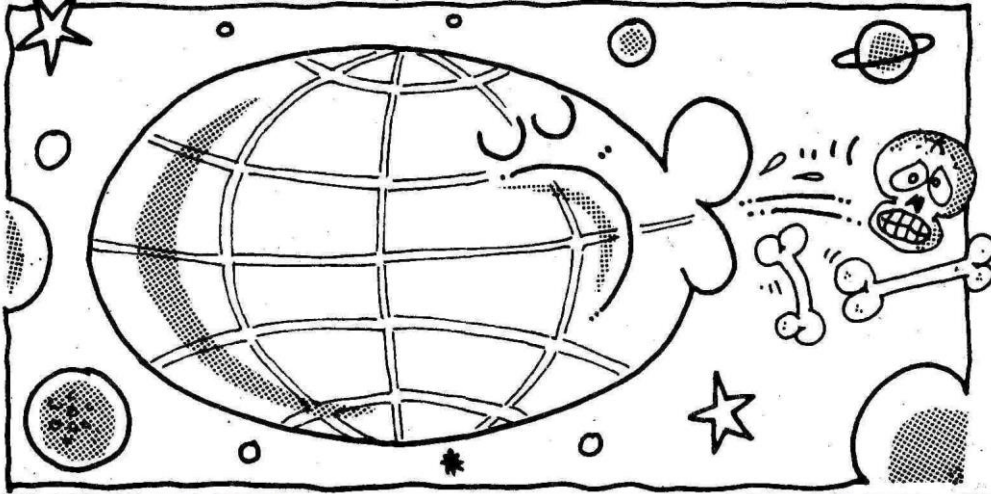
✓ Besle kargayı oysun gözünü.

✓ Nankörlük-

✓ Karga-

✓ Oymak-

Şekil 3. Öğrencilere görsel hafıza çalıştırması yaptırabilmek için bir karikatür



✓ Bu dünya bir değirmendir, öğütür bir gün bizi.

✓ Dünya-

Şekil 4. Görsel hafıza çalışmalarında kullanılabilecek bir karikatür

Yukarıdaki karikatürlere dikkatlice bakın ve sizde uyandırdığı duygularla ilgili 2 dakika konuşun.

3. Resimlerle Çalışma

Öğretmen öğrencilere göstereceği resmi seçtikten sonra resmi öğrencilere bir müddet gösterip kaldırır. Ardından öğrencilere resimle ilgili sorularını sorar.



Şekil 5. Görsel hafıza etkinliklerinde kullanılabilecek bir resim

- Çocuk kaç balık yakalamış?
- Çocuk sağ elinde ne taşıyor?
- Resimde nehrin üzerinden geçen bir köprü görünüyor mu?
- Köpeğin hangi ayağı görünmüyor?
- Beyaz evin bacası hangi renk?
- Gökyüzünde kaç kuş var?
- Çocuğun ayakkabıları ne renk?

Sorularına yanıt aranır.

4. Oyunlarla Çalışma

“Manav ve Süpermarket Oyunu

Sınıf içinde dersten artar zamanları değerlendirirken veya okulun özel günlerinde derslerin yoğun olmadığı zamanlarda sınıf içinde ilgiyi toplamak için de kullanılabilir. 6-8 öğrenci

ile uygulanır. Öğretmen hakem olarak iki öğrenciyi seçerek çocukların konuşma ve dinleme becerilerinin gelişmesini sağlayabilir. Seçilen öğrencilerden birisi aşağıdaki örnekte olduğu gibi, bir cümle ile başlar:

Bir öğrenci, *“Bugün manavdan bir kilo üzüm aldım.”* cümlesi ile başlar. İkinci öğrenci bu cümleyi hiç değiştirmeden yalnızca kendisinin alacağı bir meyve veya sebzeyi ekleyerek cümleyi tekrarlar:

“Bugün manavdan bir kilo üzüm ve bir kilo elma aldım.” der. Üçüncü öğrenci aynı cümlede, kendisinin alacağı bir meyve veya sebzeyi ekleyerek cümleyi tamamlar.

Oyunun en önemli kuralı, öğrencinin aynı cümle içinde arkadaşlarının söylediği meyve ve sebzelerin sırasını değiştirmeden ve hiçbirini unutmadan söylemesidir. Sırayı şaşıran veya eksik söyleyen öğrenci çıkar ve en çok meyve sebzeyi, sırasını şaşırmadan söyleyen birinci olur.

Yararları:

1. Öğrenci dikkatle dinlemekte, dinlediği bilgileri beyinde belirli bir sıraya dizerek saklamakta, daha sonra buna kendi bilgisini de ekleyerek anlatmaktadır. Bu yüzden bilginin düzenlenmesi ve sınıflandırma becerisi kazandırmaktır.
2. Dinleme becerisini geliştirmektir.
3. Belirli bir sıralama ile anında ve herhangi bir yardım almadan eksiksiz ve doğru konuşma becerisini kazandırmaktır.
4. Hazırlıksız konuşma eğitimi yapılmaktadır. (Yalçın, 2012, s. 120).

3.12. Fişleme Tekniği

Fişleme tekniği, standart boyda kesilmiş not kâğıtlarına belirli bir çalışma konusuyla ilgili bilgi, belge, gözlem, düşünce ve alıntıların not edildiği akademik bir çalışma yöntemidir.

Yapılan araştırmalara göre, fişleme usulü ile çalışma tekniğini atalarımız da kullanmıştır. Eski basma ve el yazma eserlerin son taraflarında beş on sayfalık boş bir kısma rastlanır. Bunlar kitabın okunuşu sırasında önemli bilgilerin kaydedilmesine yarıyordu. Ayrıca eserlerin rastladığımız bazı eşit boydaki kâğıtlar atalarımızın fiş usulü ile çalıştığını göstermektedir.

Fişleme tekniği, bilgisayar öncesi dönemlerde bir metnin dizinini hazırlamak için şu şekilde hazırlanırdı (cevalkaya.com, 2015):

- Metnin transkripsiyonu, gerekiyorsa çevirisi yapılır.
- Standart boyda fişler kesilir.
- Standart fiş, A4 kâğıdının dörtte biri kadarıdır.
- Bir kelime bir fişe olmak üzere metindeki bütün kelimeler fişe geçirilir.
- Fişin sol üst köşesine, kelime; sağ üst köşesine, o kelimenin çeviri metindeki karşılığı; ortaya o kelimenin içinde bulunduğu bağlam (cümle, cümlecik, beyit, satır vb.) sağ alt köşeye ise, kelimenin metindeki yeri (satır, beyit numarası vb.) yazılırdı.

Fişleme bittikten sonra fişler numaralanarak ya da alfabetik sıraya göre tasnif edilirdi.

Arslantürk (1973, s. 36), fişleme tekniğini bize şu şekilde açıklamıştır.

Fişler ve Özellikleri:

- Ekseriya dikdörtgen şeklinde olurlar.
- Hep aynı boydadırlar.
- Standart boyları her ilmin icap ettirdiği şekilde değişebilir.

İki Tür Fiş Vardır:

- Bibliyografya fişi
- Bilgi fişi

Bibliyografya Fişi:

Buna kaynak toplama fişi de denir. Bu tür fişlere şu hususlar kaydedilir:

- Yazarın soyadı veya meşhur olan ismi,
- Yazarın adı,
- Kitabın adı,
- Kaçınıcı cilt ve kaçınıcı baskı olduğu,
- Editörü,
- Varsa mütercimi,
- Matbaası,
- Basıldığı yer ve yılı,

Yazma eserlerde ise baskı ile ilgili olan yukarıdaki hususlar bahis konusu değildir. Buna mukabil,

- Bulunduğu kütüphanenin adı,
- Kitap numarası kaydedilir.

Bilgi Fişi:

Bu tür fişler üç şekilde olabilirler:

1. Bibliyografya fişi gibi,
2. Biraz daha büyükçe ve eni bilgi fişinin boyu kadar olan fişler,
3. Defter yaprağı büyüklüğünde olan fişler.

Aslantürk (1973, s. 38)'e göre, fişleme tekniğinin bazı özellikleri şunlardır:

- Bilgileri fişlemek için kaynağın konuyla alakalı yerleri satır satır taranır.
- Lüzumlu noktalar fişlere kaydedilir.
- Kaynaktan bilgi alınırken eğer iktibas ise tırnak “ ” içerisine alınır. Eğer kısaca özetlenip not edilirse buna ait başka işaretler de kullanılır.
- Fişe alınan bilginin bittiği yere sırası ile me'haz, cilt ve sahife numaraları konur.
- Her fişe yalnız bir tek fikir yazılır.
- Her şey fişin yalnız bir yüzüne kaydedilir.
- Bir fikir iki, üç veya daha fazla yerle ilgili ise lüzumu kadar fiş yazıp üst köşelere girecekleri yerler işaretlenir. Eğer uzun pasajların alınması gerekiyorsa bunlar:
 - o Ya birkaç fişe kaydedilirler, ki bunlara müteselsil olduklarını belirtir harf veya rakam konur.
 - o Yukarıda bahsi geçen büyükçe fişler kullanılır. Bunlar da müstakil bir halde saklanır yahut da küçük fişlerin büyüklüğünde katlanır ve onlarla birlikte muhafaza edilirler.
- Fişlerin muhafazası için ideal olan müstakil fiş kutularının kullanılmasıdır. Her zaman böyle bir kutuya sahip olunamaz. Bu takdirde ise konulara göre ayrılmış zarflar kullanılır.

Konuşma becerisi etkinliklerinde Türkçe öğretmenlerine faydalı olabilecek yöntemlerden birisi de fişleme yöntemidir.

Öğrencilerin konuşma becerisi derslerinde yapmış oldukları etkinliklerde:

- Öğretmen A4 ebadındaki bir kâğıdı önce dört eşit parçaya böler.
- Her bir öğrenci için bu parçalardan birini kullanır.
- Fişlerin her birinde öğrencinin ismi yer alır.
- Fişlere öğrencilerin etkinliklerde göstermiş olduğu performans ile ilgili notlar alınır.
- Etkinliğin yapıldığı tarih fişe kaydedilir.
- Fişlerin kaybedilmemesi gerekmektedir. O nedenle fişleri saklamak amacıyla zarflar kullanılabilir.

Konuşma etkinlikleri sırasında öğrencilere gereken dönütün unutulmadan verilmesi ya da ders içinde gereken durumlarda tekrar etkinliklerinin yapılması için bu teknikten faydalanılabilir.

Öğretmen her öğrencisi için hazırladığı fişlere öğrencisiyle ilgili gereken bilgileri not edebilir. Konuşma kazanımlarıyla ilgili hazırlanan fişlerde kazanımlarla ilgili yapılan etkinlikler esnasında gereken gözlemler not edilebilir. Bu sayede öğrencilere daha iyi yapılmış bir gözlemin sonucu olan olumlu dönütler verilmesi sağlanır.

3.13. Konuşma Becerisi ve Etkinlikler

Konuşma becerisi hayatın her alanını kuşatan bir beceridir. Bu sebeple Öğrenciler için özellikle Türkçe dersinde sonrasında ise hayatın tüm alanında önemli bir yere sahiptir. Bu amaçla, konuşma eğitimine gereken önem verilmeli ve bunun geliştirilmesi için çeşitli ortamlarda değişik etkinlikler yapılmalıdır.

Ceran (2012, s. 342)'a göre, konuşma becerisinin geliştirilmesi çokça uygulama yapmaya, iyi konuşan konuşmacıları dinleyerek onları model almaya dayalıdır. Öğrencilerin model alacakları kişilerin arasında da öğretmenleri, konuşma hususunda da özellikle de Türkçe öğretmenleri gelmektedir.

Konuşma eğitiminde dikkat edilmesi gereken diğer hususlardan birkaçı da şöyle sıralanabilir:

- En temel öğretim ilkelerinden biri olan “kolaydan zora” ilkesi göz önünde bulundurularak planlanmalıdır. Önce grup içi konuşmalara yer verilmeli, sonra sınıfa yönelik konuşmalar yaptırılmalıdır.

- Konuşma eğitimi ile ilgili çalışmalar sırasında öğretmen, öğrencilerine nasıl söz alınacağı, ne zaman ve nasıl soru sorulacağına; konuşmaya başlama ve konuşmayı bitirme ifadelerine; hazırlıklı konuşmalarda hazırlığın nasıl yapılacağına yönelik örnekler sunmalıdır.
- Konuşma eğitimindeki uygulamalarla öğrenciler yanlışlarını düzeltmeli, eksiklerinin tamamlamalı ve bulundukları düzeyden üst basamaklara doğru yol almalıdır.
- Çalışmalar öğrencilerin ilgisini çekmeli, müfredatın diğer alanlarıyla birlikte düşünülerek zenginleştirilmelidir. Ayrıca günlük konuşmalara uygulanabilir olmalıdır.
- Öğrencilere, konuşma yaparken rahat olmanın ve heyecanı kontrol etmenin önemi vurgulanmalıdır. Heyecanı kontrol etme teknikleri (derin nefes alma ve tutma, karşıda kimsenin olmadığını varsayma vb.) hakkında öğrencilere bilgi verilmelidir.
- Güzel ve etkili konuşmada kelime hazinesi ve bilgi birikiminin önemi hakkında öğrenciler uyarılmalıdır. Bilgi birikimini artırmada iyi bir okuyucu ve dinleyici olmanın önemi vurgulanmalıdır.
- Öğretmenler, öğrencilerin kendilerini rahatlıkla ifade edebilecekleri bir sınıf ortamı oluşturmalarıdır (Doğan, 2009, s. 191-194).

Bu ilkeler dikkate alınarak Türkçe öğretmeni konuşma eğitimine yönelik çalışmalara gereken önemi vermeli ve hassasiyet göstermelidir. Çünkü etkili ve güzel konuşma insan hayatında tartışmasız bir öneme sahiptir.

Öğrenciler etkinlikler yardımıyla, sanki bir oyun havası içinde sıkılmadan öğrenecekleri bir öğretim ortamı oluşturulmalıdır. Bu sayede konuşma becerilerini bir davranış hâline gelmesi amaçlanmalıdır.

Arslan vd. (2008, s. 173)'nin de belirttiği gibi, öğrencilerin kendilerini sözlü olarak ifade edebilmeleri; beden dilini yorumlayarak, iletişim becerilerinin geliştirilmesi konuşma alanının öncelikli hedefidir. Konuşmayı geliştirici uygulamalarda öğrenciler, düşünmeyi, konuşma ve tartışma kurallarına uygun olarak iletişim kurmayı öğrenirler. Ayrıca canlandırma çalışmalarıyla bazı sosyal davranışları öğrenirken; grupça karar verme, farklı bakış açılarını değerlendirme becerilerini de geliştirirler. Türkçenin doğru, güzel, etkili kullanılması için yapılan uygulamalarda ise; öğrenciler, Türkçenin söyleyiş özellikleri

hakkında bilgiler edinirken; ses, nefes, telaffuz ve artikülasyonla ilgili kuralların ve özelliklerin farkına vararak konuşmalarında bu özellikleri ve kuralları kullanmaya başlarlar. Yapılan uygulamalar grup çalışmaları biçiminde ele alınsa da konuşma becerisi bireyseldir. Bu sebeple öğretmenlerin bütün öğrencileri etkinliklere dâhil etmesi önemlidir.

Konuşma becerisini geliştirmek ve konuşmada bulunan birtakım bozuklukları giderebilmek için öğretmenlerin öğrencilere birtakım etkinlikler yaptırması gerekmektedir. Uçgun (2007, s. 64-67)'a göre bunlardan birkaçını şu şekilde sıralayabiliriz:

- Önemli gün ve haftalarda düzenlenen törenlerde öğrencilere yazı ve şiir okuma, program sunma gibi görevler verilebilir.
- Öğrencilerin yaşadıkları bir olaydan veya gözlemlerinden yararlanılarak konuşmasına olanak sağlanabilir.
- Derste araç olarak okunan bir öykü, şiir veya masal öğrencilere anlatılabilir.
- Dramatizasyon çalışmaları yaptırılarak öğrencilerin hayattan seçtikleri bir olayı, yazılarda anlatılanları ya da izledikleri bir tiyatronun beğenilen sahneleri canlandırılabilir.
- Çeşitli diyaloglar yardımıyla hazırlıksız konuşma yapabilmeleri sağlanabilir.

Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (MEB, 2006) her amaç ve kazanıma yönelik olarak etkinlik örneklerine yer verilmiştir. Bunlardan bazıları şu şekildedir:

Günün sözü/ haftanın sözü: Temayla/konuyla ilgili bir özdeyiş, günün veya haftanın sözü olarak seçilir. Sınıf panosuna veya tahtaya yazılarak düşündükleri hakkında konuşulur.

Diyalog kurma: Sınıf iki gruba ayrılır. Her bir grup farklı ortamda (tanışma, kutlama) yapılan bir konuşma metni hazırlar. Gruptan iki öğrenci nezaket ifadeleri içeren diyalogu canlandırır.

Resimlerle Efsane: Öğrenciler gruplara ayrılır. Her grupta bazı öğrenciler hikâye anlatıcılığı, bazıları da resimleme görevlerini üstlenirler. Hikâye anlatıcıları, seçtikleri hikâye veya efsaneyi bölümlere ayırarak aralarında paylaşırlar. Resimleme görevini üstlenen öğrenciler, o döneme ait el sanatlarını araştırarak önemli olayları resimlerle anlatırlar. Dönemi yansıtan kıyafet ve müzik de kullanılabilir. Her grup, anlatacakları hikâye veya efsane ile ilgili ön bilgilerin yer aldığı bir davetiye hazırlar. Sınıf arkadaşlarına ve ailelerine hazırladıkları programı sunarlar.

Türkülerin Dilinden: Öğrencilerden yörelerinde söylenen bir türkünün hikâyesini araştırmaları istenir. Türkünün hikâyesi sınıfta canlandırılarak anlatılır.

Tarihî Buluşma: Tarihteki bir şahsiyet ile günümüzdeki bir ünlünün herhangi bir konu hakkında sohbet etmelerini sağlamak amacıyla iki öğrenci belirlenir. Belirlenen öğrenciler bu iki ünlüyü konuştururlar.

Röportaj Yapma: Herhangi bir meslek mensubuyla röportaj yapılır.

Güzel Bir Gün: Öğretmen, yaşadığı güzel ve kötü bir günü sınıfla paylaşır. Öğrencilerden kendi tecrübelerini anlatmalarını ister. İkili liste yapılır. Birine yaşanan kötü günün olayları, diğerine de bunu güzel bir güne dönüştürmek için neler yapılması gerektiği yazılır.

Beni Affeder misin?: Öğrencilere “Sizi üzen, inciten, öfkeliendiren davranışlar nelerdir?” sorusu yöneltilerek böyle durumlarda nasıl tepki gösterilmesi gerektiği tartışılır.

Bir Kuş Olsaydım!: Öğrenciler kendilerini bir kuş olarak hayal ederler. Nereye ve kimin yanına gitmek istediklerini sebepleriyle anlatırlar.

Öğrencilerin konuşma becerilerini geliştirmeye yönelik etkinlik ve oyunlar çok çeşitlidir. Özbay (2005, s. 179-181)'a göre bunlar şu şekilde sıralanabilir:

-Konuşma eğitiminde yapılacak etkinliklerden birinin anlatım çalışmaları olduğunu söyleyen Özbay, öğrencilerin hayat tecrübelerinden yola çıkarak kendilerine göre seçecekleri bir konuda konuşma yapabileceklerini söyler.

- Öğrencilerin seviyelerine uygun sorular sorup, bu soruların karşılığında tam cevaplar istemek de yapılabilecek çalışmalardandır.
- Öğrencilerin günlük gazetede okudukları veya dinledikleri bir haberin sınıfta anlattırılması sağlanabilir.
- Okunan metnin sonu tahmin ettirilerek konuşma ortamı oluşturulabilir.
- Konuşma becerisinin zihinsel boyutunu gerçekleştirmek adına, ortaya bir fikir atılarak beyin fırtınası çalışması yaptırılabilir.
- Derslerin canlı hâle gelmesinde önemli bir yer tutan dramatizasyon çalışmaları da konuşma becerisi etkinliklerinde kullanılabilir.
- Öğrencilerin bilgi birikimleri göz önünde bulundurularak ortaya bir konu atılıp tartışma çalışmaları yapılabilir.
- Bir şiirin ya da herhangi bir metnin çok kişi tarafından okunması demek olan söz korusu çalışmaları da her sınıfta uygulanabilecek konuşma etkinliklerindendir. Örneğin, bir şiirin kıtaları kız ve erkek öğrenciler tarafından ayrı ayrı seslendirilebilir.
- Öğrencilerin seviyelerine uygun çeşitli materyaller sınıfa getirilerek öğrencilerden materyal hakkında konuşmaları istenebilir.
- Bir kişinin fiziksel ve ruhsal yönlerini sözlü olarak anlatma da konuşma eğitimi etkinliklerinde kullanılabilir.
- Öğrencilerin telaffuzlarını kontrol etmek açısından tekerleme çalışmaları yaptırılabilir.

Konuşma becerisi derslerinde ana rolü oynayan Türkçe öğretmenleri etkinlikler konusunda kendini yetiştirmeli, derslerde bol bol etkinlik yapmalıdır. Bu beceriyi kazanan kitlenin çocuklar olduğu unutulmamalı etkinlikler sınıfta yeri geldiğinde bir oyun havası içinde sürdürülmelidir.

BÖLÜM IV

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın problemi ve alt problemlerinin çözümüne ilişkin yöntem açıklanmaktadır. Bu doğrultuda araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama araçlarının geliştirilmesi, verilerin çözümlenmesi ve yorumlanması ele alınmıştır.

4.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma öğrencilerin Türkçe ders kitaplarındaki konuşma becerisi etkinliklerini belirlemeye yönelik tarama modelinde bir araştırmadır.

Tarama modelleri, geçmişte ya da hâlen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2008, s. 77).

Bu araştırmada amaçlanan, Türkçe ders kitaplarındaki konuşma becerisi etkinliklerini belirlemek ve bu becerileri demografik değişkenlere göre karşılaştırmaktır.

4.2. Evren ve Örneklem

Araştırmacı, araştırmasını yaparken ulaşmak istediği sonuçlara ne kadar bir büyüklük üzerinden ulaşmak istediğine karar vermelidir.

Evren, araştırma sonuçlarının genellenmek istendiği elemanlar bütünüdür (Karasar, 2008, s. 109). Yani idealde ulaşılmak istenendir.

Araştırmanın evrenini, Ankara'da öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Bu evren içerisinde öğrenciler, ilçelere göre tabakalı tesadüfi örneklemeyle seçilmişlerdir.

Örneklem; belli bir evrenden, belli kurallara göre seçilmiş ve seçildiği evreni temsil yeterliliği kabul edilen küçük kümedir (Karasar, 2008, S. 110).

Araştırmalar genellikle örneklem üzerinden yapılır ve bulgular araştırmayla ilgili evrene genellenir.

Tabakalı tesadüfi örnekleme; evrendeki alt grupların, evrendeki ağırlıkları oranında örnekleme temsil edilmelerini amaçlar. Alt gruplardan birim çekme işlemi tarafsız gerçekleştirilir.

Çalışmamızda Ankara İl Millî Eğitim Müdürlüğünden merkez ilçelerdeki 6,7 ve 8. sınıf öğrencilerinin sayıları alınmıştır. Bu öğrenci sayıları ilçelere göre oranlanmıştır. İlçelerde rastgele okullar seçilmiştir. Yine okullarda mevcut olan şubeler rastgele seçilerek uygulamalar yapılmıştır.

Tablo 1. Örneklemdeki öğrencilerin demografik özelliklerine göre dağılımı

Değişken	Düzy	f	%
İlçe	Keçiören	311	20,7
	Altındağ	150	10,0
	Çankaya	212	14,1
	Etimesgut	167	11,1
	Gölbaşı	43	2,9
	Mamak	191	12,7
	Pursaklar	53	3,5
	Yenimahalle	175	11,7
	Sincan	198	13,2
Cinsiyet	Kız	729	48,6
	Erkek	771	51,4
Sınıf	6. sınıf	483	32,2
	7. sınıf	489	32,6
	8. sınıf	528	35,2

Tablodan da görüldüğü gibi, öğrencilerin %20,7'si Keçiören'deki okullardan seçilmiştir. Öğrencilerin %48,6'sı kız, %51,4'ü ise erkektir. Öğrencilerin sınıflara göre seçiminde eşit dağılımları göz önüne alınmıştır.

4.3. Ölçme Aracının Geliştirilmesi ve Geçerlilik - Güvenirlilik Çalışmaları

Hazırlanan anket formunun sınanması amacıyla, araştırma uygulamasından önce farklı okullarda 6, 7 ve 8. sınıf öğrencileri üzerinde hazırlık uygulaması yapılmıştır. Bu hazırlık uygulamasıyla birlikte öğrencilerin anketleri uygularken anlamada güçlük çektikleri maddeler belirlenmiştir. Asıl uygulama öncesinde anketin amaçları ve uygulamasında

dikkat edilmesi gereken hususları içeren bir açıklama metni hazırlanarak anket formunun başına eklenmiştir. Bu uygulama sonucunda anketin uygulanması için ortalama 30-40 dakikaya ihtiyaç olduğu tespit edilmiştir.

Hazırlanan görüşme formu değişik okullarda bulunan ve anket uygulamasına katılan öğrencilerin Türkçe öğretmenleri tarafından cevaplandırılmıştır. Anlaşılmasında güçlük çekilen maddeler belirlenip yeniden düzenlenmiştir. Asıl uygulama öncesinde gözlem formunun amaçları ve uygulamasında dikkat edilmesi gereken hususları içeren bir açıklama metni hazırlanarak görüşme formunun başına eklenmiştir. Görüşme formunun uygulanması için ortalama 20-30 dakikaya ihtiyaç olduğu tespit edilmiştir.

Veri toplama araçlarımızdan biri olan anketin uygulama aşamasında 1500 öğrencinin 67 maddeye verdikleri ifadelere göre; ölçek değerleri aşağıdaki sayısal değerler biçiminde kodlanmıştır.

Seçenek	Olumlu İfade Puanı
Kesinlikle katılıyorum	5
Katılıyorum	4
Kısmen katılıyorum	3
Katılmıyorum	2
Kesinlikle katılmıyorum	1

Ölçeklere ilişkin bu değerler SPSS yazılımına veri olarak girilmiştir.

67 maddelik bu ölçeğin yapısal geçerliliğini incelemek için elde edilen faktör analizi sonuçları ise aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2. Faktör yükleri (67 madde)

	1	2	3	4	5	6	7
m1	,431						
m2				,490			
m3				,493			
m4				,555			
m5							
m6						,676	
m7				,567			
m8				,556			
m9				,680			
m10						,559	
m11							
m12							
m13							,455
m14							
m15							
m16							,436
m17						,461	,428
m18							
m19							,635
m20							,442
m21							
m22						,684	
m23						,758	
m24							
m25					,709		
m26					,711		
m27					,713		
m28					,560		
m29							,417
m30							,811
m31							,837
m32							,647
m33							,694
m34							,743
m35							,662
m36							,436
m37							,573
m38							,556
m39							,479
m40							
m41							,530
m42							,566
m43							,441
m44							,478
m45							,561
m46	,471						
m47	,534						
m48							
m49		,451					
m50							
m51						,646	
m52						,638	
m53						,616	

Tablo 2. (devam) Faktör yükleri (67 madde)

m54	,764	
m55	,789	
m56	,744	
m57	,444	
m58		,517
m59		,602
m60		,577
m61		,662
m62		,652
m63		,509
m64	,698	
m65	,613	
m66	,655	
m67	,533	

Geçerlilik çalışmalarında bizi hedefe ulaştıracak olan maddeleri belirlemek için faktör analizi yapılır. 0.40'ın altında faktör yüküne sahip olan maddelerin ölçekten çıkarılması gerekmektedir.

Tabloya göre 0.40'ın altında faktör yüküne sahip maddeler 5, 11, 12, 14, 15, 18, 21, 24, 40, 48 ve 50 numaralı maddelerdir. Bu maddelerin ölçekten çıkartılması gerekir.

Bu maddeler çıkartıldıktan sonra elde edilen faktör yükü tablosu aşağıdadır.

Tablo 3. Faktör yükleri (56 madde)

	1	2	3	4	5
m1	,412				
m2	,468				
m3	,500				
m4	,600				
m6			,475		
m7					,667
m8					,525
m9					,600
m10					
m13				,446	
m16			,565		
m17					
m19					
m20					
m22			,757		
m23			,818		
m25				,701	
m26				,722	
m27				,720	
m28				,559	
m29					,421
m30					,804
m31					,845
m32					,653
m33		,701			

Tablo 3. Faktör yükleri (56 madde)

m34		,763	
m35		,662	
m36	,514		
m37	,654		
m38	,613		
m39	,498		
m41			,595
m42			,587
m43			
m44		,559	
m45		,430	
m46	,433		
m47	,457		,427
m49		,428	,466
m51			,651
m52			,615
m53			,619
m54		,765	
m55		,783	
m56		,726	
m57		,430	
m58	,552		
m59	,640		
m60	,612		
m61	,675		
m62	,679		
m63	,533		
m64		,705	
m65		,642	
m66		,697	
m67		,493	

Ölçeğimizde bizi hedefe götüremeyecek olan maddelerin kalıp kalmadığını görmek için tekrar faktör analizi yapılır ve faktör yükü 0.40'ın altında kalan maddeler ölçekten çıkarılır.

Tabloya göre 0.40'ın altında faktör yüküne sahip maddeler 10, 17, 19, 20 ve 43 numaralı maddelerdir. Bu maddelerin ölçekten çıkartılması gerekir. Bu maddeler çıkartıldıktan sonra elde edilen faktör yükü tablosu aşağıdadır.

Tablo 4. Faktör yükleri (51 madde)

	1	2	3	4	5
m1					
m2	,436				
m3	,520				
m4	,603				
m6	,462				
m7	,710				
m8		,570			
m9		,597			
m13		,405			
m16					
m22		,770			
m23		,837			
m25			,725		
m26			,733		
m27			,718		
m28			,563		
m29		,441			
m30		,819			
m31		,848			
m32		,645			
m33				,693	
m34				,755	
m35				,698	
m36					,516
m37					,685
m38					,630
m39					,490
m41					
m42	-,403				
m44					
m45		,429			
m46		,445			
m47		,456			,459
m49				,406	,504
m51					,695
m52					,665
m53					,646
m54				,771	
m55				,780	
m56				,744	
m57				,404	
m58	,527				
m59	,656				
m60	,592				
m61	,663				
m62	,690				
m63	,561				
m64		,694			
m65		,636			
m66		,673			
m67		,632			

Nihâî hedefe ulaşana kadar yani, maddelerin tamamının faktör yükü 0.40'ın üstüne çıkana kadar faktör analizi uygulamasına devam edilir.

Tabloya göre 0.40'ın altında faktör yüküne sahip maddeler 1, 16, 41, 44 numaralı maddelerdir. Bu maddelerin ölçekten çıkartılması gerekir. Bu maddeler çıkartıldıktan sonra elde edilen faktör yükü tablosu aşağıdadır.

Tablo 5. Faktör yükleri (47 madde)

	1	2	3	4	5
m2	,421				
m3	,533				
m4	,585				
m6	,436				
m7	,722				
m8					,586
m9					,594
m13					
m22					,760
m23					,801
m25					,745
m26					,756
m27					,683
m28					,525
m29					,431
m30					,809
m31					,852
m32					,660
m33					,714
m34				,775	
m35				,679	
m36				,471	
m37				,517	
m38				,517	
m39				,451	
m42				,426	
m45					
m46				,438	
m47				,471	
m49				,449	
m51				,690	
m52				,640	
m53				,655	
m54				,794	
m55				,808	
m56				,745	
m57				,411	
m58		,530			
m59		,620			
m60		,538			
m61		,678			
m62		,726			
m63		,545			
m64			,715		
m65			,663		
m66			,723		
m67			,601		

Tabloya göre 0.40'ın altında faktör yüküne sahip maddeler 13 ve 45 numaralı maddelerdir. Bu maddelerin ölçekten çıkartılması gerekir. Bu maddeler çıkartıldıktan sonra elde edilen faktör yükü tablosu aşağıdadır.

Tablo 6. Faktör yükleri (45 madde)

	1	2	3	4	5
m2	,580				
m3	,600				
m4	,503				
m6	,598				
m7	,665				
m8					,642
m9					,688
m22					,702
m23					,667
m25					,488
m26					,512
m27					,606
m28					,537
m29					,558
m30					,555
m31					,442
m32					,449
m33					,507
m34				,703	
m35				,746	
m36				,600	
m37				,538	
m38				,741	
m39				,781	
m42				,593	
m46				,511	
m47				,461	
m49				,473	
m51				,416	
m52				,500	
m53				,520	
m54				,575	
m55				,714	
m56				,702	
m57				,678	
m58		,412			
m59		,530			
m60		,529			
m61		,465			
m62		,465			
m63		,442			
m64			,559		
m65			,633		
m66			,486		
m67			,426		

Tablodan görüldüğü gibi faktör yüklerine göre herhangi bir maddenin ölçekten çıkartılmasına gerek yoktur. Maddelerin tamamının faktör yükü 0.40'ın üstündedir. Nihai tablo elde edilmiştir ve faktör yüklerine göre ölçek 5 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin varyansı açıklama yüzdesi aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 7. Boyutlara ilişkin varyans açıklama yüzdesi

Boyut	Toplam Varyans Açıklama								
	Başlangıç özdeğerleri			Faktör yükleri kareler toplamı			Döndürülmüş faktör yükleri kareler toplamı		
	Toplam	Varyans açıklama yüzdesi	Birikimli yüzde	Toplam	Varyans açıklama yüzdesi	Birikimli yüzde	Toplam	Varyans açıklama yüzdesi	Birikimli yüzde
1	19,226	42,725	42,725	19,226	42,725	42,725	8,227	18,282	18,282
2	1,979	4,399	47,124	1,979	4,399	47,124	5,485	12,190	30,472
3	1,588	3,530	50,654	1,588	3,530	50,654	4,259	9,464	39,936
4	1,251	2,780	53,434	1,251	2,780	53,434	3,643	8,095	48,030
5	1,082	2,404	55,838	1,082	2,404	55,838	3,514	7,808	55,838
6	1,046	2,324	58,162						
7	,982	2,182	60,344						
8	,955	2,121	62,465						
9	,865	1,923	64,388						
10	,844	1,877	66,264						
11	,789	1,753	68,017						
12	,720	1,600	69,617						
13	,700	1,556	71,173						
14	,643	1,428	72,601						
15	,618	1,374	73,975						
16	,596	1,325	75,301						
17	,585	1,301	76,602						
18	,569	1,265	77,866						
19	,557	1,239	79,105						
20	,541	1,202	80,307						
21	,521	1,158	81,465						
22	,493	1,097	82,561						
23	,478	1,062	83,624						
24	,452	1,005	84,628						
25	,443	,984	85,612						
26	,432	,960	86,572						
27	,423	,939	87,511						
28	,420	,933	88,445						
29	,408	,907	89,352						
30	,380	,844	90,196						
31	,366	,813	91,009						
32	,357	,793	91,802						
33	,345	,768	92,570						
34	,334	,743	93,313						
35	,325	,722	94,034						
36	,317	,705	94,740						
37	,303	,673	95,413						
38	,292	,649	96,062						
39	,287	,637	96,698						
40	,282	,627	97,325						
41	,275	,610	97,935						
42	,262	,583	98,518						
43	,240	,533	99,051						
44	,228	,506	99,557						
45	,199	,443	100,000						

Tablodan görüldüğü gibi 5 boyuttan oluşan ölçeğin varyansı açıklama yüzdesi yaklaşık %56'dır. Yani, ölçeğimiz uygulanabilir hâle gelmiştir. Varyans açıklama yüzdesi %50'nin

üzerinde olan ölçekler başarılıdır, diyebiliriz. Verilerin faktör analizine uygunluğunun araştırılmasında kullanılan Bartlett ve KMO testlerinin sonuçları ile anti-imaj korelasyon matrisine ilişkin tablolar aşağıda yer almaktadır.

Tablo 8. Bartlett ve KMO testinin Sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,973
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	40468,67
	Df	990
	Sig.	,000

Yukarıdaki tablodan görüldüğü gibi KMO istatistiği oldukça büyüktür ve Bartlett testine ilişkin p değeri 0.05 den küçük çıkmıştır. Bu sonuçlar verilerin faktör analizine uygun olduğunun göstergesidir. Benzer sonuca anti-imaj matrisinin incelenmesi ile de ulaşılabilir. Aşağıda verilen tabloda anti-imaj matrisinin köşegen değerleri yer almaktadır.

Tablo 9. Anti-İmaj korelasyon matrisinin köşegen değerleri

m2	m3	m4	m6	m7	m8	m9	m22	m23	m25	m26	m27	m28	m29	m30
,99	,98	,98	,99	,98	,98	,98	,97	,97	,98	,97	,98	,96	,95	,98
m31	m32	m33	m34	m35	m36	m37	m38	m39	m42	m46	m47	m49	m51	m52
,96	,95	,96	,96	,92	,91	,98	,97	,95	,96	,99	,98	,97	,98	,97
m53	m54	m55	m56	m57	m58	m59	m60	m61	m62	m63	m64	m65	m66	m67
,96	,97	,98	,97	,97	,97	,98	,96	,95	,94	,95	,94	,96	,94	,93

Tabloya göre, maddeler için bütün korelasyon değerleri 0.50'nin üstündedir. Boyutları oluşturan maddelerin güvenirlik katsayılarına ilişkin çıktılar ise aşağıda verilmiştir.

Tablo 10. Güvenirlilik katsayılarına ilişkin sonuçlar

Boyutlar	Madde	Ortalama	Standart Sapma	Düzeltilmiş madde toplam korelasyonu	Madde silindiğinde α
Boyut 1 ($\alpha=0.79$)	m2	3,79	1,15	,64	,97
	m3	3,68	1,09	,64	,97
	m4	3,64	1,43	,46	,97
	m6	3,64	1,11	,63	,97
	m7	3,76	1,23	,63	,97
Boyut 2 ($\alpha=0.91$)	m8	3,77	1,32	,65	,97
	m9	4,01	1,26	,68	,97
	m22	3,80	1,08	,66	,97
	m23	4,03	1,30	,64	,97
	m25	3,59	1,20	,64	,97
	m26	3,54	1,21	,68	,97
	m27	3,72	1,23	,64	,97
	m28	3,83	1,36	,56	,97
	m29	3,71	1,26	,64	,97
	m30	3,74	1,24	,67	,97
	m31	3,62	1,27	,60	,97
	m32	3,46	1,31	,53	,97
	m33	3,85	1,32	,65	,97
Boyut 3 ($\alpha=0.93$)	m34	3,43	1,36	,61	,97
	m35	3,37	1,35	,57	,97
	m36	3,47	1,28	,66	,97
	m37	3,44	1,24	,65	,97
	m38	3,29	1,29	,53	,97
	m39	3,24	1,26	,50	,97
	m42	3,39	1,25	,57	,97
	m46	3,32	1,35	,61	,97
	m47	3,21	1,27	,57	,97
	m49	3,19	1,27	,56	,97
	m51	3,63	1,30	,68	,97
	m52	3,74	1,26	,70	,97
	m53	3,71	1,22	,70	,97
	m54	3,74	1,23	,68	,97
	m55	3,71	1,29	,61	,97
	m56	3,66	1,30	,66	,97
	m57	3,76	1,27	,66	,97
Boyut 4 ($\alpha=0.90$)	m58	3,75	1,33	,70	,97
	m59	3,73	1,24	,72	,97
	m60	3,74	1,25	,73	,97
	m61	3,63	1,29	,67	,97
	m62	3,64	1,29	,66	,97
	m63	3,78	1,31	,68	,97
Boyut 5 ($\alpha=0.82$)	m64	3,61	1,28	,63	,97
	m65	3,61	1,36	,56	,97
	m66	3,79	1,32	,64	,97
	m67	3,86	1,30	,64	,97
Genel ($\alpha=0.97$)					

Tablodan görüldüğü gibi düzeltilmiş madde toplam korelasyonları 0.30'un üstündedir. Madde toplam korelasyonlarının 0.30'un üstünde olması, maddelerin güvenilirliğini gösterir. Maddelerimiz analiz yapmada başarılıdır.

Her bir boyut için güvenirlik katsayısı 0.70'in üzerinde hesaplanmıştır. Güvenirlik katsayısı 0.40-0.60 arasında olanlar, düşük güvenirliği; 0.60-0.80 arasında olanlar oldukça

güvenilir olduğunu; 0.80-1.00 arasında olanlar ise yüksek derecedeki güvenilirliği açıklamaktadır.

Tablo 11. Maddelerin yeniden kodlanması

Yeni madde kodu	Eski Madde kodu	Yeni madde kodu	Eski Madde kodu	Yeni madde kodu	Eski Madde kodu
m1	m2	m16	m31	m31	m53
m2	m3	m17	m32	m32	m54
m3	m4	m18	m33	m33	m55
m4	m6	m19	m34	m34	m56
m5	m7	m20	m35	m35	m57
m6	m8	m21	m36	m36	m58
m7	m9	m22	m37	m37	m59
m8	m22	m23	m38	m38	m60
m9	m23	m24	m39	m39	m61
m10	m25	m25	m42	m40	m62
m11	m26	m26	m46	m41	m63
m12	m27	m27	m47	m42	m64
m13	m28	m28	m49	m43	m65
m14	m29	m29	m51	m44	m66
m15	m30	m30	m52	m45	m67

Sonuç olarak araştırmacı tarafından geliştirilen ve 45 maddeden oluşan 5 boyutlu ölçek güvenilir ve yapısal geçerliliğe sahiptir.

4.4. Verilerin Analizi

Değişik ilçelerde eğitim gören öğrencilerin, 2006 yılı Türkçe Dersi Öğretim Programında yer alan amaç ve kazanımlara yönelik konuşma becerilerini ve ders kitaplarındaki konuşma becerisi etkinliklerini tespit etmeye yönelik olarak hazırlanan ölçeklerin uygulanması ve toplanması tamamlandıktan sonra, ölçekler tek tek numaralandırılmıştır. Ölçeklerin çalışma grubuna ilişkin dağılımını tespit etmek amacıyla sayımı ve dökümü yapılmıştır. Araştırmanın amaçlarına uygun olarak uygulamaya katılan öğrencilerin kişisel bilgileri ve görüşlerini betimlemek için frekans ve yüzde dağılımları hesaplanmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlar tablo ve grafikler yardımı ile desteklenip yorumlanmıştır.

Uygulama sonucunda elde edilen verilerin analizinde IBM SPSS 21 paket programından yararlanılmıştır. Analiz kapsamında güvenilirlik analizi, frekans tabloları, betimleyici istatistikler, bağımsız örneklem t-testi ve ANOVA testlerinden faydalanılmıştır. İki bağımsız gruptan oluşan değişkenlere ilişkin yapılan analizlerde bağımsız örneklem t-testi kullanılırken, üç ve daha fazla gruba sahip karşılaştırmalarda tek yönlü ANOVA kullanılmıştır. Bu testlerin kullanılabilmesi için gerekli olan normallik varsayımları

Kolmogorov-Smirnov testi ile incelenmiştir. Varyansların homojenliği için Levene testi kullanılırken, tek yönlü ANOVA da ikili karşılaştırmalar için çoklu karşılaştırma testlerinden Scheffe testi kullanılmıştır. Test sonuçları 0,01 veya 0,05 anlamlılık düzeylerinde yorumlanmıştır.

Çalışmada yer alan ölçekler likert türünde olduğundan betimsel yorumlamalarda 1-1,8: kesinlikle katılmıyorum, 1,8-2,6: katılmıyorum, 2,6-3,4: kısmen katılıyorum, 3,4-4,2: katılıyorum ve 4,2-5,0: kesinlikle katılıyorum olarak dikkate alınmıştır.

BÖLÜM V

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde frekans tabloları, yüzdeler, tanımlayıcı istatistikler ve ortalama grafikleri verilerek alt problemlere cevap aranmıştır.

Tablo 12. “Konuşma kurallarını uygulayabilme” boyutuna ait maddelerin frekans dağılımları

Madde		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Bulunduğum ortama uygun bir konuşma tutumu geliştirim.	f	98	86	324	510	482
	%	6,5	5,7	21,6	34,0	32,1
Türkçenin kurallarına uygun cümleler kurarım.	f	79	104	411	524	382
	%	5,3	6,9	27,4	34,9	25,5
Karşımdakinin algılamakta zorluk çekmeyeceği bir hızda konuşurum.	f	219	130	206	363	582
	%	14,6	8,7	13,7	24,2	38,8
Akıcı bir biçimde konuşurum.	f	87	118	424	496	375
	%	5,8	7,9	28,3	33,1	25,0
Olayları/ bilgileri sıraya koyarak anlatırım.	f	118	112	317	414	539
	%	7,9	7,5	21,1	27,6	35,9

Tabloya genel olarak bakıldığında öğrencilerin konuşma kurallarını uygulayabildiklerini ifade ettikleri söylenebilir. Tablodan görüldüğü gibi cevaplar katılıyorum veya kesinlikle katılıyorum düzeylerinde yoğunlaşmaktadır. Tabloya göre, öğrenciler genel olarak

bulundukları ortama uygun bir konuşma tutumu geliştirdiklerini ifade etmişlerdir. Bu maddeye öğrencilerin %32,1'i kesinlikle katılıyorum ve %34'ü ise katılıyorum cevabını vermişlerdir. Benzer bir durum "Türkçenin kurallarına uygun cümleler kurarım." maddesi için de geçerlidir. Öğrencilerin %25,5'i bu maddeye kesinlikle katılıyorum cevabını verirken, %34,9'u katılıyorum cevabını vermişlerdir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu karşısındakinin algılamakta güçlük çekmeyeceği bir hızda konuştuğunu ifade etmişlerdir. Öğrencilerin %38,8'i bu maddeye kesinlikle katılıyorum cevabını verirken, %24,2'si katılıyorum cevabını vermişlerdir. "Akıcı bir biçimde konuşurum." maddesine öğrencilerin %33,1'i katılıyorum, %25'i ise kesinlikle katılıyorum cevabını verirken, %28,3'ü bu maddeye kısmen katıldıklarını ifade etmişlerdir. Olayları/ bilgileri sıraya koyarak anlatma durumu incelendiğinde öğrencilerin genel olarak bunu uydukları görülmektedir.

Öğrencilerin "Konuşma kurallarını uygulayabilme" boyutunda kendilerini yeterli olarak görmeleri, olumlu bir sınıf ortamında yetiştiklerini, konuşma kurallarının ders içi etkinliklerde öğretildiğini ve öğrencilerin öğrenmiş oldukları bu becerileri uygulama ortamı bulduklarını göstermektedir.

Tablo 13. “Sesleri ve beden dillerini etkili kullanabilme” boyutuna ait maddelerin frekans dağılımları

Madde		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Konuşmama başlarken nefesimi ayarlarım.	f	147	123	264	366	600
	%	9,8	8,2	17,6	24,4	40,0
İşitilebilir bir sesle konuşurum..	f	121	87	184	366	742
	%	8,1	5,8	12,3	24,4	49,5
Kelimeleri doğru bir biçimde telaffuz ederim.	f	84	69	346	564	437
	%	5,6	4,6	23,1	37,6	29,1
Konuşurken gereksiz sesler çıkartmaktan kaçınırım.	f	141	67	202	292	798
	%	9,4	4,5	13,5	19,5	53,2
Konuşmamın uygun yerlerinde vurgu yaparım.	f	118	135	396	446	405
	%	7,9	9,0	26,4	29,7	27,0
Konuşmamın uygun yerlerinde tonlama yaparım.	f	127	143	404	440	386
	%	8,5	9,5	26,9	29,3	25,7
Konuşmamın uygun yerlerinde duraklama yaparım.	f	119	114	342	417	508
	%	7,9	7,6	22,8	27,8	33,9
Özentiden uzak bir sesle konuşurum.	f	173	92	218	347	670
	%	11,5	6,1	14,5	23,1	44,7
Sözlerimle jestlerimin uyumuna dikkat ederim.	f	137	118	289	458	498
	%	9,1	7,9	19,3	30,5	33,2
Sözlerimle mimiklerimin uyumuna dikkat ederim.	f	129	103	316	429	523
	%	8,6	6,9	21,1	28,6	34,9
Canlandırma yaparken sesimi varlıkları çağrıştıracak şekilde kullanırım.	f	135	151	343	394	477
	%	9,0	10,1	22,9	26,3	31,8
Canlandırma yaparken sesimi kahramanları çağrıştıracak şekilde kullanırım.	f	167	188	344	384	417
	%	11,1	12,5	22,9	25,6	27,8
Konuşmamda dinleyicilerle göz teması kurarım.	f	156	89	238	365	652
	%	10,4	5,9	15,9	24,3	43,5

Tabloya genel olarak bakıldığında öğrencilerin seslerini ve beden dillerini etkili kullandıklarını ifade ettikleri söylenebilir. Yüzdesel dağılımlar incelendiğinde cevapların katılıyorum veya kesinlikle katılıyorum düzeyinde yoğunlaştığı görülebilir. Tablodan görüldüğü gibi öğrencilerin yarısından fazlası “Konuşurken gereksiz sesler çıkartmaktan kaçınırım.” maddesine kesinlikle katıldıklarını bildirmişlerdir. Öğrencilerin neredeyse yarısı kesinlikle işitilebilir bir sesle konuştuklarını da ifade etmişlerdir. Öğrencilerin %40 veya daha fazlası konuşmaya başlarken kesinlikle nefesini ayarladığını, kesinlikle özentiden uzak bir sesle konuştuklarını, konuşmalarında kesinlikle izleyicilerle göz teması kurduklarını ifade etmişlerdir. “Kelimeleri doğru bir biçimde telaffuz ederim.” maddesine öğrencilerin %29,1’i kesinlikle katıldığını, %37,6’sı ise katıldıklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin %27’si konuşmalarının uygun yerlerinde kesinlikle vurgu yaptığını ifade

ederken, vurgu yaptığını belirtenlerin oranı %29,7'dir. Konuşma sırasında tonlama ve duraklama yapma durumlarında da benzer bir dağılım söz konusudur. Yine öğrencilerin büyük çoğunluğu konuşma yaparken jestlerine ve mimiklerine dikkat ettiklerini ifade etmişlerdir. “Canlandırma yaparken sesimi varlıkları çağrıştıracak şekilde kullanırım.” maddesine öğrencilerin %31,8'lik bir kısmı kesinlikle katılıyorum cevabını vermişlerdir. “Canlandırma yaparken sesimi kahramanları çağrıştıracak şekilde kullanırım.” maddesine ise öğrencilerin %27,8'i kesinlikle katılıyorum cevabını verirken, %25,6'sı katılıyorum düzeyinde cevap vermiştir.

Öğrencilerin, “Seslerini ve beden dillerini etkili kullanabilme” boyutunda kendilerini yeterli olarak ifade ettiklerini görmekteyiz. Öğrencilerin, seslerini ve beden dillerini etkili kullanıyor olmaları; sıklıkla etkinliklerinde canlandırmalar yaptıklarını, kendilerini ifade etmek için olumlu ortam bulduklarını, konuşmaya hevesli olduklarını ve toplum içinde konuşmaktan çekinmediklerini göstermektedir. Bu öğrenciler anlatmaya bağlı etkinliklerde başarılı olabilirler.

Tablo 14. “Hazırlıklı konuşmalar yapma kazanımları” boyutuna ait maddelerin frekans dağılımları

Madde		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Konuşma konum hakkında araştırma yaparım.	f	193	193	334	340	440
	%	12,9	12,9	22,3	22,7	29,3
Konuşmam için bir metin hazırlarım.	f	192	216	332	368	392
	%	12,8	14,4	22,1	24,5	26,1
Konuşmamı bir ana fikir etrafında toplarım.	f	166	155	367	431	381
	%	11,1	10,3	24,5	28,7	25,4
Konuşmamın ana fikrini yardımcı fikirlerle desteklerim.	f	151	169	401	433	346
	%	10,1	11,3	26,7	28,9	23,1
Konuşmamın uygun yerlerinde atasözü kullanarak konuşmamı zenginleştiririm.	f	177	215	442	322	344
	%	11,8	14,3	29,5	21,5	22,9
Konuşmamın uygun yerlerinde deyim kullanarak konuşmamı zenginleştiririm.	f	167	247	450	332	304
	%	11,1	16,5	30,0	22,1	20,3
Konuşmamın uygun yerlerinde söz sanatları kullanarak konuşmamı zenginleştiririm.	f	147	194	447	350	362
	%	9,8	12,9	29,8	23,3	24,1
Konuşmamı sunarken görsel materyalleri kullanırım.	f	217	182	370	370	361
	%	14,5	12,1	24,7	24,7	24,1
Konuşmamı sunarken işitsel materyalleri kullanırım.	f	195	221	436	370	278
	%	13,0	14,7	29,1	24,7	18,5
Konuşmamı sunarken farklı iletişim araçlarını kullanırım.	f	204	220	434	377	265
	%	13,6	14,7	28,9	25,1	17,7
Konuşmama başlamadan önce konuşma konumla ilgili açıklamalar yaparım.	f	154	127	340	377	502
	%	10,3	8,5	22,7	25,1	33,5
Bir konu hakkında sunulan bilgidan yola çıkarak yeni fikir üretebilirim.	f	144	91	298	452	515
	%	9,6	6,1	19,9	30,1	34,3
Bir konu hakkında sunulan duygudan yola çıkarak yeni fikir üretebilirim.	f	121	115	327	452	485
	%	8,1	7,7	21,8	30,1	32,3
Bir konu hakkında sunulan düşünceden yola çıkarak yeni fikir üretebilirim.	f	130	96	322	445	507
	%	8,7	6,4	21,5	29,7	33,8
Belli bir konuda tarafsız bir bakış açısıyla yorum yapabilirim.	f	148	116	291	416	529
	%	9,9	7,7	19,4	27,7	35,3
Belli bir konuda tarafsız bir bakış açısıyla fikir üretebilirim.	f	162	122	278	440	498
	%	10,8	8,1	18,5	29,3	33,2
Belli bir konuya tarafsız bir bakış açısıyla çözüm üretebilirim.	f	133	108	316	372	571
	%	8,9	7,2	21,1	24,8	38,1

Tabloya genel olarak bakıldığında öğrencilerin hazırlıklı konuşmalar yaptıkları söylenebilir. Yüzdesel dağılımlara bakıldığında cevapların kısmen katılıyorum veya daha fazla katılıyorum düzeyinde yoğunlaştığı görülebilir. Tablo incelendiğinde “Konuşma konum hakkında araştırma yaparım.” ve “Konuşmam için bir metin hazırlarım.” maddelerinde yoğunlaşmanın kesinlikle katılıyorum düzeyinde olduğu görülebilir.

“Konuşmamı bir ana fikir etrafında toplayım.” ve “Konuşmamın ana fikrini yardımcı fikirlerle desteklerim.” maddelerinde ise katılıyorum düzeyine ait yüzdelerin daha büyük olduğu söylenebilir. Konuşmanın uygun yerlerinde atasözü, deyim ve söz sanatları kullanarak konuşma maddelerine öğrencilerin kısmen katılıyorum cevabını daha fazla tercih etmişlerdir. Konuşmayı sunarken, görsel ve işitsel materyalleri kullanma durumu ve farklı iletişim araçlarını kullanma durumu da kısmen katılıyorum düzeyinde daha fazla cevaplanmıştır. Öğrencilerin %33,5’i konuşmasına başlamadan önce kesinlikle konuşma konusuyla ilgili açıklama yaptığını belirtmiştir. Öğrencilerin %34,3’ü bir konu hakkında sunulan bilgidan, %32,3’ü duygudan ve %33,8’i bir düşünceden yola çıkarak kesinlikle yeni fikirler üretebileceğini ifade etmişlerdir. Öğrencileri belli bir konuda tarafsız bir bakış açısıyla yorum yapabileceklerini, fikir üretebileceklerini ve çözüm üretebileceklerini ifade etmişlerdir.

“Hazırlıklı konuşmalar yapma kazanımları” boyutunda öğrenciler kendilerini kazanımlar doğrultusunda yeterli görmektedir. Öğrencilere yeterli olduklarını düşündüren sebepler; Türkçe öğretmenlerinin oluşturduğu uyumlu sınıf ortamında yapılan grup çalışmaları, proje ödevleri, sunumlar olabilir. Ancak bu boyutta öğrenciler, kendilerini diğer boyutlara kıyasla daha az başarılı görmektedir.

Tablo 15. “Kendi konuşmalarını değerlendirebilme” boyutuna ait maddelerin frekans dağılımları

Madde		Kesinlikle Katılıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Konuşmamın, vermeyi amaçladığı mesajı doğru iletip iletmediğini düşünürüm.	f	171	89	264	399	577
	%	11,4	5,9	17,6	26,6	38,5
Konuşmamın dil yönünden dinleyicileri ne derece etkilediğini düşünürüm.	f	131	123	255	497	494
	%	8,7	8,2	17,0	33,1	32,9
Konuşmamın anlatım yönünden dinleyicileri ne derece etkilediğini düşünürüm.	f	133	112	286	451	518
	%	8,9	7,5	19,1	30,1	34,5
Konuşma anındaki jest kullanımımın dinleyicileri ne derece etkilediğini gözlemlerim.	f	156	121	326	420	477
	%	10,4	8,1	21,7	28,0	31,8
Konuşma anındaki mimik kullanımımın dinleyicileri ne derece etkilediğini gözlemlerim.	f	149	131	322	409	489
	%	9,9	8,7	21,5	27,3	32,6
Konuşma anındaki ses tonu kullanımımın dinleyicileri ne derece etkilediğini gözlemlerim.	f	155	90	285	374	596
	%	10,3	6,0	19,0	24,9	39,7

Tablo incelendiğinde öğrencilerin kendi konuşmalarını değerlendirebilme kazanımlarının oldukça yüksek olduğu ifade edilebilir. Cevapların hemen hemen hepsi kesinlikle katılıyorum düzeyinde yoğunlaşmaktadır. Öğrencilerin en fazla katıldıkları madde “Konuşma anındaki ses tonu kullanımının dinleyicileri ne derece etkilediğini gözlemlerim.” maddesi olmuştur. Bu maddeye öğrencilerin %39,7’si kesinlikle katılıyorum, %24,9’u ise katılıyorum cevabını vermişlerdir. “Konuşmamın, vermeyi amaçladığı mesajı doğru iletip iletmediğini düşünürüm.” maddesine ise öğrencilerin %38,5’lik bir kısmı kesinlikle katıldıklarını belirtmişlerdir. “Konuşmamın dil yönünden dinleyicileri ne derece etkilediğini düşünürüm.” maddesine öğrencilerin %33,1’i katılıyorum, %32,9’u ise kesinlikle katılıyorum cevabını vermişlerdir. Öğrenciler konuşmalarının anlatım yönünden, jest kullanımından ve mimik kullanımından dinleyicilerin ne derecede etkilendiğini kesinlikle düşünmektedirler.

Öğrencilerin bu boyutta da kendilerini yeterli bulmasının sebebi, ders içi etkinliklerde öğrenciye gerek akranları gerekse Türkçe öğretmeni tarafında verilen dönütler olabilir. Olumlu bir ortamda dinlenen öğrenci konuşmaya istekli olacaktır.

Tablo 16. “Kendilerini sözlü olarak ifade edebilme” boyutuna ait maddelerin frekans dağılımları

Madde		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
İyi bir konuşmacıyım.	f	160	111	341	431	457
	%	10,7	7,4	22,7	28,7	30,5
Konuşma etkinliklerinden çok zevk alırım.	f	161	168	322	300	549
	%	10,7	11,2	21,5	20,0	36,6
Kendimi ifade etmekte sıkıntı çekmem.	f	150	111	250	376	613
	%	10,0	7,4	16,7	25,1	40,9
Karşılaştığım sorunlara konuşarak çözüm ararım.	f	143	90	251	362	654
	%	9,5	6,0	16,7	24,1	43,6

Tablo değerlendirildiğinde öğrencilerin kendilerini kesinlikle sözlü ifade edebildiklerini düşündükleri söylenebilir. Cevaplar incelendiğinde kesinlikle katılıyorum düzeyinde bir yoğunlaşma olduğu göze çarpmaktadır. “Karşılaştığım sorunlara konuşarak çözüm ararım.” maddesine öğrencilerin %43,6’sı kesinlikle katılıyorum cevabını vermişlerdir. Bu oran “Kendimi ifade etmekte sıkıntı çekmem.” maddesi için %40,9’dur. Öğrencilerin

%36,6'sı konuşma etkinliklerinden kesinlikle çok zevk aldığını ifade ederken, %30,5'i kesinlikle iyi bir konuşmacı olduğunu düşünmektedir.

Genel olarak tablolarda öğrencilerin kendilerini yeterli bulmaları, kendilerini sözlü olarak ifade edebilmelerini de olumlu yönde etkilemektedir. Öğrencilerin konuşmaları sabırla dinlenilir, yapılan hatalar düzeltilir, bunun yanı sıra gereken konuşma fırsatı tanınırsa öğrencilerin kendilerini sözlü olarak ifade etmelerine olanak sağlanmış olur.

Tablo 17. Boyutlara ilişkin tanımlayıcı istatistikleri

Boyut	N	$\bar{X}$	SS
Konuşma kurallarını uygulayabilme	1500	3,70	0,89
Sesleri ve beden dillerini etkili kullanabilme	1500	3,74	0,89
Hazırlıklı konuşmalar yapma kazanımları	1500	3,49	0,87
Kendi konuşmalarını değerlendirebilme	1500	3,71	1,04
Kendilerini sözlü olarak ifade edebilme	1500	3,72	1,05

Tablodan görüldüğü gibi öğrencilerin boyutlara verdikleri cevapların ortalaması 3,4-4,2 aralığında yani *katılıyorum* düzeyinde bulunmaktadır. En yüksek ortalama değer 3,74 ile sesleri ve beden dillerini etkili kullanabilme boyutunda olduğu görülmektedir. Öğrenciler en çok bu konuda etkin olduklarını ifade etmişlerdir. Diğer boyutlara göre en düşük ortalama 3,49 ile hazırlıklı konuşmalar yapma kazanımlarındadır.

Tablo 18. “Konuşma kurallarını uygulayabilme” boyutunun ilçelere göre karşılaştırılması

İlçe	n	Ortalama	SS	F	P
Keçiören	311	3,73	,83	0,52	0,84
Altındağ	150	3,63	1,03		
Çankaya	212	3,73	1,03		
Etimesgut	167	3,69	,77		
Gölbaşı	43	3,80	,80		
Mamak	191	3,72	,92		
Pursaklar	53	3,58	,94		
Yenimahalle	175	3,65	,86		
Sincan	198	3,74	,86		

Konuşma kurallarını uygulayabilme boyutunun ilçelere göre karşılaştırılması incelendiğinde anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir [$F_{(8,1491)}=0,52$; $p>0,05$]. Yani öğrencilerin konuşma kurallarını uygulayabilme açısından konuşma becerileri ilçelere göre

anlamli bir farklılık göstermemektedir. Diğ er bir ifadeyle öğ rencinin okuduğ u ilçe konuşma kurallarını uygulayabilme becerileri üzerinde etkili bir faktör değ ildir.

Tablo 19. “Sesleri ve beden dillerini etkili kullanabilme” boyutunun ilçelere göre karşılaştırılması

İlçe	n	Ortalama	SS	F	P
Keçiören	311	3,76	,84	1,27	0,25
Altındağ	150	3,69	1,06		
Çankaya	212	3,77	,98		
Etimesgut	167	3,78	,76		
Gölbaşı	43	4,03	,72		
Mamak	191	3,77	,85		
Pursaklar	53	3,74	,90		
Yenimahalle	175	3,60	,89		
Sincan	198	3,75	,87		

Sesleri ve beden dillerini etkili kullanabilme boyutunun ilçelere göre karşılaştırılması incelendiğ inde anlamli bir farklılığ ın olmadığ ı görölmektedir [$F_{(8,1491)}=1,27$; $p>0,05$]. Yani öğ rencilerin, seslerini ve beden dillerini etkili kullanabilme durumlarına göre konuşma becerileri ilçelere göre anlamli bir farklılık göstermemektedir. Diğ er bir ifadeyle öğ rencinin okuduğ u ilçe öğ rencilerin, seslerini ve beden dillerini etkili kullanabilme durumlarına göre konuşma becerileri üzerinde etkili bir faktör değ ildir.

Tablo 20. “Hazırlıklı konuşmalar yapma kazanımları” boyutunun ilçelere göre karşılaştırılması

İlçe	N	Ortalama	SS	F	P	Fark
(1) Keçiören	311	3,48	,84	2,99	0,00	8-9
(2) Altındağ	150	3,47	,96			
(3) Çankaya	212	3,52	,95			
(4) Etimesgut	167	3,44	,75			
(5) Gölbaşı	43	3,79	,88			
(6) Mamak	191	3,54	,87			
(7) Pursaklar	53	3,52	,90			
(8) Yenimahalle	175	3,25	,90			
(9) Sincan	198	3,60	,78			

* $p<0,05$; ** $p<0,01$

Hazırlıklı konuşmalar yapma kazanımları boyutunun ilçelere göre karşılaştırılması incelendiğinde anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir [$F_{(8,1491)}=2,99$; $p<0,01$]. Yani öğrencinin okuduğu ilçe hazırlıklı konuşmalar yapma kazanımları üzerinde etkili bir faktördür. Son sütunda verilen çoklu karşılaştırma testinin sonucuna göre öğrencilerin hazırlıklı konuşmalar yapma kazanımlarının Yenimahalle ile Sincan ilçelerine göre anlamlı farklılık gösterdiği söylenebilir. Ortalama değerlerde dikkate alındığında Sincan ilçesinde okuyan öğrencilerin Yenimahalle’de okuyan öğrencilere göre daha hazırlıklı konuşmalar yaptığı ifade edilmektedir.

Bu tabloda ortaya çıkan farklılık, Sincan ve Yenimahalle ilçelerinde gerçekleşmiştir. Sincan’da öğrenim gören öğrencilerin Yenimahalle’de öğrenim gören öğrencilere göre daha yeterli hazırlıklı konuşmalar yaptıkları tablodan görülmektedir. Bunun sebepleri, Yenimahalle’deki okulların sınıf ortamlarının olumlu olamayışı, sınıfların kalabalıklığı, her öğrenciye yeteri kadar fırsat sunulamayışı ve sınıf içi etkinliklerin yeterli olmaması şeklinde düşünülebilir.

Tablo 21. “Kendi konuşmalarını değerlendirebilme” boyutunun ilçelere göre karşılaştırılması

İlçe	n	Ortalama	SS	F	P
Keçiören	311	3,67	1,04	1,86	0,06
Altındağ	150	3,53	1,16		
Çankaya	212	3,80	1,12		
Etimesgut	167	3,71	,96		
Gölbaşı	43	4,03	,90		
Mamak	191	3,74	1,03		
Pursaklar	53	3,88	,97		
Yenimahalle	175	3,60	1,04		
Sincan	198	3,78	,95		

Kendi konuşmalarını değerlendirebilme boyutunun ilçelere göre karşılaştırılması incelendiğinde anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir [$F_{(8,1491)}=1,86$; $p>0,05$]. Yani öğrencilerin, kendi konuşmalarını değerlendirebilme durumlarına göre konuşma becerileri ilçelere göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Diğer bir ifadeyle öğrencinin okuduğu ilçe kendi konuşmalarını değerlendirebilme durumlarına göre konuşma becerileri üzerinde etkili bir faktör değildir. Öğrencilerin bu boyuttaki becerileri ilçeler çapında benzerlik göstermektedir.

Tablo 22. “Kendilerini sözlü olarak ifade edebilme” boyutunun ilçelere göre karşılaştırılması

İlçe	n	Ortalama	SS	F	P
Keçiören	311	3,68	1,01	1,21	0,29
Altındağ	150	3,62	1,19		
Çankaya	212	3,80	1,08		
Etimesgut	167	3,78	1,00		
Gölbaşı	43	3,87	1,05		
Mamak	191	3,68	1,02		
Pursaklar	53	3,98	,98		
Yenimahalle	175	3,61	1,11		
Sincan	198	3,73	1,03		

Kendilerini sözlü olarak ifade edebilme boyutunun ilçelere göre karşılaştırılması incelendiğinde anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir [$F_{(8,1491)}=1,21$; $p>0,05$]. Yani öğrencilerin, kendilerini sözlü olarak ifade edebilme durumlarına göre konuşma becerileri ilçelere göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Diğer bir ifadeyle öğrencinin okuduğu ilçe kendilerini sözlü olarak ifade edebilme durumlarına göre konuşma becerileri üzerinde etkili bir faktör değildir. Farklı ilçelerde okuyan öğrencilerin bu boyuttaki becerileri benzerlik göstermektedir.

Tablo 23. Boyutların cinsiyete göre karşılaştırılması

Boyut	Cinsiyet	N	Ortalama	SS	T	p
Konuşma kurallarını uygulayabilme	Kız	729	3,76	,86	2,49	0,01
	Erkek	771	3,65	,92		
Sesleri ve beden dillerini etkili kullanabilme	Kız	729	3,84	,86	4,11	0,00
	Erkek	771	3,65	,90		
Hazırlıklı konuşmalar yapma kazanımları	Kız	729	3,57	,85	3,55	0,00
	Erkek	771	3,41	,88		
Kendi konuşmalarını değerlendirebilme	Kız	729	3,86	1,00	5,58	0,00
	Erkek	771	3,57	1,05		
Kendilerini sözlü olarak ifade edebilme	Kız	729	3,87	,99	5,33	0,00
	Erkek	771	3,58	1,10		

* $p<0,05$; ** $p<0,01$

Tabloda verilen sonuçlar incelendiğinde konuşma becerilerine ilişkin boyutların cinsiyete göre anlamlı farklılıklar gösterdiği görülmektedir. Konuşma kurallarını uygulayabilme açısından cinsiyete göre anlamlı bir farklılık görülmektedir [$t_{(1498)}=2,49$; $p<0,01$]. Ortalama değerler dikkate alındığında konuşma kurallarını uygulayabilme açısından kız öğrencilerin erkeklere göre daha etkin olduğu söylenebilir. Sesleri ve beden dillerini etkili kullanabilme

açısından cinsiyete göre anlamlı bir farklılık görülmektedir [$t_{(1498)}=4,11$; $p<0,01$]. Ortalama değerler dikkate alındığında sesleri ve beden dillerini etkili kullanabilme boyutu açısından kız öğrencilerin erkeklere göre daha etkin olduğu söylenebilir. Hazırlıklı konuşmalar yapma kazanımları boyutu incelendiğinde yine kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre anlamlı derecede yüksek ortalamaya sahip olduğu ifade dileyebilir [$t_{(1498)}=3,55$; $p<0,01$]. Benzer durumlar kendi konuşmalarını değerlendirebilme [$t_{(1498)}=5,58$; $p<0,01$] ve kendilerini sözlü olarak ifade edebilme [$t_{(1498)}=5,33$; $p<0,01$] boyutları için de geçerlidir.

Tablodan yola çıkılarak, kız öğrencilerin konuşma becerilerinde erkek öğrencilere göre daha iyi oldukları söylenebilir. Bu durum, kız öğrencilerin erkeklere göre boş zamanlarında okumaya karşı daha istekli oluşları, bu sayede daha fazla kelime hazinesine sahip olmaları ve bunun yanı sıra fizyolojik olarak kızların erkeklere göre konuşmaya daha hazır oldukları ile açıklanabilir.

Tablo 24. Boyutların sınıflara göre karşılaştırılması

Boyut	Sınıf	n	Ortalama	SS	F	p
Konuşma kurallarını uygulayabilme	6	483	3,66	,89	0,83	0,44
	7	489	3,72	,90		
	8	528	3,73	,90		
Sesleri ve beden dillerini etkili kullanabilme	6	483	3,72	,89	0,54	0,58
	7	489	3,78	,87		
	8	528	3,73	,90		
Hazırlıklı konuşmalar yapma kazanımları	6	483	3,46	,88	0,42	0,66
	7	489	3,51	,89		
	8	528	3,49	,85		
Kendi konuşmalarını değerlendirebilme	6	483	3,69	1,03	0,66	0,52
	7	489	3,75	1,03		
	8	528	3,69	1,06		
Kendilerini sözlü olarak ifade edebilme	6	483	3,75	1,03	1,30	0,27
	7	489	3,75	1,07		
	8	528	3,66	1,06		

Tabloya göre, konuşma becerilerine ilişkin boyutların öğrencinin sınıfına göre anlamlı farklılık göstermediği söylenebilir. Tablodan da görüldüğü gibi, konuşma kurallarını uygulayabilme [$F_{(2,1497)}=0,83$; $p>0,05$], sesleri ve beden dillerini etkili kullanabilme [$F_{(2,1497)}=0,54$; $p>0,05$], hazırlıklı konuşmalar yapma kazanımları [$F_{(2,1497)}=0,42$; $p>0,05$], kendi konuşmalarını değerlendirebilme [$F_{(2,1497)}=0,66$; $p>0,05$] ve kendilerini sözlü olarak ifade edebilme [$F_{(2,1497)}=1,30$; $p>0,05$] boyutları sınıflara göre anlamlı farklılık göstermemektedirler. Yani,

öğrencilerin eğitim gördükleri sınıf düzeyleri bu boyutlar üzerinde etkili bir faktör değildir. Öğrencilerin eğitim gördükleri sınıfta aynı şekilde yer alan amaç ve kazanımlara bağlı olan beceriler, öğrencilerin sınıf seviyeleri bakımından benzerlik göstermektedir. Öğrencinin konuşma becerisi yeterliğinde sınıflar arası bir farklılık yoktur.

5.1. Görüşme Formuna İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

Tablo 25. Öğretmenlerin ilçelere göre dağılımı

İlçe	Frekans	Yüzde
Altındağ	4	9,5
Çankaya	7	16,7
Etimesgut	5	11,9
Gölbaşı	3	7,1
Keçiören	7	16,7
Mamak	4	9,5
Pursaklar	2	4,8
Sincan	4	9,5
Yenimahalle	6	14,3
Toplam	42	100,0

Tablodan görüldüğü gibi, çalışmaya toplam 42 öğretmen katılmıştır ve öğretmenlerin %16,7'si Çankaya, %16,7'si Keçiören ve %14,3'ü Yenimahalle'den seçilmiştir. Geriye kalan ilçelerden seçilen öğretmen sayıları tabloda verilmektedir.

Tablo 26. Öğretmenlerin cinsiyete göre dağılımı

Cinsiyet	Frekans	Yüzde
Kadın	30	71,4
Erkek	12	28,6
Toplam	42	100,0

Tablodan yola çıkılırsa, çalışmaya katılan öğretmenlerin %71'4'ü kadın geriye kalan %28,6'sı erkektir.

Tablo 27. Öğretmenlerin okul türüne göre dağılımı

Okul Türü	Frekans	Yüzde
Lisans	35	83,3
Yüksek Lisans	6	14,3
Doktora	1	2,4
Toplam	42	100,0

Tablodan da görüldüğü gibi, çalışmaya katılan öğretmenlerin %83,3'ü lisans mezunudur. Yüksek lisans mezunu öğretmenlerin oranı %14,3 iken doktora derecesine sahip sadece 1 öğretmen bulunmaktadır.

Tablo 28. Öğretmenlerin bölüme göre dağılımı

Bölüm	Frekans	Yüzde
Türkçe Öğretmenliği	25	59,5
Türk Dili ve Edb. Öğret.	7	16,7
Türk Dili ve Edb. Bölümü	7	16,7
Diğer	3	7,1
Toplam	42	100,0

Tablo incelendiğinde, öğretmenlerin yarıdan fazlası Türkçe Öğretmenliği bölümündendir. Türk Dili ve Edebiyat Öğretmenliği bölümündeki öğretmenlerin oranı %16,7 iken Türk Dili ve Edebiyatı bölümünden de aynı oranda öğretmen yer almaktadır.

Tablo 29. Öğretmenlerin hizmet süresine göre dağılımı

Hizmet Süresi	Frekans	Yüzde
5 yıldan az	9	21,4
5-10 yıl	11	26,2
10-20 yıl	15	35,7
20 yıl ve üstü	7	16,7
Toplam	42	100,0

Hizmet süresine göre dağılım incelendiğinde öğretmenlerin %35,7'sinin 10-20 yıl arası hizmet süresine sahip olduğu, bunu %26,2 ile 5-10 yıl arası hizmet süresine sahip öğretmenlerin takip ettiği görülmektedir.

Tablo 30. Öğretmenlerin ders saatine göre dağılımı

Ders saati	Frekans	Yüzde
15-20	7	16,7
20-25	21	50,0
25 saat ve üstü	14	33,3
Toplam	42	100,0

Tablodan da görüldüğü gibi öğretmenlerin yarısı 20-25 saat ders vermektedir. 25 saat ve üstü ders veren öğretmenlerin oranı ise %33,3'tür.

Tablo 31. Öğretmenlerin sorulara verdikleri cevapların dağılımı

Madde		Evet	Hayır
Konuşma becerisiyle ilgili lisans eğitimi döneminde ders aldınız mı?	f	24	18
	%	57,1	42,9
Konuşma becerisiyle ilgili hizmet içi eğitim aldınız mı?	f	3	39
	%	7,1	92,9
Türkçe dersi konuşma eğitiminde materyal tasarlıyor musunuz?	f	7	35
	%	16,7	83,3
Konuşma becerisi eğitimi çerçevesinde kendi geliştirmiş olduğunuz bir etkinlik var mı?	f	7	35
	%	16,7	83,3
Öğrencilerinizin konuşmalarında aksaklıklarla karşılaşılıyor musunuz?	f	38	4
	%	90,5	9,5
Öğrencilerinizin konuşmalarında olumlu dönüt veriyor musunuz?	f	38	4
	%	90,5	9,5
Öğrencilerinizin konuşmalarında olumsuz dönüt veriyor musunuz?	f	16	26
	%	38,1	61,9
Öğrencilerinizin konuşmalarında notlar alıyor musunuz?	f	12	30
	%	28,6	71,4
Öğrencilerinize fişleme tekniğini öğretiyor musunuz?	f	8	34
	%	19,0	81,0
Konuşma eğitiminde görsel hafıza önemli mi?	f	36	6
	%	85,7	14,3
Konuşma becerisinde öğrencilere diksiyon eğitimi veriyor musunuz?	f	19	23
	%	45,2	54,8
Konuşma becerisinde öğrencilere beden dili eğitimi veriyor musunuz?	f	23	19
	%	54,8	45,2
Türkçe ders kitabındaki etkinlikler sizce yeterli mi?	f	11	31
	%	26,2	73,8

Tabloya göre, öğretmenlerin %57,1'i konuşma becerisiyle ilgili lisans eğitimi döneminde ders almıştır. Konuşma becerisiyle ilgili hizmet içi eğitim durumu incelendiğinde öğretmenlerin %92,9'unun bu tarz bir hizmet içi eğitim almadıkları görülmektedir. Öğretmenlerin %83,3'ü Türkçe dersinde konuşma becerisi eğitimine yönelik materyal tasarlamamaktadır. Öğretmenlerin %83,3'ünün konuşma becerisi eğitimi çerçevesinde kendi geliştirmiş oldukları bir eğitim yoktur. Öğretmenlerin %90,5'i öğrencilerin konuşmalarında aksaklıklarla karşılaştıklarını ve olumlu dönütler verdiklerini ifade etmişlerdir. Öğrencilerin konuşmalarına olumsuz dönüt veren öğretmenlerin oranı %61,9'dur. Öğretmenlerin %71,4'ü öğrencilerin konuşmalarında notlar almadığını ve %81'i fişleme tekniğini öğretmediğini ifade etmişlerdir. Konuşma eğitiminde görsel hafıza önemlidir diyen öğretmenlerin oranı %85,7'dir. Öğretmenlerin %54,8'i konuşma becerisinde öğrencilere diksiyon eğitimi vermediğini ancak beden dili eğitimi verdiğini ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin %73,8'i Türkçe ders kitabındaki etkinlikleri yetersiz bulmaktadır.

Tablo 32. Öğretmenlerin Türkçe Dersi Öğretim Programında yer alan etkinlik önerileri ile ilgili verdikleri cevapların dağılımı

Cevap	Frekans	Yüzde
Yetersiz	14	33,3
Orta derecede yeterli	24	57,1
Oldukça yeterli	4	9,5
Toplam	42	100,0

Tabloya göre öğretmenlerin %57,1'i Türkçe öğretim programında yer alan öneri etkinlikleri orta derecede yeterli görürken, yetersiz görenlerin oranı %33,3'tür. Oldukça yeterlidir diyen öğretmenlerin oranı ise %9,5 düzeyindedir.

Ortaya çıkan sonuçlar değerlendirilecek olursa, Türkçe öğretmenlerinin genel olarak konuşma becerisi eğitimi açısından yetersiz ve donanımsız oldukları görülmektedir. Kendilerinin de bu konuda eksikleri olduğunu düşünmekle beraber, eksiklerini gidermek için bir çaba da göstermemektedirler. Bunun yanı sıra, öğretmenlerin çoğu en çok kullanılan ders materyali olan Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin de orta derecede yeterli olduğunu düşünmektedir.

BÖLÜM VI

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmanın bulgularından çıkan sonuçlar ve sonuçlara yönelik öneriler yer almıştır.

6.1. Sonuçlar

Bu araştırmaya Ankara'nın merkez ilçeleri olan Çankaya, Yenimahalle, Gölbaşı, Altındağ, Mamak, Pursaklar, Etimesgut, Sincan ve Keçiören'de eğitim-öğretim gören 1500 tane 6, 7 ve 8. sınıf öğrencisiyle beraber bu okullarda görev yapan 42 Türkçe öğretmeni katılmıştır.

Öğrencilerin uygulamış olduğu anketleri ve öğretmenlerin doldurmuş olduğu görüşme formlarını şöyle özetlemek mümkündür.

Anket verileri incelendiğinde:

- Çalışmaya katılan öğrencilerin, “Konuşma Kurallarını Uygulayabilme” boyutu ele alındığında öğrencilerin verdikleri cevaplarla konuşma kurallarını uygulayabildikleri görülmektedir.
- “Sesleri ve beden dillerini etkili kullanabilme” boyutu incelendiğinde, öğrencilerin ankete vermiş oldukları cevaplara bakılarak seslerini ve beden dillerini etkili kullanabildikleri görülmektedir. Cevapların büyük kısmı “katılıyorum” ve “kesinlikle katılıyorum” ifadesinde yoğunlaşmaktadır.
- Öğrencilerin “Hazırlıklı konuşmalar yapma kazanımları” boyutu ele alındığında verilen cevaplara göre öğrencilerin bu kazanımları yerine getirdiği söylenebilir ancak, öğrencilerin konuşmalarını hazırlarken atasözü, deyim ve söz sanatlarını yeterince kullanmadıkları görülmektedir. Aynı zamanda konuşmalarını sunarken görsel, işitsel ve farklı iletişim araçlarından oluşan materyallerden de yararlanmadıkları açıkça görülmektedir.

- “Kendi konuşmalarını değerlendirme” boyutu ele alındığında öğrencilerin kendi konuşmalarını değerlendirme kazanımlarının oldukça yüksek olduğu ortaya çıkmaktadır. Verilen cevapların neredeyse çoğunun “kesinlikle katılıyorum” ifadesinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bunun sebebi, öğrencilerin ders esnasında yeteri kadar etkinlikte bulunulması ve öğrencilerin etkinlikler sonucunda gereken dönütü almış olmaları olabilir.
- “Kendilerini sözlü olarak ifade edebilme” boyutuna bakıldığında öğrencilerin büyük çoğunluğunun kendilerini bu boyutta yeterli gördüklerini düşündükleri söylenebilir. Bu sonucu elde etme sebebimiz, öğrencilerin olumlu sınıf ortamında kendilerine etkinliklerde yer bulabilmeleri ve konuşmaya karşı istekli olmaları olabilir.
- Boyutlara ilişkin bir karşılaştırma yapıldığında, öğrencilerin boyutlara verdikleri cevapların ortalaması “katılıyorum” düzeyinde yer almaktadır. Öğrencilerin kendilerini en yeterli gördükleri boyut en yüksek ortalama değeri olan 3,74 ile “sesleri ve beden dillerini etkili kullanabilme” boyutu olarak karşımıza çıkmaktadır. Öğrencilerimizin kendilerini en yetersiz gördükleri boyut ise ortalama değeri 3,49 olan “Hazırlıklı konuşmalar yapma kazanımları” boyutudur. Öğrencilerin kendilerini “sesleri ve beden dillerini etkili kullanabilme” boyutunda daha yeterli düşünmelerinin gerekçesi; kuralları ve becerileri yeteri kadar öğrendiklerini göstermektedir. Bunun yanı sıra amaç ve kazanımlara uygun olan canlandırma etkinliklerinin sınıf ortamında yeteri kadar yapıldığı düşünülebilir. Öğrencilerin “Hazırlıklı konuşmalar yapma kazanımları” boyutunda kendilerini daha yetersiz görmelerinin gerekçesi ise, sınıflarda araştırmaya, projeye ve görsel sunumlara yönelik çalışmaların yeteri kadar yapılmamış olduğu düşünülebilir.
- Konuşma kurallarını uygulayabilme boyutu bütün ilçelere göre değerlendirildiğinde karşımıza anlamlı bir farklılık çıkmamaktadır. Bu da gösteriyor ki, öğrencilerin okuduğu ilçe konuşma kurallarını uygulayabilme becerileri açısından önemli bir faktör değildir. Öğrencilerin amaç ve kazanımlara yönelik yeterlilikleri ilçeler açısından benzerlik göstermektedir. Konuşma eğitiminde uygulanan etkinlikler, derslerin işlenişleri, kullanılan materyaller ve öğretmenlerin bireysel farklılıkları ilçeler arasında bir farklılık oluşturamamıştır.
- Sesleri ve beden dillerini etkili kullanabilme boyutu ilçeler bazında ele alındığında karşımıza anlamlı bir farklılık çıkmamaktadır. Bu da bize öğrencilerin okuduğu ilçe

sesleri ve beden dillerini etkili kullanabilme açısından önemli bir faktör olmadığını göstermektedir. Yine söylenebilir ki, öğrencilerin amaç ve kazanımlara yönelik yeterlilikleri ilçeler açısından benzerlik göstermektedir. Konuşma eğitiminde uygulanan etkinlikler, derslerin işlenişleri, kullanılan materyaller ve öğretmenlerin bireysel farklılıkları ilçeler arasında bir farklılık oluşturamamıştır.

- Hazırlıklı konuşmalar yapma kazanımları boyutu ilçelere göre değerlendirildiğinde karşımıza ilçeler arasında farklılık çıkmaktadır. Yani öğrencinin okuduğu ilçe hazırlıklı konuşmalar yapabilmesi açısından önemli bir faktördür. Yapılan çalışmaya göre Yenimahalle ve Sincan ilçelerinde okuyan öğrencilerin hazırlıklı konuşmalar yapabilmesi açısından anlamlı farklılıklar vardır. Sincan ilçesinde okuyan öğrenciler Yenimahalle’de okuyan öğrencilere göre hazırlıklı konuşmalar yapabilme açısından kendilerini daha yeterli hissetmektedir. Yenimahalle’de okulların ve sınıfların kalabalık oluşu, etkinliklerde her öğrenciye gereken zamanın ayrılamamasına sebep olmakla birlikte etkinliklere yeteri kadar zaman ayrılmaması, araştırma çalışmaları ve grupla çalışmaya fırsat verilmemiş olması bu farklılığa sebep olabilir.
- Kendi konuşmalarını değerlendirme boyutu ilçelere göre karşılaştırıldığında karşımıza anlamlı bir farklılık çıkmamaktadır. Yani öğrencinin okuduğu ilçenin kendi konuşmasını değerlendirme açısından önemli bir faktör olmadığı görülmektedir. Öğrencilerin amaç ve kazanımlara yönelik yeterlilikleri ilçeler açısından benzerlik göstermektedir. Konuşma eğitiminde uygulanan etkinlikler, derslerin işlenişleri, kullanılan materyaller ve öğretmenlerin bireysel farklılıkları ilçeler arasında bir farklılık oluşturamamıştır.
- Kendilerini sözlü olarak ifade edebilme boyutu ilçelere göre karşılaştırıldığında karşımıza yine anlamlı bir farklılık çıkmamaktadır öğrencinin okuduğu ilçe kendilerini sözlü olarak ifade edebilme açısından önemli bir faktör değildir. Öğrencilerin bu boyuttaki amaç ve kazanımlara yönelik farkındalıkları benzerlik göstermektedir.
- Konuşma becerilerine ilişkin boyutlar cinsiyetlere göre karşılaştırıldığında karşımıza anlamlı farklılıklar çıkmaktadır. Anket verilerinin ortalama durumları ele alındığında bütün boyutlarımızda kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre konuşma becerilerini uygulamada daha etkin olduğu söylenebilmektedir. Kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre okumaya olan yatkınlıkları ve bu sayede biriktirmiş

oldukları kelime hazinesi onlara konuşma anlamında bir özgüven kazandırmaktadır. Bunun yanı sıra kızlar ve erkekler arasında farklılık gösteren fizyolojik yapı da ulaşılmış olduğumuz sonucun nedenleri olarak düşünülebilir.

- Konuşma becerilerine ilişkin boyutlar sınıf kademelerine göre incelendiğinde karşımıza anlamlı farklılıklar çıkmamaktadır. Bu da bize sınıf kademelerinin boyutlar üzerinde etkili bir faktör olmadığını göstermektedir. Öğrencilerin farklı sınıflarda öğrenim görmesine rağmen konuşma becerisi amaç ve kazanımlarının aynı olması bizi bu sonuca ulaştırmaktadır.
- Görüşme formu incelendiğinde,
- Çalışmaya katılan öğretmenlerimizin %71,4'ü kadın, %28,6'sı erkektir.
- Çalışmaya katılan Türkçe öğretmenlerimizin %83,3'ü lisans mezunu, %14,3 yüksek lisansı tamamlamış ve %2,4'ü ise doktora programından mezun olmuştur.
- Hepsi en az dört yıllık lisans mezunu olan öğretmenlerimizin %59,5'i Türkçe Öğretmenliği bölümünden mezun olmakla birlikte %16,7'si Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenliği bölümünden ve yine %16,7'si Türk Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun olmuştur. Öğretmenlerimizin %7,1 ise diğer bölümlerden mezun olmuştur.
- Öğretmenlerimizin hizmet süresine göre dağılımları incelendiğinde çalışmaya katılan öğretmenlerimizin %21,4'ünün 5 yıldan az, %26,2'sinin 5-10 yıl arası, %35,7'sinin 10-20 yıl arası ve geri kalan %16,7'sinin ise 20 yıl ve daha yukarısında hizmet verdikleri görülmektedir.
- Öğretmenlerimizin ders saatleri incelendiğinde öğretmenlerimizin %16,7'si 15-20 saat arasında, %50'si 20-25 saat arasında ve geri kalan %33,3'ü ise 25 saat ve üzerinde derse girdikleri görülmektedir.

Öğretmenlerimizin görüşme formunun II. Bölümündeki sorulara verdikleri cevapları inceleyecek olursak:

- Öğretmenlerimizin %57,1'inin lisans döneminde konuşma becerisiyle ilgili ders aldığı görülmektedir. Bunun yanı sıra konuşma becerisiyle ilgili hizmet içi seminer alma durumun bakıldığında %92,9'unun konuşma eğitimiyle ilgili herhangi bir hizmet içi seminer almadığı görülmektedir.
- Konuşma becerisi dersi için materyal tasarladıkları sorulduğunda öğretmenlerimizin %83,3'ünün herhangi bir materyal tasarlamadığı görülmektedir.

- Konuşma becerisini geliştirmek için kullanabilecekleri kendi oluşturdukları bir etkinliğin olup olmadığı sorulduğunda öğretmenlerimizin %83,3'ünün bir etkinlik geliştirmedeği görülmektedir.
- Türkçe dersi içerisinde öğrencilerinin konuşmalarında sıkıntıyla karşılaşan öğretmenlerimizin oranı %90,5 olarak karşımıza çıkmaktadır.
- Öğrencilerinin konuşmaları esnasında öğretmenlerimizin öğrencilere olumlu dönüt verme oranı %90,5 iken olumsuz dönüt verme oranları %61,9'dur.
- Öğretmenlerden %71,4'ünün öğrencilerinin konuşmaları esnasında yine öğrencilerinin konuşmaları hakkında notlar almadığı görülmektedir. Bunlardan %81'inin öğrencilerine fişleme tekniğini öğretmediği sonucu ortaya çıkmaktadır.
- Öğretmenlerin %85,7'si görsel hafızanın önemli olduğunu ileri sürmektedir.
- Ortaya çıkan bir diğer sonuç ise öğretmenlerin %54,8'inin öğrencilere diksiyon eğitimi vermediği ancak %54,8'inin beden dili eğitimi verdiğidir.
- Öğretmenlerimizin %73,8'i ders kitaplarındaki konuşma becerisi etkinliklerini yetersiz bulmaktadır. Araştırmamıza göre ders kitaplarındaki konuşma becerisi etkinlikleri için öğretmenlerimizin %33,3'ü yetersiz, %57,1'i orta derecede yeterli ve geri kalan %9,5'i ise oldukça yeterli cevaplarını vermiştir.

Görüşme formunda açık uçlu sorulara verilen cevaplar incelendiğinde:

- Öğretmenlerimize lisans eğitimi dersinde konuşma becerisiyle ilgili ders alıp almadıklarını sordüğümüzda neredeyse yarısı böyle bir ders almadıklarını ifade etmiştir. Geri kalan öğretmenlerimizden bir kısmı aldıklarını ifade etmiş ancak derste yer alan hususları açıklamamıştır. Ders aldıklarını ifade eden diğer kısım ise diksiyon eğitimi, beden dili eğitimi, konuşma eğitimi, konuşmacı niteliklerinin eğitimi ve bunların yanı sıra konuşma kusurları ile ilgili hususlara değinildiğini açıklamıştır. Bu durum bize öğretmenlerin konuşma becerisi eğitimi anlamında donanımsız olduklarını göstermektedir. Sorulara açıklayıcı cevaplar verememeleri de bu durumu açıklar niteliktedir.
- “Konuşma becerisiyle ilgili bir hizmet içi eğitim aldınız mı?” sorusuna verilen cevaplara baktığımızda öğretmenlerimizin neredeyse hiçbirinin böyle bir eğitim almadığını görüyoruz. Katılan öğretmenlerimizden yalnızca dördü böyle bir eğitim aldığını ifade etmişlerdir. Üniversitede gerekli olduğu düşünülen ders alınmadığı

gibi, meslek hayatının devam etmekte olduğu süreçte de böyle bir eğitime ihtiyaç duyulmadığı görülmektedir.

- “Türkçe dersi konuşma eğitiminde faydalanabileceğiniz kaynaklar nelerdir?” sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde yine öğretmenlerimizin bir kısmının verecek cevabı olmadığını görmekteyiz. Öğretmenlerimizin büyük bir kısmı bu kaynakların kitaplar olabileceğini ifade etmiş, bir kısmı ise video, ses kaydı, kasetçalar, cd ve bilgisayarlardan faydalanabildiklerini ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin konuşma becerisi eğitiminde kullanabilecekleri ders araç ve gereçlerinin farkında oldukları görülmektedir. Ancak bir kısmının kendilerine yöneltilen soruya açık cevaplar verememiş olması, öğretmenlerin konuşma becerisi eğitiminde dersi destekleyici ders araç ve gereçlerini kullanmadıklarını göstermektedir.
- “Türkçe dersi konuşma eğitiminde materyal tasarlıyor musunuz?” sorusuna öğretmenlerimizin çok büyük kısmı “hayır” cevabını vermiştir. “Evet” cevabını veren sınırlı sayıdaki öğretmenlerimiz; panolar hazırladıklarını, kavram-resim eşleştirmeleri ile ilgili görsel materyaller hazırladıklarını, kelime sepeti adlı hazırlıksız konuşmalar yapabilecekleri ve karşılıklı diyaloglara dayanan yazılı materyalleri olduğunu ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin çok büyük kısmının materyal tasarlamadıkları bu alanda eksik olduklarını ve ders araç ve gereçlerine gereken önemi vermediklerini göstermektedir.
- Konuşma becerilerine ayırdıkları ders saatlerini sorduğumuz öğretmenlerimizin bir kısmı becerileri ayırmadığını ifade etmiştir. Büyük bir çoğunluğu ise konuşma becerilerine haftalık ders saatlerinden yalnızca 1 ders saatini ayırdıklarını ifade etmişlerdir. Bu durum, Türkçe ders saatleri içerisinde konuşma becerisine gereken zamanın ayrılmadığını ve konuşma becerisinin derslerde göz ardı edildiğini göstermektedir.
- Öğretmenlerimize sorulan “Konuşma etkinliklerinizi neye göre ayarlıyorsunuz?” sorusuna yanıt olarak; müfredata göre, ders kitaplarına göre, kılavuza göre, metine göre, sınıfa göre, işlediğimiz konuya göre, temaya göre, öğrencilerin ilgisine göre, yıllık plana göre... gibi farklı cevaplar alınmıştır. Alınan cevaplar karşısında öğretmenlerin konuşma becerisi eğitimi ders içi etkinliklerine yeteri kadar hâkim olmadıkları görülmektedir.

- Öğretmenlerimize “Konuşma etkinlikleri çerçevesinde kendi geliştirmiş olduğunuz bir etkinlik var mı?” sorusunu sorduğumuzda öğretmenlerin büyük bir kısmı “hayır” cevabını vermiştir. “Evet” cevabını veren öğretmenlerimizin geliştirmiş olduğu etkinlikler; “serbest kürsü “ adlı etkinlik deyim ve atasözleri ile ilgili olan bir oyun etkinliğidir, “son harf çalışması” adlı etkinlik ilk öğrencinin söylediği kelimenin son harfi ile başlayan diğer bir kelimenin başka bir öğrenci tarafından türetilmesiyle yapılan bir etkinliktir, röportaj etkinlikleri, müzikli konuşma ise uygulanan diğer etkinliklerdendir. Bahsedilen bu etkinliklerin bir kısmı 2006 yılı Türkçe Dersi Öğretim Programında yer almaktadır. Diğer kısmı ise, konuşma becerisi etkinliği olarak değerlendirilememektedir. Öğretmenlerin etkinlikler anlamında yeterli olmadıkları görülmektedir.
- “Etkinlikleri en çok hangi yöntemle sunuyorsunuz?” sorusuna öğretmenlerimizin yarıya yakını cevap vermemiştir. Cevap veren öğretmenlerimiz ise en çok soru-cevap yöntemi ve anlatım yöntemini kullandıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin kendilerine yöneltilen soru karşısında cevapsız kalışları, öğrencilerini nihaî sonuca ulaştıracak olan yöntemler hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıklarını olanların ise bunlardan yalnızca birkaçını kullandıklarını göstermektedir.
- “Sınıfınızda konuşma becerisini geliştirirken karşılaştığınız sorunlar nelerdir?” sorusunu öğretmenlerimizin bir kısmı yine cevapsız bırakırken, cevap veren öğretmenlerimiz; sınıfların kalabalık oluşunu, öğrencilerin yöresel ağızla konuşmalarını, öğrencilerin etkili dinleyememeleri, konuyla ilgili olmamaları, konuşma etkinliklerine katılmak istememeleri, kelime hazinelerinin yetersiz oluşu nedeniyle kendilerini ifade edememeleri, konuşma bozuklukları, öğrencilerin çekingen davranması, sınıfların kalabalık oluşu nedeniyle öğrencilere ve konuşma becerisine yeteri kadar zaman ayrılamaması, öğrencilerin utangaçlığı, ailede konuşması bastırılan öğrencilerin durumunun sınıfa yansması ve hayal gücü eksikliğinden kaynaklanan sorunlara yer vermişlerdir. Konuşma becerisi eğitime gereken zamanın ayrılması hâlinde bu sorunlar düzeltilebilir. Bu eğitime yeteri kadar zaman ayrılmaması bu tip sorunların devam etmesine sebep olacaktır.
- “Öğrencilerin konuşmalarında aksaklıklarla karşılaşıyor musunuz?” sorusuna verilen cevaplar arasında; ağız özellikleri, tekrarlar, gereksiz ses çıkarmalar, vurgu ve tonlama sıkıntıları, heyecan, kekemelik, hızlı konuşma, telaffuz hataları, ses

yutulmaları, argo sözcük kullanımı, yabancı sözcük kullanımı, doğru nefes alamamaları gibi aksaklıklardan söz edilmiştir. En fazla durulan aksaklıklar; telaffuz hataları, ağız özellikleri, vurgu ve tonlama yanlışları olarak karşımıza çıkmaktadır. Gereken ve yeterli etkinliklerin sınıflarda yapılamadığı düşünülmektedir. Konuşma becerisi amaç ve kazanımları etkinlikler hâline getirilerek öğrencilerle paylaşıldığında bu tür problemler ortadan kalkabilir.

- “Öğrencilerinizin konuşmalarına olumlu dönüt veriyor musunuz?” sorusuna öğretmenlerimizin çoğu evet cevabını vermekle birlikte, olumlu dönütleri genellikle sözlü pekiştiricilerle verdiklerini belirtmişlerdir. Etkinlikler esnasında verilen olumlu dönütler öğrencilerde kalıcı öğrenmelerin gerçekleşmesine yardımcı olabilir.
- “Öğrencilerinizin konuşmalarında olumsuz dönüt veriyor musunuz?” sorusuna öğretmenlerimizin yarısından fazlası “hayır” cevabını vermiştir. Bunun yanı sıra “evet” cevabını veren öğretmenlerimiz, sözlü müdahalelerde bulunarak uyardıklarını ve anında gerekli düzeltmeyi yaptıklarını ifade etmişlerdir. Etkinliklerin ardından verilen anında dönütler öğrencilerin becerileri daha iyi kazanmasına yardımcı olabilir.
- “Öğrencilerinizin konuşmalarında notlar alıyor musunuz?” sorusuna öğretmenlerimizin çok büyük bir kısmı “hayır” cevabını vererek not almadıklarını ifade etmişlerdir. Bunun yanı sıra “evet” cevabını veren öğretmenlerimiz; yapılan yanlışların oranını görmek için, öğrenciler için bireysel gelişim takibi için, öğrencinin konuşması bittiğinde sağlıklı ve eksiksiz bir dönüt vermek için, en çok yanlış kullanılan kelimeleri tespit etmek için ve ilginç şeyleri tespit etmek için ifadelerinde bulunmuşlardır. Kendilerine yöneltilen soruya “hayır” cevabını veren öğretmenlerin, öğrencilerini bireysel anlamda değerlendirmedikleri görülmektedir. Bireysel anlamda yapılan değerlendirme, öğretimde öğrenciyi merkeze almaktadır. Amaç, öğrenciyi merkeze alan bir öğretim olmalıdır.
- “Öğrencilerinize fişleme tekniğini öğretiyor musunuz?” sorusuna öğretmenlerimizin çok az bir kısmı “evet” cevabını vermiştir. Evet cevabını veren öğretmenlerimiz gereken açıklamayı yapmamıştır. Bu da bize öğretmenlerimizin “fişleme tekniği” konusunda gereken bilgiye sahip olmadıklarını göstermektedir.

- “Konuşma eğitiminde görsel hafıza önemli mi?” sorusuna öğretmenlerimizin çoğu “evet” cevabını vererek görsel hafızayı önemli bulmuştur. “Görsel hafızayı geliştirmek için neler yapıyorsunuz?” sorusuna ise beklenen yanıtlar verilememekle birlikte öğretmenlerimiz etkinlikler esnasında görsellerden yararlandıklarını, resim ve fotoğraf yorumlattıklarını ve hayal kurdurttuklarını ifade etmişlerdir. İyi bir konuşmacı olmada hafızanın önemi unutulmamalı ve hafızaya gereken önem verilmelidir. Konuşma becerisi eğitimi etkinliklerinde görsel hafıza etkinlikleriyle hafıza güçlendirme çalışmaları yapılmalıdır.
- “Öğrencilerinizin konuşmalarında karşılaştığınız aksaklıklara ne tür çözüm yolları sunuyorsunuz?” sorusuna öğretmenlerimizin büyük bir kısmı kendilerinin sınıfta örnek konuşma yaptıklarını, öğrencilerinin aksaklıklarına anında dönüt-düzeltilme verdiklerini, sesli okuma yaptırarak öğrencilerinin telaffuzlarını düzeltmeye çalıştıklarını, öğrencilerini kitap okumaya yönlendirdiklerini, örnek alabilecekleri konuşmaları dinlettiklerini ifade etmişlerdir. Aksaklıklar karşısında belirli önlemlerin alınabildiği görülmektedir.
- “Konuşma becerisinde öğrencilerinize diksiyon eğitimi veriyor musunuz?” sorusuna öğretmenlerimizin yarısından fazlası “hayır” cevabını vermiştir. Derslerinde, öğrencilerine diksiyon eğitimi veren öğretmenlerimiz ise, tekerleme çalışmaları yaptıklarını, bol bol şiir ezberletip okuttuklarını, nefes egzersizleri yaptırdıklarını, metin okutarak vurgu, tonlama çalışmaları yaptırdıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin yarıdan fazlasının vermiş olduğu “hayır” cevabı öğrencilerin daha iyi bir konuşmacı olmalarına destek olabilecek olan diksiyon eğitiminin derslerde verilmediğini göstermektedir. Diksiyon eğitimi çalışmalarının konuşma açısından yararı dikkate alındığı takdirde öğrencilerin konuşma becerisi başarıları artabilir.
- “Konuşma becerisinde öğrencilerinize beden dili eğitimi veriyor musunuz?” sorusuna öğretmenlerimizin çoğu “evet” cevabını vermişlerdir. Derslerinde beden dili eğitimi veren öğretmenlerimiz ders içi etkinlikleri olarak; kitapta yer alan etkinlikleri yaptırdıklarını, derste beden dilinin önemini anlattıklarını, jest ve mimik çalışmaları yaptırdıklarını, öğrencilerinin sözleriyle bedenlerinin aynı şeyi söylemelerine önem vermeleri gerektiğini anlattıklarını, konuşurken göz temasının önemini ifade ettiklerini ve kendilerinin beden dillerini kullanarak öğrencilerine

model olmaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Konuşma becerisinin tamamlayan unsur olan beden diline gereken önemin verildiği görülmektedir.

- “Türkçe ders kitabındaki etkinlikler sizce yeterli mi?” sorusuna öğretmenlerimizin büyük bir kısmı “hayır” sorusunu yöneltmiştir. Yeterli olmayan etkinliklerin neler olduğunu açıklamalarını istediğimizde; konuşma becerisi ile ilgili çok az etkinliğe yer verildiği, bunların öğrencilerin ilgisini çekmeyen etkinlikler olduğu, öğrencilerin seviyesine uygun olmayan metinler ve etkinliklerin yer aldığı belirtilirken aynı zamanda etkinliklerin hakkını vererek yapmak için yeterli zaman bulamadıklarını, etkinliklerin öğrencileri geliştirecek nitelikte olmadığı, etkinliklerin çoğunun bireysel olduğu ve bunun işbirlikli çalışmaya katkı sağlamadığı ve sınıf mevcutlarının kalabalık olması yönünde sıkıntılar çektiklerini ifade etmişlerdir. Türkçe ders kitaplarında yer alan etkinliklerin hedef kitleye uygun olmadığı ve ders saatlerinde verimli şekillerde kullanılamadığı sonuçları ortaya çıkmıştır.
- “Sizce Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda yer alan etkinlik önerileri öğrencilerin konuşma becerilerini geliştirmede ne derece yeterli?” sorusuna öğretmenlerimizin çoğu “yetersiz” ya da “orta derecede yeterli” bulmuştur. Çok az bir kısmı ise “yeterli” cevabını vermiştir. Öğretmenler Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda yer alan öneri etkinlikleri yeteli bulmamaktadırlar. Öğretmenlerin en çok kullandıkları ders araç ve gereci olan kitaplarda yer alan bu etkinliklerin yeterli olmadıklarının düşünülmesi konuşma becerisi eğitimi derslerinin de yeterli olmadığını düşündürmektedir.
- “Öğrencilerin konuşma becerilerinin geliştirilmesi için programda ne gibi becerilere yer verilmesini istersiniz?” sorusuna verilen yanıtlar genel olarak; ilgi çekici etkinlikler olmalı, konular günlük hayattan seçilmeli, görsellerden yararlanmaya önem verilmeli, verilen etkinlikler gerçekleştirilebilir olmalı, hayata ve hedef kitleye yönelik olmalı, öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştirecek nitelikte olmalı, öğrencilerin dersi ders gibi görmeden eğlenecekleri etkinlikler olmalı, teknolojiden önemli ölçüde yararlanılması gereken etkinlikler olmalı, öğrencilere kişilik hakkı tanıyan ve yarışmaya dönük etkinlikler yer almalı şeklindedir. Öğretmenlerin yer almasını istedikleri etkinliklerin genellikle hayata dönük, hedef kitleye uygun ve teknolojiden de yararlanmayı sağlayacak şekilde olması gerektiği ortaya çıkmaktadır.

- “Öğrencilerin konuşma becerilerinde etkili olan unsurlar sizce nelerdir?” sorusuna verilen cevaplar ise genel olarak; aile, kitap, çevre, arkadaşlar, öğretmenler, günlük ihtiyaçlar, ilgi alanları, özgüven, hazırbulunuşluluk, yaş ve televizyon olarak ifade edilmiştir. Genel anlamda öğrencilerin konuşma becerilerinin öğrencilerin yakın çevrelerinden ve en çok vakit ayırdıkları ilgi alanlarından etkilenmekte olduğu görülmektedir. O hâlde bunlara dikkat edilmeli ve bu faktörler kontrol altına alınmalıdır.

Sonuçlar anket formuna göre değerlendirildiğine:

Öğrenciler kendilerini “Konuşma kurallarını uygulayabilme”, “Seslerini ve beden dillerini etkili kullanabilme”, “Hazırlıklı konuşmalar yapma”, “Kendi konuşmalarını değerlendirebilme”, “Kendilerini sözlü olarak ifade edebilme” olmak üzere beş farklı boyutta değerlendirmişlerdir. Neticede, öğrenciler bütün boyutlarda kendilerini yeterli bulmuşlardır. Bunun sebebi; öğrencilerin genel olarak olumlu bir sınıf ortamında bulunmaları, ders içi etkinliklerde kendilerine yer bulabilmeleri ve etkin katılımları, kuralları ve becerileri öğrendikleri aynı zamanda konuşmaya karşı istekleri olarak düşünülebilir.

Boyutlar Ankara’nın merkez ilçeleri ele alınarak değerlendirildiğinde, öğrencilerin öğrenim gördükleri ilçe yalnızca “Hazırlıklı konuşmalar yapma” boyutunda anlamlı farklılık göstermiştir. Bunun nedeni; kendilerini daha az yeterli bulan öğrencilerin olduğu ilçedeki okulların kalabalık oluşu, ders içi etkinliklere yeteri kadar zaman ayırlanamaması, grup çalışmalarına ve araştırma ödevlerine ağırlık verilmemiş olması şeklinde düşünülebilir.

Konuşma becerilerine ilişkin boyutlar sınıf kademelerine göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

Boyutlar cinsiyetlere göre incelendiğinde; kız öğrenciler erkek öğrencilere göre konuşma becerisi anlamında kendilerini daha yeterli görmüştür. Bu durumu oluşturan sebep, kız öğrencilerin eve daha bağlı olup kitap okumaya zaman ayırabilmeleri, bunun neticesinde kelime hazineleri zenginleştirmeleri ve kelime hazinelerinin zengin oluşunun verdiği öz güven olarak düşünülebilir. Aynı zamanda kızların erkeklere göre fizyolojik açıdan konuşmaya hazır oluşları da bu duruma sebep olarak gösterilebilir.

Sonuçlar görüşme formuna göre değerlendirildiğinde:

Türkçe öğretmenlerinin konuşma becerisi eğitimi hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları, Türkçe ders saatlerinde konuşma becerisine gereken zamanı ayırmadıkları, konuşma becerisi eğitiminde dersi destekleyici araç ve gereç kullanmadıkları, yeteri kadar ders içi etkinliklerine hâkim olamadıkları, öğrencileri bireysel anlamda değerlendiremedikleri, öğrencilerin daha iyi birer konuşmacı olmalarını sağlaya dönütü ve diksiyon eğitimini vermedikleri, aynı zamanda tek ders materyalleri olan ders kitaplarındaki etkinlikleri de orta derecede yeterli buldukları görülmektedir.

Bütün bunların yanı sıra sınıflarda, sıklıkla görülen konuşma aksaklıklarıyla karşılaşmakta olduğu belirtilmiştir.

6.2. Öneriler

Bireylerin kendilerini ifade edebilmeleri, ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri, diğer insanlarla ilişki kurmaları ve günlük yaşamlarını sağlıklı bir şekilde devam ettirebilmelerini sağlayan konuşma becerisinin, sağlıklı ve etkili olabilmesi için öğrencilere eğitim öğretim dönemleri boyunca bir eğitim hâlinde verilmesi gerekliliktir.

Bu eğitimin başarılı bir şekilde gerçekleşmesi ve eksiklerin giderilebilmesi için eğitimin verilecek olduğu kurumlardaki öğretmenlerimizin ve eğitimcilerin iyi yetişmiş ve donanımlı olmaları gerekmektedir. Çünkü öğrencilerin ilk model aldığı kişi ve aynı zamanda kazanımları uzun soluklu davranışlara dönüştürmeye yardımcı olacak öğretmendir.

Çalışmamızda elde ettiğimiz sonuçlardan yola çıkarak Türkçe Dersi Konuşma Becerisi Derslerinde öğrencilerimizin daha etkili bir öğrenme gerçekleştirebilmeleri ve Türkçe öğretmenlerimizin bu derste daha etkili olabilmeleri için faydalı olabileceği düşünülen öneriler hazırlanmıştır.

Bunlar:

- Öğretmenler, öğrencilerinin derste bol bol konuşmalarına imkân vermelidir. Buna örnek olarak, evde okulda, gezmede, bayramlarda ve çeşitli törenlerde gördüklerini ve gözlemlediklerini anlattırabilirler.
- Öğrencilerden kendilerini başkalarının yerine koyarak onların çeşitli özelliklerinin canlandırılmasına fırsat verilmelidir. Öğrencilerin hayal güçlerini harekete geçiren konular üzerine konuşturulması sağlanmalı, sinema veya televizyonda

izlediklerinin anlatılması sağlanmalı, serbest konuşma yaptırarak ve yaratıcılık özellikleri kullanılarak çeşitli etkinlikler yaptırılmalıdır.

- Türkçe öğretmenleri, öğrencilerinin iyi konuşan kişileri örnek alarak, kimi zaman sınıfa örnek konuşmacılar getirilerek öğrencilerin iyi, güzel, doğru ve düzgün konuşan kişileri model almasını sağlayabilir.
- Türkçe öğretmenleri, sözlü etkinliklerde öğrencilerinin okuyuşlarını, konuşmalarını, metinlerle ilgili sorulara verdikleri cevapları, gerçek hayatta yaşadıkları ve gözlemledikleri şeyleri anlatma tarzlarını iyi değerlendirerek öğrencilerine bol bol dönüt vermelidir.
- Öğretmen, derslerde öğrencilerin duygu, düşüncelerini, hayal gücü ve yaratıcılıklarını geliştirecek ortamlar oluşturmali, materyaller kullanmalı ve derslere donanımlı girmelidir.
- Türkçe öğretmenleri, öğrencilerinin seviyelerine ve temalarına uygun konularda öğrencilerine araştırma ödevleri vererek öğrencilerin hazırlıklı konuşmalar yapmalarına fırsat sunmalıdır.
- Türkçe öğretmenleri şiir dinletileri düzenleyerek öğrencilerin seslerini ve beden dillerini doğru kullanmalarına imkân tanınmalıdır.
- Türkçe öğretmenleri, öğrencilerin konuşma becerilerini geliştirmek ve topluluk önünde konuşmalarını sağlamak amacıyla çok önemli bir fırsat olan belirli gün ve haftalarla ilgili etkinliklere çok sayıda öğrencinin katılmasını sağlamalıdır.
- Türkçe öğretmenleri, ders içi ve ders dışı zamanlarda konuşmalarında beden dilini nasıl kullanacaklarını öğrencilerine göstermelidir. Beden dilini kullanmaya kendisi de özen göstermelidir.
- Türkçe öğretmeni, kendi konuşmasıyla öğrencilere örnek olmalıdır.
- Derslerde etkinlikler yapılırken veya dersler işlenirken dramatizasyon çalışmaları da ihmal edilmemelidir. Bu sayede dersler eğlenceli hâle gelirken bir taraftan da öğrenci bedenini de kullanmayı öğrenecektir.
- Konuşma becerisi derslerinde, toplum tarafında güzel konuşmalarıyla tanınmış örnek kişilerin videolarını izlettirmelidir.

- Araştırmamızda Türkçe ders saatlerinin yetersiz olduğunun düşünülmesi sebebiyle Türkçe Dersi Öğretim programında “Konuşma Eğitimi” dersine yer verilmelidir.
- Okullarda sadece Türkçe Öğretmenleri değil diğer branş öğretmenleri de Türkçenin doğru, güzel ve etkileyici kullanılmasında örnek olmalıdır.
- Sınıflarda tartışma türüne ait etkinlikler düzenlenmelidir. Bu etkinlikler öğrencilerin toplumsal hayatını, arkadaşlık duygularını, sorumluluk duygularını geliştirebilir ve birbirlerine karşı hoşgörülü olmalarını sağlayabilir.
- Sene sonu etkinliklerinde anlatmaya dayalı etkinliklerin yer aldığı programlara da yer verilmelidir. Öğretmen, bu tür etkinliklerden öğrencilerin yararlanmasına fırsat hazırlamalıdır.
- Konuşma eğitiminin bilgiden ziyade bir beceri dersi olduğu için bu becerinin geliştirilebileceği unutulmamalıdır. Türkçe dersinin bir hedefi de öğrencilerin dili doğru, güzel ve etkili kullanmalarını sağlamaktır. Bu da ancak Türkçe derslerinde yer verilebilecek olan konuşma becerisi eğitimiyle sağlanabilir. Konuşma becerisi eğitimi ihmal edilmemelidir.
- Türkçe öğretmeni yetiştiren fakültelerde konuşma eğitimi dersi etkili bir şekilde yerini almalıdır. Bu dersler teoriden çok pratiğe ve etkinliklere dönük olmalıdır. Konuşma becerisini geliştirecek olan öğretmen adayları, konuşma becerisi eğitimi alanında donanımlı olarak yetiştirilmelidir. Fakülte'deki derslerde, etkinlikler oluşturulmalı ve bizzat uygulanmalıdır.
- Mevcut Türkçe öğretmenleri, konuşma becerisi ile ilgili hizmet içi eğitimlere ve seminerlere alınmalı ve öğretmenlerin bu yetersizlikleri giderilmelidir. Bu seminerler milli eğitim müdürlükleri ve üniversiteler iş birliği içinde yapılabilir.
- Türkçe Ders saatlerinin fazlaca yoğun geçtiğini söyleyen Türkçe öğretmenlerinin derslerine girdiği sınıflarda konuşma eğitime yeteri kadar zaman ayıramadığı görülmekte bu da Türkçe dersi ve diğer dersler için pek çok olumsuz duruma sebep olmaktadır. Bu nedenle öğretmenler, her beceri için gereken zamanı ayırmaya dikkat etmelidir.
- Öğretmenler, öğrencilerine konuşma eğitiminin önemini ve gerekliliğini en iyi şekilde kavratmalıdır. Bunu, ders içinde ele alacağı etkinliklerle ve örnek modellerle gösterebilir. Şüphesiz beceriler gerçek hayata hazırlık niteliğindedir.

- Öğrencilerde görülen konuşma bozuklukları ve kusurlarının konuşmanın ilk öğrenildiği yer olan aileden ve yakın çevreden geldiği düşünülmektedir. Okul tarafından hazırlanacak olan seminerler ve bilgilendirme toplantılarıyla ailelerle sürekli iletişim hâlinde olunmalıdır. Öğrencilerin sergileyecek oldukları etkinliklere mutlaka aile katılımı sağlanmalıdır.
- Türkçe öğretmenlerinin derslerinde yeteri kadar materyal kullanmadığı tespit edilmiştir. Öğrenciler için görsel hafızanın ne kadar önemli olduğu düşünüldüğünde öğretmenler bu konuda bilinçlenmelidir. Okul idaresi tarafından gerekirse Türkçe derslikleri hazırlanmalı ve içerisinde görsel, işitsel ve görsel-işitsel her türlü araç-gereç bulundurulmalıdır. Ders öncesi etkinlikleri planlayan öğretmen, buna uygun kendi materyalini de geliştirebilmelidir.
- Türkçe derslerinde her beceriye yeteri kadar zaman ayırlamadığı bir gerçektir. Bu becerilerden herhangi birinde yaşanan eksiklik, eğitimde aksamalara neden olmaktadır. Bu nedenle, Türkçe derslerinden yeterli verimin alınabilmesi için Türkçe ders saatlerinin artırılması gerekmektedir.
- Eğitim-öğretim faaliyetlerinin yürütüldüğü kurum olan okulların öğrencilerin bol bol konuşabilecekleri ortamlar yaratması gerekmektedir. Bu ortamlar yıl sonu etkinlikleri, törenler, belirli gün ve haftalar vb. programlarda görevlerin öğrencilerin sorumluluğuna bırakılması şeklinde yapılabilir. Aynı zamanda Türkçe dersleri yalnızca sınıflarda değil, kütüphane, çok amaçlı salon, okul bahçesi vb. yerlerde işlenebilir. Bu sayede farklı ortamlarda etkinlik yapılmış olur.
- Türkçe öğretmenlerimize, yapılacak olan hizmet içi eğitimlerde uzman kişiler tarafından fişleme tekniği öğretilmelidir. Bu sayede konuşma becerisiyle ilgili etkinliklerinde gereken düzeltmelerin başarılı ve düzenli bir şekilde uygulanabilmesi sağlanmış olacaktır. Bu eğitim milli eğitim müdürlükleri ve üniversiteler iş birliği hâlinde öğretmenlere sunulabilir.

KAYNAKÇA

- Aile Eğitim Rehberi. (2008). *Dil ve konuşma özürlüler*. Aile Eğitim Serisi:4. Ankara: Mattek.
- Akan, S. B.I. (2007). *Avrupa Dil Gelişim dosyasında tanımlanan C1 (Etkin işlevsel beceri) dil düzeyinde “Konuşma” becerilerinin geliştirilmesine yönelik bir izlençe önerisi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Akgül, G. (2010). *İlköğretim Türkçe (6,7,8 sınıflar) 2006 Öğretim programında yer alan okuma, dinleme, konuşma, yazma öğrenme alanlarındaki kazanımların bütünsel beyin modeline göre analiz edilmesi ve sınıflandırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Mustafa kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay.
- Aksan, D. (2007). *Her yönüyle dil ana çizgileriyle dilbilim*. Ankara: TDK.
- Aktaş, Ş. & Gündüz, O. (2001). *Yazılı ve sözlü anlatı*. Ankara: Akçağ.
- Altıntaş, E.& Çamur, D. (2013). *Sözsüz iletişim beden dili*. Ankara: Mentis.
- Arhan, S. (2007). *Öğretmen görüşlerine göre ilköğretim okulları ikinci kademedeki konuşma eğitimi (Ankara ili örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Arslan, D. (Ed.). (2008). *Etkinliklerle Türkçe öğretimi*. Bursa: Ekin.
- Aslantürk, Z. (1973). İlmi araştırmalarda kullanılan fişleme usulü. *İslam Medeniyeti*, III(30) 36-38.
- Ayaydın, A. (2009). Eğitimde çoklu zeka yansımaları ve görsel sanatlar. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 52-62.
- Aydiner, M. (2013). *Beden dilinin sırları*. İstanbul: Çatı.
- Baki, Y.& Karakuş, Y. (2012). *Türkçe Öğretiminde öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı*. Ankara: Pegem.

- Baki, Y., & Karakuş, N. (2012). *Türkçe öğretiminde öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı*. Ankara: Pegem.
- Baltaş, Z.& Baltaş, A. (2002). *Bedenin dili*. İstanbul: Remzi.
- Beyreli, L., Çatındağ, Z. & Celepoğlu, A. (2005). *Yazılı ve sözlü anlatım*. Ankara: Pegem A.
- Bozkurt, A., & Akalın, S. (2010). Matematik öğretiminde materyal geliştirmenin ve kullanımının yeri, önemi ve bu konuda öğretmenin rolü. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 27, 47-56.
- Bozkurt, E., & Demir, R. (2012). Öğrenci görüşleriyle akran değerlendirme: Bir örnek uygulama. *Elementary Education Online*, 11(4), 966-978.
- Cebiroğlu, R.(1968). *Konuşma bozuklukları*. Ankara: Gürsoy.
- Ceran, D. (2012). Türkçe öğretmeni adaylarının konuşma eğitimi dersine yönelik tutumlarının değerlendirilmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies* 5(8), 337-358.
- Cüceloğlu, D. (2013). *Yeniden insan insana*. İstanbul: Remzi.
- Demiraslan Çevik, Y. (2014). Dönüt alan mı memnun veren mi? Çevrimiçi akran dönütü ile ilgili öğrenci görüşleri. *Journal of Instructional Technologies & Teacher Education*, 3, 10-23.
- Demirel, Ö. (1999). *İlköğretim okullarında Türkçe öğretimi*. İstanbul: MEB.
- Demirel, Ö. (2000). *Öğretme sanatı*. Ankara: Pegem.
- Demirel, Ö. (2002). *Türkçe öğretimi*. Ankara: Pegem A.
- Doğan, Y. (2009). Konuşma becerisinin geliştirilmesine yönelik etkinlik örnekleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(1), 185-204.
- Ergin, M. (1993). *Türkçe dil bilgisi*, İstanbul: Bayrak.
- Erişen, Y. (1997). Öğretim elemanlarının dönüt ve düzeltme davranışlarını yerine getirme dereceleri. *Eğitim Yönetimi Dergisi*, 3(1), 45-61.
- Gordon, T. (2013). *Etkili öğretmenlik eğitimi*, (5. Baskı, çev. S. Karakele). İstanbul: Profil.
- Gökçeğöz Karatekin, N., Durmuş, A., & Durmuş, H. (2012). *Oyun ve etkinliklerle Türkçe*. Ankara: Nobel.

- Gökkaya, H. (2008). *Konuşma becerilerinin sağaltılmasında tekerlemelerin kullanımı*. Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Güler, E. & Hengirmen, M. (2005). *Ses bilimi ve diksiyon*. Ankara: Engin.
- Hamzadayı, E., & Çetinkaya, G. (2011). Yazılı anlatımı düzenlemede akran dönütleri: Dönüt türleri, öğrenci algıları. *AİBÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 147-165.
- Hesapçıoğlu, M. (1998). *Öğretim ilke ve yöntemleri eğitim programları ve öğretim*. İstanbul: Beta.
- İlköğretim Türkçe dersi (6,7,8. Sınıflar) öğretim programı*. (2006). Ankara.
- İşcan, A. (2013). *Diksiyon, ses bilgisi ve ses eğitimi*. Kılınç A., Şahin, A. (Ed.), Konuşma Eğitimi içinde (s. 59-116). Ankara: Pegem.
- İşman, A. & Eskicumalı, A. (2003). *Eğitimde planlama ve değerlendirme*. İstanbul: Değişim.
- Kangalgil, M. (2013). *Beden eğitimi ve spor derslerinde dönüt kullanımının öğretmen boyutuyla değerlendirilmesi*. *Eğitim ve Bilim*, 38(170), 384-400.
- Kangalgil, M., & Demirhan, G. (2009). *Beden eğitimi ve spor etkinliklerinde dönüt kullanımı*. *Spor Bilimleri Dergisi*, 20 (1), 24-40.
- Karaağaç, G. (2010). *Türkçenin ses blgisi*. İstanbul: Kesit.
- Karaarslan, F. (2010). *Konuşma ve yazma eğitiminde beyin fırtınası tekniğinin etkililiği*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Karabay, A. (2005). *Kubaşık Öğrenme Etkinliklerinin ilköğretim 5. Sınıf Türkçe dersinde öğrencilerin dinleme ve konuşma becerileri üzerindeki etkileri*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Karasar, N. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemi*, Ankara: Nobel.
- Karatay, H., Dolunay, S. K., & Savaş, Ö. (2014). Türkçe öğretmenlerinin etkin dinleme ve dönüt durumları. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 2 (4), 85-106.
- Kaya, C. (2015). *Ceval Kaya'nın kişisel sayfası*. 20 Eylül 2015 tarihinde www.cevalkaya.com/yazilar/ck_03_10_pdf sayfasından erişilmiştir

- Kurudayıoğlu, M. (2003). Konuşma eğitimi ve konuşma becerisini geliştirmeye yönelik etkinlikler. *TÜBAR XIII*, 287-309.
- Kurudayıoğlu, M. (2011). *Konuşma eğitimi*. İstanbul: Kriter.
- Kuşçu, H. (2010). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin dinleme, konuşma, okuma ve yazılı anlatım becerilerinin yapılandırmacı yaklaşıma göre geliştirilmesinde Türkçe Öğretmeninin rolü (Çekmeköy ilçesi örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- MEGEP, (2008). *Beden dili*. Ankara.
- MEGEP, (2006). *Diksiyon I*. Ankara.
- Mercan, E. (2007). *Anasınıfı çocuklarında konuşma temel dil becerisinin üstlendiği işlevler*. Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Oğuzkan, F. (1989). *Orta dereceli okullarda öğretim, amaç, ilke, yöntem ve teknikler*, Ankara: Emel.
- Okur, S. (2010). *Güzel ve etkili konuşma sanatı diksiyon*. İstanbul: Lamia.
- Önen, A. (2004). *Türkçeyi Türkçe konuşmak*, İstanbul: İnkılâp.
- Özbay, M. (2005). Ana dili eğitiminde konuşma becerisini geliştirme teknikleri. *Journal of Qafkaz University*, 177-184.
- Özbay, M. (2009a). *Türkçe özel öğretim yöntemleri I*. Ankara: Öncü.
- Özbay, M. (2009b). *Türkçe özel öğretim yöntemleri II*. Ankara: Öncü.
- Özgür, İ. (2003). *Konuşma bozuklukları ve sağaltımı*. Ankara: Nobel.
- Öztürk, M.K. (2002). Liselerde coğrafya öğretiminde araç, gereç, materyal kullanımı ve önemi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22, 126-129.
- Palandöken, M. (1980). *Konuşma ve fonetik üstüne sunulmuş bilgiler*. Ses ve Konuşma Bozuklukları Sempozyumu'nda Sunulmuş bildiri, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Sağlam, Ö. (2010). *7. Sınıf öğrencilerinin hazırlıksız konuşma becerileri üzerine bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Sargın, M. (2006). *İlköğretim öğrencilerinin konuşma becerilerinin değerlendirilmesi-Muğla ili örneğinde*. Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Seferoğlu, S. S. (2006). *Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı*. Ankara: Öncü.
- Sever, S. (2010). *Doğru, güzel ve etkili konuşma becerisi "Diksiyon"*, Eskişehir: Sedef Medya.
- Sever, S. , Kaya, Z, & Aslan,C. (2011). *Etkinliklerle Türkçe öğretimi*, İzmir: Tudem.
- Şahin Yanpar, T. & Yıldırım, S. (1999). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*. Ankara: Nobel.
- Şaykol, E. (2010). *Doğru, güzel ve etkili konuşma becerisi*. Eskişehir: Sedef Medya.
- Şenbay, N. (2004). *Alıştırırmalı diksiyon sanatı*. İstanbul: MEB.
- Şenbay, N. (2009). *Söz ve diksiyon sanatı*. İstanbul: YKY.
- Tansel, F.A. (1977). *Ziya Gökalp Külliyyatı-ı şiirler ve halk masalları*. Ankara: Türk Tarık Kurumu.
- Taşer, S. (2012). *Konuşma eğitimi*. İstanbul: Pegasus.
- Taşpınar, M. (2005). *Kuramdan uygulamaya öğretim yöntemler*. Ankara: Ankara Üniversite.
- TDK (2005). *Türkçe sözlük*. Ankara.
- Temizyürek, F. (2004). Türkçe eğitiminde konuşma eğitiminin yeri ve önemi. *XII. Eğitim Bilimleri Kongresi Bildirileri, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Geliştirme Derneği*, Cilt IV, 2769-2784.
- Temizyürek, F., Erdem, İ., & Temizkan, M. (2007). *Konuşma eğitimi*. Ankara: Öncü.
- Topçuoğlu,F.& Özden,M. (2012). *Diksiyon ve konuşma eğitimi*. Ankara: Pegem.
- Tuncer, H. (2009). *Anlatma teknikleri*. İzmir: Orkun.
- Uçgun, D. (2007). Konuşma eğitimini etkileyen faktörler. *Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22(1), 59-67.
- Ülkü, A. (1980). *Afazi*. Ses ve Konuşma Bozuklukları Sempozyumu'nda Sunulmuş bildiri, Ege Üniversitesi, İzmir.

- Yalçın, A. (2012). *Türkçe öğretim yöntemleri yeni yaklaşımlar*. Ankara: Akçağ.
- Yalın, H.İ. (2012). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*. Ankara: Nobel.
- Yaman, H. (2007). Türkçe öğretmeni adaylarının “öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme” dersi bağlamında Türkçe öğretiminde teknoloji kullanımına ilişkin yeterlilik ve algıları. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7, 57-71.
- Zan, B. (2005). *Adana ili merkez Seyhan ve Yüreğir ilçeleri ilköğretim okullarının 1. ve 2. sınıflarına devam eden öğrencilerin konuşma bozuklukları açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

EKLER

Ek-1. Enstitüden alınan izin dilekçesi

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

ANKARA

Enstitünüz Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Türkçe Öğretmenliği Bilim Dalında Yrd. Doç. Dr. Özlem BAYRAK CÖMERT danışmanlığında Yüksek Lisans Tezi hazırlamaktayım.

“İlköğretim Türkçe Ders Kitaplarındaki Konuşma Becerisi Etkinlikleriyle İlgili Bir Değerlendirme” başlıklı tezim doğrultusunda Türkçe dersine giren öğretmenlerin bu konuda görüş ve önerilerini almak amacıyla **dört bölüm toplam kırk üç maddeden oluşan görüşme formu ve öğrencilere de dört bölüm toplam seksen dört maddeden meydana gelen anket** hazırlanmıştır.

Anket ve görüşme formunun Ankara il merkezi okullarında uygulanmasında gerekli iznin alınması için gereğinin yapılmasını arz ederim.

Yrd. Doç.Dr. Özlem BAYRAK CÖMERT
(Tez Danışmanı)

Esra COŞKUN
(Yüksek Lisans Öğrencisi)

Ek-2. Anket Formu

**TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ KONUŞMA BECERİSİ ETKİNLİKLERİNİ
DEĞERLENDİRME ANKETİ**

Değerli Öğrenciler,

Bu anket, etkili bir Türkçe öğretimi için konuşma becerisi etkinliklerini sizin aracılığıyla değerlendirmek amacıyla hazırlanmıştır.

Vereceğiniz cevaplar bilimsel verilere ulaşmak için kullanılacak ve anket sonuçlarınız kimseye verilmeyecektir. Geçerli ve güvenilir bilgiler elde edebilmemiz için soruların tümünü okuyup cevaplamanızı bekliyorum. Gösterdiğiniz ilgi ve katılımlarınızdan dolayı şimdiden teşekkür ederim.

Yrd.Doç.Dr. Özlem BAYRAK CÖMERT

Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi

Türkçe Eğitimi Bölümü

Öğretim Görevlisi

Tez Danışmanı

Esra COŞKUN ÇINAR

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Yüksek Lisans Öğrencisi

Türkçe Öğretmeni

Cinsiyeti: **Kız () Erkek ()**

Okulun Bulunduğu İlçenin Adı:

Sınıf Seviyesi: **6. Sınıf () 7. Sınıf () 8. Sınıf ()**

Ankette yer alan ifadeleri okuyunuz ve size en uygun gelen seçeneğin yanını X işareti ile işaretleyiniz.

A) Öğrencilerin konuşma kuralları uygulayabilme durumlarına göre konuşma becerilerinin değerlendirilmesi	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1. Bulunduğum ortama uygun bir konuşma tutumu geliştiririm.					
2. Türkçenin kurallarına uygun cümleler kurarım.					
3. Karşımdakinin algılamakta zorluk çekmeyeceği bir hızda konuşurum.					
4. Akıcı bir biçimde konuşurum.					
5. Olayları/ bilgileri sıraya koyarak anlatırım.					
B) Öğrencilerin, seslerini ve beden dillerini etkili kullanabilme durumlarına göre konuşma becerilerinin değerlendirilmesi	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
6. Konuşmama başlarken nefesimi ayarlarım.					
7. İşitilebilir bir sesle konuşurum.					
8. Kelimeleri doğru bir biçimde telaffuz ederim.					
9. Konuşurken gereksiz sesler çıkartmaktan kaçınırım.					
10. Konuşmamın uygun yerlerinde vurgu yaparım.					
11. Konuşmamın uygun yerlerinde tonlama yaparım.					
12. Konuşmamın uygun yerlerinde duraklama yaparım.					
13. Özentiden uzak bir sesle konuşurum.					
14. Sözlerimle jestlerimin uyumuna dikkat ederim.					
15. Sözlerimle mimiklerimin uyumuna dikkat ederim.					
16. Canlandırma yaparken sesimi varlıkları çağrıştıracak şekilde kullanırım.					
17. Canlandırma yaparken sesimi kahramanları çağrıştıracak şekilde kullanırım.					
18. Konuşmamda dinleyicilerle göz teması kurarım.					
C) Hazırlıklı Konuşmalar Yapma Kazanımlarına Göre Konuşma Becerilerinin Değerlendirilmesi	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
19. Konuşma konum hakkında araştırma yaparım.					
20. Konuşmam için bir metin hazırlarım.					
21. Konuşmamı bir ana fikir etrafında toplarım.					

22. Konuşmamın ana fikrini yardımcı fikirlerle desteklerim.					
23. Konuşmamın uygun yerlerinde atasözü kullanarak konuşmamı zenginleştiririm.					
24. Konuşmamın uygun yerlerinde deyim kullanarak konuşmamı zenginleştiririm.					
25. Konuşmamın uygun yerlerinde söz sanatları kullanarak konuşmamı zenginleştiririm.					

26. Konuşmamı sunarken görsel materyalleri kullanırım.					
27. Konuşmamı sunarken işitsel materyalleri kullanırım.					
28. Konuşmamı sunarken farklı iletişim araçlarını kullanırım.					
29. Konuşmama başlamadan önce konuşma konumuyla ilgili açıklamalar yaparım.					
30. Bir konu hakkında sunulan bilgiden yola çıkarak yeni fikir üretebilirim.					
31. Bir konu hakkında sunulan duygudan yola çıkarak yeni fikir üretebilirim.					
32. Bir konu hakkında sunulan düşünceden yola çıkarak yeni fikir üretebilirim.					
33. Belli bir konuda tarafsız bir bakış açısıyla yorum yapabilirim.					
34. Belli bir konuda tarafsız bir bakış açısıyla fikir üretebilirim.					
35. Belli bir konuya tarafsız bir bakış açısıyla çözüm üretebilirim.					
Ç) Öğrencilerin, kendi konuşmalarını değerlendirebilme kazanımlarına göre konuşma becerilerinin değerlendirilmesi	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
36. Konuşmamın, vermeyi amaçladığı mesajı doğru iletip iletmediğini düşünürüm.					
37. Konuşmamın dil yönünden dinleyicileri ne derece etkilediğini düşünürüm.					
38. Konuşmamın anlatım yönünden dinleyicileri ne derece etkilediğini düşünürüm.					
39. Konuşma anındaki jest kullanımımın dinleyicileri ne derece etkilediğini gözlemlerim.					
40. Konuşma anındaki mimik kullanımımın dinleyicileri ne derece etkilediğini gözlemlerim.					
41. Konuşma anındaki ses tonu kullanımımın dinleyicileri ne derece etkilediğini gözlemlerim.					

D)Öğrencilerin, kendilerini sözlü olarak ifade edebilme alışkanlığı kazanma durumlarına göre konuşma becerilerinin değerlendirilmesi	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
42. İyi bir konuşmacıyım.					
43. Konuşma etkinliklerinden çok zevk alırım.					
44. Kendimi ifade etmekte sıkıntı çekmem.					
45. Karşılaştığım sorunlara konuşarak çözüm ararım.					

Ek-3. Görüşme Formu

**TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ KONUŞMA BECERİSİ ETKİNLİKLERİ
ÇERÇEVESİNDE ÖĞRETMEN GÖRÜŞME FORMU**

Değerli Meslektaşım,

Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe eğitimi Ana Bilim Dalında “İlköğretim Türkçe Ders Kitaplarındaki Konuşa Becerisi Etkinlikleriyle İlgili Bir Değerlendirme” adlı tez çalışmamı aynı zamanda bir Türkçe Öğretmeni olarak yürütmekteyim. Bu görüşme formu 6, 7 ve 8. Sınıflarda Türkçe Öğretimi Programında belirtilen “Konuşma Becerisi”nin amaçları gerçekleştirmede önemli rol oynayan Türkçe Öğretmenlerinin ders programları çerçevesinde sınıfta uyguladıkları eğitimi ve etkinlikleri tespit etmek ve sorunları ortaya koymak amacıyla hazırlanmıştır.

Görüşmeyi yaparken vereceğiniz samimi ve gerçeklere dayalı cevaplarınız “Konuşma Becerisi” eğitiminin gelişmesine katkı sağlayacaktır.

Değerlendirme yapılırken hiçbir şekilde isminiz belirtilmeyecektir.

Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Yrd.Doç.Dr. Özlem BAYRAK CÖMERT

Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi

Türkçe Eğitimi Bölümü

Öğretim Görevlisi

(Tez Danışmanı)

Esra COŞKUN ÇINAR

Gazi Üniversitesi Türkçe Eğitimi Bölümü

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

(Yüksek Lisans Öğrencisi)

KİŞİSEL VE MESLEKİ SORULAR (I.BÖLÜM)

1. Görev yaptığınız merkez ilçe:
2. Cinsiyetiniz: () K () E
3. Mezun olduğunuz okul türü:
a.Lisans () b.Yüksek lisans () c.Doktora ()
4. Mezun olduğunuz bölüm:
a.Türkçe Öğretmenliği ()
b.Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği ()
c.Türk Dili ve Edebiyatı (Fen-Edebiyat Fakültesi) ()
d.Diğer ()
5. Hizmet süreniz:
a. 5 yıldan az () b.5-10 yıl () c.10-20 yıl () d.20 yıl ve üstü ()
6. Haftalık ders saatiniz:
a.15-20 saat () b. 20-25 saat() c.25 saat ve üstü ()

II.BÖLÜM

7. Konuşma becerisiyle ilgili lisans eğitimi döneminde ders aldınız mı?
a. Evet () b. Hayır ()

EVET ise;

Bu derste hangi hususlara yer verildi?

.....

8. Konuşma becerisiyle ilgili hizmet içi eğitim aldınız mı?

a.Evet () b.Hayır ()

EVET ise ;

Bu eğitimi nerede aldınız?

Bu eğitimi kim verdi?

9. Türkçe dersi konuşma eğitiminde faydalanabileceğiniz materyaller nelerdir?

.....

10.Türkçe dersi konuşma eğitiminde materyal tasarlıyor musunuz?

a.Evet ()

b. Hayır ()

EVET ise;

.....

11. Konuşma becerisine ayırdığınız haftalık ders saati süresi ne kadardır?

.....

12. Konuşma eğitimi etkinliklerinizi neye göre ayarlıyorsunuz?

.....

13. Konuşma becerisi eğitimi çerçevesinde kendi geliştirmiş olduğunuz bir etkinlik var mı?

a. Evet ()

b. Hayır ()

EVET ise;

Bu etkinlikler şunlardır:

.....

14. Etkinlikleri en çok hangi yöntemle sunuyorsunuz?

.....

15. Sınıfınızda konuşma becerisi geliştirirken karşılaştığınız olumsuzluklar nelerdir?

.....

16. Öğrencilerinizin konuşmalarında aksaklıklarla karşılaşılıyor musunuz?

a. Evet ()

b. Hayır ()

EVET ise;

Aksaklıklar şunlardır:.....

17. Öğrencilerinizin konuşmalarında olumlu dönüt veriyor musunuz?

a.Evet()

b.Hayır ()

EVET ise;

.....

18.Öğrencilerinizin konuşmalarında olumsuz dönüt veriyor musunuz?

a.Evet ()

b.Hayır ()

EVET ise;

.....

19. Öğrencilerinizin konuşmalarında notlar alıyor musunuz?

a.Evet ()

b.Hayır ()

EVET ise;

.....

20.Öğrencilerinize fişleme tekniğini öğretiyor musunuz?

a.Evet ()

b.Hayır ()

EVET ise;

.....

21.Konuşma eğitiminde görsel hafıza önemli mi?

a.Evet ()

b.Hayır ()

EVET ise;

Görsel hafızayı geliştirmek için neler yapıyorsunuz?

.....

22. Öğrencilerinizin konuşmalarında karşılaştığınız aksaklıklara ne tür çözüm yolları sunuyorsunuz?

.....

23. Konuşma becerisinde öğrencilere diksiyon eğitimi veriyor musunuz?

a. Evet () b. Hayır ()

EVET ise;

Diksiyon eğitiminde, ...

24. Konuşma becerisinde öğrencilere beden dili eğitimi veriyor musunuz?

a. Evet () b. Hayır ()

EVET ise;

Beden dili eğitiminde, ...

25. Türkçe ders kitabındaki etkinlikler sizce yeterli mi?

a. Evet () b. Hayır ()

HAYIR ise;

Bu etkinlikler şunlardır:

.....

26. Sizce Türkçe öğretim programında yer alan öneri etkinlikler öğrencilerin konuşma becerilerini geliştirmede ne derece yeterli?

a. Yetersiz () **Çünkü**.....

b. Orta derecede yeterli () **Çünkü**.....

c. Oldukça yeterli () **Çünkü**.....

27. Öğrencilerin konuşma becerilerinin geliştirilmesi için programda ne gibi etkinliklere yer verilmesini önerirsiniz?

.....

28. Öğrencilerin konuşma becerilerinde etkili olan unsurlar sizce nelerdir?

.....

Ek-4. Araştırma Yapılan Okulların Listesi

- ANKARA - ALTINDAĞ - Cebeci Ortaokulu
- ANKARA - ALTINDAĞ - Atatürk Ortaokulu
- ANKARA - ÇANKAYA - Namık Kemal Ortaokulu
- ANKARA - ÇANKAYA - Dikmen Öğretmen Necla Kızılbağ Ortaokulu
- ANKARA - ETİMESGUT - Etimesgut Ortaokulu
- ANKARA - ETİMESGUT - Zekiye GÜDÜLLÜOĞLU Ortaokulu
- ANKARA - GÖLBAŞI - Baldudak Ortaokulu
- ANKARA - KEÇİÖREN - Cemal Gürsel Ortaokulu
- ANKARA - KEÇİÖREN - Faik Erbağ Ortaokulu
- ANKARA - KEÇİÖREN - Hüseyin Güllüoğlu Ortaokulu
- ANKARA - MAMAK - Mehmet Çekiç Ortaokulu
- ANKARA - MAMAK - Şehitler Ortaokulu
- ANKARA - SİNCAN - Cumhuriyet Ortaokulu
- ANKARA - SİNCAN - Mehmet-Sündüs İçli Ortaokulu
- ANKARA - PURSAKLAR - Pursaklar Feride Bekçioğlu Ortaokulu
- ANKARA - YENİMAHALLE - Ostim Ortaokulu
- ANKARA - YENİMAHALLE - Atatürk Ortaokulu

Ek- 5. Materyal tasarım örnekleri

Materyal 1: Bilmece Balığı (Baki ve Karakuş, 2012, s. 32)

Kazanım(lar): Tür, yöntem ve tekniğe uygun okur. Eğlenmek için fıkra, bilmece, tekerleme vb. okur.

Malzemeler: Gümüş renkli karton, mukavva, renkli fon kâğıtları, yapıştırıcı.

Materyalin Yapılışı: Gümüş renkli kartonun üstüne büyük bir balık resmi oluşturulur ve oluşturulan şekil sert bir mukavvanın üzerine yapıştırılır. Renkli fon kartonlarından daireler kesilir ve bu daireler ortadan ikiye katlanarak balığın pulları hazırlanır. Pulların üzerine bilmeceleri içine de bilmecenin cevabını yapıştırdıktan sonra balığın süsleme işlemi tamamlanır.

Materyalin Kullanılışı: Pul üzerindeki bilmece okunarak bilmecenin cevabı bulunmaya çalışılır.

Hazırlayanlar: Elif SERDAR, Derya SEVİM

Materyal 2: Görevimiz Atasözü (Baki ve Karakuş, 2012, s. 44)

Kazanım(lar): Kelimeleri yerinde ve anlamlarına uygun kullanır. Kelimeleri doğru telaffuz eder. Ön bilgilerini kullanarak okuduğunu anlamlandırır. Okuduklarından çıkarımlar yapar.

Malzemeler: Kontra plak, renkli fon kartonları, yapıştırıcı, ahşap boyası, mukavva, renki çıkartmalar.

Materyalin Yapılışı: Çıtalar kare olacak şekilde birbirine tutturulur ve oluşturulan şeklin aralarına 4 çubuk yerleştirilebilecek bir çerçeve hazırlanır. Çerçeve ve çubuklar ahşap boyasıyla boyanır. 8×6 cm.'lik; tavan ve taban kısımlarında 2cm² boşluk bırakılan 20 tane renkli kutu hazırlanır. Kutuların üzerine 6×3,5 cm.'lik kâğıtlar yapıştırılır ve bu kutular her bir çıtaya 5 kutu ile 4 atasözü gelecek şekilde düzenlenir. Böylelikle oluşturulan 16 tane atasözüne ait kelimeler kutulara yazıldıktan sonra kutulan çubuklara dizilerek materyale yerleştirilir.

Materyalin Kullanılışı: Her bir sırada 5 tane kutu ve kutuların 4 yüzeyinde farklı kelimeler vardır. Kutular çevrilerek atasözü bulunmaya çalışılır ve bulunan atasözünün anlamı tahmin edilir.

Hazırlayanlar: Ayşe BÜYÜKSOFUOĞLU, Esma MERAL

Materyal 3: Hikâye Televizyonu (Baki ve Karakuş, 2012, s. 61)

Kazanım(lar): Görselleri kullanarak cümle ve metin oluşturulur. Çevresindeki sosyal olayları anlamlandırır. Şekil, sembol ve işaretlerin anlamlarını bilir. Resim ve fotoğrafları yorumlar. Renkleri tanır, anlamlandırır ve yorumlar.

Malzemeler: Ahşap tahtalar, tül parçaları, kurdele, kumaş, ahşap boyası, fırça, çeşitli görseller.

Materyalin yapılışı: Ahşap tahtalardan televizyon şekli oluşturulduktan sonra karşılıklı kenarların alt ve üst kısmına delikleri açılır. Silindirik şeklinde hazırlanan tahtalar bu deliklerden geçirilir. Böylelikle görsellerin düzenli bir şekilde kaydırılacağı mekanizma elde edilir. Materyale televizyon görüntüsü vermek için materyalin üst kısmına anten; ön yan kısmına da tahta tuşlar eklenir. Kazanıma uygun olacak resimler seçilir ve bir kumaş üzerine çizilerek boyanır. Bu şekilde art arda oluşturulan resimler materyalin silindir kısmına yerleştirilir.

Materyalin Kullanılışı: Silindir çubuklar çevrildikçe görseller kayar ve görseller sözlü olarak anlatılır. Bu etkinliğin ardından görsellere uygun hikâye oluşturulur.

Hazırlayanlar: Özge BAYRAM, Meryem KAÇAY

Ek-6. Türkçe Dersi Konuşma Becerisi Eğitiminde Kullanılabilecek Etkinlik Örnekleri

YAĞMUR DAMLASI (Arslan vd. 2008, s. 186)

DERS	: Türkçe
SINIF	: 6
YAKLAŞIK SÜRE	: 20 dakika
TEMEL BECERİLER	: Yaratıcı düşünme
TEMEL DİL BECERİSİ	: Konuşma
AMAÇ	: Kendini sözlü olarak ifade etme alışkanlığı kazanma
KAZANIM	: Duygu, düşünce, hayal, izlenim ve deneyimlerini sözlü olarak ifade eder
YÖNTEM	: Yaratıcı konuşma, güdümlü konuşma
MATERYAL	: Bulut, yağmur resimleri, yağmur sesi kaydı, sözsüz müzik.

SÜREÇ

1. Öğrencilere yağmurun yağış anını gösteren değişik resimler gösterilir.
2. Öğrencilere yağmur sesi kaydı dinletilir.
3. Öğrencilerden kendilerini önce bir bulut daha sonra da bir yağmur damlası olarak hissetmeleri istenir.
4. Etkinlik esnasında müzikten de yararlanılabilir.

5. Aşağıdaki sorular sorularak öğrencilerin o yönde düşünmesi ve hissetmesi sağlanır.
Henüz aşağıya inmediniz, neler hissediyorsunuz? (korku, heyecan, sevinç, hüzn, şaşkınlık vb.)

Sizi korkutan ve heyecanlandıran şeyler ne olabilir?

Sizce bu yolculuk kısa mı uzun mu sürer? Neden?

Bu yolculuk sırasında kimlerle karşılaşabilirsiniz?

Yere indiğinizde en çok neyi merak ediyorsunuz?

Nereye inmeyi düşünüyorsunuz?

Yere indikten sonra başınıza neler gelebilir?

6. Öğrenciler etkinlik sırasında birkaç cümle ile duygu ve düşüncelerini yazabilirler.
7. Öğrenciler sırayla konuşur.

DEĞERLENDİRME

Konuşma gözlem formu kullanılır.

Ek-7. Öğretmen Kılavuz Kitaplarında Konuşma Becerisinin İşlenişi ile İlgili Yönergeler



Şekil .. MEB 6. Sınıf ders kitabından bir metin

6. TEMA: DUYGULAR

2. METİN “DİJON’DAN TRABZON’A (SF. 176)

METNİN KAPSADIĞI KAZANIMLAR

1. Konuşma kurallarını uygulama
- 1.8. Konuşmasında nezaket kurallarını uyar.
2. Sesini ve beden dilini etkili kullanma.
- 2.7. Sözleriyle jest ve mimiklerinin uyumuna dikkat eder.
3. Hazırlıklı konuşmalar yapma
- 3.1. Konuşma konusu hakkında araştırma yapar.
- 3.12. Konuşma yöntem ve tekniklerini kullanır.

III. KONUŞMA

Öğrencilerinizin karşılarındaki kişinin değer yargılarını, duygu ve düşüncelerini anlamalarını sağlamak amacıyla kendisini karşısındakinin yerine koyarak konuşma yöntemini kullanınız (K.3.12). Öğrencilerinizden kendilerini mektubu yazan kişinin yerine koyarak "Mektubu yazan kişi hangi duygular içindedir? Siz olsaydınız uzaktaki yakınınızdan neler isterdiniz? Duygularınızı daha etkili iletebilmek için hangi sözcükleri kullanırdınız?" sorularını cevaplamalarını isteyiniz.

179

Şekil. Öğretmen kılavuz kitabında yer alan yöntem yönergesi

Öğrencilerinizden konuşurken anlamadıklarını ve merak ettiklerini söz hakkı isteyerek, karşısındaki kişinin sözünü kesmeden, uygun ifadeler kullanarak sormalarını isteyiniz (K.5.2), (K.1.8).

Öğrencilerinize duygularımızın beden dilimize, jest ve mimiklerimize nasıl yansıdığını sorunuz. Ardından çalışma kitaplarında yer alan yüz ifadelerini incelemelerini isteyiniz. Onlara bu yüz ifadelerinin hangi durum karşısında oluştuğunu sorunuz. Hangi duyguyu ifade ettikleri hakkında örnekler vererek konuşmalarını sağlayınız (K.5.1). Sonra belirledikleri duyguları arkadaşlarına mimikleriyle anlatmalarını isteyiniz. Arkadaşlarından gelen cevapların doğru veya yanlış olduğunu beden diliyle ifade etmelerini söyleyiniz (K.2.7).

Öğrencilerinize verilen yüz ifadelerini incelemelerini söyleyiniz. Bu yüz ifadelerinin hangi duyguları yansıttığını örneklerle anlatmalarını isteyiniz. Onlara belirledikleri bir duyguyu boş bırakılan yüze çizmelerini söyleyiniz (6. Etkinlik).

Öğrencilerinize getirdikleri ünlü yazarlara ve kişilere ait mektup örneklerinden seçtiklerinizi okutturunuz. Onlardan getirdikleri mektuplarla ders kitabındaki mektubu dil ve anlatım yönünden karşılaştırmalarını isteyiniz (K.3.1).

Şekil. Öğretmen kılavuz kitabında yer alan kazanımları kullanma yönergesi

DÜJON'DAN TARABZONA

📌 Etkinlikte verilen dilekçe ve davetiyeye örnekleriyle okuduğunuz mektubu biçim, yazılış amacı, duygu ve düşünceler yönünden karşılaştırınız.

Benzer Yönleri

Farklı Yönleri

📌 **Etkinlik:** Aşağıdaki yüz ifadelerinin hangi duyguları yansıttığını anlatınız. Boş olan yüze istediğiniz bir ifadeyi çiziniz.














100

Şekil. Çalışma kitabında yer alan etkinlikler

III. KONUŞMA

Öğrencilerinize konuşma kurallarıyla ilgili aşağıdaki etkinliği yaptırınız.

Öğrencilerinizden ikişerli, üç grup oluşturunuz. Bu grupların birincisinden sabahleyin okul bahçesinde karşılaşma, ikincisinden akşam okul bahçesinden ayrılma ve üçüncüsünden de alışveriş ortamında karşılaşma durumlarını canlandırmalarını isteyiniz.

Diğer öğrencilerinize de bu arkadaşlarını konuşmaya uygun ifadeyle başlama (K.1.1), konuşma sırasında uygun hitap ifadelerini kullanma (K.1.2), bulunduğu ortama uygun bir konuşma tutumu geliştirme (K.1.3) yönlerinden izlemelerini söyleyiniz.

Canlandırmadan sonra öğrencilerinize konuşma kurallarını kavratmaya yönelik aşağıdaki soruları sorarak sınıftınızda bir tartışma ortamı yaratınız.

- Konuşmalarımıza başlamadan önce merhaba, günaydın, afedersiniz, hoş geldiniz vb. ifadeleri neden ve hangi durumlarda kullanırsınız?
- Bu ifadeleri kullanmadan konuşmaya başlarsak ne olur?
- Karşılıklı konuşmalarımız sırasında zaman zaman “Sevgili Arkadaşım, Canım Kardeşim, Anneciğim” gibi; bir gruba hitap eden konuşmalarımızda da “Sayın Dinleyiciler, Sevgili Konuklar” gibi hitap ifadeleri kullanırsınız. Bu tür ifadelerin konuşmalarımıza katkısı nedir? Konuşmalarında bu tür ifadeleri kullanmayan arkadaşlarınız hakkında ne düşünürsünüz?

Şekil. Öğrencilerle yapılabilecek etkinlik örnekleri

III. KONUŞMA

Bu bölümde öğrencilerinizin birlikte iş yapma becerilerini, konuşma yeteneklerini ve yaratıcılıklarını geliştirmeleri amacıyla **yaratıcı konuşma yöntemini** kullanınız **(K.3.12)**. Bu amaçla öğrencilerinizi gruplara ayırınız. Her gruptan bir masal belirlemelerini isteyiniz. Öğrencilerinizden belirledikleri masalın konusu ve ana fikrini değiştirmeden yeni olay, karakter, yer, zaman vb. ekleyip yaratıcılıklarını kullanarak masalı yeniden oluşturmalarını isteyiniz. Gruptaki her öğrencinin bir önceki arkadaşının anlattığından hareketle masallarını devam ettirmesini söyleyiniz.

Öğrencilerinizden masallarını anlatırken Türkçenin kurallarına uygun cümleler kurmalarını **(K.1.5)**, nefeslerini ayarlamalarını **(K.2.1)**, işitilebilir bir sesle konuşmalarını **(K.2.2.)**, uygun yerlerde vurgu, tonlama ve duraklama yapmalarını **(K.2.5)** isteyiniz.

Ayrıca öğrencilerinizi anlattıklarıyla jest ve mimiklerinin uyumuna dikkat etmeleri **(K.2.7)**, canlandırmalarda sesini varlık ve kahramanları çağrıştıracak şekilde kullanmaları **(K.2.8)** ve yeni öğrendikleri kelime, kavram, atasözü ve deyimleri kullanmaları **(K.5.4)** konusunda uyarınız.

Şekil Öğrencilere kazandırılması gereken kazanımlar

III. KONUŞMA

Öğrencilerinizin konuşmalarında amaç-sonuç ilişkisi kurmalarını sağlamak için aşağıdaki cümleleri tahtaya yazınız.

Konuşmak üzere kürsüye yöneldi.

Pikniğe gitmek için hazırlandılar.

Maçı izlemek için işlerini erteledi.

Öğrencilerinizin, tahtaya yazdığınız cümleleri amaç-sonuç yönünden sorgulamalarını sağlayınız. Daha sonra öğrencilerinize, eyleme “Hangi amaçla?” sorusunu sorduğumuzda cevap alabildiğimiz cümlelerin amaç-sonuç cümleleri olduğunu belirtiniz. Onların da konuşmalarında bu şekilde amaç-sonuç cümleleri kullanmalarını, örneğin röportajı hangi amaçla yaptıklarını belirtmelerini isteyiniz (K.1.11).

Öğrencilerinize bir konu hakkındaki bilgilerini, duygularını ve düşüncelerini önceden planlayarak etkili bir biçimde anlatmalarını sağlamak amacıyla **hazırlıklı konuşma** yaptırınız (K.3.12).

“Zamana bağlı olarak çevremizde günlük yaşam, kullanılan eşyalar, gelenekler yönüyle ne gibi değişiklikler olmaktadır?” konusu hakkında yaptıkları röportajla ilgili konuşacaklarını söyleyiniz. “Konuşma konusu hakkında araştırma yapar.” kazanımı çerçevesinde hazırladıkları röportajla ilgili bir konuşma metni hazırlamalarını söyleyiniz. Bu konuşmalarını bir ana fikir etrafında planlamalarını, konunun özelliğine uygun düşüncüyü geliştirme yollarını kullanmalarını isteyiniz (K.3.1), (K.3.2), (K.3.3), (K.3.5).

Öğrencilerinizden yapacakları konuşmayı planlamalarını, konuşmalarında röportajı kiminle, nerede, ne zaman yaptıkları, röportaj yapılan kişinin yaşı, mesleği, yaşadığı yer, sorulan sorular vb. hakkında bilgi vermelerini; yaptıkları röportajda ulaştıkları sonuçları değerlendirmelerini isteyiniz **(K.3.8)**. Konuşmalarını 5-7 dakika içinde yapmaları gerektiğini belirtiniz. Konuşmalarını belirlenen sürede ve teşekkür cümleleriyle sona erdirmelerini söyleyiniz **(K.3.11)**.

Öğrencilerinize konuşmalarında görsel, işitsel materyalleri ve farklı iletişim araçlarını kullanabileceklerini belirtiniz. Bu amaçla hazırlık bölümünde getirdikleri fotoğraflardan faydalanmalarını isteyiniz **(K.3.7)**.

Şekil. Öğrencilere kazandırılması gereken kazanımlar

III. KONUŞMA

Dinleyicileri konuşma sürecine katarak konunun anlaşılmasını kolaylaştırmak ve konuya farklı bakış açıları getirmelerini sağlamak amacıyla **katılımlı konuşma yöntemini** uygulayınız (K.3.12).

Öğrencilerinize araştırmalarını istediğiniz millî parklarla ilgili konuşma yapacaklarını söyleyiniz. (K.3.1). Seçtikleri coğrafi bölgede bulunan millî parklardan biri hakkında konuşacaklarını ve konuşmalarını görsel sunu eşliğinde sunacaklarını belirtiniz (K.3.7).

Öğrencilerinizden konuşmaya uygun ifadelerle başlamalarını (K.1.1), konuşmaları sırasında uygun hitap ifadeleri kullanmalarını (K.1.2); tanımlama, örnekleme ve tanık gösterme gibi anlatacakları bölümün özelliğine uygun düşünceyi geliştirme yollarından bir veya birkaçını kullanmalarını söyleyiniz (K.3.5).

Gruplardan konuşmalarını sunarken görsel, işitsel materyaller ve farklı iletişim araçları kullanmalarını (K.3.7), konuşmaları sırasında sorulan sorulara açık, yeterli ve doğru cevaplar vermelerini (K.3.9), konuşmalarını belirlenen sürede teşekkür cümleleriyle tamamlamalarını isteyiniz (K.3.11).

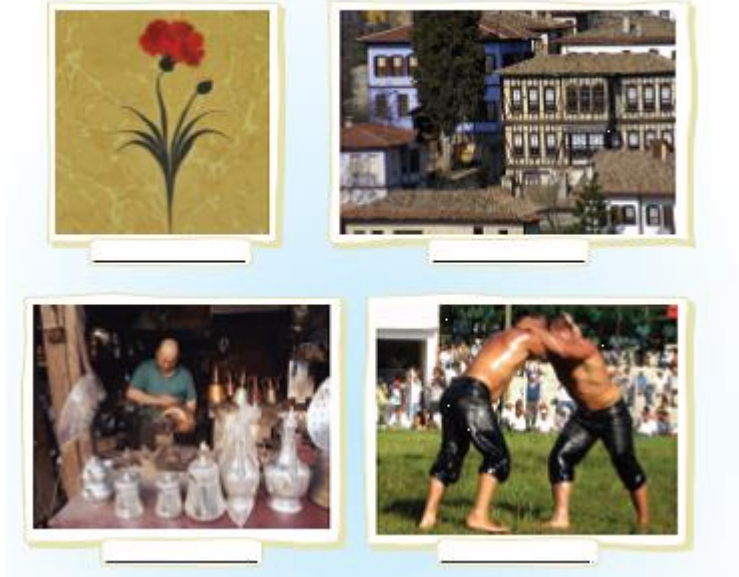
Gruplar konuşmalarını yapmadan önce öğrencilerinizden işitilebilir bir ses tonuyla konuşmaları (K.2.2), kelimeleri doğru telaffuz etmeleri (K.2.3), millî parkları dikkate değer yönleriyle tanıtmaları (K.2.5) gerektiğini belirtiniz.

Her gruptan konuşmaya başlarken millî parkın bulunduğu şehri belirtmesini isteyiniz. Daha sonra millî parkın farklı yönlerini kendi aralarında paylaşmalarını ve parkın her yönünü farklı birinin anlatmasını isteyiniz.

Şekil. Öğrencilere kazandırılması gereken kazanım örnekleri

7.SINIF ÖĞRETMEN KILAVUZ KİTABINDA KONUŞMA EĞİTİMİ ETKİNLİKLERİ

İşlev Aşağıdaki fotoğrafları inceledikten sonra fotoğrafların içeriklerine göre onlara uygun isimler veriniz. Fotoğraflardan neler anıdığınızı arkadaşlarınıza anlatınız.



Şekil. Çalışma kitabında yer alan etkinlikler

III. KONUŞMA

Öğrencilerinizin okudukları veya dinledikleri bir metinden hareketle karşılaştırma yapma becerilerini geliştirmek ve yapılan analizler sonucunda yargılara ulaşmalarını sağlamak amacıyla **metinlerden hareketle konuşma yöntemini** uygulayınız (K.3.12). Bunun için öğrencilerinize aşağıdaki efsane ve masal metinlerini okumalarını ve bu metinleri, okudukları destan metniyle karşılaştırmalarını söyleyiniz. Öğrencilerinizin masal, efsane ve destan türlerinin benzeyen ve ayrılan yönlerini bulmalarını sağlayınız.

Öğrencilerinize, konuşmalarında uygun hitap ifadeleri kullanarak (K.1.2), standart Türkçe'yle (K.1.4), dinleyicilerin algılamakta zorluk çekmeyeceği bir hız ve akıcılıkta konuşmalarını söyleyiniz (K.1.7). Ayrıca konuşurken işitilebilir bir sesle konuşmalarını (K.2.2) ve dinleyiciyle göz teması kurmalarını hatırlatınız (K.2.9).

Şekil. Öğrenci kılavuz kitabında yer alan yöntem yönergesi

III. KONUŞMA

Öğrencilerinizin “Nesli Tükenen Hayvanlar” konusunu tarafsız bir şekilde değerlendirerek yorum yapma, fikir ve çözüm üretme becerilerini geliştirmek amacıyla **eleştirel konuşma yöntemini** uygulayınız (K.3.12).

Öğrencilerinize nesli tükenme tehlikesi altında olan hayvan türleri ile ilgili gazete haberleri üzerinde konuşacaklarını söyleyiniz. Sınıfınızı altı gruba ayırınız. Öğrencilerinizin getirdiği haberleri bir kutuya atınız. Her haberin farklı bir hayvan türü ile ilgili olmasına özen gösteriniz. Her gruptan bir kâğıt seçmesini isteyiniz. Gruplara seçtikleri haber hakkında konuşacaklarını belirtiniz.

Gruplara konuşma metinlerini hazırlamaları için belirli bir süre veriniz. Onlardan konuşma konuları hakkında yaptıkları araştırmadan yararlanmalarını (K.3.1), konuşmalarını bir ana fikir etrafında planlamalarını (K.3.3), düşünceleri geliştirme yollarından (tanımlama, karşılaştırma, tanık gösterme, betimleme, benzetme, örnekleme, sayısal verilerden yararlanma) uygun olanlarını kullanmalarını (K.3.5), atasözü, deyim ve söz sanatlarından uygun durumlarda yararlanmalarını (K.3.6) konuşmaları öncesi konularıyla ilgili açıklamalar yapmalarını (K.3.8), konuşurken sorulan sorulara doğru ve yeterli cevaplar vermelerini (K.3.9) ve konuşmalarını belirtilen sürede teşekkür cümleleriyle bitirmelerini isteyiniz (K.3.11).

Gruplara konuşacak arkadaşlarını belirlemelerini söyleyiniz. Konuşmaya başlamadan önce öğrencilerinize konuşma kurallarını hatırlatınız.

Şekil. Öğretmen kılavuz kitabında yer alan yöntem ve kazanım yönergesi

8.SINIF ÖĞRETMEN KILAVUZ KİTABINDAKİ KONUŞMA BECERİSİ ETKİNLİKLERİ

TÜRKÇE 8.SINIF DERS KİTABI

YILDIRIM YAYINLARI

1. TEMA: TOPLUM HAYATI

ERGEKON DESTANI

Konuşma

1. Konuşma kurallarını uygulama

1.4. Standart Türkçe ile konuşur.

2. Sesini ve beden dilini etkili kullanma

2.1. Konuşurken nefesini ayarlar.

2.2. İşitilebilir bir sesle konuşur.

2.3. Kelimeleri doğru telaffuz eder.

2.9. Dinleyicilerle göz teması kurar.

3. Hazırlıklı konuşmalar yapma

3.3. Konuşmasını bir ana fikir etrafında planlar.

3.12. Konuşma yöntem ve tekniklerini kullanır.

5. Kendini sözlü olarak ifade etme alışkanlığı kazanma

5.1. Duygu, düşünce, hayal, izlenim ve deneyimlerini sözlü olarak ifade eder.

Şekil. Öğretmen kılavuz kitabında yer alan amaç ve kazanımlar

☞ Aşağıdaki özdeyişleri tahtaya yazınız. Öğrencilerinize bu özdeyişlerin hangi kavramı çağrıştırdığını sorunuz. Onların “dayanışma” kavramı hakkında konuşmalarını sağlayınız.

Karşılıklı dayanışma olmazsa toplumlar da olmaz.

İnsanlar birbirlerine yardımdan el çektikleri gün insanlık yok olur.

Walter Scott (Valtir Sıkot)

☞ Aşağıdaki metni öğrencilerinize okuyunuz. Metinden yola çıkarak onları, dayanışmanın önemi üzerinde konuşturunuz.

ANADOLU

Askerlik için çağrı yapıldı. Yaşlı dedeler, kadınlar bile askere yazıldılar. Anadolu bozkırında bir koşuşmadır başladı. Anneler altınlarını, kızlar çeyizlerini orduya bağışladılar.

Evindeki son ekmeği, çocuğunun sırtındaki gömleği verenler de vardı. Yollarda kağnılar gece gündüz silah ve cephane taşıyordu. Kundaktaki çocuğunu sırtına alıp kazmasını küreğini yakalayan, yardıma koşuyordu. Halk; özgürlüğü, yurdu uğruna bir sel gibi akıyordu.

Mustafa Kemal, hazırlıkları yakından izliyordu. 26 Ağustos günü, komutanlarla Kocatepe'ye geldi. Gün ağarmak üzereyken saldırı emrini verdi. Saldıran asker değil bütün Anadolu'ydu sanki... Düşman neye uğradığını şaşırırdı. Toparlanmasına izin vermeden tepesine çöktük. Yapacakları tek şey kaçmaktı. İzmir'e kadar kovalamaca başladı. Ordumuz, 9 Eylül 1922'de İzmir'e varınca savaş da bitti.

Abbas Güzelpınar
Atatürk'ü Öğreniyorum

Şekil.. Öğretmen kılavuz kitabında yer alan konuşma etkinliği



KONUŞMA

🗣️ Öğrencilerinize, herhangi bir konudaki duygu, düşünce ve hayallerini sözlü olarak ifade güçlerini geliştirmek amacıyla sınıf içindeki dayanışmanın önemini düşünmelerini söyleyiniz. Bunun için belli bir süre veriniz. Sınıf içindeki dayanışmanın önemine yönelik duygu, düşünce, hayal, izlenim ve deneyimlerini serbest konuşma yöntemiyle (**Konuşma 3.12**) anlattırınız.

🗣️ “Yardımlaşma ve dayanışma, toplumun gelişmesi için en güzel sebeptir.” (Kesler) özdeyişini tahtaya yazınız. Bu özdeyişten hareketle öğrencilerinizin yardımlaşma ve dayanışma konusundaki duygu, düşünce ve hayallerini sözlü olarak ifade etmelerini (**Konuşma 5.1**) sağlayınız.

🗣️ Öğrencilerinize, konuşmalarını bir ana fikir etrafında planlamalarını (**Konuşma 3.3**) söyleyiniz. Konuşurken nefeslerini ayarlamalarını (**Konuşma 2.1**), kelimeleri doğru telaffuz etmelerini (**Konuşma 2.3**), dinleyicilerle göz teması kurmalarını (**Konuşma 2.9**), işitilebilir bir sesle (**Konuşma 2.2**), standart Türkçe (Türkçenin toplumda saygınlık uyandıran, konuşma dilindeki farklılıklarını ortadan kaldıran, yazımı Türk Dil Kurumu tarafından belirlenmiş, yazılan ve konuşulan ideal biçimi) ile konuşmalarını (**Konuşma 1.4**) belirtiniz.

Şekil. Öğretmen kılavuz kitabında yer alan Konuşma kazanım yönergeleri

KARİKATÜRLER (Doğan, 2009: 198)

DERS : Türkçe

SINIF : 8

YAKLAŞIK SÜRE : 10-15 dakika

TEMEL BECERİLER : Yaratıcı düşünme

TEMEL DİL BECERİSİ : Konuşma

AMAÇ : Kendini sözlü olarak ifade etme alışkanlığı kazanma
Konuşma kurallarını uygulama

KAZANIMLAR : Konuşmada nezaket kurallarına uyar
Duygu, düşünce, hayal, izlenim ve deneyimlerini sözlü olarak ifade eder.

YÖNTEM : Yaratıcı konuşma,

MATERYAL : Karikatürler (EK-1)

SÜREÇ

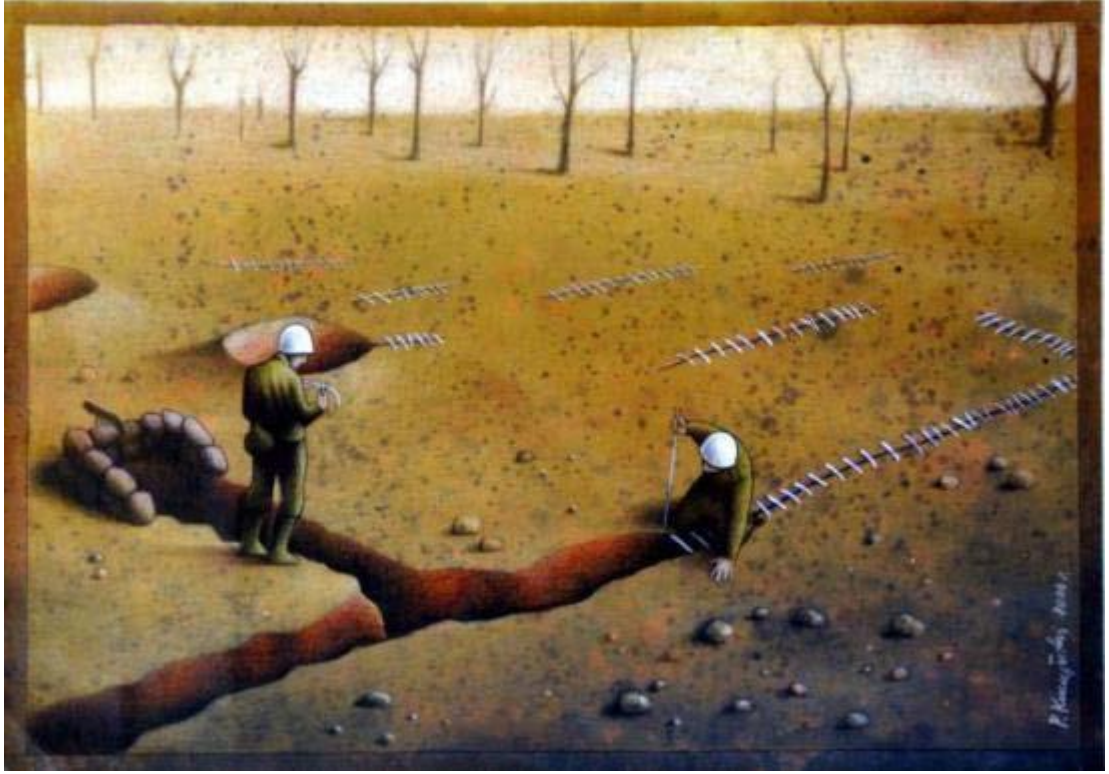
1. Ek-1’de yer alan karikatürlerin her biri asetata fotokopi çektilir veya bilgisayarla yansıtma imkânı varsa tahtaya/duvara yansıtılır.
2. Öğrencilerden iki dakika boyunca karikatürü incelemeleri istenir.
3. Ardından öğrencilere, karikatürde neler gördükleri ve karikatürde anlatılmak istenenlerin neler olduğu sorulur; öğrenciler söz alarak düşüncelerini belirtir.
4. Burada öğretmen parmak kaldırarak söz alınacağını ve ondan sonra konuşulacağını, bir kişinin sözü bitmeden onun sözünün kesilmeyeceğinin özellikle vurgulamalıdır.

DEĞERLENDİRME

Konuşma gözlem formu kullanılır.

EK-1

Karikatür-1



Şekil. Konuşma etkinliklerinde kullanılabilecek bir karikatür

Karikatür-2



Şekil. Konuşma etkinliklerinde kullanılabilecek bir karikatür

KELİME HAVUZU (Doğan, 2009, s. 199)

DERS	: Türkçe
SINIF	: 7
YAKLAŞIK SÜRE	: 10-15 dakika
TEMEL BECERİLER	: Karar verme, Yaratıcı düşünme
TEMEL DİL BECERİSİ	: Konuşma
AMAÇ	: Kendini sözlü olarak ifade etme alışkanlığı kazanma
KAZANIMLAR	: Duygu, düşünce, hayal, izlenim ve deneyimlerini sözlü olarak ifade eder.
YÖNTEM	: Yaratıcı konuşma,
MATERYAL	: Kelime kartları ve zarflar

SÜREÇ

1. Aşağıda verilen kelimelerin her biri küçük kâğıtlara yazılır.
2. Kâğıt katlanarak bir kutunun içine konur.
3. Belirlenen öğrenci bu kutudan bir kâğıt çeker.
4. Kendisine çıkan kelime ile ilgili olarak 1 dk düşünür; oturduğu yerde ayağa kalkarak veya sınıfın karşısına geçerek bu kelime ile ilgili 3-5 dk hazırlıksız konuşma yapar.

Kelimeler.

Anne, baba, göz, su, arkadaş, yol, dede, bahçe, köy, ağaç, dünya, öğretmen, para, yemek, pencere, güneş, çiçek, okul, oyuncak, spor, kitap, televizyon, meyve, sıcak, soğuk, kâğıt, ulaşım, ev.

(Not: Bu kelimeler örnek niteliğindedir. Öğretmen öğrencilerinin durumuna göre bu kelimeleri değiştirebilir veya bunlara yenilerini ekleyebilir.)

DEĞERLENDİRME

Konuşma gözlem formu kullanılır.

BİZİMKİLER (MEB, 2006: 97)

DERS	: Türkçe
SINIF	: 6
YAKLAŞIK SÜRE	: 30 dakika
TEMEL BECERİLER	: Türkçeyi doğru, güzel, etkili kullanma, Yaratıcı düşünme

TEMEL DİL BECERİSİ	: Konuşma
AMAÇ	: Konuşma kurallarını uygulama
YÖNTEM	: Yaratıcı konuşma,
MATERYAL	: Çalışma kâğıdı

SÜREÇ

1. Öğrenciler grupta ayrılır.
2. Her grup farklı ortamlarda yapılan konuşmalardan (pazara giden bir ailenin satıcılarla yaptığı konuşmalar, aile fertleri arasında geçen konuşmalar ve arkadaşlarıyla gittikleri bir gezi sırasında yaptıkları konuşmalar vb.) birini seçerek yazıya geçirir.
3. Yazılanlardan hareketle günlük konuşma örnekleri sınıf ortamında canlandırılır.
4. En güzel canlandırmayı yapan grup ödüllendirilir.

DEĞERLENDİRME

1. Grup değerlendirme formu kullanılır.
2. Çalışma kâğıdı kullanılır.

MAYMUN GÖZÜNÜ AÇTI (MEB, 2006: 91)

DERS	: Türkçe
SINIF	: 6
YAKLAŞIK SÜRE	: 15 dakika
TEMEL BECERİLER	: Türkçeyi, doğru, güzel ve etkili kullanma; araştırma
TEMEL DİL BECERİSİ	: Konuşma
AMAÇ	: Sesini ve beden dilini etkili kullanma
YÖNTEM	: Serbest konuşma,
MATERYAL	: Deyim hikâyeleri

SÜREÇ

Maymun Gözünü Açtı

Adamın birisinin maymunu varmış. Gündüzleri bu maymunu çarşıya götürür, bir yerlere gitmesi gerektiğinde dükkânına bekçi olarak bırakırmış. Bir gün maymun dükkânı beklerken açık göz bir hırsız gelmiş, maymunun karşısına geçip esnemeye ve uyuklamaya başlamış. Taklitçi maymun da esnerken esnerken uyumuş. Hırsız, çekmecedeki paraları ve yükte hafif pahada ağır ne bulduysa alıp kaçmış. Dükkân sahibi döndüğünde durumu

anlayınca maymunu bir güzel hırpalamış. Hayvanın canı iyice yandığından bu acıyı unutmamış. Birkaç gün sonra aynı hırsız yine gelmiş. Maymunun karşısına geçip esnerken ve onu uyutmaya çalışırken maymun sağ elinin işaret parmağıyla sağ gözünün alt kapağını aşağı doğru çekerek: “Pişşt!” yapmış. Bu hareketi gören hırsız, hayretten donakalmış ve kendi kendine: “Maymun gözünü açtı artık uyutamayacağım. Bana burada ekmek yok.” diyerek çekip gitmiş.

Öğrencilerin her birine farklı deyimler verilerek deyimın hikâyesini araştırmaları istenir. Yukarıdakine benzer şekilde deyim hikâyeleri bulunarak sınıfta anlatılır. Deyimin ne anlamda kullanıldığı tartışılır.

DEĞERLENDİRME

Konuşma becerisi gözlem formu kullanılır.

Temizyürek vd.(2007, s. 301-304)’ne göre de ilköğretim okullarında konuşma becerisini geliştirmek üzere yapılabilecek etkinlikler şöyle sıralanabilir:

1. Soru Sorma Alıştırmaları

Bu etkinlikte herhangi bir konuya yönelik “kim, ne, neden, nasıl, nerede?” gibi soru bildiren kelimelerden yola çıkılarak sorular hazırlanır. Konuşmada doğru ve etkili soruların büyük önemi vardır. Uygun bir şekilde sorulan sorular yardımıyla hem zaman kaybından kurtulmak hem de esas konudan ayrılmamak mümkündür.

Örnek:

Konu: “Umutlar Tükenmez” adlı filmin yönetmeni ile film üzerine bir konuşma.

Yönetmene sorulabilecek uygun sorular:

1. Filmin adını neden “Umutlar Tükenmez” koydunuz?
2. Filmin konusu hakkında biraz bilgi verebilir misiniz?
3. Film nerede geçiyor? Bu mekânı seçmenizin özel bir nedeni var mı?
4. Filmde yer alan oyuncular ve bu oyuncuların canlandırdıkları roller hakkında bilgi verebilir misiniz?

2. Telefonda Konuşma

Telefon günümüzde en yaygın olarak kullanılan haberleşme aracı durumundadır. Teknolojinin bu ürünü kullanmak, insan hayatını büyük oranda kolaylaştırmaktadır. Ancak

telefonun işlevine uygun olarak kullanılması için uyulması gereken bazı kurallar vardır. Bunlardan bazıları şunlardır:

- Telefonda gereksiz yere uzun süre konuşulmamalıdır.
- Telefon karşı taraftan açıldığında arayan kişi kendini tanıtmalıdır.
- Sabah çok erken, akşam çok geç veya yemek saatleri gibi uygunsuz zamanlarda telefon edilmemelidir.
- Telefon, arayan kişi tarafından kapatılmalıdır.
- Telefon kapatılırken verilen rahatsızlıktan dolayı özür dilenmelidir.

Aşağıda bu kurallara uygun olarak yapılan bir telefon konuşması örneği ile kurallara uygun olmayan yanlış bir telefon görüşmesi örneği yer almaktadır. Öğrencilerin zaman zaman bu türden etkinlikler yapması, teknoloji ürünlerinin nasıl kullanılması gerektiği konusunda yol gösterici olacaktır.

Kurallara Uygun Bir Telefon Görüşmesi Örneği

Telefon çalar

Filiz: Alo!..

Erkan: Merhaba Filiz, ben Erkan.

Filiz: Merhaba Erkan, nasıl oldun, biraz daha iyileşebildin mi?

Erkan: İyiyim. Teşekkür ederim. Yarın okula gelebileceğim.

Filiz: Çok sevindim.

Erkan: Yarınki dersler için yapmamız gereken bir şey olup olmadığını soracaktım.

Filiz: Türkçe kitabından “Elveda Yıllar” adlı metni okumamız gerekiyor.

Erkan: Tamam. Teşekkür ederim. Yarın okulda görüşürüz.

Filiz: Yarın görüşmek üzere. Hoşça kal.

Kurallara Uygun Olmayan Bir Telefon Görüşmesi Örneği

Telefon Çalar

Filiz: Alo!..

Erkan: Alo!.. Beni tanıdın mı?

Filiz: hayır, tanıyamadım, kimsiniz?

Erkan: Nasıl tanımazsın, tahmin et bakalım.

Filiz: Oyun mu oynuyoruz? Kimsiniz? Telefonu kapatıyorum.

Erkan: Tamam, tamam. Kapatma. Ben Erkan.

Filiz: Nasıl oldun, iyileştin mi?

Erkan: Tam olarak bilmiyorum. Biraz iyileştim, biraz iyileşmedim.

Filiz: Nasıl yani?

Erkan: Şöyle yani. İşime geldiği zaman iyileşiyorum, işime gelmediği zaman iyileşmiyorum.

Filiz: Neyse, niçin aramıştın?

Erkan: Bugün okulda neler yaptığınızı merak ettim.

Filiz: Her zamanki gibi derslere girdik.

Erkan: Başka bir şey olmadı mı?

Filiz: Hayır.

Erkan: Bir şey kaybetmemişim o zaman.

Filiz: Benim biraz işim var. Telefonu kapatıyorum.

Erkan: Ne güzel konuşuyorduk.

Filiz: Güle güle.

3. Kendini Tanıtma Örneği

Adım Mustafa Yuvalı. 01.01.1995 Ankara doğumluyum. Annem, babam ve kardeşimle birlikte beş kişilik bir ailede yaşıyorum. Kardeşlerimin isimleri Kadir ve Bengisu Meva. Ankara'da Yenimahalle ilçesinde oturuyoruz. Mehmet Akif Ersoy İlköğretim Okulu 7. Sınıf öğrencisiyim. Okulda en çok Türkçe, Matematik ve Sosyal Bilgiler derslerini seviyorum. Okumayı çok seviyorum ve düzenli olarak iki haftada bir kitap okuyorum. Derslerimden ve okumalarımın artı kalan zamanlarda arkadaşlarımla basketbol oynuyorum. Televizyon seyretmeyi çok sevmiyorum. Hafta sonları bağlama kurslarına devam ediyorum. Gelecekte üniversitenin hukuk bölümünde okumak istiyorum.

4. Bir Kişiyi Başka Bir Kişiyle Tanıştırma Örneği

Ali: Merhaba Nurcan.

Nurcan: Merhaba Ali. Nasılsın?

Ali: İyiyim, teşekkür ederim. Sen nasılsın?

Nurcan: Ben de iyiyim.

Ali: Bu günlerde ne ile uğraşıyorsun?

Nurcan: Bir ödev hazırlıyorum. Bunun için çeşitli resimler bulmam gerek ama bilgisayarı o kadar iyi kullanamıyorum.

Ali: Seni Hikmetle tanıştırayım o zaman.

Ali: Hikmet benim eski okuldan arkadaşım. Nurcan da komşum.

Hikmet: Memnun oldum.

Nurcan: Ben de.

Ali: Hikmet çok iyi bilgisayar kullanır.

Nurcan: Sahi mi?

Hikmet: Elimden gelen bir şey olursa ödevinde sana yardım edebilirim.

Nurcan: Teşekkür ederim. Çok sevinirim.

5. Kutlama Konuşmaları Örneği Yaptırma

Yeni Yıl kutlaması

Mert: Yeni yılın kutlu olsun Aydın.

Aydın: Teşekkür ederim Mert. Senin de yeni yılın kutlu olsun.

Mert: Umarım yeni yılda çok mutlu olursun. Bütün dileklerine kavuşursun.

Aydın: Çok kıbarsın. Umarım senin de yeni yılda bütün hayallerin gerçekleşir.

Doğum Günü Kutlaması

Aykut: Merhaba Özge.

Özge: Merhaba Aykut, nasılsın?

Aykut: Teşekkür ederim, iyiyim.

Özge: Doğum günün kutlu olsun. Nice mutlu yıllara.

Aykut: Teşekkür ederim, çok naziksin.

Etkinlik: (Sever, 2011, s. 48)

Öğretmen, öğrencileri anlam evrenine çekebilecek biçimde “Toto ve Müzik” adlı öyküyü okur. Öğrencilerden de bir kez sessiz olarak okumalarını ister. Öyküdeki duygu ve

düşüncelerin sezilmesine yönelik çalışmalardan sonra, “Şimdi de öykünün düşündürdüklerini, sizde çağrıştırdıklarını, renk ve çizgilerle anlatmanızı istiyorum. Herkes duygu ve düşüncelerini özgürce, çizgi ve renklerle anlatsın.” diyerek etkinliği başlatır. Yeterli süre verildikten sonra, isteklilerden başlanarak öğrencilerin resimlerine yansıttıklarını duygu ve düşüncelerini sözlü olarak anlatmaları istenir. Hem söz hem de çizgi ve renkle duygu ve düşüncelerini yaratıcı biçimde aktarabilen öğrencilere pekiştireç verilir.

TOTO VE MÜZİK

Toto o gün çok mutsuzdu. Dışarıda hava çok güzeldi; ama Toto sokağa çıkamayacak kadar hastaydı. Boğazı ağrıyordu; ateşi vardı. Üstelik annesinin arkadaşları gelecekti.

“Odanda oturursun.” demişti annesi. “Ortalıkta dolaşmanı istemiyorum.”

Toto bu sözlere çok alınmıştı. Ortalıkta dolaşmasının ne sakıncası olabilirdi ki? Sıkıcı ve aptal biri olduğunu düşündü birden. Gözleri dolu, odasına koştu.

Pencereleri ardına kadar açtı. Güneşi görmek istiyordu. En iyi dostuydu güneş. Toto sıkıldığında güneşle dertleşirdi. Kimse onu anlamasa bile güneş anlardı. Bugün de ona çok ihtiyacı vardı.

Ah, ne yazık ki ortada yoktu güneş. Tostoparlak, gri bir bulutun arkasına gizlenmiş, horul horul uyuyordu. Anlaşılan o da bir şeylere sıkılmıştı.

“Öff, hiç olmazsa onun neşesi yerinde olsaydı.” dedi. “Gülerken çevreye saçtığı ışıklara öyle ihtiyacım var ki!”

Bir kez güneşin morali bozuldu mu onu yattığı derin uykudan uyandırmak pek de kolay olmazdı. Ansızın bir şimşek çaktı kafasında.

“Onu ben uyandırabilirim belki.” diye düşündü.

Aklına birkaç gün önce babasının yaptığı uçurtma geldi. Babası:

“Uçurtmanın ipini uzun tutalım.” demişti. “Bakarsın bir gün keyfimiz kaçarsa, bulutlara gitmek isteriz.”

İşte o gün gelmişti. Toto hiç zaman kaybetmeden uçurtmayı pencereden dışarı çıkardı. Aaa! Rüzgar yoktu. Uçurtma havalanmıyordu.

“Ne şans!” dedi Toto.

“Belki oyuncakların yardımı olur.” diye düşündü ve hemen oyuncak dolabının kapağını açtı.

Etkinlik: KENDİNİ BAŞKA BİR NESNENİN, KAVRAMIN YA DA CANLININ YERİNE KOYMA (Sever, 2011: 83)

Öğrencilerden kendilerini “bulut, güneş, deniz, kitap, hayvan, sokak, ev, eski yapı, renk, mevsim, ay vb.” bir varlığın ya da kavramın yerine koyarak çevreye, olaylara o varlığın gözüyle bakmaları; yaşadıklarını, duygularını anlatmaları istenir. Kendilerini bir varlığın, kavramın yerine koyduktan sonra, insanlar hakkındaki düşüncelerini anlatmaları istenir. Örneğin, kendini “deniz” ya da “hava”nın yerine koyan bir öğrenci “deniz” ya da “hava”nın gözüyle insanları değerlendirebilir, insanların kendi hakkında düşündüklerine karşı düşünceler açıklayabilir. Bu etkinlik için aşağıdaki örnek metinden yararlanılabilir. “Olsam” şiiri, öğrencilerin başka canlılarla özdeşim kurabilmesi için bir uyaran olarak düşünülmelidir. Öğretmen bu etkinlik için başka şiir, öykü ya da masaldan da yararlanabilir. Öğretmenden, söyleyiş ilkelerine uygun örnek bir okuma yapması beklenir.

OLSAM

Bir ağaç olsam

En büyük dalıma bir kuş konsa.

O kuş olsam

Uçsam, incecik mavi bir bulutla.

O bulut olsam

Yüksek, karlı bir dağa sarılıp dursam.

O yüksek, karlı dağ olsam

Serin sular toplasam bir ırmakta.

O ırmak olsam

Bin bir çiçekli kırlara dağılsam.

Bir gelincik olsam,

Bir kelebek olsam,

Bir çocuk olsam o kelebeğin ardında

Koşsam, yorulsam

Bir ağaç dalında yatıp uyusam.

O ağaç olsam

En yüksek dalıma bir kuş konsa...

Ayla Çınaroğlu

Şiir Gemisi

Etkinlik: DUYGUYA UYGUN OLAY ANLATMA (Sever, 2011, s. 84)

“Karanlık (korku), başarı gösterme (sevinç), güç durumda kalmış birini görme (üzüntü, acıma), güç durumdaki bir canlıya yardım etme (sevgi), arkadaş ya da arkadaşlarıyla bir başarıya ulaşma (paylaşma) vb.” edimlerden elde edilen duygular söze dönüştürülerek örnek bir yaşam durumu oluşturulur ve bu yaşam durumu istekli bir grup öğrenci tarafından canlandırılır. Etkinlik sonrası öğrenciler canlandırmadaki kişilerin tutum ve davranışlarına ilişkin değerlendirmeler yapar. Bu etkinlikte önemli olan her öğrencinin, farklı duygu durumlarını kavraması, bunu söz ve beden diliyle yansıtabilmesini sağlamaktır.

Etkinlik: DİNLEDİĞİNİ ANLATMA (Sever, 2011, s. 105)

4-5 öğrenci dışarı çıkarıldıktan sonra sınıfa, içinde dikkat gerektiren öğeler (özel ad, olay, durum, söz, sayı vb.) bulunan fıkra ya da kısa öykü anlatılır. Dışarıdaki öğrencilerden birinin öyküyü/fıkrayı arkadaşına anlatması söylenir.

Etkinlik: ATASÖZÜ YA DA DEYİMİ BEDEN DİLİYLE ANLATMA (Sever, 2011, s. 112)

Bir öğrenci yaygın kullanımı olan bir atasözü ya da deyim; jest, mimik, el ve kol hareketlerinden yararlanarak beden diliyle anlatır. Öteki öğrenciler arkadaşlarının beden dilinden bu atasözü ya da deyim çıkarmaya çalışırlar. Bu çalışma, sınıf kümelerine ayrılarak da yapılabilir. Yarışma konusu yapılacak atasözü ve deyimler, önceden öğretmen tarafından saptanır. Her kümeden seçilen öğrenciler, öğretmence belirlenen sürede, sırayla atasözü ya da deyim bulan/bilen küme yarışmayı kazanır. Kazanan küme, ötekiler tarafından alkışlanır.

Örnek atasözleri:

Güneş balçıkla sıvanmaz.

Ak akçe kara gün içindir.

El elden üstündür.

Kulak misafiri olmak.

Kulağına küpe olmak vb.

Etkinlik: BİR YAŞAM DURUMUNU CANLANDIRMA (Sever, 2011, s. 119)

Anneleri evde yokken, kapının çalınması, telefon konuşması, konuk uğurlama, konuk karşılama, tanıştırma, bir yemeğe davet edilme vb. konular belirlenir. Konular belirlendikten sonra öğrencilerden, oluşturulan bir durumu, ortamı ya da yaşayan kişileri konuşturmaları/canlandırmaları istenir.

Etkinlik: TEKERLEME SÖYLEME

Yinelemelerden, ses benzerlik ve çağrışımlarından yararlanılarak oluşturulan tekerlemelerin söylenişinde güçlük çekilir. Bu söyleniş güçlüğü nedeniyle eğlendirici olan tekerlemeler öğrencilere sesleri, sözcükleri doğru boğumlandırma ve akıcı söyleme becerisi kazandırır.

Bir oyun olarak düşünülmesi gereken tekerleme söyleme çalışmalarının sıklıkla yapılması, çocuklarda söyleyişle ilgili güven duygusunu geliştirir. Tekermelerin hızlı söylenmesinden çok, ses ve sözcüklerinin tam ve doğru olarak söylenmesi önemsenmelidir.

Örnek uygulama: Aşağıdaki tekerlemeler önce öğretmen tarafından vurgu, tonlama vb. söyleyiş ilkelerine dikkat edilerek seslendirilir. Sonra öğrencilerden söyleyiş ilkelerini göz önünde bulundurarak tekerlemeleri söylemeleri istenir. Etkinliğin amacı, eğlenceli ve doğal bir ortamda öğrencilere söyleyiş rahatlığı ve alışkanlığı kazandırmak, onlara seslerin ve sözcüklerin doğru boğumlandırılmasını kavratmak olmalıdır.

Belirlenen sayıdaki tekerlemeyi, belirli bir sürede duraksamadan, dili sürçmeden söylemeyi başaran öğrencilere pekiştireç verilir.²

“Dal tartar, kartal kalkar.”

“Eller tere almış terelenmiş, biz de tere alalım, terelenelim.”

“Kırk küp, kırkı da kulpu kırık küp.”

“Şu ağacı budamalı mı, budamamalı mı?” vb. tekerlemeleri söyleme çabası, çocukları eğlendirirken eğiten çok yararlı bir çalışma olur.

Tekerleme Örnekleri:

- Abana'dan Adana'ya abarta abarta apar topar ahlatla ağdalı avuçlu Ahmak Ahmet'in avadanlıklarını aparanlardan Acar Abdullah ile Aptal Abdi akşam sabah bize geldiler.
- İbiş'le Memiş mahkemeye gitmiş, mahkemeleşmiş mi, mahkemeleşmemiş mi?

- Eller bazlamalandı da biz bazlamalanamadık.
- Sizin damda var beş boz başlı beş boz ördek, bizim damda var beş boz başlı beş boz ördek. Sizin damdaki beş boz başlı beş ördek, bizim damdaki beş boz başlı beş boz ördeğe, “siz de bizcileyin beş boz başlı beş boz ördek misiniz? “ demiş.

Etkinlik: SÖZLÜ ÖYKÜ OLUŞTURMA (Sever, 2011, s. 130)

Öğrencilere, öğretmen tarafından öykünün başlangıç (ilk) cümlesi ya da cümleleri verilir. Öğrencilerden, ilk cümleyle ya da cümlelerle anlamsal ilişkisi olan yeni cümleler söylemeleri ve bir öykü oluşturmaları istenir. Öğrenciler, öncekilerle anlamsal bağ oluşturan cümlelerini sırayla söyler. Öykünün oluşturduğu düşünüldüğünde çalışma sonuçlandırılır ve en az üç öğrenciye, arkadaşlarının oluşturduğu öykü anlatılır. Bu çalışmada temel amaç, nitelikli bir öykü oluşturmaktan çok, öğrencilerin cümleler arasındaki anlam ilişkisini kavraması ve bu ilişkiyi sözlü biçimde aktarmasıdır. Demokratik bir hava yaratılarak öğrencileri toplum içinde konuşmaya isteklendirmektir.

Örnek uygulama:

“Serin bir ilkbahar akşamıydı. Radyodan, “Çocuk Tiyatrosu” saatinde, “Büyük Yarış” adlı oyunu heyecanla dinliyordu.” cümleleri verilir, kısa bir düşünme süresinden sonra, öğrencilerin bu cümlelerden yola çıkarak bir öykü oluşturmaları istenir.

Etkinlik: KİMDİR BU? (Gökçeğöz Karatekin, 2012, s. 80)

1. Bir öğrenci konuşmacı olarak seçilir.
2. Konuşmacı sınıftan istediği bir arkadaşını tanıtan bir konuşma yapar. Konuşması esnasında arkadaşının ismini söylemez.
3. Konuşma bittikten sonra diğer öğrenciler, tanıtılan arkadaşlarının kim olduğunu tahmin etmeye çalışırlar.
4. Oyuna yeni bir konuşmacıyla devam edilir.

Etkinlik: MEDDAH (Gökçeğöz Karatekin, 2012, s. 110)

Araç-gereç: Meddah kostümü.

1. Tahtaya “meddah” kelimesi yazılır. Öğrencilerin kelimeyle ilgili tahminleri dinlenir.

2. Öğrencilere dünyanın bazı ülkelerinde öyküler anlatan özel insanlar olduğu söylenir. (Meselâ, Afrika'daki bu öykücülere “griot” denir. Griot, insanların oluşturduğu bir dairenin ortasına oturarak hikâyeler anlatan kişidir.
3. Ülkemizde, etrafında toplananlara hikâyeler anlatan, taklitler yapan, kıssadan hisseler çıkaran kişilere meddah dendiği açıklanır.
4. Meddah kıyafetleri tanıtılır.
5. Gönüllü olacak kişilerin meddah kostümü içinde gruba hikâyeler, fıkralar anlatmaları, taklitler yapmaları için ortam hazırlanır.

Etkinlik: ARKADAŞINI TAKİP ET (Gökçegöz Karatekin, 2012, s. 39)

Araç-gereç: Torba, kâğıt ya da kartlar, kalem.

1. Tema boyunca okunan metinlerde geçen kelimeler küçük kâğıtlara, her birine birer kelime olacak şekilde yazılır. Bunlar öğrencilerin sayısınca hazırlanarak bir torbaya doldurulur.
2. Öğrencilere torbadan birer kelime çektirilir.
3. Her öğrencinin torbadan çektiği kelimeyi kullanarak sıra ile bir cümle kurması istenir. Ancak kurulan cümlelerin bir önceki öğrencinin kurduğu cümle ile bağlantılı olması şart koşulur.
4. Sırası geldiğinde cümle kurmakta zorlanan öğrencilere hakkını daha sonra kullanmak üzere sırasını devretme imkânı tanınır.
5. Çalışma sırasında bir öğrenci söylenen cümleleri yazması için görevlendirilir.
6. Oluşan metin sınıf panosuna asılır.

Yalçın (2012, s. 143)'a göre, çocuklara sözsüz olarak önceden verilmiş bir olayı anlattırmak hem eğlendirici hem de öğretici özellikler kazandırmaktadır. Bir kişinin kendi bedeninin doğal dilini tanıması, heyecanını kontrol edebilmesinde önemli bir basamak oluşturmaktadır. Bu çalışmaları şu şekilde sıralayabiliriz.

- Sınıfta tebeşirle düz bir çizgi çizerek üzerinde yürüme çalışması yaptırmak.
- Pantomim hareketleri yaptırmak ve düşüncelerini sözsüz anlattırmak.
- İhtiyar bir adam gibi yürüme hareketi yaptırmak.
- İşine geç kalmış bir genç kızın taklidini yaptırmak.

- Karanlık odada yalnız kalmış bir insanın korkularını yüz ifadesine yansıttırmak.
- Bir erkek ve kadının makasla bir şeyler kestğini göstermek.
- Kabadayı veya gemici yürümesini taklit yaptırmak.
- Paket taşıyan şişman bir adam taklidi yaptırmak.
- Tıraş olan bir adamın taklidini yaptırmak.
- Yaşlı bir adamın çocukla konuşması sırasında hareketlerini taklit ettirmek.
- Yemeğe geç gelen oğlunu azarlayan annenin taklidini yaptırmak.
- Otobüs bekleyen birinin taklidini yaptırmak.
- Pencere açıp kapama taklidi yaptırmak.
- Bir futbolcunun sahada pas verişini taklit etmek.
- Arkadaşını yolcu eden birisinin taklidini yaptırmak.
- Sınıfta küçük gruplar oluşturarak kelime oyunları, atasözü canlandırma, bir filmi canlandırma vb. oyunlar oynatmak.
- Ayna önünde alfabeyi ses çıkarmadan okumayı taklit ettirmek.

Konuşma becerisi, hayatın her alanını kuşatan bir beceri olduğu için bireyin hayatı boyunca önemli ve gereklidir. Bu konuda Türkçe öğretmenlerimize büyük görevler düşmektedir. Yukarıda verilen etkinlik örnekleri çerçevesinde yapılacak olan sınıf içi çalışmalar öğrencilerin beden dillerini geliştirmekle birlikte öğrencilerin sosyal etkinliklere katılmasını kolaylaştıracak ve konuşma becerisi eğitimleri açısından vazgeçilmez eğitim şansı doğuracaktır.

Ek-8. Görüşme Formunda Öğretmenlerden Alınan Cevaplar

7. Konuşma becerisiyle ilgili lisans eğitimi döneminde ders aldınız mı?

a. Evet ()

b. Hayır ()

EVET ise;

Bu derste hangi hususlara yer verildi?

Ö.1. cevap yok

Ö.2. (evet) eğitim yöntem ve teknikleri

Ö.3. (evet) sadece tekerlemeler

Ö.4. (evet) doğru ve düzgün konuşma yöntemleri

Ö.5. (evet) hazırlıklı ve hazırlıksız konuşmalar

Ö.6. (hayır)

Ö.7. (hayır)

Ö.8. (evet) cevap yok

Ö.9. (hayır)

Ö.10. (hayır)

Ö.11. (evet) hitap ve ifade becerisi, telaffuz çalışmaları

Ö.12. (hayır)

Ö.13. (evet) konuşma türleri, vurgu ve tonlama, sözlü- yazılı anlatım

Ö.14. (hayır)

Ö.15. (evet) konuşma becerisini geliştirmeye yönelik etkinlikler, uygulamalar, hazırlıklı- hazırlıksız konuşma uygulamaları. Türkçe programlarında konuşma becerisinin yeri.

Ö.16. (hayır)

Ö.17. (hayır)

Ö.18. (hayır)

Ö.19. (evet) diksiyon dersimiz vardı.

Ö.20. (evet) iyi bir konuşma nasıl yapılır. Yöntem ve teknikler.

Ö.21. (evet) hazırlıklı konuşma- hazırlıksız konuşma etkinlikleri

Ö.22. (hayır)

- Ö.23. (hayır)
- Ö.24. (evet) diksiyon kurallarına yer verildi.
- Ö.25. (evet) düzgün ve etkili konuşma becerisi kazandırma
- Ö.26. (evet) diksiyon, ses eğitimi, beden dili v.b.
- Ö.27. (evet) cevap yok
- Ö.28.(hayır)
- Ö.29. (hayır)
- Ö.30. (hayır)
- Ö.31.(evet) beden dili, ses eğitimi, konuşmada dikkat edilen hususlar, konuşma türleri ve uygulaması
- Ö.32. (hayır)
- Ö.33. (hayır)
- Ö.34. (evet) cevap yok
- Ö.35.(evet) cevap yok
- Ö.36. (evet) konuşma bozuklukları, program ve kazanımlar, konuşma sunumları
- Ö.37. . (hayır)
- Ö.38. (hayır)
- Ö.39. (evet) diksiyon
- Ö.40. (evet) beden dilini kullanma, vurgu, tonlama
- Ö.41. (evet) diksiyon, kompozisyon
- Ö.42. (evet) iyi bir konuşmacının sahip olması gereken nitelikler

8. Konuşma becerisiyle ilgili hizmet içi eğitim aldınız mı?

a.Evet ()

b.Hayır ()

EVET ise ;

Bu eğitimi nerede aldınız?

Bu eğitimi kim verdi?

- Ö.1. (hayır)
- Ö.2. . (hayır)
- Ö.3. . (hayır)

Ö.4. . (hayır)

Ö.5. . (hayır)

Ö.6. (evet) “spikerlik kursu” / Mehpare ÇELİK

Ö.7. . (hayır)

Ö.8. . (hayır)

Ö.9. (hayır)

Ö.10. (hayır)

Ö.11. (hayır)

Ö.12. (hayır)

Ö.13.(evet) cevap yok

Ö.14. (hayır)

Ö.15. (hayır)

Ö.16. (hayır)

Ö.17. (hayır)

Ö.18. . (hayır)

Ö.19. . (hayır)

Ö.20. (hayır)

Ö.21. . (hayır)

Ö.22. (hayır)

Ö.23. (hayır)

Ö.24. (hayır)

Ö.25. (hayır)

Ö.26. (hayır)

Ö.27. (hayır)

Ö.28. (hayır)

Ö.29. (hayır)

Ö.30. (hayır)

Ö.31. (hayır)

Ö.32. (hayır)

Ö.33. (hayır)

Ö.34. (hayır)

Ö.35. (hayır)

Ö.36. (hayır)

Ö.37. (hayır)

Ö.38. (evet) “Edirne/Ankara Üniversitesi” Cevap yok

Ö.39. (hayır)

Ö.40. (hayır)

Ö.41.(evet) “özel sektör”/ “tiyatro sanatçılarından”

Ö.42. (hayır)

9. Türkçe dersi konuşma eğitiminde faydalanabileceğiniz materyaller nelerdir?

.....

Ö.1. kitap, cd, internet, kayır cihazı

Ö.2. cd çalar, çeşitli cdler, konuyla ilgili videolar

Ö.3. kitaplar

Ö.4. tekerleme metinleri, şiir seslendirmeleri v.b

Ö.5. konuşma eğitimi ile ilgili slayt ve cd

Ö.6 kitap, cd

Ö.7 dinleme metinleri

Ö.8. (cevap yok)

Ö.9. ders kitabındaki etkinlikler

Ö.10. dinleme metinleri

Ö.11. Özel bir materyal ihtiyacım olmuyor. Ancak herhangi bir hikaye, söz ve anektoddan hareketle konuşma yapmaları daha kolay oluyor.

Ö.12.Günlük hayatlarında konularımızla bağlantılı yaşadıklarını...

Ö.13.kitaplar, cd

Ö.14. imla kılavuzu, konuşma becerisi kitapları

Ö.15.Resim, karikatür, gazete haberleri v.b. Ayrıca gözlemlerinden ve çevrelerinden hareketle konuşma çalışmaları.

Ö.16. (cevap yok)

Ö.17.Pc, tv, internet

Ö.18.(cevap yok)

Ö.19.bilgisayar

Ö.20.görsel materyaller, fotoğraflar...

Ö.21. her türlü görsel materyaller konuşma becerisini geliştirmek için kullanılabilir. Dinlenen bir müzik, okunan kısa hikayeler v.b. de materyal olarak kullanılabilir.

Ö.22.Türkçe'yi doğru, düzgün konuşan örnek kişileri dinletme. Konuşma hatalarının farkında olma. Diksiyon, vurgu ve tonlama.

Ö.23. Örnek konuşma metinleri dinletme.

Ö.24. Şiir dinletileri, radyo tiyatroları, radyoda roman okumaları

Ö.25.kitaplar, bilgisayar, v.b

Ö.26. sunular, slaytlar, münazara v.b etkinlikler

Ö.27. (cevap yok)

Ö.28. ses kayıtları

Ö.29. (cevap yok)

Ö.30. (cevap yok)

Ö.31. . (cevap yok)

Ö.32. (cevap yok)

Ö.33. (cevap yok)

Ö.34. şiir kitapları, hikayeler

Ö.35.yaratıcı drama kitapları, tekerlemeler, diksiyon kitapları

Ö.36.tekerlemeler, drama, projeksiyon, akıllı tahta v.b.

Ö.37.bilgisayar

Ö.38.konuşma metinleri, internet v.b.

Ö.39. kitap, bilgisayar

Ö.40. resimler, filmler, okunan kitaplar

Ö.41. cd, alanda uzman kimseler

Ö.42. diksiyon kursları, hatiplerin seminerleri, kaynak kitaplar.

10.Türkçe dersi konuşma eğitiminde materyal tasarlıyor musunuz?

a.Evet ()

b. Hayır ()

EVET ise;

.....

Ö. Diğerleri (hayır) demiştir.

Ö.15. (evet) telaffuzu zor olan, karıştırılan, hata yapılan kelimelerle ilgili kavram ve söylenişinin yer aldığı pano dizaynı ve kavram resim eşleştirmesine dayalı materyaller.

Ö.21. (evet) “kelime sepeti” konuşma konusu olabilecek kavramlar kağıtlara yazılır. Öğrenci seçtiği konuyla ilgili arkadaşlarına konuşma yapar.

Ö.22. (evet) araştırma, somut veriler, karşıdakini etkileme ve dinleme.

Ö.23.(evet) cevap yok.

Ö.32. (evet) karşılıklı diyaloglarda kullanılacak materyaller.

Ö.34.(evet) sözlük, bilgisayar

Ö.40. (evet) resimlere bakarak konuyu bulmalarını sağlıyorum.

11. Konuşma becerisine ayırdığınız haftalık ders saati süresi ne kadardır?

.....

Ö.1. 4 saat

Ö.2. 1 saat

Ö.3. 60 dk

Ö.4. (cevap yok)

Ö.5. 2 ders saati

Ö.6. 1 saat

Ö.7. özel bir saat ayırmıyorum.

Ö.8. Becerileri ayırmıyorum.

Ö.9. 1 ders saati

Ö.10. (cevap yok)

Ö.11. maalesef her hafta konuşma etkinliği yapamıyoruz.

Ö.12. ortalama 4 saat

Ö.13. haftada bir kez

Ö.14. 1 saat

Ö.15. 1-2 ders saati

Ö.16. Konuşmaya dayalı etkinlikler dersin tamamına yayılıyor.

- Ö.17. 1 ders saati
- Ö.18. 1 saat
- Ö.19. 1 ders saati. Bazen diğer derslere de sarkabiliyor
- Ö.20. 2saat
- Ö.21. 1 saat (8 sınıflarda)
- Ö.22. 1 ders saati
- Ö.23. 1 ders saati
- Ö.24. özel bir zaman dilimi yok. Ders içinde yer veriyorum.
- Ö.25. 2 saat
- Ö.26. 1 saat (40dk)
- Ö.27. 1-2 ders
- Ö.28. cevap yok
- Ö.29. 1 saat
- Ö.30.cevap yok
- Ö.31. 1 saat
- Ö. 32. 2 saat
- Ö.33. cevap yok
- Ö.34. 2 saat
- Ö.35. 1 saat
- Ö.36. ortalama 1 ders saati
- Ö.37. 1 ders saati
- Ö.38. 1 saat
- Ö.39. 1-2 saat
- Ö.40.3 saat
- Ö.41. 1 ders saati
- Ö. 42. 2-3 ders

12. Konuşma eğitimi etkinliklerinizi neye göre ayarlıyorsunuz?

.....

Ö.1. müfredat, öğretmen kılavuzu

- Ö.2.ders kitaplarına göre
- Ö.3. müfredata göre
- Ö.4. cevap yok
- Ö.5. metindeki çalışmalara göre
- Ö.6.müfredat
- Ö.7. metinler ve etkinliklere göre ayarlıyorum
- Ö.8.sınıfa göre ayarlıyorum
- Ö.9.işlediğimiz konulara göre
- Ö.10.ders içine katıyorum. Sırayla okutuyorum.
- Ö.11.müfredatın gerektiği kadar ayarlamaya çalışıyorum ama konular yetişmediği için fazla vakit ayıramıyorum.
- Ö.12. işlediğimiz metinlerle bağlantı kurarak.
- Ö.13.müfredata göre
- Ö.14.önceden verdiğim konuyu araştırıp, öğrenmelerine göre
- Ö.15. program kazanımları ve derste ele alınan metin veya işlenen temanın konusuna/ içeriğine göre.
- Ö.16.verilen konular dahilinde konu ve etkinlik tespit ediyorum.
- Ö.17.müfredat
- Ö.18.konuya göre ayarlıyorum.
- Ö.19.öğrencilerin seviye ve ihtiyaçlarına, ayrıca konularımıza göre ayarlıyorum.
- Ö.20. temalara/kazanımlara
- Ö.21.sınıfın seviyesine göre
- Ö.22. işlenen metnin konu veya temasına göre
- Ö.23. metne göre
- Ö.24.derse katılımı artırarak, sağlayarak yer getirmeye çalışıyorum.
- Ö.25.öğrencilerin seviyesine göre
- Ö.26. konuya göre ya da çocukların ilgisine göre
- Ö.27.cevap yok
- Ö.28. cevap yok
- Ö.29. metinlere göre
- Ö.30. cevap yok
- Ö.31. konuya ve zamana göre ayarlıyorum.

Ö.32. metin içi etkinliklere göre

Ö.33. cevap yok

Ö.34. metnin türüne göre ayarlıyorum

Ö.35.yıllık plana ve ihtiyaca göre

Ö.36.programa ve öğrencilerin eksikliklerine

Ö.37. öğrencilerin seviyelerine göre

Ö.38.metnin içeriğine göre ayarlıyorum.

Ö.39. dersin işlenişine göre

Ö.40 metnin içinde yer alana etkinlikler ve performans görevi vererek

Ö.41.programa göre, işlediğim metne göre

Ö.42.kitaptaki konulara göre

13. Konuşma becerisi eğitimi çerçevesinde kendi geliştirmiş olduğunuz bir etkinlik var mı?

a. Evet ()

b. Hayır ()

EVET ise;

Bu etkinlikler şunlardır:

.....

Ö.5. (evet) münazara, seminer, hitabet

Ö.14. (evet) altı şapka tekniği

Ö.15. (evet) “son harf çalışması” : bir öğrencinin söylediği kelimenin son harfiyle başlayan yeni bir kelime söyleme. İşleniş sürecinde konuyla ilgili seviyelerine uygun sorular sormak. Konuyla ilgili karikatürlerden hareketle konuşma yaptırmak.

Ö.21. (evet) “serbest kürsü” adlı konuşma etkinliği, “ deyim- atasözleri” ile ilgili oyun etkinliği.

Ö.22. (evet) yazı dilinde geçerli olan kuralları kullanıyorum. Anlatım teknikleri, düşüncüyü geliştirme yolları, şive, ağız, taklit, vurgu ve tonlamalar. Konu türüne göre vurgu ve tonlamalar.

Ö.24. (hayır) kitap okutmanın konuşma becerisine katkıda bulunacağını düşünüyorum.

Ö.26. (evet) diksiyon sertifikam var 2 tane.

Ö.42. (evet) röportaj etkinlikleri, müzikli konuşma

Diğer öğretmenlerimiz” hayır “ cevabını vermişleridr.

14. Etkinlikleri en çok hangi yöntemle sunuyorsunuz?

.....

- Ö.1. cevap yok
- Ö.2. cevap yok
- Ö.3.katılımcı bir biçimde
- Ö.4. cevap yok
- Ö.5. sunum şeklinde
- Ö.6.sunum
- Ö.7.soru-cevap, doğaçlama
- Ö.8.anlatım yöntemi
- Ö.9.hazırlıklı ve hazırlıksız konuşma yöntemi
- Ö.10. cevap yok
- Ö.11.genel olarak empati yapmalarını sağlıyorum.
- Ö.12.soru-cevap
- Ö.13.görsel sunumla
- Ö.14.demonstrasyon
- Ö.15. programda yer alan tüm konuşma yöntemlerine yer veriyorum.
- Ö.16. soru-cevap, araştırma
- Ö.17. cevap yok
- Ö.18. cevap yok
- Ö.19. cevap yok
- Ö.20. soru-cevap, ikna yöntemi
- Ö.21.oyun şeklinde, sunum yöntemi ve tartışma yöntemi.
- Ö.22. cevap yok
- Ö.23.okuma, dinleme, diyalog
- Ö.24. cevap yok
- Ö.25.gruplar arası çalışmalar
- Ö.26.buluş
- Ö.27. cevap yok

Ö.28. cevap yok

Ö.29. cevap yok

Ö.30. cevap yok

Ö.31. cevap yok

Ö.32. sınıf içi bireysel sunum

Ö.33. cevap yok

Ö.34.soru- cevap yöntemiyle

Ö.35. cevap yok

Ö. 36. Çeşitli yöntemlerle

Ö.37.görsel yöntemlerle

Ö.38. grup çalışması, tartışma vb.

Ö.39. cevap yok

Ö.40.soru- cevap yöntemiyle

Ö.41.yazılı, sözlü, görsel materyallerle ve öğrencinin araştırdığı bir konu ya da şiirle

Ö.42.karşılıklı etkileşim halinde

15. Sınıfınızda konuşma becerisi geliştirirken karşılaştığınız olumsuzluklar nelerdir?

ö.1.cevap yok

ö.2.öğrencinin konuyla ilgili konuşamaması

ö.3.yöresel ağız özellikleri

ö.4.cevap yok

ö.5.zaman

ö.6.sınıfların kalabalık olması

ö.7.konuşma bozuklukları, yanlış sözcük kullanımı konuya hakim olamama

ö.8.öğrencilerdeki dinleme eksikliği

ö.9.öğrencilerin yazılı bir etin olmadan konuşma yapmakta zorlanması

ö.10.geçmişten gelen hazırbulunuşluluk seviyesinin düşük olması

ö.11.öğrencilerin konuşma etkinliklerini ciddiye almamaları, günlük konuşma diline fazla yer verilmesi

ö.12.cevap yok.

- Ö.13.öğrencilerin konuşma etkinliklerine katılmaması
- Ö.14.öğrencilerin bazen derse hazırlıksız gelmeleri
- Ö.15.her öğrenciye eşit ve yeterli zaman ayırmaya çalışmak
- Ö.16.kitap okuma yetersizliği sebebiyle kısıtlı sayıda kelime kullanmaları
- Ö.17.cevap yok
- Ö.18.öğrencilerin konuşma etkinliklerini sınıfın düzenini ve disiplinini bozan bir durum olarak algılamaları
- Ö.19.öğrencilerin etkinliklere karşı tutum ve davranışlarının istekli olmaması
- Ö.20. öğrencilerin etkinliklere karşı isteksizliği, düzgün cümleler kuramamaları ve toplumdaki özenti.
- Ö. 21. Öğrencilerin birbirini dinlememesi ve birbirlerine müdahale etmeleri.
- Ö.22.öğrencilerin konuşma etkinliklerinde çekingen olmaları, sınıf ortamında kendilerine güvenememeleri ve seslerinin işitilebilir bir düzeyde olmaması
- Ö.23.öğrencilerin yorum kabiliyetlerinin ve hayal güçlerinin yetersiz olması ve herhangi bir konuda yeterli bilgiye sahip olmamaları
- Ö.24.cevap yok
- Ö.25.konuşma esnasındaki harf ve sözcük hataları
- Ö.26.zaman sıkıntısı
- Ö.27.cevap yok
- Ö.28. cevap yok
- Ö.29 cevap yok
- Ö.30. cevap yok
- Ö.31 cevap yok
- Ö.32.verilen konu ile ilgili 3-5 cümleyi geçmeyen cümleler kurmaları
- Ö.33. cevap yok
- Ö.34. cevap yok
- Ö.35.öğrencilerin çekingen tavırları
- Ö.36.öğrencilerdeki ağız kullanımı, kendilerini ifade etmeye alışık olmamaları, ders saatinin yetersiz olması
- Ö.37.aile ve çevrenin desteğinin yetersizliğinin sınıfa da yansması
- Ö.38.kelime dağarcıklarının yetersiz olması, kitap okuma alışkanlıklarının olmaması

Ö.39.öğrencilerin dinleme ve kendilerini ifade edememe sorunları

Ö.40.öğrencilerin sınıf içinde arkadaşlarının önünde konuşmaya çekinmeleri

Ö.41.etkinlikler esnasındaki kargaşa ve gürültü, öğrencilerin içe kapanıklığı ve sınıfta arkadaşlarının önüne çıkmak istememeleri

Ö.42.öğrencilerin birbirine karşılıksız bakış açıları ve utangaçlıkları.

16. Öğrencilerinizin konuşmalarında aksaklıklarla karşılaşılıyor musunuz?

a. Evet ()

b. Hayır ()

EVET ise;

Aksaklıklar şunlardır:.....

Ö.1. Evet:

Aile kaynaklı diksiyon bozuklukları, fizyolojik sebepler, sözcükleri yanlış öğrenme nedeniyle yapılan hatalar, “ee.., aa” gibi ses çıkarmalar

Ö.2. Evet:

Cümle bozuklukları, yeterli ifade edememe.

Ö.3.Evet:

Yöresel ağız özellikleri

Ö.4.Evet:

Ağız özelliklerinden kaynaklanan yanlış alışkanlıklar

Ö.5.Evet:

Tekrar ve takılmalar

Ö.6.Evet:

Kekemelik, hızlı konuşma eğilimi, sesleri doğru çıkaramama

Ö.7. evet:

Heyecanlı olmaları, vurgu ve tonlamaya dikkat edilememesi

Ö.8.Evet:

Konuşmalarında vurgu ve tonlamaya dikkat edilememesi

Ö.9.Evet:

Telaffuzda zorlanması

Ö.10.evet:

Okuma esnasında seslerin yutulması

Ö.11:evet:

Yöresel ağız kullanımı, konuşma esnasında göz teması kurmaktan kaçınmaları

Ö.13:evet:

Kelimeleri doğru telaffuz edememe, yanlış vurgu ve tonlama yapma, beden dilinin doğru kullanılamaması

Ö.14: Evet:

Telaffuz hataları.

Ö.15: Evet:

Telaffuz hataları, akıcı konuşamama, konuşmanın bağlamından uzaklaşma

Ö.16:evet:

Telaffuz hataları, tekrara düşme

Ö.17:evet:

Kekeleme

Ö.19: Evet:

Yetersiz kelime hazinesine sahip olmaları, çok fazla argo sözcük kullanımı

Ö.20. evet:

Türkçenin yapısına uygun olmayan cümle kurmaları

Ö.21:Evet:

Kelime tekrarı (düşünce tekrarı), duraklama, “standart Türkçe” kullanamama

Ö.22:Evet: (görüş bildirilmemiş)

Ö.23: Evet:

Vurgu ve tonlamaya dikkat edememe, kelimelerin yanlış telafuz edilmesi

Ö.24: Evet: (görüş bildirilmemiş)

Ö.25:Evet:

Sözcüklerin yanlış telaffuz edilmesi

Ö.26:evet:

Konuşma etkinliklerine olan ilgisizlik, yeteneklerini kulanamama

Ö.29: Evet:

Telaffuz hataları, ağız özellikleri

Ö.30: Evet:

Kelimelerin doğru telaffuz edilmemesi

Ö.31: Evet:

Konuşma diline dikkat edilmemesi, mahalli söyleyişlere rastlanması

Ö.32: Evet:

Yöresel ağız farklılıkları

Ö.33: Evet:

Cümle kurarken zorlanması

Ö.34: Evet:

Vurgu ve tonlamaya dikkat edilmemesi.

Ö.35: Evet:

Öğrencilerin nefeslerini doğru kullanmayı bilmemeleri.

Ö.36: Evet:

Ağız kullanımı, diksiyon problemleri, nefeslerini ayarlayamamaları

Ö.37: Evet:

Yabancı dillerden dilimize girmiş olan kelimeleri çok sık kullanmaları

Ö.38: Evet:

Heceleyerek okuma, yanlış kelime telaffuzları, noktalama işaretlerini önemsememeleri, vurgu ve tonlamaya dikkat edilmemesi.

Ö.39: Evet: (cevap verilmemiştir.)

Ö.40: Evet:

Öğrencilerin, konuşma becerilerinde eksik olduklarını görüyorum. Sesleri yeteri kadar kullanamamaları, topluluk önünde konuşmaktan kaçındıkları, konuşma kurallarını uygulamadıkları, konuşmanın önemini kavrayamamış olmaları başlıca aksaklıklardır.

Ö.41: Evet:

Sözcüklerin doğru telaffuz edilmemesi, seslerini ayarlayamamaları

Ö.42: Evet:

Kelime hazinelerinin geniş olmaması ve ses tonlarını ayarlayamamaları.

Ö.12, 18,27, 28 : “Hayır” demiştir.

17. Öğrencilerinizin konuşmalarında olumlu dönüt veriyor musunuz?

a.Evet()

b.Hayır ()

EVET ise;

.....

Ö.1:Evet:

Öğrenciyi sözle ödüllendiriyorum.

Ö.2: Evet: (cevap verilmemiştir.)

Ö.3: Evet:

Sözcük telaffuzlarını düzeltiyorum.

Ö.4:Evet: (cevap verilmemiştir.)

Ö.5: Evet:

Sözel

Ö.6: Evet:

Sözel pekiştireçler veriyorum. “gelişme var, şunları doğru yapıyorsun, aferin, daha iyiye gidiyorsun.”

Ö.7: Evet:

Düzeltilmeler yapıyorum.

Ö.8: Evet:

Sözlü pekiştireç

Ö.9: Evet:

Onları desteklemeye çalışıyorum.

Ö.10: Evet: (cevap verilmemiştir.)

Ö.11: Evet:

Doğru telaffuz yapmaları için yönlendiriyorum.

Ö.13: Evet:

Sözlü ifadeler ve olumlu eleştirilerle

Ö.14: Evet:

Sözel ifadelerle

Ö.15: Evet:

Etkili konuşma ve doğru telaffuz edilen bir çalışmanın sonunda başarısına vurgu yaparak “örnek bir konuşmaydı, tebrik ederim.” Diyorum. Hatalarını ise belirtip düzeltmesini istiyorum.

Ö.16: Evet:

Onaylama

Ö.17: Evet: (cevap verilmemiştir)

Ö.18: Evet: (cevap verilmemiştir)

Ö.20: Evet:

Anında olumlu pekiştireçler, topluluk önünde övme

Ö.21: Evet:

Tesvik etmek için beğendiğimi ifade ederim ancak yapıcı şekilde eleştirilerde de bulunurum.

Ö.23: Evet:

Söylemek isteyip de başaramadığı cümleleri toparlarım, beğendiğim noktaları belirtirim.

Ö.24: Evet:

İyi konuştuğunu belirterek dikkat çekiyorum.

Ö.25: Evet: (cevap verilmemiştir.)

Ö.26: Evet:

Tebrik ediyor ve tekrar ettiriyorum.

Ö.28: Evet: (cevap verilmemiştir.)

Ö.29: Evet:

Olumlu pekiştireçler kullanıyorum.

Ö.31: Evet:

Konuşma şeklinin ortama göre değişik olacağını anlatıyorum.

Ö.32: Evet: (cevap verilmemiştir.)

Ö.33: Evet: (cevap verilmemiştir.)

Ö.34: Evet: (cevap verilmemiştir.)

Ö.35: Evet: (cevap verilmemiştir.)

Ö.36: Evet:

Yaptığı doğruları belirtiyorum.

Ö.37: Evet:

Ödül yöntemini kullanıyorum.

Ö.38: Evet: (cevap verilmemiştir.)

Ö.39: Evet:

İyi bir not ya da ödül veriyorum.

Ö.40: Evet:

Konuşma kurallarını güzel uyguladığını, ders içi performansının yükseldiğini söylüyorum. Sözel pekiştireç

Ö.41: Evet: (cevap verilmemiştir.)

Ö.42: Evet:

Teşekkür ederek, eksik olduğu noktayı uyarıp, tekrar artılarını ve eksilerini bir arada gösterip yaptırarak.

Ö. 12, 22, 27, 30 : “hayır” cevabı vermiştir.

18.Öğrencilerinizin konuşmalarında olumsuz dönüt veriyor musunuz?

a.Evet ()

b.Hayır ()

EVET ise;

.....

ö.1: Evet: Öğrenciyi sözle uyarıyorum.

Ö.2: Evet: kullanmaları gereken doğru telaffuzları belirtiyorum.

Ö.3, 5, 6, 7, 8,10, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 21, 23, 27, 28, 29, 30, 31, 33, 34, 37, 38, 39, : Hayır

Ö.4: Evet: taklit ediyorum

Ö.9. Evet: düzeltme amacıyla

Ö.11: Evet: düzeltme yapıyorum.

Ö.20: Evet: anında dönüt- düzeltme verip ardından geri bildirim vermesini sağlıyorum.

Ö.22: Evet: telaffuz hatalarını ve anlatım bozukluklarını uyarıyorum.

Ö.24: Evet: kötü konuştuğuna dikkat çekiyorum.

Ö.25: Evet: (cevap verilmemiştir)

Ö.26: Evet: öğrencileri kırmadan hatalarını söylüyorum.

Ö.32: Evet: yapılan hataları düzeltmeye yönelik.

Ö.35: Evet: (cevap verilmemiştir.)

Ö.36: Evet: yaptığı yanlışları belirliyorum ve nasıl düzeltilmesi gerektiği konusunda bilgi veriyorum.

Ö.40: Evet: Yapılan hataları söyleyerek düzeltmelerini istiyorum.

Ö.41: Evet: Sözlü müdahalelerde bulunuyorum: Şuna dikkat etsen iyi olur gibi.

Ö.42: Evet: yanlışlarını söyleyip düzeltmesini isteyerek.

19. Öğrencilerinizin konuşmalarında notlar alıyor musunuz?

a.Evet ()

b.Hayır ()

EVET ise;

.....

ö.1, 2, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 16, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 27, 29, 30, 31, 33, 34, 35, 36, 39, :
Hayır

Ö.3: Evet: Yapılan yanlışların tekrar oranını görmek için.

Ö.6: Evet: Öğrenciler için kişisel notlar; şu sesleri çıkaramıyor, kızlı konuşuyor, hatalı...

Ö.15: Evet: gözlem formlarına gerekli notları alıp gelişimlerini takip ediyorum.

Ö.17: Evet (cevap verilmemiş)

Ö.26: Evet: Konuşma esnasında öğrencinin konuşması ile ilgili notlar alıyorum, konuşma bittiğinde gereken dönütleri veriyorum.

Ö.28: Evet (cevap verilmemiş)

Ö.32: Evet: Öğrencilerin bireysel farklılıklarından dolayı sunum farklılıkları ortaya çıkıyor.

Ö.37: Evet: En çok yanlış kullanılan kelimeleri tespit edip düzeltmeye çalışıyorum.

Ö.38: Evet: Çünkü, konuşma kurallarını benimsemeleri ve hata yapmamaları gerekiyor.

Ö.40: Evet: Konuşma esnasında hoşuma giden ilginç şeyleri not alıyor ve onları sınıfla tekrar paylaşıyorum.

Ö.41: Evet: Bu sayede eksikliklerini görüp, nerede hata yaptıklarını bulabiliyorum.

Ö.42: Evet: Form aracılığıyla.

20.Öğrencilerinize fişleme tekniğini öğretiyor musunuz?

a.Evet ()

b.Hayır ()

EVET ise;

.....

Ö.1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33,
34, 37, 39, 40, 41, : Hayır:

Ö.9: Evet: Kısa notlardan faydalanmalarını sağlamak amacıyla

Ö.15: Evet: kaynak toplamada ve ödevlerinde doğru kaynak göstermede, anlatacaklarıyla ilgili kısa notlar almalarında bu tekniği nasıl kullanacaklarını gösteriyorum.

Ö.28: Evet: (cevap verilmemiş)

Ö.35: Evet: (cevap verilmemiş.)

Ö.36 : Evet: (cevap verilmemiş)

Ö.38: Evet:renklerle ilgili çalışmalar

Ö.42 : Evet: Konuşmacı arkadaşlarını kısa notlar tutarak değerlendirmelerini istiyorum.

21.Konuşma eğitiminde görsel hafıza önemli mi?

a.Evet ()

b.Hayır ()

EVET ise;

Görsel hafızayı geliştirmek için neler yapıyorsunuz?

.....

Ö.1, : Evet: egzersiz öneriyorum

Ö.2, 8, 14, 24, 27, : Hayır:

Ö.3: Evet: Görsel materyaller kullanıyorum.

Ö.4: Evet: (cevap verilmemiş)

Ö.5: Evet: (cevap verilmemiş)

Ö.6: Evet: resimlerden yola çıkarak yazma ve okuma etkinlikleri yaptırıyorum.

Ö.7: Evet: Görsele dayanan ödevler verip hazırlamalarını sağlıyorum.

Ö.9: Evet:Betimleme çalışmaları

Ö.10: Evet: Görsel materyaller kullanıyorum.

Ö.11: Evet: slaytlar kullanılabilir ama ben henüz gerçekleştiremedim.

Ö.12: Evet: Şimdilik zaman konusunda yaşadığım sıkıntıdan dolayı bir şey yapmıyorum.

Ö.13: Evet: Konuyu görsel materyallerle destekliyorum.

Ö.15: Evet: Bir resimdeki detaydan hareketle konuşma yapmalarını istiyorum. Özellikle betimlemeye dayalı konuşma çalışmalarına yer veriyorum.

Ö.16: Evet: Öğrencilere verdiğim araştırma ödevlerinde afiş, resim, fotoğraf istiyorum.

Ö.17: Evet: Görsel etkinlikler yapıyorum.

Ö.18: Evet: Materyallere ve projeksiyona ağırlık veriyorum.

Ö.19: Evet: Bir şey yapmıyorum.

Ö.20: Evet: (cevap verilmemiş.)

Ö.21: Evet: her türlü görsel materyallerden yararlanıyoruz.

Ö.22: Evet:Katlama

Ö.23: Evet: (cevap verilmemiş)

Ö.25: Evet: projeksiyonda görsel materyaller izletiyorum.

Ö.26: Evet: Kitaptaki görselleri yorumlatıyorum.

Ö.28: Evet: gözlem

Ö.29: Evet: (cevap verilmemiş)

Ö.30: Evet: (cevap verilmemiş)

Ö.31: Evet: yarım kalmış hikayeler verilebilir, hayal kurdurulabilir.

Ö.32: Evet: kitap okutuyorum, araştırma yaptırıyorum, görsel materyaller kullanıyorum.

Ö.33: Evet: (cevap verilmemiş)

Ö.34: Evet: resim yorumlatıyorum ve ara sıra kısa videolar izletiyorum.

Ö.35: Evet: Hafıza oyunları oynatıyorum.

Ö.36: Evet: Dinleme/ izleme etkinlikleri yaptırıyorum, hafıza oyunları oynatıyorum.

Ö.37: Evet:Çevredeki olumsuz örneklerin düzeltilmesi için öğrencileri bilinçlendirip yönlendiriyorum.

Ö.38: Evet: Hayal kurmalarını ve gözlem yapmalarını istiyorum.

Ö.39: Evet: İlgili konularda bilgisayar destekli öğretim yapıyorum.

Ö.40: Evet: Tasvir yaptırıyorum, gezi yazısı, günlük ve anı yazdırıyorum.

Ö.41: Evet: Görsel materyaller üzerinde konuşma çalışması yaptırıyorum.

Ö.42: Evet: Görsel materyallerle destekliyorum.

22. Öğrencilerinizin konuşmalarında karşılaştığınız aksaklıklara ne tür çözüm yolları sunuyorsunuz?

.....

Ö.1: Kitap okutuyorum, sesli okuma çalışması ve sözlü dönütlerde bulunuyorum.

Ö.2, 17, 21, 27, 28, 34, 39, : (cevap verilmemiş.)

Ö.3: Kitap Türkçesi üzerine konuşturuyorum.

Ö.4: Uyarıp yanlışını düzeltiyorum. Daha çok kitap okumalarını ve kelime hazinelerini geliştirmelerini öneriyorum.

Ö.5: Tekrar.

Ö.6: sesli okuma yaptırıp seslerin yapısını kavratmaya çalışıyorum.

Ö.7: seçici okuma yaptırıp dinleme/ izleme etkinliklerine yönlendiriyorum.

Ö.8: Sesli okuma yaptırıp onlara örnek konuşmalar yapıyorum.

Ö.9: Bol kitap okumalarını sağlıyor, yazma çalışmaları yaptırıyorum, konuşma etkinliği yapan arkadaşlarını etkin dinlemelerini sağlamaya çalışıyorum.

Ö.10: Evde ayna karşısında yüksek sesle okuma çalışması yapmalarını öneriyorum.

- Ö.11: bol bol telaffuz çalışmaları yaptırıyorum.
- Ö.12: farklı çalışmalar yapıyoruz. (konuşma aksaklıklarıyla ilgili filz izliyoruz.)
- Ö.13: Daha fazla uygulamalar yapıyorum.
- Ö.14: Aksaklıklarını düzeltip önerilerde bulunuyorum.
- Ö.15: Aksaklıkları anında düzeltiyorum. Sorunun giderilmesine yönelik sorun yaşayan öğrencilerin merkezde olduğu etkinlikler tasarlıyorum.
- Ö.16: Kitap okutuyorum ve sınıf önünde sık sık konuşma yapmalarına ortam hazırlıyorum.
- Ö.18: Anında dönüt düzeltme yapıyorum. Uygun yerlere yönlendirme yapıyorum.
- Ö.19: Önemli gün ve haftalarda daha çok görev veriyorum, kitap okutuyorum.
- Ö.20: bol bol kitap okutuyorum, yazılı anlatım becerilerini geliştirme çalışmaları yapıyorum, şiir okutuyorum.
- Ö.22: Heyecanlanmaması için önce aile ile görüşülerek aile içinde konuşma ortamı oluşturulmasını sağlıyorum, sınıf ortamının doğal olmasını sağlıyorum.
- Ö.23: Örnek konuşma metinleri dinletiyorum.
- Ö.24: Kitap okutarak, yazı çalışmaları yaptırarak, sunum ödevleri vererek aksaklıkları tespit ediyorum ve anında düzeltmeye çalışıyorum.
- Ö.25: Düzeltme , ödevlendirme ve tekrar yapıyorum.
- Ö.26: kitap okutuyorum ve şiir ezberletiyorum.
- Ö.29: sesli okuma yaptırıyorum ve verilen konuya göre hazırlıklı ya da hazırlıksız konuşmalar yaptırıyorum.
- Ö.30: Öğrenciden kaynaklanan aksaklığı düzeltiyorum ve kitap okumalarını öneriyorum .
- Ö.31: Sınıfa konuşmacı davet ediyorum, iyi bir dinleyici olmalarını ve daha çok kitap okumalarını tavsiye ediyorum.
- Ö.32: daha çok kitap okumalarını tavsiye ediyorum.
- Ö.33: Konuşma yeteneğini geliştirdiği için Okuma sevgisi aşlamaya çalışıyorum.
- Ö.35: Aksaklıkla ilgili dönüt vererek sürekli pratik yaptırıyorum.
- Ö.36: Dönüt verip düzeltmesini bekliyorum. Doğrularını tekrar ettiriyorum.
- Ö.37: İletişim araçlarındaki konuşma ve dil yanlışlarının düzeltilmesiyle ilgili ödevler veriyorum. Diğer ders öğretmenlerinin de bu konuda hassas davranmalarını istiyorum.
- Ö.38: Eksiklikleri görüp yeni çalışmalar yaptırıyorum.
- Ö.40: Konuşma kurallarına uymalarını, evde ayna karşısında prova yapıp bol bol kitap okumalarını öneriyorum.
- Ö.41: Okuma çalışması yaptırıyorum, yanlış ifadeleri düzeltiyorum.
- Ö.42: müzikle rahatlamalarını sağlıyorum.

23.Konuşma becerisinde öğrencilere diksiyon eğitimi veriyor musunuz?

a.Evet ()

b.Hayır ()

EVET ise;

Diksiyon eğitiminde, ...

Ö.1:Evet: Öğrenciye sık sık konuşma hakkı verme, kitap okuma teşviki, sözcüklerin doğru telaffuzu.

Ö.2: Evet: sözcüklerin doğru yazımını buldurma ve doğru telaffuz çalışmaları yaptırıyorum.

Ö.3,4, 5, 6, 7, 10, 12, 13, 16, 17, 19, 20, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 33, 36, 37, 38, 39, : Hayır

Ö.5: Evet: Tekerleme çalışmaları

Ö.8: Evet: tekerleme çalışmaları ve ezbere şiir okuma.

Ö.9: Evet: sözcükleri yerinde ve doğru kullanma çalışmaları, ses tonu ve vurgu tonlama çalışmaları yapıyorum.

Ö.11: Evet: Konuşma kuralları üzerinde duruyorum, nefes egzersizleri yaptırıyorum.

Ö.14: Evet: Türkçeyi düzgün kullanma çalışmaları.

Ö.15: Evet: tekerleme çalışmaları, doğru nefes egzersizleri, sesli okuma çalışmaları.

Ö.18: Evet: Dönüt- düzeltme

Ö.21: Evet:sıklıkla yanlış kullanılan ifadelerin doğru söylenişlerini uygulamalı şekilde açıklıyorum.

Ö.22: Evet: diksiyon düzeltme, vurgu çalışmaları yaptırıyorum.

Ö.23: Evet: doğru telaffuz çalışmaları yaptırıyorum.

Ö.32: Evet: anlamlı cümleler kurma çalışmaları yaptırıyorum.

Ö.34: Evet: (cevap verilmemiş.)

Ö.35: Evet: Tekerleme ve boğumlama çalışmaları yaptırıyorum.

Ö.40: Evet: Vurgu ve tonlamanın önemini anlatıp daha etkili konuşmalarını sağlıyorum.

Ö.41: Evet: Tekerleme çalışmaları ve teleffuz çalışmaları yaptırıyorum.

Ö.42: Evet: şiir okutuyorum ve vurgu tonlama çalışmaları yaptırıyorum.

24. Konuşma becerisinde öğrencilere beden dili eğitimi veriyor musunuz?

a.Evet ()

b.Hayır ()

EVET ise;

Beden dili eğitiminde, ...

Ö.1, 4,7, 8, 12, 14, 16, 19, 20, 24, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 33, 36, 39, : Hayır

Ö.2: Evet: Dramatizasyon ve diksiyon üzerinde duruyorum.

Ö.3: Evet: Sözcüklerle bedeninin aynı şeyi anlatması gerektiği ile ilgili çalışmalar yapıyorum.

Ö.5: Evet: Uygulamalar yapıyorum.

Ö.6: Evet: Jest ve mimiklerin kullanımı , beden dili nedir?, ellerin iletişim üzerindeki etkisiyle ilgili çalışmalar yapıyorum.

Ö.9: Evet: Öğrencilerin Konuşmalarında jest ve mimiğin önemi üzerinde duruyorum.

Ö.10: Evet: Kitaba göre ders içi etkinlikler yapıyoruz.

Ö.11: Evet: Konuşmalarına uygun olarak mimiklerini kontrol etmeleri gerektiğini söylüyorum.

Ö.13: Evet: Öğrencilerin jest ve mimiklerini ve vucüt dillerini uyumlu kullanmalarıyla ilgili etkinlikler yapıyoruz.

Ö.15: Evet: Konuşmanın yapıldığı ortam ve konuşmanın konusu; anlatılan / aktarılan duyguya uygun beden dili, jest ve mimik çalışmaları yapıyorum.

Ö.17: Evet: (cevap verilmemiş)

Ö.18, 34, 37, : Evet: (cevap verilmemiş)

Ö.21: Evet: Konunun temasına / ana fikrine/ kitaptaki etkinliğe göre jest ve mimiklerin kullanımına dikkat ediyoruz.

Ö.22: Evet:Konuşmanın konusu ile konuşmacının beden dili, jest ve mimiklerinin uyuşmasına, bakışlarına dikkat edilmesine önem veriyorum.

Ö.23: Evet: konuşurken beden dilinde aşırıya kaçılmaması, jest ve mimiklerin uyumuna dikkat edilmesini ve konuşmanın bunlarla desteklenmesine önem veriyorum.

Ö.25: Evet: Öğrencilerle kitaptaki çeşitli etkinlikleri yapıyorum.

Ö.32: Evet: Kitaptaki etkinliklere göre konuşma ile ilgili beden dili eğitimi veriyorum.

Ö.35: jest ve mimik etkinlikleri yaptırıyorum.

Ö.38: jest ve mimikleri kullanmanın önemi üzerinde duruyorum.

Ö.40: Evet:el kol hareketlerinin, yüz ifadelerinin konuşmada çok önemli etkili olduğunu , kitaptaki konuya göre kendilerini ayarlamaları gerektiğini söylüyorum.

Ö.41: Evet: Model olmaya çalışıyorum.

Ö.42: Evet:Konuşma yaparken sınıfta dolaşmalarını, arkadaşlarıyla göz teması kurmalarını, ellerini etkili biçimde kullanmalarını söylüyorum.

25. Türkçe ders kitabındaki etkinlikler sizce yeterli mi?

a. Evet ()

b. Hayır ()

HAYIR ise;

Bu etkinlikler şunlardır:

.....

Ö.1: Hayır: Öğrenciyi daha çok yoruma sevk edecek, doğru ve güzel konuşma etkinlikleri artırılmalıdır.

Ö.2: Hayır: Konu hakkında konuşma ile ilgili alıştırmalara çok az yer verilmiş.

Ö.3, 5, 8,11, 12, 13, 24, 28, 30, 39, : Evet

Ö.4: Hayır: Beyin fırtınası vb. gibi grupla yapılan etkinlikler artırılmalı.

Ö.6,10, 26, 27, 34, 35, : Hayır: (cevap verilmemiş.)

Ö.7: Hayır: Metinler genel olarak çok sıkıcı ve uzun. Öğrenci seviyesinin ya çok üzerinde ya da çok altında. Kitaplarda hazırlanmış olan etkinlikler çok anlamsız. Ben genellikle bu etkinliklere bağlı kalmıyorum.

Ö.9: Hayır: ders kitabındaki metinler öğrencilerin ilgisini çekmiyor. Etkinlikleri de severek yapmıyorlar.

Ö.14: Hayır: Metinler çok basit ve yüzeysel . Bu yüzden etkinlikler de yeterli değil.

Ö.15: Evet: Kitaplar programlara uygun olarak yazılmaktadır. Ders kitaplarındaki tüm etkinlikler, kazanımlar esas alınarak yazılmıştır. Programdaki tüm konuşma yöntemlerine uygun çalışmalar bulunmaktadır.

Ö.16: Hayır: Etkinlikler düşünmeye ve eleştirel yaklaşıma uygun olmadığı için etkinliklerin bu doğrultuda değiştirilmesi gerekiyor.

Ö.17: Hayır: konuşma ve yazma etkinlikleri yeterli değildir

Ö.18: Hayır: Etkinlikleri yapmak için zaman problemimiz oluyor. Etkinliklere yeteri kadar zaman ayıramıyoruz.

Ö.19: Hayır: Öğrencilerin ilgisini daha çok çekecek etkinliklere yer verilmelidir.

Ö.20: Hayır: Kitapta genellikle konuya veya hedef kitleye uygun olmayan etkinlikler mevcut.

Ö.21: Hayır: Etkinlikler geliştirici nitelikte değil ve genellikle birbirinin tekrarı olan etkinlikler var.

Ö.22: Hayır: Okuma ve anlama etkinlikleri artırılmalı.

Ö.23: Hayır: Kitaptaki metinler edebi değer taşımaktadır.

Ö.25: Hayır: Grup çalışmasını destekleyici etkinliklere yer verilmelidir. Etkinlikler, kendini ifade etmeyi ve başkalarıyla iletişim kurmayı destekler nitelikte olmalıdır.

Ö.29: Hayır: Konuşma etkinliklerinin tamamı yetersiz.

Ö.31: Hayır: yapılması gereken her şey kitapta var ve bu bizi kısıtlıyor. Ama öğrencileri yetiştirmek için asıl yapılması gereken etkinliklere yer verilmemiş.

Ö.32: Hayır: Metin ile ilgili konuşma etkinlikleri yetersiz.

Ö.33: Hayır: etkinlikler öğrencilerin ilgisini çekecek nitelikte değil ve birbirini tekrar eden etkinlikler var.

Ö.36: Hayır: etkinlikler çeşitlendirilmeli.

Ö.37: Hayır: Sınıflar bazında ve yayınevlerine bakıldığında farklılık gösteriyor etkinlikler. MEB yayınevi 6 ve 7. Sınıflarda güzel ancak 5. Sınıfların etkinlikleri güzel değil.

Ö.38: Hayır: Sınıflar bazında etkinlikler fark ediyor. Yayınevi önemli.

Ö.40: Hayır: 6. Sınıflarda yeterli değil. 6. Sınıf konuları dil bilgisi ağırlıklı olduğu için etkinlikler çok sıkıcı ve ağır.

Ö.41: Hayır: Kitapta yer alan etkinlikler birbirinin tekrarı ayrıca geliştirici değil.

Ö.42: Hayır: Hep aynı etkinliklerin tekrarı söz konusu.

26. Sizce Türkçe Dersi Öğretim Programında yer alan etkinlik önerileri öğrencilerin konuşma becerilerini geliştirmede ne derece yeterli?

a.Yetersiz () **Çünkü.....**

b.Orta derecede yeterli () **Çünkü.....**

c.Oldukça yeterli () **Çünkü.....**

ö.1: Orta derecede Yeterli: Çünkü, etkinlikler her öğrenci aynımış gibi hazırlanıyor.

Ö.2 : Yetersiz: Çünkü, etkinlikler yetersiz, çeşitlendirilmeli.

Ö.3: Orta derecede yeterli: Çünkü, konuşma etkinliği için ayrı bir zaman ayırıyor.

Ö.4: Yetersiz: Çünkü, bu etkinlikler öncelikli amaçlar arasında görünmüyor.

Ö.5: Oldukça yeterli: (cevap verilmemiş.)

Ö.6: Yetersiz: Çünkü, zaman yetmiyor.

Ö.7: Orta derecede yeterli: (cevap verilmemiş.)

Ö.8: Oldukça yeterli: Çünkü, fazlasıyla yer verilmiş.

Ö.9: Orta derecede yeterli: Çünkü, her parçada konuşma becerisi etkinliklerine yer veriliyor ancak bu etkinlikler çocukların yeteri kadar ilgisini çekmiyor.

Ö.10: Yetersiz: (cevap verilmemiş.)

Ö.11: Oldukça yeterli: Çünkü, her konuda konuşma etkinliğine yer verilmiş ve bu iyi bir şey değil.

Ö.12: Orta derecede yeterli: Çünkü, kendilerini ifade edebilecekleri kadar yeteri süre tanınmıyor.

Ö.13: Orta derecede yeterli: Çünkü, öğrencilerin seviyesine göre uygulanabilen etkinlikler var.

Ö.14: Orta derecede yeterli: Çünkü, daha iyi olabilir.

Ö.15: Orta derecede yeterli: Çünkü, program sadece beceriyi ve etkinlikleri tanıtıyor. Süreci planlamak, düzenlemek öğretmen tarafından yapılıyor.

Ö.16: Orta derecede yeterli: Çünkü, metinler ilgi çekici ve nitelikli değil.

Ö.17: Yetersiz: Çünkü, yeterli etkinlik yok.

Ö.18: Orta derecede yeterli: (cevap verilmemiş.)

Ö.19: Yetersiz: Çünkü, konular öğrencilerin ilgisini çekmiyor.

Ö.20: Orta derecede yeterli: (cevap verilmemiş.)

Ö.21: Yetersiz: Çünkü, sadece birkaç etkinlikle fikir veriyor. Etkinlikleri geliştirmek öğretmene kalıyor.

Ö.22: Orta derecede yeterli: (cevap verilmemiş.)

Ö.23: Orta derecede yeterli: Çünkü, bazen sınıf seviyesinin üzerinde konular olabiliyor.

Ö.24: Orta derecede yeterli: Çünkü, öğrencilerin etkinlikleri uygulama problemi var.

Ö.25: Orta derecede yeterli: Çünkü, daha zenginleştirilebilir.

Ö.26: Yetersiz: Çünkü, çoğunlukla dil bilgisi ağırlıklı etkinlikler var.

Ö.27: Yetersiz: (cevap verilmemiş.)

Ö.28: Oldukça yeterli: (cevap verilmemiş.)

Ö.29: Yetersiz: Çünkü, öğrencinin ilgisi çeken konu yok ya da öğrenci seviyesinin çok üstünde etkinlikler var.

Ö.30: Yetersiz: (cevap verilmemiş.)

Ö.31: Orta derecede yeterli: Çünkü, öğrencilere kitaptaki etkinlikleri yaptırdığımızda çoğu bunun farkına varmıyor, onlara bu etkinlikler oyun gibi geliyor. Ciddiyetsiz bir ortam oluşuyor ve etkinlikler devam ettirilemiyor.

Ö.32: Yetersiz: Çünkü, program çok geniş, biraz daraltılmalı.

Ö.33: Orta derecede yeterli: Çünkü, etkinlikler daha çok yazılı ifade ediliyor.

Ö.34: Orta derecede yeterli: Çünkü, yer yer eksiklikler var. Öğrencilerin kendini ifade edebileceği etkinlik sayısı oldukça az.

Ö.35: Orta derecede yeterli: (cevap verilmemiş.)

Ö.36: Orta derecede yeterli: Çünkü, etkinlikler ilgi çekmede eksik kalıyor. Etkinlikler çeşitlendirilebilir.

Ö.37: Orta derecede yeterli: Çünkü, etkinlikler daha çok yazma becerilerine yönelik.

Ö.38: Yetersiz: Çünkü, etkinliklerin içeriği hemen hemen aynı. Etkinliklerin uygulanabilir olmasına dikkat edilmelidir.

Ö.39: : Orta derecede yeterli: (cevap verilmemiş.)

Ö.40: 6. Sınıflar için yeterli. Çünkü, dil bilgisi daha ağırlıklı.

7. sınıflar için oldukça yeterli: Çünkü, dil bilgisi konusu daha az.

8. sınıflar için orta derecede yeterli:Çünkü, öğrenciler sınava hazırlanıyor ve birçok etkinliği gereksiz görüyorlar.

Ö.41: Orta derecede yeterli: Çünkü, bazı etkinlikler öğrenci sevilerinin üstünde ve yapılması zor. Bazı etkinlikler ise, öğrencilerinin ilgisi çekmiyor ve derse karşı ilgisiz kalabiliyorlar.

Ö.42: Orta derecede yeterli: Çünkü, diğer etkinlikler çok fazla vakit aldığı için konuşma etkinliklerine gereken vakit kalmıyor.

27. Öğrencilerin konuşma becerilerinin geliştirilmesi için programda ne gibi etkinliklere yer verilmesini önerirsiniz?

.....

Ö.1:Tartışma, münazara, beyin fırtınası, kendini ifade etme gibi etkinliklere yer verilmesini isterim

Ö.2:Farklı ve ilginç etkinliklere yer verilmesini isterim.

Ö.3:Konuşma etkinliklerinin güncel olmasını ve öğrencilerin ilgisini çekecek konulardan oluşmasını isterim.

Ö.4:Programdaki etkinliklerin yoğunluğunun azaltılıp konuşmaya daha çok zaman ayrılmasını isterim.

Ö.5:Münazara konularına yer verilebilir.

Ö.6:”Topluluk karşısında konuşma” etkinlikleri ve Videolu etkinlikler olabilir. Bu konuda yetkili kişiler ders vermeli.

Ö.7: Görsellere dayalı, öğrenci seviyesine uygun etkinlikler geliştirilebilir.

Ö.8: Güncel konulara dayanan etkinliklere yer verilebilir.

Ö.9: Güncel konulara dayanan etkinliklere yer verilebilir.

Ö.10: Farklı etkinlikler konulabilir. Metinler kısa olmalı ve metin türünün özelliklerinden en belirgin olan yerler metinde yer almalı.

Ö.11: Her metinden sonra bir konuşma etkinliği olmasının yerine daha az ama daha gerçekleştirilebilir etkinlikler yer almalıdır.

Ö.12: Güncel konuları işleyen metinler ve onlardan oluşan güncel etkinlikler yer alabilir.

Ö.13: Programa güzel konuşma ve diksiyon diye ayrı bir ders konulabilir.

Ö.14: Yaratıcı drama ve “ sen söyle “ gibi etkinliklere yer verilebilir.

Ö.15: Programda hazırlı konuşmaya yönelik amaç ve kazanım varken, hazırlıksız konuşmaya yönelik amaç ve kazanım yer almamaktadır. Bununla ilgili etkinlikler oluşturulabilir.

Ö.16: Karşılaştırma, eleştirme, bağlantı kurmaya yönelik metinlere yer verilip onunla ilgili etkinlikler oluşturulabilir.

Ö.17: Serbest konuşma etkinliklerine yer verilebilir.

Ö.18: Sunum dersleri olabilir. Ama bunun için önce konuşma adabı üzerine bilgi almaları gerekebilir.

Ö.19: Genellikle konuşma etkinliklerine zaman kalmıyor.

Ö.20: Hedef kitleye ve hayata dönük etkinlikler yer almalıdır.

Ö.21:Öğrencilerin konuşma eğitimini ders gibi görmeyecekleri, eğlenerek konuşmayı geliştiren etkinlikler olmalı.

Ö.22:Konuların ilgi çekici olduğu etkinlikler ve sınıflarda teknolojiden yararlanılabilen etkinliklere yer verilmelidir.

Ö.23, 27, 28,30,32, 34, 35, : (cevap verilmemiş.)

Ö.24:öğrencilere kişilik hakkı tanıyan, yarışmalarla zenginleştirilmiş öğrenci merkezli etkinlikler olmalı.

Ö.25:Konuşma becerisini destekleyici, diyalogların yer aldığı , etkileşimi gerektiren etkinliklere yer verilmelidir.

Ö.26: Dersin içeriğinden dil bilgisi azaltılıp konuşma becerisi etkinliklerine yer verilebilir.

Ö.29: Görsellerle zenginleştirilmiş, seviyeye uygun konuların yer aldığı etkinliklere yer verilmelidir.

Ö.31: Öğrencilerin algılamakta zorluk çekmeyecekleri, eğlenirken aynı zamanda öğrenebilecekleri etkinlikler oluşturulabilir.

Ö.33: Etkinliklerde diksiyon eğitimiyle ilgili etkinliklere yer verilebilir.

Ö.36: Oyun etkinlikleri, hafıza etkinlikleri, drama etkinlikleri, izleme ve yorumlama etkinlikleri yer alabilir.

Ö.37: Sözlü ifadelerin çokca yer verildiği etkinlikler yer alabilir.

Ö.38: Kitap okuma alışkanlıklarını geliştirici etkinliklere yer verilebilir.

Ö.39: Programda bu etkinlikler yeterli ancak bunları yapmak için zaman yeterli değil.

Ö.40: Öğrencilerin ilginç bulacağı, sıkıcı olmayan etkinliklere yer verilmelidir.

Ö.41: Oyun etkinlikleri yer alabilir. Çünkü bu öğrencilerin ilgisini daha çok çekecektir.

Ö.42: Kitaplarda tekerlemelere yer verilerek öğrencilerin konuşma becerileri geliştirilebilir.

28. Öğrencilerin konuşma becerilerinde etkili olan unsurlar sizce nelerdir?

.....

Ö.1:Ailede alınan ilk eğitim, bulunulan çevre, kitap okuma alışkanlığı, arkadaşlar, öğretmenlerin bu görevi sadece Türkçe Öğretmenlerine yüklemeleri.

Ö.2: Konuşma ve dinleme metinlerinin örnek çalışmalarının ve Türkçe cd2lerinin düzenlenerek bu dersin işlenişinde yeterli materyal öğretmenlere dönemin başında verilirse öğrenci ve öğretmenlerin daha başarılı olacağını düşünüyorum.

Ö.3: Günlük ihtiyaçlar ve ilgi alanları.

Ö.4: Ailenin ve çevrenin dil kullanma alışkanlıkları.

Ö.5,10, 27, 28, 30,31, 34, 40, : (Cevap verilmemiş.)

Ö.6: Aile yapısı, kendine güven, Konuşma kurallarını bilip bol alıştırma yapmak.

- Ö.7: Çevre, birikim.
- Ö.8: Aile, arkadaş.
- Ö.9: Öğrencilerin ilgisini çekecek konuların olması.
- Ö.11: Aile, çevre, sosyo-kültürel ortam, kitap okuma alışkanlığı.
- Ö.12: Sahip olduğu birikim ve çevre.
- Ö.13. Görsel hafıza
- Ö.14: Kitap okumak, öz güven, jest- mimik
- Ö.15: Dil kurallarına uygun ve etkili anlatma becerisini kazandırmaya yönelik sınıf içi uygulamaları.
- Ö.16: Okuma alışkanlığı
- Ö.17: Hazırbulunuşluluk
- Ö.18: Aile, çevre, öğretmen, sınıf ortamı vb.
- Ö.19: Aile, çevre ve ilkokul öğretmeni
- Ö.20: Kelime hazinesi, aile, çevre, model alabileceği bireyler.
- Ö.21:Ortam, hazırbulunuşluluk, çevre.
- Ö.22: dinleme, okuma, görseller, araştırma.
- Ö.23: dinleme, okuma, araştırma.
- Ö.24: eğitim modeli, öğretmen tutumu, ait olduğu kültür, sosyal çevre, özgüven, sosyal statü.
- Ö.25:Okul, aile, çevre,.
- Ö.26: aile yaşantısı, öz güven, sınıf ortamı.
- Ö.29: Yaş, kitap okuma alışkanlığı.
- Ö.32: Okumak.
- Ö.33: Çevre, kitap okuma, ilgi alanları.
- Ö.35: okuma.
- Ö.36: Aile, sosyal çevre, kişilik, öz güven.
- Ö.37: Aile, çevre, televizyon.
- Ö.38: Aile, çevre, kitap okuma, okul.
- Ö.39: Öz güven ve kitap okuma alışkanlığı.
- Ö.41:Model kişiler, hazırbulunuşluluk.
- Ö.42: aile, arkadaş çevresi, öğretmen.



GAZİ GELECEKTİR..